

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

***ЦИФРОВІ РЕСУРСИ НАУКОВИХ БІБЛІОТЕК
В УМОВАХ ВІЙНИ***

науковий реферативний огляд

Київ 2024

Затверджено вченою радою
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського
(протокол № 12 від 10.12.2024)

Відповідальний редактор:
С. С. Гарагуля

Авторський колектив:
С. С. Гарагуля, Ю. В. Ейсмонт, С. Е. Кириленко, Л. В. Коновал,
О. В. Ключнікова, Н. В. Лахтаріна, Т. В. Полішук, О. Г. Сандул, О. А. Ясінська

УДК 027.021(477):021:[025.5:004]]”364”

Цифрові ресурси наукових бібліотек в умовах війни : науковий реферативний огляд / відп. ред. С. С. Гарагуля ; кол. авторів. Київ, 2024. 259 с.

У науковому реферативному огляді представлено понад 250 рефератів публікацій, що відображають тенденції розвитку бібліотечної справи в Україні під час війни (від 2014 року по сьогодні) та закладають теоретико-методологічне підґрунтя для повоєнного відновлення й розвитку вітчизняних бібліотек. У зреферованих в огляді наукових публікаціях обґрунтовано актуальні стратегії збереження та удоступнення колекцій, налагодження бібліотеками цифрової наукової комунікації в ситуації розпорошення критичної наукової інфраструктури та масової міграції вчених. Велику увагу приділено діяльності міжнародних ініціатив зі збереження історико-культурної спадщини України. Розглянуто нові цифрові ресурси та засоби дистанційного обслуговування користувачів, що реалізуються науковими бібліотеками України. Висвітлено досвід продуктивної взаємодії бібліотек України з міжнародними партнерами та зв'язки з науковою діаспорою. Наведено публікації, присвячені подоланню повоєнної кризи в культурній сфері та бібліотечній справі в інших країнах. Усі наведені реферати доповнено посиланнями на документи, розміщені у відкритому доступі.

Матеріали наукового реферативного огляду можуть бути корисними бібліотекам, науково-дослідним установам, архівам, закладам вищої освіти, органам державної влади, неурядовим громадським організаціям при плануванні та адмініструванні діяльності під час воєнного стану.

Видання виконане за рахунок коштів бюджетної програми
«Підтримка розвитку пріоритетних напрямів наукових досліджень» (КПКВК 6541230)

ЗМІСТ

Передмова	4
Розділ 1. Стратегії збереження бібліотечних фондів	10
Розділ 2. Інформаційні ресурси бібліотек у забезпеченні стійкості суспільства	31
Розділ 3. Трансформація бібліотечних послуг протягом воєнного стану	135
Розділ 4. Міжнародна підтримка бібліотек України під час війни	230

ПЕРЕДМОВА

Сергій Гарагуля, Олена Ключнікова, Оксана Сандул

Робота наукових бібліотек України протягом останнього десятиліття, а надто – після 24 лютого 2022 року, відбувалася в екстремальних умовах, що кардинально змінили стратегії їхнього розвитку та переформатували ринок знань загалом. Окупація Криму та Донбасу в 2014 році призвела до втрати значної кількості книжкових фондів та вимушеної релокації значної кількості фахівців. Пандемія коронавірусної хвороби у 2020–2022 рр. спричинила суттєву дезінтеграцію в бібліотечному обслуговуванні, на певний час цілковито вивівши аудиторію книгозбірень з читальних залів у віртуальне середовище. Повномасштабне військове вторгнення росії, що триває з лютого 2022 р., призвело до руйнувань наукової, зокрема, й бібліотечної інфраструктури¹, масової міграції населення, змін у структурі та спроможностях видавничого ринку.

Фахівцями відділу наукового формування національних реферативних ресурсів та відділу технологій електронного науково-інформаційного обслуговування Інституту інформаційних технологій НБУВ протягом 2024 р. здійснювалося профільне дослідження «Цифрові ресурси наукових бібліотек в умовах війни», що мало на меті визначити тенденції розвитку бібліотечної справи в кризовий та посткризовий період, обґрунтувати актуальні стратегії збереження та удоступнення колекцій, налагодження бібліотеками цифрової наукової комунікації в ситуації розпорошення критичної наукової інфраструктури та масової міграції вчених. За результатами дослідження

¹ «2109 об'єктів культурної інфраструктури зазнали пошкоджень чи руйнувань через російську агресію». URL: <https://mcsc.gov.ua/news/2109-obyektiv-kulturnoyi-infrastruktury-zaznaly-poshkodzhen-chy-rujnuvan-cherez-rosijsku-agresiyu/>

підготовлено реферативний огляд, що містить понад 250 актуальних джерел з питомої тематики. Видовий розподіл джерел дослідження демонструє домінування статей у фаховій періодиці, що логічно впливає зі швидшого методологічного осмислення й оприлюднення результатів засобами періодики. Втім, безсумнівно, що тема стратегій стійкості та збереження сталого розвитку бібліотек в умовах війни знайде своє концептуальне відображення в дисертаційних та монографічних дослідженнях недалекого майбутнього.

Стратегіям збереження й повоєнного розвитку дослідницьких інфраструктур в Україні була присвячена масштабна аналітична робота колективу українських вчених із різних дисциплін в рамках проєкту Science at Risk, що була підсумована публікацією 13 білих книг², в яких узагальнюються шляхи забезпечення, трансформації та комунікації науки й зібрано базу даних пошкодженої та зруйнованої дослідницької інфраструктури України.

Зокрема, авторами білої книги «Збереження музейних, архівних, бібліотечних і наукових колекцій в умовах війни» було сформульовано низку рекомендацій представникам Національної академії наук України, галузевих академій, закладів вищої освіти (викладачам, гарантам освітніх, науково-освітніх програм), організацій неформальної освіти та освіти дорослих:

1. Створювати спеціалізовані центри з пам'яткознавства (Heritage Science), покликані проводити моніторинг і наукові дослідження сфери збереження колекцій, надавати науково-методичну допомогу установам усіх форм власності, координувати освітні й наукові програми.

2. Створити освітні, науково-освітні програми всіх рівнів з науки про спадщину (Heritage Science) як окремої дисципліни спеціалізації.

3. Включити до освітніх, науково-освітніх програм курси і модулі курсів з управління даними, оцифрування колекцій. Вивчити та оцінити сильні та слабкі сторони NFT як технології збереження цифрових копій і документів.

4. Розширити практичні заняття з управління колекціями, зокрема їх збереження і порятунку.

² <https://scienceatrisk.org/uk/whitepapers>

5. Здійснювати методичне забезпечення і науковий супровід навчань з порятунку колекцій, інших культурних (наукових) цінностей з координацією представників усіх відповідальних служб.

Серед рекомендацій, запропонованих дослідниками в білій книзі «Перезавантаження науки після війни», відзначимо такі: посилення ролі та якості грантового фінансування науки, збільшення академічних свобод й автономії дослідницьких підрозділів університетів, створення окремого кластеру безпекових студій, дерусифікацію науки та освіти тощо. Разом із тим, важливими є й поточні рекомендації щодо перегляду методик та критеріїв оцінювання роботи наукових установ, які наразі спираються на кількісні показники й ігнорують якісні. Підкреслюється, що фахові спільноти вважають такий підхід нерелевантним і шкідливим, особливо в умовах воєнного стану, коли елементарний доступ до необхідних дослідницьких інфраструктур часто унеможливлено.

Серед стратегій збереження бібліотечних колекцій більшістю дослідників найдієвішою називається послідовна й пріоритезована політика оцифрування фондів (зокрема, з залученням неурядових організацій) із створенням єдиного загальнодержавного реєстру культурної спадщини. Технологічно результати такого оцифрування мають бути децентралізовані й забезпечені резервною копією, бажано на закордонних хмарних сховищах. Самі оригінальні джерела історико-культурної спадщини після введення в цифровий обіг (зокрема, із застосуванням технологій NFT – невзаємозамінних токенів, як пропонують окремі науковці) можуть вилучатися з повсякденного доступу, особливо в zagrożених регіонах України. У зазначеному напрямі вже працюють ініціативи на кшталт SUCHO³, Science at Risk⁴, Ukrainian Heritage Monitoring Lab⁵ тощо.

Створення цифрових ресурсів, що органічно доповнюють традиційні фонди бібліотек та розширюють їхній зміст контекстною інформацією, було пріоритетним і до кризових явищ. Утім, пандемія та війна надали парадоксальний імпульс цим процесам, роблячи технології дистанційного

³ <https://www.sucho.org/>

⁴ <https://scienceatrisk.org/uk>

⁵ <https://www.heritage.in.ua>

обслуговування користувачів основним, а іноді й безальтернативним сервісом бібліотек. Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського протягом кількох останніх років реалізовано низку цифрових проєктів, покликаних інтегрувати в єдиному вікні доступу всі політематичні та мультимедійні ресурси Бібліотеки. Технології бібліотечних порталів знань, досліджені та впроваджені в НБУВ, зокрема, реалізувалися в реєстрі «Наука України: доступ до знань», Бібліотечному порталі НАН України LibNAS UA, цифровій платформі підтримки досліджень ResearchUA.

Роль реферативних ресурсів, які представлені в усіх перелічених проєктах, є важливою з точки зору оперативного інформування про поточні дослідження, формування галузевих і тематичних добірок джерел, і зрештою, запобігання дисперсії знань, що особливо зловідомо в умовах масової міграції вчених, зміни ними афіліацій, а відтак і поступового «стирання» їхніх імен з наукової мапи України. Людський капітал, що є базою знаннєво-орієнтованої економіки, має берегтися анітрохи не менше за науково-технічну інфраструктуру. Саме тому завданням реферативних баз даних має стати постійний моніторинг та проактивне наповнення електронних бібліотечних зібрань даними про дослідження українських вчених незалежно від їхньої поточної афіліації та місця перебування на протидію статичній фіксації нових надходжень, які в умовах воєнного стану приречені на неунікні лакуни.

Серед стратегій цифрової наукової комунікації бібліотек в умовах війни особливої значущості набувають заходи з розвитку інформаційної (*information literacy*) та цифрової (*digital literacy*) обізнаності. Дослідження показують, що функції формування інформаційної культури населення та прищеплення базових навичок поведінки в цифровому середовищі, компетентного добору Інтернет-джерел інформації в західній науковій парадигмі вже певний час покладено саме на бібліотеки. Ефективна протидія дезінформації, спростування фейків, формування «білих списків» достовірних інформаційних ресурсів реалізовується бібліотеками завдяки споконвічним функціям систематичного представлення верифікованого наукового знання своїм користувачам.

Важливим сегментом дослідницької інфраструктури є сервіси комплексної підтримки досліджень, що містять в єдиній точці доступу всю множину ресурсів, послуг та інструментів для науковців, аналітиків та менеджерів науки. Це дозволяє науковцям, з провини держави-агресорки розпорошеним по світу, користуватися всіма перевагами бібліотечного обслуговування в будь-якій точці планети. Саме таким сервісом є Цифрова платформа «ResearchUA» [<http://research.nbuv.gov.ua/>], що орієнтована на розвиток електронної дослідницької інфраструктури України та формування всеукраїнського цифрового наукового простору, а саме акумуляцію, інтеграцію, ефективне використання і входження наукових електронних бібліотечно-інформаційних ресурсів України до сучасних світових цифрових комунікацій.

Велику суспільну значущість та затребуваність мають матеріали інформаційно-аналітичного ресурсу «Біженці та вимушено переміщені особи | Refugees and internally displaced persons» (<http://nowar.nbuv.gov.ua>), що надають комплексну інформаційну підтримку процесам реінтеграції ВПО з тимчасово окупованих територій за 4 кейсами: правовим, інформаційним, науковим та організаційно-методичним. Ресурс містить 15 випусків бюлетеню «Вимушені переселенці: стан, проблеми, перспективи», 72 нормативно-правові і організаційно-методичні документи України, ЄС, ООН, Ради Європи, ЄСПЛ та Управління Верховного комісара ООН з питань біженців, що впливають на життя українських біженців, наукові публікації з проблем біженців і переселенців.

Зусилля фахівців Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського спрямовані й на аналіз стану вітчизняної бібліотечної галузі в умовах війни та шляхи подолання повоєнних кризових явищ у культурній сфері та бібліотечній справі. Бібліотекою обґрунтовуються актуальні стратегії збереження та удоступнення фондів, налагодження цифрової наукової комунікації в ситуації розпорошення критичної наукової інфраструктури та масової міграції вчених.

Унікальними за ресурсним наповненням є створені НБУВ бази даних та колекції цифрової гуманітаристики, що репрезентують джерела історико-культурної спадщини України: «Вагос: Барокова поезія в українських стародруках», «Українська видова образотворча листівка кінця XIX–XX століть», «Український друкований плакат 1920–1940-х рр.», «Український друкований кіноплакат 1923–1994-х рр.», «Зібрання єврейських рукописних документів XV–XX ст.», «Газети України 1816–2016 рр. у фондах НБУВ». Ці ресурси спрямовані на розкриття й удоступнення фондів бібліотеки й сприяють глибшій науковій та суспільній рефлексії багатовікової історико-культурної спадщини України та протидії ворожим наративам щодо другорядності й меншовартісності української культури.

Підсумовуючи, можемо констатувати, що наукові бібліотеки України, навіть перебуваючи в безпрецедентно загроженому стані, імплементують та самотужки виробляють стратегії стійкості та сталого розвитку, що стануть підґрунтям їхнього відновлення й подальшого прогресу в посткризовий період.

Проаналізовані в дослідженні ініціативи зі збереження, трансформації та повоєнного розвитку бібліотек України додають переконаності, що спільними зусиллями наукової спільноти, державного апарату, громадських організацій та міжнародних партнерів вдасться реалізувати потенціал української науки, забезпечити й примножити ресурси вітчизняних бібліотек та забезпечити стале й продуктивне функціонування наукових бібліотек нашої держави.

Висловлюємо щиру повагу всім колегам-бібліотекарям, які в умовах збройного, енергетичного та інформаційного терору з боку РФ з гідністю продовжують виконувати свою місію й сприяють поширенню та утвердженню української науки та культури.

РОЗДІЛ 1.
СТРАТЕГІЇ ЗБЕРЕЖЕННЯ БІБЛІОТЕЧНИХ ФОНДІВ

Бодак О. Діяльність Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: в умовах воєнного стану / О. Бодак, Т. Коваль, І. Корчемна // Бібліотечний вісник. – 2023. – № 3. – С. 36-48 (Шифр Ж14595/2023/3). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2023_3_5

Інститут рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського -- воєнний стан -- рукописні пам'ятки -- збереження рукописних документів

Мета статті – аналіз головних завдань і особливостей діяльності Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (ІР НБУВ) в умовах воєнного стану в Україні. Методологія дослідження ґрунтується на застосуванні методів аналізу, синтезу та узагальнення, класифікації та систематизації, індукції та дедукції, наративного, історико-типологічного, історико-проблемного, історико-системного та інтерпретаційного. Наукова новизна. Висвітлено результати роботи Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського у 2022 р. та першій половині 2023 р., окреслено проблемні питання. Проаналізовано загрози рукописним пам'яткам Інституту рукопису в умовах російської збройної агресії, висвітлено практичні кроки щодо їх захисту та збереження, а саме, проведення консерваційних робіт з метою збереження особливо цінних фондів Інституту рукопису; відновлення роботи Інституту в дистанційному режимі; долучення Інституту рукопису до протидії російській пропаганді, активізація участі Інституту у спільних міжнародних та національних науково-культурних проєктах; посилення вимог до збереження рукописних документів на період їх передачі на тимчасове зберігання іншим установам під час проведення виставкових та інших заходів; виготовлення страхових копій рукописних документів; нарощування темпів оцифрування національної культурної спадщини. Висновки. Повномасштабне вторгнення Росії на територію

України виявилося найбільшим викликом для української культури за роки незалежності України. Захист об'єктів історико-культурної спадщини українського народу став одним зі стратегічних напрямів у протистоянні ворожій експансії. Збереження національної культурної спадщини – першочергове завдання і для Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського як державного архівного сховища. Інституту рукопису активно долучається до протидії російській пропаганді, значно наростив свою участь у спільних міжнародних та українських культурних проєктах, сприяючи таким чином популяризації національного культурного надбання України, висвітленню об'єктивної української історії, що ґрунтується на історичних документах.

Цифрові бібліотечно-інформаційні ресурси у розбудові наукового сегменту національного інформаційного простору : монографія [Електронний ресурс]. – Київ: НБУВ, 2021. – 420 с. - <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004171> (Дата перегляду: 20.02.2024). - Назва з екрана.

дослідницька інфраструктура -- цифрова гуманітаристика -- сервіси підтримки досліджень -- цифрова наукова комунікація

Монографію присвячено дослідженню та аналізу міжнародного та вітчизняного досвіду створення та розвитку багатоаспектної бібліотечної системи підтримки наукових досліджень. Проаналізовано принципові зміни, що відбулися у сучасній цифровій науковій комунікації, їх вплив на діяльність наукових бібліотек. Показана роль наукових бібліотек у формуванні електронної дослідницької інфраструктури, де бібліотечні спеціалісти забезпечують складні функціональні обов'язки на рівні експерта, пов'язані з реалізацією цифрових проєктів. Розглянуто участь наукових бібліотек в цифрових соціогуманітарних проєктах, пов'язаних зі створенням цифрових ресурсів національної пам'яті та культурної спадщини. Визначено

основні принципи створення бібліотечної системи підтримки наукових досліджень та забезпечення функціонування інституційних систем управління науковою інформацією. Висвітлено досвід та подальші перспективи Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського у напрямку розвитку електронної дослідницької інфраструктури України.

Цифрові бібліотечні ресурси та сервіси підтримки наукових досліджень: сучасні підходи та роль у науковій комунікації : аналітична записка [Електронний ресурс]. – Київ: НБУВ, 2020. - <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0003844> (Дата перегляду: 20.02.2024). - Назва з екрана.

бібліотечні сервіси -- сервіси підтримки досліджень -
- управління науковою інформацією -- цифрова гуманітаристика

Аналітична записка присвячена дослідженню та аналізу міжнародного та вітчизняного досвіду створення та розвитку інтелектуальної бібліотечної системи підтримки наукових досліджень. Ця діяльність активно розвивається у передових країнах як бібліотечні сервіси підтримки наукових досліджень (LRSS–Library Research Support Services). Виходячи з функції наукової організації інтелектуального доступу до широкого кола цифрових джерел наукової інформації як на традиційних, так і електронних носіях, створення метаданих, у аналітичній записці представлені об'єкти, інноваційні підходи до створення ресурсів, процеси та складники розвитку цифрових ресурсів та управління науковою інформацією. Оцінюються можливості наукових бібліотек у формуванні електронної дослідницької інфраструктури, де бібліотечні спеціалісти виконують складні функціональні обов'язки, пов'язані з реалізацією цифрових проєктів, на рівні експерта. Доводиться, що тим самим бібліотеки трансформуються в активний сегмент електронної дослідницької інфраструктури. Розглянуто склад і зміст бібліотечних фондів, що задіяні в оцифруванні

джерел наукової інформації, основні принципи участі бібліотек у цифрових гуманітарних проєктах та організації інноваційних систем управління науковою інформацією (Research Information System, RIS). Висвітлено досвід та подальші перспективи Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського у напрямку формування та розвитку системи сервісів, які спрямовані на підтримку наукових досліджень в Національній академії наук України.

Калакура Я. Концептуалізація електронного архівознавства в контексті цифровізації українського суспільства [Електронний ресурс] / Я. Калакура, М. Палієнко // Архіви України. – 2021. – № 3. – С. 36-65 (Шифр Ж27538/2021/3). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/ay_2021_3_5 (Дата перегляду: 27.02.2024). - Назва з екрана.

електронне архівознавство -- цифровізація суспільства -- електронні документи -- архівна справа

Мета статті полягає у з'ясуванні сутності електронного архівознавства як інноваційного концепту архівної науки і практики, який в умовах цифрового суспільства набуває пріоритетного значення, відіграє ключову роль у дослідженні діджиталізації архівної справи. Науково обґрунтовано створення електронних документів, запровадження електронного документообігу, електронного урядування, оцифровування архівних ресурсів, заснування і діяльність електронних архівів. Висвітлено авторське трактування предметного поля і функцій електронного архівознавства з погляду науки та дослідницької практики, окреслено його контури як відносно окремої галузі знань і навчальної дисципліни із специфікою дидактичних завдань. Звернено увагу на особливості застосування основоположних принципів наукового пізнання в електронній сфері архівної справи, її історії та сучасності. Розкрито дослідницький потенціал електронного

архівознавства, його наукового інструментарію та категоріального апарату.

Лобузін І. В. **Технології інтеграції міжнародних та національних бібліотечних цифрових ресурсів** [Електронний ресурс] / І. В. Лобузін // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2017. – № 1. – С. 66-78 (Шифр Ж24838/2017/1). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2017_1_10 (Дата перегляду: 29.02.2024). - Назва з екрана.

оцифрування -- бібліотечні цифрові ресурси -- цифрові бібліотеки

Мета роботи. Дослідження спрямоване на аналіз та узагальнення наявного досвіду стратегій та технологій здійснення цифрових бібліотечних проектів (міжнародного та національного рівня). Методологія дослідження полягає у застосуванні системного підходу для конкретизації та виявлення основних технологічних вимог до створення та організації бібліотечних цифрових ресурсів, узгоджених з міжнародними вимогами та стандартами. Наукова новизна роботи полягає у виробленні єдиних технічних та технологічних підходів оцифрування бібліотечних фондів, надання доступу до цифрової бібліотеки, інтеграції цифрових ресурсів до міжнародних бібліотечних цифрових проектів. Висновки. Масштабні цифрові бібліотечні проекти реалізуються на корпоративній основі з залученням окрім бібліотек також інших інституцій національної пам'яті. Здійснення таких проектів вимагає вирішення та узгодження цілої низки технологічних питань та вироблення єдиних стандартів. Правові питання доступу до цифрових бібліотечних ресурсів рекомендовано вирішувати на основі розумного балансу між урахуванням авторських прав творців документів і права користувачів на доступ до цифрових ресурсів.

Приходько Л. **Оцифрування об'єктів культурної спадщини за нормативно-правовими документами Європейського Союзу у сфері авторського права і суміжних прав** [Електронний ресурс] / Л. Приходько // Архіви України. – 2020. – № 1. – С. 104-131 (Шифр Ж27538/2020/1). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/ay_2020_1_6 (Дата перегляду: 03.03.2024). - Назва з екрана.

авторське право і суміжні права -- Національний архівний фонд -- культурна спадщина -- директиви

Досліджено тенденції розвитку авторського права і суміжних прав Європейського Союзу (ЄС) в умовах становлення інформаційного суспільства, модернізацію його норм під впливом широкого розповсюдження цифрових технологій у життєдіяльності сучасного європейського соціуму, активного їх упровадження у сферах культури й культурної спадщини. Для реалізації мети проаналізовано джерела авторського права і суміжних прав, їх роль у формуванні системи охорони результатів творчої та інтелектуальної діяльності, гармонізації й уніфікації законодавства держав-членів ЄС. Основну увагу приділено актам вторинного права, зокрема, у формі директив і рекомендацій, що мають перспективне значення для побудови правової основи оцифрування об'єктів культурної спадщини, на які поширюються норми авторського права і суміжних прав ЄС, для вирішення питань удоступнення користувачів до легітимного цифрового контенту.

Дідух Л. В. **Досвід українських архівів у створенні цифрового фонду користування документами Національного архівного фонду** [Електронний ресурс] / Л. В. Дідух, Н. В. Залеток // Архіви України. – 2019. – № 1. – С. 87-101 (Шифр Ж27538/2019/1). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/ay_2019_1_6 (Дата перегляду: 15.03.2024). - Назва з екрана.

цифровий фонд користування -- цифрова копія -- архівна справа -- оцифрування.

На основі узагальнення матеріалів дослідження, проведеного Українським науково-дослідним інститутом архівної справи та документознавства у 2018 р., подано відомості щодо поширених в архівних установах України практик, пов'язаних зі створенням цифрового фонду користування. Виокремлено основні проблеми, вирішення яких може суттєво оптимізувати організацію роботи цифрового фонду користування. Наведено узагальнені результати опитування українських архівів, об'єднані у 6 тематичних блоків: застосування різних форматів під час створення цифрових копій; технічні параметри оцифрування документів; визначення одиниць обліку та одиниць зберігання цифрового фонду користування; спосіб ведення обліку цифрових копій; вибір носія інформації для довгострокового зберігання цифрових копій; запобігання втраті цифрових копій.

Половинчак Ю. Візуальний контент соціальних медіа як об'єкт бібліотечного депонування (на базі матеріалів висвітлення подій війни 2022р. [Електронний ресурс] / Ю. Половинчак, А. Берегельський // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2022. – Вип. 63. – С. 23-32 (Шифр Ж70113/2022/63). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2022_63_4 (Дата перегляду: 19.03.2024). - Назва з екрана.

соціальні медіа -- бази даних -- війна -- візуальний контент -- постфольклор -- мем -- креалізований текст

Стаття присвячена виявленню оптимальних стратегій формування бібліотечних колекцій візуального контенту на прикладі образотворчих матеріалів різного походження, що створюються для поширення в соціальних мережах в умовах воєнного вторгнення 2022 р. Обґрунтовано доцільність такого депонування з огляду на впливовість комунікації у соціальних мережах. Ефективність такої комунікації та значущість створюваного в її процесі контенту пов'язується з властивістю соціальних медіа проявляти й

консолідувати інформацію, впливаючи на формування суспільних думок, поглядів, настроїв. Паралельно із цінністю такої інформації як джерела для поточних та майбутніх досліджень у різних царинах гуманітаристики наголошено на її плинності й знаковості впродовж короткого проміжку часу. Ці фактори визначають необхідність консолідованих зусиль фахівців з моніторингу, фіксації, систематизації відповідного контенту та представлення їх у бібліотечних базах даних. У процесі реалізації проєктів зі збору візуального контенту запропоновано в якості теоретичної бази концепції креалізованого тексту, інтернет-фольклору та сторителінгу, базуючись на яких у роботі слід враховувати такі характеристики візуального контенту як колективність, варіативність, імпровізаційність, світоглядну заангажованість. У статті запропоновано основні критерії первинної систематизації матеріалу в процесі моніторингу й відбору. До попередньої інформації про джерела віднесено метадані, назву, авторство, походження, ключові слова. Обґрунтовується доцільність супроводу відбору першоджерел анотацією, визначення за можливості місця і дати події чи явища, яких стосується контент, персоналій та інституцій, з якими він пов'язаний.

Радченко А. Читання як життєва стратегія: читання і війна [Електронний ресурс] / А. Радченко, В. Каніщева // Бібліотечний вісник. – 2023. – № 3. – С. 79-86 (Шифр Ж14595/2023/3). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2023_3_8 (Дата перегляду: 20.03.2024). - Назва з екрана.

читання -- читацькі навички -- Стратегія розвитку читання -- паперове видання -- електронне видання -- Ставангерська декларація -- бібліотека -- культурно-освітній простір -- російська збройна агресія

З огляду на актуальність питань національної інформаційної безпеки, зростання суспільного запиту на український культурний продукт у

нашій державі і світі розглянуто "Стратегію розвитку читання на період до 2032 року "Читання як життєва стратегія", схвалену розпорядженням Кабінету Міністрів України від 03.03.2023 № 190-р і операційний план її реалізації на 2023 – 2025 рр., затверджений тим самим розпорядженням. Також розглянуто ситуацію, яка склалась із ухваленням Закону України "Про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання розвитку українського книговидавництва і книгорозповсюдження", інформація щодо якої наявна у відкритих джерелах - засобах масової інформації та соціальних мережах. Описано теперішній стан книговидавництва та книгорозповсюдження в Україні, наведено деякі галузеві статистичні відомості, наголошено на змінах, що відбулись унаслідок карантинних заходів під час пандемії COVID-19 і особливо через російську збройну агресію. Показано зміни читацьких практик і вподобань, особливості читання під час війни, а також різні навички читання, які формуються під впливом цифровізації, тобто споживання інформації з різних носіїв друкованого слова (традиційних паперових і електронних), описані у Ставангерській декларації про майбутнє читання в епоху оцифрування. Окреслено перспективи розвитку вітчизняних бібліотек як особливих культурно-освітніх суспільних просторів, осередків зростання людського капіталу, значення їх для культурного ландшафту.

Злигостєв С. Вплив процесу цифровізації на роботу бібліотек закладів вищої освіти [Електронний ресурс] / С. Злигостєв // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2022. – Вип. 65. – С. 217-226 (Шифр Ж70113/2022/65).

http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2022_65_17

(Дата

перегляду: 21.03.2024). - Назва з екрана.

цифровізація -- бібліотеки закладів вищої освіти --
сайт -- електронні видання

У статті проаналізовано діяльність бібліотек закладів вищої освіти та окреслено вплив на неї процесу цифровізації. Були виокремлені критерії, за якими дослідники оцінювали особливості роботи установ та провели аналіз діяльності бібліотек Львівського національного університету ім. І. Франка, Одеського національного університету ім. І. Мечникова, Сумського державного університету. Під час цієї наукової розвідки були використані методи аналізу, синтезу та узагальнення. Вивчення діяльності бібліотек дало змогу виокремити критерії цифровізації установ, а також дослідити ефективність їх впровадження та вплив на поліпшення якості освітнього процесу.

Денбновецький С. Цифрові проекти публічних бібліотек України як складник національного інформаційного простору [Електронний ресурс] / С. Денбновецький // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2022. – Вип. 66. – С. 157-168 (Шифр Ж70113/2022/66). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2022_66_13 (Дата перегляду: 21.03.2024). - Назва з екрана.

електронна бібліотека -- електронний ресурс --
інформаційні послуги -- інформаційно-
комунікаційні технології -- національна бібліотека -
- проектна діяльність -- цифрова освіта --
цифровізація

Метою статті є висвітлення особливостей проектної діяльності публічних бібліотек України в умовах цифровізації інформаційно-бібліотечних ресурсів та сервісів як складників національного інформаційного простору. Методологічну основу статті становили соціально-комунікаційний підходи та методи аналізу і синтезу, когнітивний і метод узагальнення, що уможливило сповна реалізувати мету дослідження. Наукова новизна полягає в узагальненні успішних і актуальних цифрових проектів публічних бібліотек України як складника національного інформаційного простору. Висновки. У ході реалізації цифрових проектів публічними бібліотеками України

розроблено нову модель забезпечення суспільства інформацією через широку співпрацю основних учасників інформаційного поля як на загальноукраїнському, так і на регіональному рівнях на засадах партнерства і загальноприйнятих стандартів. Розвиток регіональних інформаційних проєктів є головною передумовою налагодження співпраці між бібліотеками та іншими інформаційними установами і організаціями в регіоні. Головним елементом стратегії виступає розбудова та зміцнення найширших партнерських стосунків, коли публічні бібліотеки стають посередниками, координаторами й законодавцями.

Алексєєнко А. О. Міжнародний круглий стіл "Проблеми інформатизації архівної справи: цифровізація як засіб забезпечення потреб інформаційного суспільства (до 50-річчя ЦДНТА України)" (20 червня 2019 р.) [Електронний ресурс] / А. О. Алексєєнко, М. А. Балишев // Архіви України. – 2019. – № 3. – С. 192-202 (Шифр Ж27538/2019/3). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/ay_2019_3_15 (Дата перегляду: 21.03.2024). - Назва з екрана.

архівна справа -- цифровізація -- інформаційне суспільство -- електронні документи

У роботі Міжнародного круглого столу взяли участь майже 50 учасників, серед яких: працівники державних архівів України та Республіки Білорусь, наукових установ, бібліотек, навчальних закладів Харкова, Полтави та Любліна (Польща), департаменту страхового фонду документації Укрдержархіву. Магістральною темою дискусії обрано цифровізацію усіх процесів архівної справи та діловодства, яка є пріоритетом № 1 Укрдержархіву вже 2-й рік поспіль. Обговорення велося за такими напрямками: цифровізація усіх процесів діловодства та архівної справи як засіб забезпечення інформаційних потреб громадян, суспільства і держави шляхом впровадження інформаційних технологій; визначення шляхів цифровізації усіх процесів архівної справи для

забезпечення їх оптимізації та автоматизації; застосування цифрових технологій для забезпечення збереженості документів Національного архівного фонду (НАФ) як складової всесвітньої культурної спадщини; залучення потенціалу медіатизації для популяризації архівних документів як складової процесів забезпечення доступу будь-якого індивіда до всіх джерел інформації та інтеграції їх в єдиний світовий інформаційний простір. Рекомендовано Укрдержархіву спільно з Міністерством юстиції України розглянути питання про перегляд юридичного статусу цифрової копії документа з метою прирівняти її до оригіналу, в разі втрати оригіналу або його невіправного пошкодження, з метою підвищення рівня довіри до цифрової копії документа, що дозволить вирішити низку проблем, зокрема щодо довготривалого зберігання електронних документів; – вважати за необхідне Укрдержархіву та місцевим органам влади вжити невідкладних заходів щодо зміцнення матеріально-технічної бази архівних установ: забезпечити архіви будівлями з обладнаними приміщеннями для створення та зберігання цифрового фонду користування документами НАФ, передбачити обсяги фінансування на придбання обладнання для оцифрування документів, яке б відповідало фізичним особливостям цих документів, серверного устаткування та систем зберігання даних. На думку учасників заходу, неприпустимою є ситуація, коли архіви (наприклад, ЦДАМЛМ України, ЦДАЗУ) знаходяться під загрозою виселення. Рекомендовано архівній спільноті всіх рівнів підтримувати та розвивати різні форми співпраці між профільними установами, а також із закладами освіти, бібліотеками та музеями, залучати у роботу кращі світові напрацювання щодо оцифрування документів, застосування вебінструментів пошуку інформації та створення онлайн проєктів.

Алексєєнко А. О. Міжнародний круглий стіл "Проблеми інформатизації: процеси цифровізації (теорія і практика)" [Електронний ресурс] / А. О. Алексєєнко, М. А. Балишев // Архіви України. – 2018. – № 2-3. – С. 248-260 (Шифр Ж27538/2018/2-3). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/ay_2018_2-3_23 (Дата перегляду: 26.03.2024). - Назва з екрана.

розвиток інформаційного суспільства --
цифровізація економіки -- цифрові компетенції --
оцифрування документів

У січні 2018 р. Кабінет Міністрів України схвалив "Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 рр.", яка передбачає здійснення заходів щодо впровадження відповідних стимулів для цифровізації економіки, суспільної та соціальної сфер, усвідомлення наявних викликів та інструментів розвитку цифрових інфраструктур, набуття громадянами цифрових компетенцій, а також визначає критичні сфери та проекти цифровізації, стимулювання внутрішнього ринку виробництва, використання цифрових технологій. Замість вибіркової інформатизації, котра тільки покращувала якості окремих секторів, Україна обрала курс на всеохоплюючу цифровізацію, що трансформує існуючі системи у нову цінність. В її основу покладено підтримку невід'ємного фактору здорового розвитку інформаційного суспільства – принципу свободи інформації. Звернено увагу на проблеми постійного зберігання науково-технічної документації в електронній (цифровій) формі. Окреслено основні принципи та етапи проведення робіт, яких дотримуються при оцифруванні документів у сфері страхового фонду документації України.

Овсієнко А. Адаптація бібліотек до реалій цифрового простору [Електронний ресурс] / А. Овсієнко // Соціум. Документ. Комунікація. – 2021. – Вип. 12. – С. 255-269 (Шифр Ж74618/2021/12). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/cdk_2021_12_15 (Дата перегляду: 27.03.2024). - Назва з екрана.

цифрові бібліотеки -- інтернет -- бібліотека --
оцифрування бібліотеки -- електронна бібліотека --
інформаційні технології -- сучасні програмні засоби

Сьогодні вже неможливо зупинити швидке розповсюдження гаджетів, рідерів, мобільних телефонів як засобів доступу до ресурсів інтернет, у тому числі до бібліотечного контенту глобальної мережі. Неможливо також змінити ситуацію у бік актуалізації електронного читання, загальновизначним є той факт, що найбільш ефективно інформаційно-бібліотечне обслуговування населення досягається шляхом створення електронних бібліотек. Електронні бібліотеки можуть складатися з колекцій електронних документів (оцифрованих традиційних матеріалів, або створених відразу в електронному вигляді), та систем з уніфікованим підходом до виробництва, зберігання, організації різноманітної інформації. Описані основні елементи оцифрування бібліотеки як складової інформаційного суспільства, що розвивається. Бібліотечні сайти - це ворота в бібліотеку, її візитна картка в Інтернет просторі. Акаунти у соціальних мережах та блоги різко підвищують інтерактивність обміну інформацією і відвідуваність бібліотечних сайтів, в цілому підвищують інтерес до бібліотеки з боку існуючих і потенційних користувачів. Глобальна переорієнтація пріоритетів у роботі бібліотечно-інформаційних установ, у зв'язку зі створенням електронної бібліотеки, є очевидною, вона спрямовується на розвиток мережових технологій, електронних ресурсів, інформаційного сервісу, бібліотечної кооперації. Цифрові бібліотеки, електронні колекції, системи електронного резерву, онлайн-каталоги публічного доступу, бази даних електронних журналів та інші іР стали популярними засобами доступу до джерел інформації. Створення електронних, цифрових бібліотек сприяє глобалізації світового інформаційного співтовариства, відкриває принципово нові умови доступу до віддалених іР і забезпечує рівні права

користувачів на отримання необхідної інформації. Проаналізовано інтенсивність впливу Інтернету на довідково-бібліографічне обслуговування користувачів бібліотек, та необхідність реорганізації довідково-бібліографічних служб, зміни у традиційних функціях бібліографії.

Dubrovina L. Changes in the strategy priorities of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine in wartime conditions

[Електронний ресурс] / L. Dubrovina // Бібліотечний вісник. – 2023. – № 3. – С. 107-110 (Шифр Ж14595/2023/3). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2023_3_14 (Дата перегляду: 28.03.2024). - Назва з екрана.

wartime conditions -- support of Ukrainian initiatives
-- V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine
resources -- European national libraries -- digitization

*Переклад назви: Зміни пріоритетів стратегії
Національної бібліотеки України імені В. І.
Вернадського в умовах воєнного часу.*

The priority is to speed up the digitization of our collections in order to preserve information and provide it for users. This became possible thanks to the CENL organizational efforts and care of a number of European national libraries who helped to obtain funding and purchase equipment for us. And above all, we are immensely grateful to the German National Library, Berlin State Library, the National Library of Poland, the Swedish National Library and the Swedish Academy, the National Library of France, the National Library of Finland and the University Association, and many others. Your help enabled our library to acquire powerful scanners and servers, computers, and other equipment. We received equipment that we could only dream of. These resources will become the basis for the National Digital Library of Ukraine, the project of which was launched in 2022. With the help of the British Library and the State Library of Berlin we took care of the preservation of the fonds, and the availability of the restoration equipment, special paper, and packaging. It allowed us to resume the activities of our

conservation department, as we got the opportunity to restore damaged manuscripts, old prints, archival documents, newspapers, maps, and other items. A big thank also goes to the Poland National Library, our long-time partner, that constantly helps us in our problems, which provided us with fire-fighting equipment: including the necessary number of fire extinguishers and other special fire-fighting means. The National Library of Poland helped towards our participation in IFLA activities in 2022, and in other international events, and organizing contacts with foreign cultural foundations that are ready to support our Library. A special gratitude is for the help in the employment of Ukrainian refugees, in particular to the National French and British libraries.

Зазначено, що пріоритетом є прискорення оцифрування колекцій НБУВ, щоб зберегти інформацію та надати її користувачам. Це стало можливим завдяки організаційним зусиллям CENL та турботі низки європейських національних бібліотек, які допомогли отримати фінансування та придбати обладнання для НБУВ. Висловлено подяку Німецькій національній бібліотеці, Берлінській державній бібліотеці, Національній бібліотеці Польщі, Шведській національній бібліотеці та Шведській академії, Національній бібліотеці Франції, Національній бібліотеці Фінляндії та Асоціації університетів, а також багато ін. Допомога цих інституцій дозволила НБУВ придбати потужні сканери та сервери, комп'ютери та інше обладнання. Одержано техніку, про яку могли тільки мріяти. Ці ресурси стануть основою для Національної цифрової бібліотеки України, проєкт якої стартував у 2022 році. Допомога Британської бібліотеки та Державної бібліотеки Берліна дозволила зберегти фонди, доступність обладнання для реставрації, спеціальний папір, упаковку, що забезпечило відновлення діяльності реставраційного відділу Бібліотеки, оскільки отримано можливість реставрувати пошкоджені рукописи, стародруки, архівні документи, газети, карти та інше.

Висловлено подяку також Національній бібліотеці Польщі, давньому партнеру Бібліотеки, який постійно допомагає вирішувати проблеми. Зокрема, надано протипожежне обладнання: у тому числі необхідну кількість вогнегасників та інших спеціальних засобів пожежогасіння. Національна бібліотека Польщі також допомогла взяти участь у заходах IFLA у 2022 році та в інших міжнародних заходах, організувала контакти з іноземними культурними фондами, які готові підтримати нашу Бібліотеку. Окрема подяка за допомогу у працевлаштуванні українських біженців, зокрема Національним Французькій та Британській бібліотекам.

Ковтанюк Ю. Актуальні питання збереженості фондів архівів, бібліотек і музеїв як установ культури в умовах воєнного стану [Електронний ресурс] / Ю. Ковтанюк // Бібліотечний вісник. – 2024. – № 2. – С. 12-31 (Шифр Ж14595/2024/2). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2024_2_4 (Дата перегляду: 01.10.2024). - Назва з екрана.

збереження оригіналів документів -- оцифрування документів -- хмаринні технології -- концепція збереження цифрових копій -- резервні копії інформаційних систем -- уникнення та мінімізація загрози кібератак -- подолання наслідків кібератак

Висвітлено проблемні питання збереженості фондів архівів, бібліотек і музеїв в умовах воєнного стану та порушено питання щодо визначення дієвих способів їх вирішення на підґрунті сучасних інформаційних технологій. Методологія передбачає використання методів спостереження, аналізу та синтезу фактів і тенденцій розвитку можливостей цифровізації діяльності установ культури. Розкрито сучасні реалії щодо наявних загроз національному історико-культурного надбанню, зокрема як частки світового, в умовах воєнного стану, вирішення цих проблем із застосуванням інформаційних технологій та унеможливлення або мінімізації ризиків щодо втрати цифрових даних архівами, бібліотеками та музеями.

Висновки. З урахуванням наявного матеріального та кадрового забезпечення установ культури України й обсягів їх фондів, фізичне переміщення оригіналів документів у безпечне місце, що може відповідати визначеним умовам їх зберігання, залишається не вирішеним, навіть якщо застосувати умовну категорійність цих фондів. Завдяки активному включенню до європейського архівного, бібліотечного та музейного співтовариства, гуманітарній допомозі іноземних партнерів, зокрема європейських, відкриті нові можливості порятунку, насамперед, важливого складника світової історико-культурної спадщини і національного надбання, що зберігається в установах культури України, а саме: завдяки отриманому обладнанню значно посилена діяльність з оцифровування найбільш цінних документів за вимогами до якості створюваних майстер-копій відповідно до міжнародних стандартів і створено сучасну систему зберігання цих копій, зокрема, в Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського, що дозволяє значно підвищити рівень захищеності цифрових даних у разі виникнення прямої загрози пошкодження або руйнування будівель установ культури або здійснення кібератак і виникнення інших загроз інформаційній безпеці. Важливу увагу в Україні, вже на 18 день введення воєнного стану, було приділено застосуванню хмаринних технологій за межами України, як дієвого засобу, що дозволяє з високою гарантією зберегти цифрові дані юридичних осіб різних форм власності, насамперед державної.

Олексин М. Хмарні сервіси як сучасний засіб зберігання ресурсів бібліотек [Електронний ресурс] / М. Олексин, Н. Кунанець, Р. Білоусова // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2024. – Вип. 70. – С. 167-182 (Шифр Ж70113/2024/70). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2024_70_12 (Дата перегляду: 02.10.2024). - Назва з екрана.

хмарні сервіси в бібліотеках -- зберігання інформаційних ресурсів -- інформаційні технології -
- інформаційне обслуговування користувачів

У праці розглядаються основні концепції хмарних сервісів і їхнє значення для бібліотек, принципи їх впровадження та переваги перед традиційними методами зберігання даних. Доведено, що використання хмарних сервісів у бібліотечній сфері для забезпечення ефективного зберігання та доступу до інформації є перспективним напрямом їх розвитку. Хмарні сервіси надають можливість забезпечити довгострокове зберігання та архівування цифрових ресурсів, що важливо для забезпечення довготривалої доступності цифрових матеріалів і збереження їх цінності в майбутньому. Використання хмарних сервісів дає змогу покращити зручність доступу до цифрових ресурсів для користувачів. Вони можуть отримувати доступ до електронних архівів та спеціалізованих ресурсів з будь-якого пристрою, підключеного до інтернету, що робить їх доступними для дистанційного навчання, досліджень і користування в будь-якому місці та в будь-який час.

Ковтанюк Ю. Від етимології слів "резервний" та "страховий" до створення резервних і страхових копій документів в електронній формі, цифрових документів в архівах та бібліотеках [Електронний ресурс] / Ю. Ковтанюк // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2024. – Вип. 70. – С. 311-337 (Шифр Ж70113/2024/70).

http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2024_70_21 (Дата перегляду: 02.10.2024). - Назва з екрана.

страховий фонд -- резервна копія -- документи в електронній формі -- цифрові документи -- нормативно-правове регулювання -- забезпечення збереженості документів

Розглянуто проблему створення страхових копій документів в е-формі та метаданих до них. Проаналізовано технічні рішення, чинну

нормативно-правову, методичну базу, стандарти та на підставі отриманих результатів запропоновано власне бачення створення відповідної технології, її нормативно-правового врегулювання та розв'язання термінологічної проблеми щодо її найменування, визначивши призначення страхового фонду документів в е-формі та резервних копій даних. У дослідженні застосовано методи: теоретичні – сходження від абстрактного до конкретного, відображення дійсності в мисленні; емпіричні – спостереження, порівняння; комплексні – системного аналізу, синтезу та моделювання; спеціальні – графічний, компонентного аналізу; прогнозування. Наукова новизна полягає у здійсненні системного аналізу проблеми забезпечення збереженості документів в е-формі в архівах і бібліотеках та метаданих до них шляхом створення електронних примірників таких документів і формування із цих примірників страхового й віддаленого фондів, а також перетворення оригіналів у потрібні формати даних для створення електронного фонду користування. За результатами дослідження підтверджена наступність чинної системи збереженості документів Національного архівного фонду та фондів бібліотек, що віднесені до національного культурного надбання України, наукових об'єктів, що становлять національне надбання, щодо документів в е-формі та природність створення страхового фонду таких документів саме в цифровій формі із застосуванням електронних технологій. Запропоновано вирішити проблему шляхом внесення в чинні нормативно-правові акти змін щодо створення страхових копій з електронними носіями, принаймні для документів в е-формі, а вирішення проблеми створення резервних копій даних інформаційних автоматизованих систем залишити спеціалістам з інформаційних технологій, оскільки конкретні програмно-технічні рішення визначаються під час укладання технічних завдань на створення або модернізацію таких систем.

РОЗДІЛ 2.
ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ БІБЛІОТЕК
У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТІЙКОСТІ СУСПІЛЬСТВА

Перезавантаження науки після війни [Електронний ресурс].
- <https://scienceatrisk.org/uk/whitepaper/perezavantazhennia-nauky-pislia-viiny> (Дата перегляду: 23.01.2024). - Назва з екрана.

прогноз розвитку вітчизняної науки -- агресія російської федерації проти України -- міжнародна співпраця -- система академічної науки

Цей аналіз містить прогноз розвитку вітчизняної науки до 2033 року, який враховує зміну ситуації протягом 2022 року, ризики та невизначеності, пов'язані з агресією російської федерації проти України. До аналітичної робочої групи, яка працювала над документом, увійшли науковці з системи академічної науки, вищої освіти та незалежні дослідники, що представляють різні галузі знання і мають різний науковий досвід від магістра до доктора наук. Запропоновано ряд практичних кроків щодо перезавантаження системи наукових досліджень в Україні, які можна повністю або частково реалізувати в 2023-2024 роках, серед яких: 1. Посилити роль та якість грантового фінансування науки на конкурсній основі. 2. Системно розбудовувати міжнародну співпрацю. 3. Вдосконалити управління в системі національних академій наук. 4. Забезпечити автономію університетів та їхніх дослідницьких підрозділів, їхню академічну свободу. 5. Розробити галузеві критерії та методики оцінки наукової роботи. 6. Створити і підтримувати кластер безпекових студій. 7. Провести десоветизацію та дерусифікацію досліджень. 8. Подолати корупцію в науці та академічну недоброчесність. 9. Оцінити шкоду, завдану агресією. 10. Активізувати взаємодію наукової сфери з бізнесом та суспільством. Незважаючи на те, що повне перезавантаження науки можливе лише після закінчення гарячої фази війни, його потрібно готувати заздалегідь.

Сенченко О. М. **Книга як інструмент "м'якої сили" в інформаційно-мережевих війнах** : дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03 [Електронний ресурс]. – Харків, 2020. – 224 с. - <https://nrat.ukrintei.ua/searchdoc/0420U100401/> (Дата перегляду: 23.01.2024). - Назва з екрана.

інформаційно-мережеві війни -- українське книговидання -- комунікаційна діяльність -- гібридна війна

Дисертацію присвячено дослідженню соціально-комунікаційних аспектів "м'якої сили" книги в інформаційно-мережевих війнах. Використано комплексний підхід до вивчення книги як інструменту інформаційно-мережевих війн. Охарактеризовано "м'яку силу" книги як механізму впливу на життя і думки поколінь, суспільств, учасників системи соціальних комунікацій. Проаналізовано технології використання "м'якої сили" книги як інструменти протидії деструктивним тенденціям сучасного суспільства, зниженню освітнього, наукового, інтелектуального рівнів української нації. Обґрунтовано теоретичні засади дослідження "м'якої сили" книги в інформаційно-мережевих війнах як об'єкта соціально-комунікаційної теорії та практики комунікаційної діяльності. На основі бібліометричного і контент-аналізу українського книговидання та російських книг, що вийшли друком протягом 2013-2017 рр. доведено застосування "м'якої сили" книги в гібридній війні.

Фіголь Н. М. **Електронне навчальне видання як соціокомунікаційне явище** : дис. ... д-ра наук із соц. комунікацій : 27.00.03 [Електронний ресурс]. – Київ, 2023. – 390 с. <https://nrat.ukrintei.ua/searchdoc/0523U100172/> (Дата перегляду: 23.01.2024). - Назва з екрана.

електронне навчальне видання -- соціокомунікаційне явище -- пандемія Covid 19 -- воєнна агресія

Дисертація присвячена дослідженню суті електронного навчального видання (далі — ЕНВ) як складного соціокомунікаційного явища, яке

докорінно змінює навчальний процес, виступаючи як квазісуб'єкт електронного навчального дискурсу та перебирає на себе низку функцій, виконуваних раніше іншими суб'єктами навчальної комунікації. Комплексне дослідження ЕНВ дає можливість усвідомити зміни, що відбуваються в електронному навчальному середовищі з активним переходом в онлайн у зв'язку з пандемією Covid 19 та воєнною агресією, з'ясувати сутність ЕНВ, структуру ЕНД, суб'єктні ролі, особливості комунікації та комунікаційні зв'язки в електронному навчальному середовищі, що, у свою чергу, допоможе зрозуміти специфіку комунікування та налагодити успішну комунікацію між учнем/студентом та учителем/викладачем. Хоча ЕНВ вивчалось з різних аспектів — педагогічного, видавничого, проте єдиної концепції та комплексного усвідомлення цього феномену бракувало, що й намагаємось вирішити цією працею. ЕНВ розглянуто з різних аспектів: соціокомунікаційного, педагогічного та редакторського, що й дозволяє уявити його як комплексне, складне, соціокомунікаційне явище. Проаналізовано та зроблено висновки щодо ЕНВ усіх освітніх рівнів: загальноосвітня школа, ЗВО.

Бібліотека у цифрову епоху: історія та тенденції розвитку

: матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 60-річчю Наук. б-ки Хмельниц. нац. ун-ту, 19 - 20 жовт. 2022 р. / [редкол.: О. Б. Айвазян та ін.]; Наук. б-ка Хмельниц. нац. ун-ту, Б-ка Кам'янець-Поділ. нац. ун-ту ім. І. Огієнка. – Хмельницький: ХНУ, 2022. – 187 с. : рис. **ISBN** 978-966-330-419-9.

бібліотечна справа -- інформаційний супровід
дистанційного навчання -- корпоративна
бібліотечна взаємодія

Висвітлено основні шляхи розвитку книгозбірень України на сучасному етапі. Розглянуто напрями наукової роботи та діяльність з вивчення історії книгозбірень та бібліотечної справи. Розкрито досвід бібліотек з формування та збереження ресурсної бази. Обговорено питання

інформаційного супроводу дистанційного навчання бібліотеками закладів вищої освіти. Розглянуто моніторинг запитів користувачів як форму вдосконалення інформаційного ресурсу. Увагу приділено проблемам корпоративної бібліотечної взаємодії. Розкрито особливості діяльності відділу зберігання фондів наукової бібліотеки Хмельницького національного університету на сучасному етапі. Подано інформацію про приватні колекції в книжкових фондах бібліотеки Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Половинчак Ю. М. Бібліотека в системі мережевих інтерактивних практик формування національної ідентичності : автореф. дис. ... д-ра наук із соц. комунікацій : 27.00.03 / Половинчак Юлія Миколаївна; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2019. – 32 с.
<https://nrat.ukrintei.ua/searchdoc/0520U100001>

бібліотеки -- мережеві практики -- науково-аналітична діяльність бібліотек -- національна ідентичність

Комплексно розкрито значення і потенціал бібліотеки як соціального інституту в системі ідентичнісних процесів, що реалізуються через мережеві практики, визначено основні напрями її функціонування як активного елемента цієї системи. Досліджено національну ідентичність як переживання і усвідомлення своєї приналежності до тих чи інших соціальних груп і спільнот, яке підтверджує значну роль бібліотек як суб'єктів такого процесу. Встановлено характерні особливості інтерактивного інформаційно-комунікаційного простору в контексті науково-аналітичної діяльності бібліотек. Виявлено основні ідентичнісні практики у інтерактивному медіа-просторі. Запропоновано концепцію національного наративу як сукупності ідентичнісних текстів, що формує уявлення нації про себе, твориться і переосмислюється в різноманітних практиках. Визначено пріоритетні стратегії кумуляції бібліотеками національного

нарративу інтерактивного інформаційно-комунікаційного простору. Представлено на основі аналізу підходів до кумуляції інформації інтерактивного інтернет- простору новий підхід, де визначальним критерієм відбору є інтенсивність комунікації.

Островська О. М. Інформаційні ресурси мережі військових бібліотек України: стан та перспективи розвитку : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03 / Островська Олена Миколаївна; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2020. – 18 с.
http://www.nbuv.gov.ua/sites/default/files/disser/aref_29.pdf

військові бібліотеки України -- інформаційний ресурс військових книгозбірень -- інформаційний вебпортал мережі військових бібліотек

Увагу приділено дослідженню мережі військових бібліотек України, розкриттю їх особливостей, функцій, специфічних завдань, характеристиці бібліотечних ресурсів, колекцій документів, фондів провідних книгозбірень оборонного відомства. Здійснено аналіз сучасного стану інформаційного ресурсу військових книгозбірень та обгрунтовано засади формування, вдосконалення структури, способів їх ефективного використання та збереження, визначено шляхи оптимізації доступу до них. Розглянуто зарубіжний та вітчизняний досвід створення сайтів військових бібліотек та інтернет-ресурсів військової тематики, виявлено їх роль та місце в системі традиційних інформаційних ресурсів країни. Запропоновано модель інформаційного вебпорталу мережі військових бібліотек України та його складника - інтернет-навігатора військової тематики, впровадження яких сприятиме надійному й оперативному доступу до бібліотечних ресурсів користувачів-військовослужбовців. Результати дослідження апробовано в комплексі електронних ресурсів інформаційного блоку військової тематики інтернет-навігатора порталу

Плахтій А. М. Публічні бібліотеки в системі інформаційно-комунікаційного забезпечення електронного урядування в Україні : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03 / Плахтій Альона Миколаївна; Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. – Київ, 2021. – 18 с.
<https://nrat.ukrintei.ua/searchdoc/0421U102279>

електронні інформаційні ресурси -- інформаційно-технічна підтримка -- патронажний супровід

Дисертаційну роботу присвячено визначенню місця публічних бібліотек в інформаційно-комунікаційному забезпеченні системи е-урядування. Наголошено на необхідності залучення мережі публічних бібліотек до взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування з фізичними та юридичними особами. Доведено, що публічні бібліотеки як ефективні інституційні системи можуть стати потужними осередками суспільної взаємодії, участі в державних управлінських процесах, забезпечивши інформаційно-технічну підтримку та патронажний супровід якісно нового рівня відносин органів влади і громадян. Акцентовано на необхідності кардинальних змін у ставленні влади до ролі бібліотек і державної підтримки їх діяльності, унаслідок чого публічні бібліотеки стануть флагманами надання інформаційно-комунікаційних послуг, запровадять високі технології для нагромадження й збереження електронних інформаційних ресурсів і забезпечать умови рівного доступу до інформації та її циркулювання в сучасному суспільстві.

Сокур О. Л. Взаємодія бібліотек наукових установ Національної академії наук України у формуванні вітчизняного наукового інформаційного простору: науково-організаційне забезпечення : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03 / Сокур Олена Леонідівна; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І.

взаємодія бібліотек -- інформаційний простір --
Національна бібліотека України імені В. І.
Вернадського

Присвячено розв'язанню питання науково-організаційного забезпечення взаємодії бібліотек наукових установ НАН України у формуванні вітчизняного наукового інформаційного простору. Визначено специфіку формування поняттєвого апарату дослідження, уточнено сутність та зміст понять "взаємодія бібліотек" і "взаємодія бібліотек наукових установ НАН України". Уперше системно розроблено теоретико-методологічні засади цього напряму дослідження із залученням основних термінів і наукових понять. На підставі проаналізованої історіографічної та джерельної бази дослідження сформовано системне уявлення про науково-організаційне забезпечення взаємодії бібліотек у контексті формування цілісного науково-освітньо-культурного простору. Визначення специфіки функціонування мережі бібліотек НАН України сприяло представленню моделей їхньої взаємодії на трьох рівнях: мікро-, макро- та мегарівень. Розглянуто зарубіжний досвід взаємодії бібліотек та визначено перспективні напрями для співпраці бібліотек НАН України задля підвищення їх конкурентоспроможності та інноваційності. Представлено сучасний стан формування інтегрованого інформаційного ресурсу НАН України, що дало підстави запропонувати шляхи переходу від традиційних до інноваційних методів роботи на засадах науково-інноваційної модернізації техніко-технологічного потенціалу. Визначено роль і місце бібліотек наукових установ НАН України задля підвищення їх конкурентоспроможності та інноваційності у формуванні вітчизняного наукового інформаційного простору задля зміцнення наукового потенціалу країни та інтеграції у світовий. Сформульовано практичні рекомендації

для активізації взаємодії бібліотек наукових установ НАН України.

Желай О. П. **Електронний сервіс сучасної бібліотеки** : монографія / Желай Оксана ; [наук. ред. В. М. Горовий]; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ: НБУВ, 2021. – **ISBN** 978-966-02-9494-3. – 978-966-02-9495-0. – 204, [1] с. : рис. <https://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004128>

сучасна бібліотека -- електронний інформаційно-бібліотечний сервіс -- бібліотечні користувачі -- інформаційні ресурси

Комплексно досліджено й узагальнено досвід функціонування електронного сервісу сучасної бібліотеки. Проаналізовано ефективність інформаційно-аналітичного обслуговування різних категорій бібліотечних користувачів, зокрема представників органів державної влади та самоврядування. Закцентовано увагу на важливості вдосконалення дистанційних форм інформаційного, інформаційно-аналітичного обслуговування для підвищення ефективності суспільно-інформаційного забезпечення. Оцінено роль і значення електронних інформаційних ресурсів бібліотек у вітчизняному інформаційному просторі. Досліджено перспективні напрями розвитку електронного інформаційно-бібліотечного сервісу.

Струнгар В. **Вікіпроекти: формування інтелектуального користувацького і бібліотечних ресурсів** // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. – 2015. – Вип. 42. – С. 115-125.

http://np.nbuv.gov.ua/doc/npnbuimviv_2015_42_11

інформаційний простір -- бібліотеки -- інформаційні бази даних

Розглянуто питання інтеграції та кооперації зусиль бібліотек і користувачів у формуванні національного інформаційного простору. Висвітлено специфіку та основні сучасні тенденції розвитку бібліотечних вікіпроектів як інформаційної бази даних за умов поширення

колаборативних технологій. Аналіз розвитку інноваційних проектів окреслив перспективні напрями діяльності бібліотеки в контексті залучення користувачів до створення інтелектуального користувацького і бібліотечного ресурсу.

Цифрові бібліотечні продукти і послуги в інформаційному забезпеченні державного розвитку : аналітична записка [Електронний ресурс]. – Київ: НБУВ, 2023. - <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004853> (Дата перегляду: 20.02.2024). - Назва з екрана. – 75 с.

портали знань -- електронні бібліотеки --
електронні колекції -- реферативні бази даних --
бібліотечні проекти

Аналітична записка присвячена дослідженню та аналізу ролі бібліотечних цифрових продуктів і послуг в Україні під час воєнного стану для забезпечення розвитку країни в складних умовах сучасних суспільних подій, забезпеченню відкритого доступу до цифрових бібліотечних ресурсів широкого кола наукової інформації та історико-культурної спадщини для підтримки онлайнової освіти, науки і культури в Україні. Обґрунтовується важливість та необхідні заходи збереження національного документального надбання бібліотечних фондів в цифровому форматі, розкриваються нові підходи до підготовки та формування ресурсів, створення нових інтегрованих продуктів. Розглянуто склад та зміст цифрових бібліотечних сервісів, необхідних громадянам України для отримання актуальних достовірних знань щодо забезпечення виживання та протистояння сучасним суспільним загрозам, можливості науково-інформаційного забезпечення соціально-економічного відновлення та впровадження інновацій. Висвітлено досвід та подальші перспективи внеску Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського у формування та розвиток цифрової платформи підтримки наукових досліджень в Україні.

Технології розвитку і захисту національного інформаційного простору : монографія [Електронний ресурс]. – Київ: НБУВ, 2015. - <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0003339> (Дата перегляду: 20.02.2024). - Назва з екрана. – 296 с.

інформаційне протистояння -- протидія дезінформації -- медіа-інструменти -- національна культурна спадщина -- бібліотечні ресурси

У монографічному дослідженні розглянуто суперечності, пов'язані з утвердженням інформаційного суспільства в глобалізованому світі, їх прояв у російсько-українському протистоянні. Аналізуються можливості вдосконалення організації захисту національного інформаційного простору в контексті цього протистояння. Усвідомлення значення інформаційних технологій як засобу реалізації зовнішньополітичних цілей, у тому числі й спроби відновлення інформаційного впливу на Україну, у контексті розвитку глобального інформаційного суспільства слід визнати запізнілим, таким, що може завдати сучасній Росії ще багато прикрощів. Водночас суверенна Україна, застосовуючи хоч і не найпередовіші інформаційні технології, встигла вибудувати свій інформаційний простір, відмінний від російського, і ця незвична для Росії відмінність стала суперечністю, що поступово набувала характеристик інформаційного протистояння. Вихід України з-під традиційної вертикальної інформаційної залежності, з-під ідеологічного контролю Росії накладається на економічні, політичні та інші проблеми, характерні для завершального етапу суспільства індустріального. Ці фактори в сукупності посилювали поляризацію сил і завершилися проявом багатоаспектного міждержавного конфлікту, в якому самостійне значення відводиться інформаційній війні. Особливості цієї війни в сучасному трагічному російсько-українському протистоянні, проблеми організації захисту національного інформаційного простору

в умовах інформаційної агресії і стали предметом дослідження в цій монографії.

Кунанець Н. Е. Роль бібліотек у забезпеченні інформаційної безпеки [Електронний ресурс] / Н. Е. Кунанець, М. Р. Пристай // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2022. – № 4. – С. 5-10 (Шифр Ж24838/2022/4). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2022_4_3 (Дата перегляду: 20.02.2024). - Назва з екрана.

інформаційна війна -- медіаграмотність --
технологія -- фейк -- дезінформація --
достовірність

Мета статті полягає в аналізі форм, методів і засобів бібліотечної роботи для протистояння в інформаційній війні. Методологія дослідження базується на застосуванні загальнонаукових і спеціальних методів пізнання, зокрема відбору, аналізу, синтезу та систематизації матеріалів. Наукова новизна публікації полягає в комплексному вивченні професійних стратегій та методів успішного протистояння в інформаційній війні, які мають знати й застосовувати бібліотеки у своїй роботі. Недостовірну інформацію нині використовують як зброю в політичному протистоянні – інформаційні війни на рівні держав і серед політичних партій, так і в економіці – недоброчесне суперництво. Отримавши брехливу, викривлену інформацію, особа може зробити неправильні висновки, які в подальшому призведуть до хибних дій або наразять її на небезпеку. Саме тому інформаційна безпека є такою важливою для кожної людини, а навички із медіаграмотності сприяють відфільтровуванню інформації та раціональному її використанню. Висновки. У статті здійснено аналіз поняття «інформаційна війна»; описано технології запобігання поширенню неправдивої інформації; подано інформацію щодо підвищення медіаграмотності населення, зокрема й працівників бібліотек. Питання збереження української культури,

гарантування інформаційної безпеки на теренах держави керівництво бібліотек має взяти до уваги. Установа повинна надати максимальні гарантії щодо збереження базової мережі бібліотек та максимально працювати в цьому напрямі в кожному куточку країни. У сучасному інформаційно активному середовищі бібліотеки дійсно є одним із ключових елементів інформаційної інфраструктури соціальної діяльності, як правило, заснованої на максимально ефективному використанні сучасних електронних технологій. Тому їхня робота має полягати в підтримці поширення об'єктивної інформації за допомогою перевірених, авторитетних засобів масової інформації.

Палієнко М. Українські архіви, війна та збереження національної ідентичності [Електронний ресурс] / М. Палієнко // Архіви України. – 2022. – № 1. – С. 12-38 (Шифр Ж27538/2022/1). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/ay_2022_1_4 (Дата перегляду: 25.02.2024). - Назва з екрана.

українські архіви -- загрози війни -- захист культурних цінностей -- архівні інформаційні ресурси

Мета публікації полягає у відображенні історії розвитку українських архівів у ХХ–ХХІ ст. у контексті процесів національного державотворення і боротьби за українську незалежність; визначенні викликів, які загрожували архівам під час Першої та Другої світових воєн і були пов'язані з нищенням, захопленням і переміщенням документальних зібрань. Особлива увага приділяється аналізу ролі архівістів у збереженні національної історико-культурної спадщини під час російсько-української війни 2014–2022 рр. Стаття ґрунтується на застосуванні принципів історизму та об'єктивності, загальнонаукових методів дослідження – історичного і логічного, з властивими їм аналізом, синтезом і системним підходом. У дослідженні впливу збройних

конфліктів на долю архівних зібрань використано історико-генетичний, порівняльно-історичний та ретроспективний методи. Наукова новизна статті полягає у розгляді проблеми значення архівів, національних архівних ресурсів для збереження національної ідентичності у період війни. У процесі розбудови незалежної держави українські архіви трансформувалися у відкриті інституції, які у своїй діяльності відображають домінуючі тенденції у розвитку українського суспільства, беручи активну участь у процесах демократизації та декомунізації, а також забезпечуючи джерельне підґрунтя для наукових студій.

Гранчак Т. **Соціокультурний дискурс національних бібліотек України як інструмент формування національної пам'яті** [Електронний ресурс] / Т. Гранчак // Бібліотечний вісник. – 2016. – № 6. – С. 7-14 (Шифр Ж14595/2016/6). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2016_6_4 (Дата перегляду: 26.02.2024). - Назва з екрана.

національна пам'ять -- національна ідентичність -- політика пам'яті

Проаналізовано соціокультурний дискурс національних бібліотек України, розкрито його специфіку, місце і роль у формуванні національної пам'яті. Наголошено на необхідності вироблення консенсусного підходу до формування концепту національної пам'яті, визначення ключових смислів, поширення яких є актуальним для української спільноти, формату і масштабів участі бібліотечних інституцій у здійсненні політики пам'яті.

Кузьменко О. І. **Трансформація та розширення функцій бібліотек в сучасному цифровому просторі** [Електронний ресурс] / О. І. Кузьменко, В. В. Загуменна // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2021. – № 3. – С. 38-44 (Шифр Ж24838/2021/3). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2021_3_7 (Дата перегляду: 26.02.2024). - Назва з екрана.

трансформація -- функції бібліотек -- інформаційні потреби користувачів -- цифровізація -- громадянське суспільство

Мета роботи – окреслити процеси трансформації основних функцій сучасної бібліотеки у задоволенні постійно зростаючих інформаційних потреб користувачів та посилення ролі бібліотек в умовах цифровізації суспільства. Методологія дослідження ґрунтується на комплексі загальнонаукових методів (аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення) та підходів (системний, соціокомунікативний та інноваційний), а також порівняння та взаємозв'язку теорії і практики. Наукова новизна роботи полягає в розширенні уявлень про роль та функції бібліотек та їх впливу на розвиток сучасного суспільства в умовах цифровізації. Висновки. Розширюючи свої функції, бібліотека все активніше запроваджує нові засоби доступу, створення та обробки інформації, використовуючи цифрові технології та сучасні засоби комунікації. Аналіз функцій бібліотек дозволив визначити сутнісні (базові) функції сучасної бібліотеки в умовах трансформаційних змін. Серед них: інформаційна, комунікаційна. Для наукових бібліотек характерне розширення(трансформація) традиційної інформаційної функції в інформаційно-аналітичну. Певне посилення в діяльності публічних бібліотек набувають такі похідні функції, як освітня, навчальна, дозвіллева та ін. Також відбувається посилення інформаційної та комунікаційної функцій незалежно від типу бібліотек. Отже, сьогодні діяльність бібліотек збагачується змістом інформаційної, комунікаційної, культурної, освітньої, дозвіллевої та інших функцій, що сприяє взаємодії із зовнішнім середовищем, утвердженні демократичних і гуманістичних принципів розвитку, забезпеченні вільного доступу до інформації.

Денбновецький С. О. Цифрова трансформація українських бібліотек в умовах глобалізаційних перетворень [Електронний ресурс] / С. О. Денбновецький // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2022. – № 1. – С. 26-33 (Шифр Ж24838/2022/1). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2022_1_6 (Дата перегляду: 26.02.2024). - Назва з екрана.

бібліотека -- діджиталізація сервісів -- цифрова трансформація -- електронне інформаційне середовище

Мета статті – визначити актуальні проекти цифрової трансформації бібліотек у період глобалізаційних перетворень. Методологія дослідження ґрунтується на загальнонаукових та спеціальних методах дослідження. Зокрема, завдяки застосуванню методів опису та порівняння, аналізу і синтезу, узагальнення і абстрагування висвітлено цифрову трансформацію бібліотек у період глобалізаційних перетворень. Наукова новизна роботи полягає в тому, що на основі дослідження значної джерельної бази репрезентовано особливості цифрової трансформації бібліотек у період глобалізаційних перетворень. Висновки. Доступність інформації надзвичайно важлива для розвитку громад і громадянського суспільства загалом. Всі кроки, які здійснює сьогодні держава разом із відповідальним бізнесом, роблять інформацію доступною для жителів сільської місцевості, а бібліотеки – новими сучасними інформаційними хабами, центрами активізації життя в громаді, сучасними осередками для навчання і спілкування. Можемо констатувати, що подальша цифрова трансформація бібліотек у період глобалізаційних перетворень вимагає посиленої уваги щодо вдосконалення політики втілення конкретних кроків на цьому шляху. Сучасні процеси інформатизації українських бібліотек знаходяться у постійній залежності від новітніх інформаційних технологій, до яких вони весь час вимушені пристосовуватися у ході їхнього просування у суспільстві. Таким чином, бібліотеки сьогодні –

це нові сучасні інформаційні хаби, центри активізації життя в громаді, актуальні осередки для навчання і спілкування. Саме у бібліотеках громадяни можуть реалізувати свою потребу в цифровій освіті, отримати доступ до інформаційно-знаннєвого ресурсу. Освоєння цифрових навичок упродовж життя – це потреба сучасної людини, а бібліотеки стають саме тими місцями, де це можливо зробити безкоштовно кожному члену громади.

Івашкевич О. В. Цифрова трансформація бібліотек України: сьогодення та перспективи [Електронний ресурс] / О. В. Івашкевич // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2021. – № 2. – С. 50-56 (Шифр Ж24838/2021/2). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2021_2_8 (Дата перегляду: 26.02.2024). - Назва з екрана.

цифрова трансформація -- проблематика цифрової трансформації бібліотек -- динаміка та аспекти цифровізації -- шерінгові платформи -- сервіси -- інформаційні технології

Мета роботи. Визначення та виокремлення ролі цифрової трансформації (цифровізації) для бібліотек в довгостроковій перспективі: ефективність та проблеми. Методологія дослідження. У процесі дослідження застосовано наукові методи аналізу, синтезу, узагальнення цифровізації бібліотечної галузі та визначений вплив на формування новацій моделей відносин бібліотека-користувач з врахуванням цивілізаційних викликів сьогодення. Наукова новизна дослідження полягає в аналізі онлайн-перспектив в роботі бібліотечної галузі з акцентом на ключових аспектах динаміки цифрової трансформації: нові мобільні (електронні) додатки, сервіси, застосування в роботі шерінгових моделей. Обґрунтовано подальші ключові вектори та визначені конкретні найпроблемніші питання цифрової трансформації бібліотек. Висновки. В результаті дослідження були розглянуті сьогоденні кроки по цифровізації в бібліотеках, особливості використання

платформ, сервісів віртуального середовища та шерінгових продуктів. Досліджено тенденції щодо подальших кроків у нарощенні темпів цифровізації. Доведено: практика цифровізації бібліотек є особливо актуальною у період COVID-пандемії, що сприяє загальнодоступності інформації, самоосвіті, а також доступу до передових технологічних напрацювань, трансформації бібліотек з врахуванням запитів, згідно теорії поколінь, формуванню нового цифровізаційного фокусу бібліотечних практик та модифікації бібліотечної діяльності.

Бурміс І. В. Формування моделі публічної бібліотеки в умовах об'єднаних територіальних громад Півдня України [Електронний ресурс] / І. В. Бурміс // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2021. – № 1. – С. 12-20 (Шифр Ж24838/2021/1). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2021_1_4 (Дата перегляду: 26.02.2024). - Назва з екрана.

публічні бібліотеки -- об'єднані територіальні громади (ОТГ) -- південь України -- модернізація -- модель -- профілізація

Мета роботи. Аналіз особливостей формування моделі публічної бібліотеки в умовах утворення об'єднаних територіальних громад (ОТГ) Півдня України. Методологія дослідження ґрунтується на комплексі загальнонаукових методів (аналіз, синтез, узагальнення, моделювання) та підходів (системний, соціокомунікативний та модернізаційний). Наукова новизна роботи полягає у здійсненні комплексного дослідження можливості обрання бібліотеками Одещини, Херсонщини та Миколаївщини певного профілювання та власного шляху розвитку в умовах утворення ОТГ в якості центрів правової та регіональної інформації у вигляді центрів громадських ініціатив, соціокомунікаційних майданчиків, мультимедійних мобільних бібліотек або мультикультурних центрів. Висновки. На основі зіставлення переваг і недоліків запропонованих моделей реформування

бібліотечної мережі надано пропозиції стосовно вироблення оптимальної моделі функціонування публічних бібліотек Півдня України, що передбачає наступні важливі елементи. По-перше, автоматизацію, яка ґрунтується на розвитку й упровадженні новітніх інформаційних технологій, що, у свою чергу, сприяє модернізації матеріально-технічної бази, організаційної структури та підготовки бібліотечних кадрів. По-друге, надання нових послуг або продукції, оновлення методів управління діяльністю й персоналом. По-третє, забезпечення стабільного фінансування та застосування маркетингових і рекламних технологій популяризації бібліотечної діяльності в умовах функціонування ОТГ. По-четверте, збереження цінного кадрового ресурсу та технологізацію роботи бібліотечних працівників. По-п'яте, організацію роботи публічної бібліотеки ОТГ як інформаційного інтелект-центру та культурно-дозвільного простору, що розглянуто на прикладі Чорноморської бібліотеки. По-шосте, необхідність запровадження нестационарного бібліотечного обслуговування на засадах Закону України «Про співробітництво територіальних громад».

Воскобойнікова-Гузєва О. В. Бібліотечний соціальний інститут в першій чверті ХХІ століття: історичні та соціокультурні чинники розвитку [Електронний ресурс] / О. В. Воскобойнікова-Гузєва // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2020. – № 1. – С. 72-79 (Шифр Ж24838/2020/1). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2020_1_13 (Дата перегляду: 26.02.2024). - Назва з екрана.

бібліотека -- історичні чинники -- бібліотечний соціальний інститут -- соціокультурні чинники -- суспільство знань -- цифрова культура

Метою дослідження визначено здійснення аналізу історичних та соціокультурних чинників розвитку бібліотечного соціального інституту з сучасних позицій глобальних інформаційних впливів та активізації національної і міжнародної

інформаційно-комунікаційної взаємодії. Бібліотечний соціальний інститут розглядається як комплексне поняття, яке одночасно охоплює багато сфер людської діяльності – документальну, інформаційно-комунікаційну, соціокультурну, освітню та просвітницьку. Методологія дослідження полягає у застосуванні історичного, інституціонального та системного підходів до вивчення історичних, соціальних, інформаційно-комунікаційних впливів, які визначають у найближчій перспективі трансформації бібліотечного соціального інституту. Наукова новизна роботи полягає у системному аналізі чинників загальнодержавного і галузевого розвитку визначеного періоду. До основних історичних чинників розвитку БСІ віднесено вплив ідей національного відродження, розбудови громадянського суспільства, вільного доступу до інформації та знань, інформатизації тощо. До кола соціокультурних чинників, які істотно впливають на розвиток БСІ у першій чверті ХХІ ст. віднесено всеосяжний вплив цифрової культури та концепції суспільства знань. Висновки. Одержані висновки розкривають перспективи реалізації Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року "Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України" та залучення бібліотечно-інформаційних установ до участі в проєктах цифрової трансформації України, які реалізуються урядом. На теоретико-методологічному рівні зроблено висновок про необхідність побудови оновленої концептуальної моделі розвитку бібліотечного соціального інституту в умовах цифровізації.

Балишев М. 3 Міжнародний круглий стіл "Інформатизація архівної справи: архівні інформаційні ресурси у динамічному розвитку цифрового середовища та задоволенні потреб користувачів (до Міжнародного тижня архівів)" [Електронний ресурс] / М. Балишев, Г. Голубкіна // Архіви України. – 2021. – № 2. – С. 247-256 (Шифр

Ж27538/2021/2). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/ay_2021_2_28 (Дата перегляду: 26.02.2024). - Назва з екрана.

архівні інформаційні ресурси -- SMART-архів --
єдина інформаційно-телекомунікаційна система

Звернено увагу на актуальні проблеми не тільки в архівній, а й бібліотечній, музейній галузях, сферах освіти та збереження культурно-історичної спадщини. Зокрема, у фокусі обговорення на круглому столі розглянуто питання: залучення цифрових технологій для забезпечення збереженості та обліку документів для створення інформаційної автоматизованої системи комплексного керування всіма архівними процесами у віддаленому режимі, оперативного доступу, уніфікації відомостей про кожну одиницю зберігання; забезпечення інформаційних потреб суспільства, надання рівного доступу до інформації, знань і послуг. Акцентовано на необхідності створення локальних електронних інформаційних ресурсів та їх інтеграцію в єдину інформаційно-телекомунікаційну систему; SMART-архіву і впровадження технологій штучного інтелекту в архівну справу для уніфікації представлення даних. Зауважено щодо уникнення створення великих масивів даних, що повторюються. Обґрунтовано створення пошукових систем із розвинутим функціоналом для забезпечення дослідників якісно новими SMART-інструментами автоматизованого опрацювання великих даних; розроблення цифрових засобів популяризації історико-культурної спадщини міста та регіону з метою зміцнення їх туристичної привабливості. Запропоновано використання сучасних цифрових технологій для популяризації бібліотек, архівів, музеїв, архівних документів: створення онлайн-виставок із використанням мультимедіа та адаптацією матеріалів до мобільних пристроїв відповідно до вимог сучасного дизайн-коду.

Попик В. І. Виклики буремної доби і нові обрії української біографіки [Електронний ресурс] / В. І. Попик // Українська

біографістика. – 2022. – Вип. 23. – С. 13-43 (Шифр Ж69079/2022/23). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/ubi_2022_23_4 (Дата перегляду: 27.02.2024). – Назва з екрана.

українське національне відродження -- соціогуманітаристика -- громадські наукові об'єднання -- наукові товариства -- біографіка -- колективний портрет поколінь учених -- традиції і спадкоємність у науковій сфері

Мета дослідження - окреслити з позицій вивчення колективної біографії поколінь українських учених у галузі соціальних і гуманітарних наук сучасне бачення місця, ролі й значення громадських наукових об'єднань у формуванні й еволюції вітчизняного наукового співтовариства, становленні й трансформації його інтелектуальних традицій. Наукова новизна полягає в цілеспрямованому зверненні до аналізу історичного досвіду й етапів згуртування зусиль українських учених різних поколінь на засадах громадської співпраці навколо наукових і освітянських товариств, різноманітних формалізованих і неформальних наукових осередків та комунікативних майданчиків. Дослідження спрямоване на обґрунтування глибшого розуміння того, що саме в інтелектуальному просторі, сформованому громадськими науковими організаціями, розвивалася творча співпраця вчених різних вікових груп, відбувалося їхнє ідейне й професійне зростання, розширювався проблемно-тематичний діапазон досліджень, підвищувався методологічний рівень, а водночас розвивався й трансформувався досвід самоорганізації наукової спільноти в розбудові вітчизняної науки як соціального інституту. Методологічні засади дослідження ґрунтуються на комплексному використанні принципів історизму, цивілізаційного, соціокультурного, генераційного та системного підходів, застосуванні методів історіографічного аналізу та синтезу, зокрема в аспектах наукових та інформаційних завдань біографістики. Висновки. Історія розвитку вітчизняної

соціогуманітаристики переконливо засвідчує першорядну роль у формуванні й успішному функціонуванні наукового співтовариства громадських наукових організацій, вільних від адміністративного втручання влади у їхню діяльність, визначення загальної спрямованості й тематики наукових досліджень. Саме такі засади й дотепер найбільше відповідають потребам внутрішньої самоорганізації наукового середовища, розвитку в ньому дієвих комунікацій між ученими різних генерацій, забезпечення свободи наукової творчості, утвердження демократичних норм і засад спільної праці. Зазначене є важливою запорукою вільного визначення науковим співтовариством пріоритетних дослідницьких завдань, зосередження зусиль на їх успішному розв'язанні, на справді важливих для суспільства результатах. Неодмінною умовою за таких обставин має бути керівна роль у діяльності громадських наукових організацій провідних учених, які завдяки першорядним результатам своєї наукової творчості, глибокому баченню дослідницьких завдань і здобутому безперечному авторитетові здатні згуртовувати наукове співтовариство, спрямовувати його діяльність. Здобутий досвід повною мірою зберігає своє значення в сучасних умовах, має бути основою розв'язання завдань, які постають перед сучасною українською соціогуманітаристикою.

Філіппова Н. П. **Формування репозитарію персональних бібліографічних показників у складі "Українського національного біографічного архіву": базові засади реалізації проекту** [Електронний ресурс] / Н. П. Філіппова // Українська біографістика. – 2020. – Вип. 20. – С. 339-352 (Шифр Ж69079/2020/20). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/ubi_2020_20_24 (Дата перегляду: 27.02.2024). – Назва з екрана.

біобібліографія -- консолідовані біобібліографічні ресурси -- «Український національний біографічний архів» -- інформаційні обміни -- репозитарій персональних бібліографічних показників

У статті визначено базові засади розбудови репозитарію персональних бібліографічних показників у складі «Українського національного біографічного архіву» (УНБА) як оптимальної форми репрезентації у відкритому доступі біобібліографічних даних, забезпечення інформаційних обмінів. Показано, що перевагою репозитарію, створюваного на базі УНБА порівняно з поданням біобібліографій у каталогах та фондах бібліотек, є можливість концентрованого представлення матеріалів у всіх найрізноманітніших форматах: як окремих видань, так і вміщених у різних джерелах - книжках, журналах, збірниках, а також на електронних ресурсах. Обґрунтовано доцільність використання для репозитарію програмної платформи Fedora та проаналізовано її відповідність функціональним завданням створюваного репозитарію. Наголошено, що організація репозитарію створить умови для більш широкого залучення до формування «Українського національного біографічного архіву» вчених і спеціалістів наукових установ, бібліотек і закладів вищої освіти з усіх регіонів України та українського зарубіжжя. Зазначене є важливим для консолідації дослідницьких зусиль, започаткування на базі Інституту біографічних досліджень НБУВ діяльності всеукраїнської віртуальної біографічної дослідницької лабораторії. Водночас розгортання репозитарію персональних біобібліографічних показників є важливим кроком, спрямованим на більш тісне входження до світового науково-інформаційного простору, міжнародної системи репозитаріїв. Тому воно зобов'язує упорядників електронного архіву до безумовного виконання правил, визначених міжнародним науково-інформаційним співтовариством, зокрема документами CoreTrustSeal як головного центру методичного забезпечення, унормування діяльності репозитаріїв та їх сертифікації.

Копанєва В. О. Концептуальна модель бібліотеки в середовищі цифрової науки [Електронний ресурс] / В. О. Копанєва // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2019. – № 4. – С. 6-13 (Шифр Ж24838/2019/4). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2019_4_3 (Дата перегляду: 29.02.2024). – Назва з екрана.

цифрова наука -- бібліотека -- концептуальна модель -- синергія -- віртуальна лабораторія

Мета роботи – дослідження спрямоване на визначення та концентроване представлення функціональної структури бібліотеки, основне призначення якої полягає в забезпеченні системно-інтеграційної взаємодії науково-дослідної і бібліотечно-інформаційної діяльності в середовищі цифрової науки. Методологічним базисом роботи обрано тріаду, що включає синергетичний, когнітивний і системний підходи та принципи до визначення концептуальних засад функціонування бібліотеки як одного з елементів цифрової науки. Перший з них (синергетичний) спрямований на визначення інтеграційних тенденцій взаємодії бібліотеки і цифрової науки, другий (когнітивний) – на сприяння обміну знаннями між вченими в наукових комунікаціях, а третій (системний) – на трансформацію бібліотеки з інфраструктурного елемента науки в учасника дослідницької діяльності на всіх її етапах – від формування первинних даних до отримання та поширення нових знань. Наукова новизна роботи полягає в системному аналізі інтеграційних тенденцій розвитку науково-дослідної та бібліотечно-інформаційної діяльності й обґрунтуванні принципової необхідності участі бібліотеки в формуванні первинних дослідницьких даних і розвитку інформаційно-аналітичних досліджень у цифрових ресурсах бібліотек для виявлення в них латентних закономірностей і отримання нових знань. Новими є підходи до поглиблення уявлень щодо організації в бібліотеках віртуальних інфометричних лабораторій та когнітивна концепція організації взаємодії в системі «цифрова наука – бібліотека –

дослідник». Основний науковий результат – концептуальна модель бібліотеки в середовищі цифрової науки розкриває в концентрованому вигляді закладені підходи до теоретико-методологічного обґрунтування стратегії її структурно-функціональних трансформацій. Висновки. Головний висновок – необхідність спрямування вектора розвитку бібліотеки в середовищі цифрової науки на активізацію участі в дослідницьких процесах, запровадження високотехнологічних схем формування інформаційної бази цифрової науки та проведення в ній бібліо-, наукометричних та інфометричних досліджень.

Горовий В. Електронні інформаційні ресурси в суспільних трансформаціях [Електронний ресурс] / В. Горовий // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2023. – Вип. 67. – С. 9-17 (Шифр Ж70113/2023/67). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2023_67_3 (Дата перегляду: 29.02.2024). - Назва з екрана.

бібліотечні інформаційні фонди -- національний інформаційний -- інформатизація -- інформаційні обміни -- інтелектуалізація інфосфери -- управління інформаційними процесами -- суспільна свідомість -- загрози уніфікації -- система інформаційних зв'язків

У статті розглядаються якісно нові характерні особливості, яких набула суспільна інформаційна сфера з впровадженням електронних інформаційних технологій. Зростаючі обсяги продукованої суспільством інформації, удосконалення інструментів управління інформаційними потоками, щодалі глибше проникнення нової інформації в соціальну структуру суспільства та розширення доступу до неї дедалі більшої кількості людей відкрили нові можливості в реалізації продуктивних сил суспільства. Електронні технології за цих обставин прийшли і в бібліотечні установи – традиційні центри суспільного збереження й використання інформації. З одного боку, вони

дали відчутний поштовх усім напрямом бібліотечної справи, що пов'язані з удосконаленням обслуговування читачів безпосередньо в бібліотеках. З другого - сприяли розширенню кола користувачів за межами бібліотеки через електронні засоби зв'язку. Посилення попиту на інформацію за межами традиційного читацького кола бібліотек у середовищі бізнесу, політики, владних структур, у процесі активізації всієї системи соціальних структур у рамках розвитку громадянського суспільства помітно розвиває і оновлює функції бібліотек. Активізація бібліотек у суспільному житті пов'язана також і з удосконаленням управління інформаційними процесами. Таким чином, впровадження електронних інформаційних технологій в інфосферу суспільства сприяє її інтелектуалізації. Удосконалення відповідних бібліотечних технологій сприяє розвитку суспільної пам'яті, суспільної самосвідомості та відіграє важливу роль у прогресі людства.

Аулін О. Стратегічні комунікації у протидії деструктивним російським наративам [Електронний ресурс] / О. Аулін, О. Ауліна // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2023. – Вип. 67. – С. 82-95 (Шифр Ж70113/2023/67).

http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2023_67_7

(Дата

перегляду: 29.02.2024). - Назва з екрана.

стратегічні комунікації -- наратив -- соціальні комунікації -- інформаційна безпека -- інформаційний простір -- бібліотечно-інформаційні центри

У статті досліджуються стратегічні комунікації, що здійснюються з використанням наявних інформаційних ресурсів України в контексті боротьби з російськими наративними конструкціями (НК). Розглянуто підходи закордонних і вітчизняних експертів до визначення терміна «стратегічні комунікації» (СК). Здійснено аналіз використання НК у межах

негативного російського впливу на інформаційний простір України. Досліджено організаційні та інші заходи, що здійснюються українськими учасниками СК у контексті протидії деструктивному інформаційному впливу з боку РФ. Наведено рекомендації з підвищення ефективності вітчизняних СК, зокрема через використання додаткових можливостей бібліотек. У дослідженні застосовано компаративний метод, методи соціології і політології, а також експертних оцінок.

Кулицький С. Дослідження на базі ресурсів наукової бібліотеки проблем українських вимушено переміщених осіб-біженців і ринку праці за умов повномасштабної воєнної агресії Росії [Електронний ресурс] / С. Кулицький // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2023. – Вип. 67. – С. 145-161 (Шифр Ж70113/2023/67).

http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2023_67_12 (Дата перегляду: 29.02.2024). - Назва з екрана.

біженці -- інформація -- наукова бібліотека -- ринок праці -- соціальні комунікації -- трудові мігранти

У статті розглянуто досвід дослідження проблем українських біженців і пов'язаного із цим розвитку ринку праці за умов військової агресії Росії на основі використання ресурсів наукової бібліотеки. Дослідження охопило період від лютого 2022 до січня 2023 р. Розглянуто два взаємопов'язані сегменти ринку української робочої сили – в Україні та закордоном. Найбільше емпіричної інформації було отримано про життя українських біженців у Польщі, Німеччині, Чехії, Литві та Італії. Особливу увагу приділено соціально-психологічним і соціально-комунікативним аспектам діяльності українських біженців та ринку робочої сили.

Годлюк А. Бібліотеки як суб'єкти правової комунікації в сучасному інформаційному просторі [Електронний ресурс] /

А. Годлюк // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2023. – Вип. 67. – С. 218-229 (Шифр Ж70113/2023/67).

http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2023_67_17 (Дата перегляду: 29.02.2024). - Назва з екрана.

бібліотеки -- правова комунікація -- правова інформація -- правова грамотність -- доступ до інформації

Стаття присвячена дослідженню ролі бібліотек як суб'єкта правової комунікації в сучасному інформаційному просторі та виховання інформаційної культури користувачів. Визначається роль бібліотек у правовій комунікації, забезпеченні прав людини на інформацію та підтримки правової держави. Розкрито визначення таких термінів, як правова комунікація, правова інформація, правова грамотність. Сьогодні бібліотеки як інформаційні центри відіграють важливу роль у забезпеченні доступу до правової інформації та підтримці правової культури суспільства в більшості країн світу.

Ржеуський А. В. Інноваційні підходи до бібліотечного обслуговування користувачів електронними книгами [Електронний ресурс] / А. В. Ржеуський, Н. Е. Кунанець, О. А. Лозицький, В. В. Пасічник // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2018. – № 1. – С. 35-42 (Шифр Ж24838/2018/1).

http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2018_1_8 (Дата перегляду: 29.02.2024). - Назва з екрана.

бібліотека -- інформаційно-бібліотечне обслуговування -- хмарні сервіси -- електронна книга -- DAISY формат -- DAISY-плеєр

Мета дослідження. Дослідити сучасні підходи до обслуговування читачів електронними книгами. З'ясувати специфіку інформаційного обслуговування користувачів з вадами зору за допомогою мультимедійних технологій, зокрема електронної книги у DAISY форматі. Методологія дослідження. Методологічною основою

дослідження є загальнонаукові принципи історизму та наукової об'єктивності, а також методи: соціокомунікаційний, когнітивний, методи аналізу і синтезу, прогностичний, порівняльного аналізу. Наукова новизна. Запропоновано удосконалення технологій бібліотечного обслуговування користувачів у дистанційному режимі електронними книгами. Важливим концептом даного напрямку є розроблення підходу, орієнтованого на обслуговування у бібліотеках користувачів з вадами зору. Висновки. Досліджено тенденції надання доступу до електронних книг за допомогою широкого спектру технічних засобів. Доведено, що обслуговування у бібліотеках користувачів з вадами зору електронними книгами найефективніше відбувається за створення мультимедійного контенту, який базується на DAISY технології. Проаналізовано різнотипні технічні засоби відтворення змісту електронних книг у DAISY форматі, визначено найефективніші.

Островська О.М. Аналіз зарубіжного досвіду створення сайтів військових бібліотек [Електронний ресурс] / О. М. Островська // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2017. – № 4. – С. 64-71 (Шифр Ж24838/2017/4). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2017_4_10 (Дата перегляду: 29.02.2024). – Назва з екрана.

[інтернет-ресурси, -- сайти зарубіжних військових бібліотек -- характеристика веб-сайтів -- аналіз](#)

Мета роботи. Дослідження спрямоване на аналіз та узагальнення наявного досвіду інтернет-ресурсів європейських та американських військових бібліотек, їхніх особливостей, структури, змісту. Методологічною основою дослідження є загальнотеоретичні наукові методи – аналізу та синтезу, що дали змогу дослідити особливості застосування й оптимальну характеристику зарубіжних військових бібліотечних сайтів, провести порівняльний аналіз інформаційних ресурсів веб-сайтів.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що вперше проаналізовано досвід створення й функціонування сайтів військових бібліотек в зарубіжних країнах. Висновки. Військово-бібліотечна справа в європейських та американських країнах надає широкий вибір можливостей для роботи і підтримує якість життя і добробут військовослужбовців і їхніх сімей. Проаналізований світовий досвід розробки та створення сайтів військових бібліотек сприяє корпоративності онлайнових ресурсів, академічним дослідженням, надає можливість комплексного пошуку інформації незалежно від того, де перебувають користувачі. Порівняльні характеристики інформаційних ресурсів веб-сайтів розкривають можливості та перспективи впровадження подібного досвіду на вітчизняному ґрунті.

Копанєва В. О. Наукова бібліотека: від е-каталогу до е-науки [Електронний ресурс] / В. О. Копанєва // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2016. – № 3. – С. 4-10 (Шифр Ж24838/2016/3). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2016_3_3 (Дата перегляду: 29.02.2024). - Назва з екрана.

наукова бібліотека -- інформатизація -- е-наука

Мета роботи – визначення концептуальних засад переходу від розрізнених технологічних модернізацій до системних функціональних і структурних трансформацій наукової бібліотеки та обґрунтування нового напрямку її діяльності – формування інформаційно-технологічної інфраструктури е-науки. Методологія дослідження базується на системному аналізі інновацій у бібліотеці. Він потребує її розгляду як складової дослідницької та освітньої інфраструктури науки та дозволяє визначити нові завдання бібліотеки в цифровому середовищі. Наукова новизна роботи полягає в розвитку нової парадигми бібліотекознавства, пов'язаної з розбудовою платформи для інформаційно-насичених наукових досліджень (е-науки), в якій

бібліотека, поряд зі збереженням та поширенням публікацій, переходить до повного циклу циркуляції нових знань. Висновки. Вектор розвитку наукової бібліотеки передбачає, насамперед, реалізацію в ній інтегрованого технологічного циклу, що включає створення електронного каталогу, інституційного репозитарію, архіву профільних ресурсів мережі Інтернет, а також системи бібліометричного моніторингу наукових комунікацій. У довгостроковій перспективі стратегія розвитку бібліотеки має бути зорієнтована на заглиблення процесів формування та підтримки інформаційно-технологічної інфраструктури е-науки.

Балишев М. Процеси цифровізації та запровадження ініціативного проєкту "ТОПАЗ" у Центральному державному науково-технічному архіві України [Електронний ресурс] / М. Балишев, А. Алексєєнко, Т. Наumenко, Ю. Черняховська // Архіви України. – 2020. – № 2. – С. 17-27 (Шифр Ж27538/2020/2). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/ay_2020_2_4 (Дата перегляду: 03.03.2024). - Назва з екрана.

цифровізація -- забезпечення збереженості архівних документів -- ініціативний проєкт «ТОПАЗ» -- ЦДНТА України -- SMART-архів

Метою роботи є висвітлення досвіду Центрального державного науково-технічного архіву України (ЦДНТА України) щодо реалізації ініціативного проєкту «ТОПАЗ» («ТОПологія Архівного Зберігання»). Методологія дослідження передбачає застосування загальнонаукових та спеціалізованих методів архівознавства для розгляду проблем описування та зберігання документів Національного архівного фонду. Наукова новизна полягає у характеристиці концептуальних засад та висвітленні ходу виконання проєкту «ТОПАЗ». В архівній практиці запропонований підхід застосовується вперше. Адже кінцевим його задумом є створення в архіві інтегрованої пошукової системи електронної ідентифікації об'єктів зберігання, яка покликана посилити контроль за станом і рухом документів,

пришвидшити та полегшити їх пошук у сховищах, залучивши цифрові технології оперативного доступу до потрібних відомостей за допомогою двовимірних QR-кодів. Передбачено 3 рівні описування. Кожен із них відповідає поняттю про об'єкт архівного зберігання, яким послуговуються працівники відділу забезпечення збереженості документів при виконанні своїх функціональних обов'язків: I – рівень архівної коробки; II – рівень одиниці зберігання; III – рівень документа. Актуалізація інформації здійснюється шляхом заповнення електронних ТОПАЗ-карток затвердженої форми. Подано детальний опис проєкту «ТОПАЗ»; визначено організаційне та матеріально-технічне забезпечення його впровадження. Започаткований ЦДНТА України проєкт «ТОПАЗ» реалізовується доволі успішно. У перспективі, за умови його доопрацювання (у т. ч. розроблення та запровадження окремого програмного продукту) та сталого впровадження, система електронної ідентифікації архівного зберігання може стати складовою частиною сучасного SMART-архіву, на шляху до якого розвивається ЦДНТА України.

*Палієнко М. **Архівна практика у цифрову епоху: інноваційний досвід** [Електронний ресурс] / М. Палієнко // Архіви України. – 2020. – № 4. – С. 217-231 (Шифр Ж27538/2020/4). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/ay_2020_4_16 (Дата перегляду: 03.03.2024). - Назва з екрана.*

процеси цифровізації -- е-ресурси -- реформування архівної галузі

Виклики часу, обумовлені поширенням пандемії COVID-19 та переведенням навчальних процесів у дистанційний формат унеможливили проведення у 2020 р. традиційної для студентів історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка архівної практики у літній період. Натомість, завдяки підтримці Державної архівної служби України апробовані нові форми взаємодії між університетами та архівами. Відбулося створення

унікальної електронної історико-архівної платформи, на якій протягом 2-х тижнів студенти різних спеціальностей та освітніх програм мали рідкісну можливість віртуально ознайомитися з діяльністю найбільших архівів України, напрямами реформування архівної галузі, процесами цифровізації, з основними положеннями Стратегії розвитку архівної справи в Україні до 2025 р. Особливо наголошено на процесах цифровізації, створенні е-ресурсів, повнотекстових баз даних тощо. Звернено увагу на питання про принципи та критерії відбору документів для цифровізації, доступ до документів комуністичного режиму, комплектування архіву документами, що відображають сучасне життя суспільства, бойові дії на сході України.

Воскобойнікова-Гузєва О. Соціокомунікаційна діяльність провідних бібліотек України в новітніх умовах [Електронний ресурс] / О. Воскобойнікова-Гузєва // Бібліотечний вісник. – 2016. – № 1. – С. 12-17 (Шифр Ж14595/2016/1). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2016_1_4 (Дата перегляду: 14.03.2024). - Назва з екрана.

бібліотеки України -- соціокомунікаційна діяльність -- соціокультурні заходи -- національно-патріотичне виховання

Зауважено, що в умовах соціально-економічної та політичної кризи, військових дій на Сході України, наростання інформаційного протистояння, вітчизняні бібліотеки по-новому усвідомлюють свою роль у формуванні концептів національної пам'яті та світоглядних позицій сучасників, власними методами транслують світові позицію незалежної держави. Як зазначено у Концепції якісних змін бібліотек задля забезпечення сталого розвитку України (до 2025 року), бібліотеки сприяють консолідації нашого суспільства заради дотримання миру, європейських цінностей, підвищення добробуту людей; допомагають співвітчизникам об'єднатися навколо принципів державного суверенітету та

територіальної цілісності країни, непорушності кордонів і незалежності, безпеки та боротьби з тероризмом; бібліотеки стають важливим чинником формування національної самосвідомості, патріотизму, підтримки національних традицій, розвитку культури, державної мови тощо. Мета статті – визначити пріоритетні напрями соціокомунікаційної діяльності бібліотек України в новітніх умовах. Інформаційно-консультаційна діяльність бібліотек у новітніх умовах передбачає надання бібліотечно-інформаційних послуг для таких категорій громадян, як внутрішньо переміщені особи, організацію для них і членів їхніх родин соціальної адаптації, громадської підтримки, спрощення пошуку життєво необхідної для таких людей інформації шляхом створення актуального концентрованого інформаційного ресурсу й організації цілодобового необмеженого доступу до неї.

Клименко О. Фахове періодичне видання в умовах соціальних потрясінь [Електронний ресурс] / О. Клименко, О. Сокур // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2023. – Вип. 68. – С. 139-149 (Шифр Ж70113/2023/68).

http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2023_68_11 (Дата перегляду: 18.03.2024). - Назва з екрана.

бібліотекознавство -- бібліотечна справа -- журнал -- «Бібліотечний вісник» -- цифрова епоха -- інформаційно-комунікаційні технології -- цифровізація -- інформаційний простір -- науково-видавнича діяльність -- Національна академія наук України -- Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Мета статті – розглянути особливості структури, тематики та розповсюдження науково-теоретичного і практичного журналу «Бібліотечний вісник» у 2021 – 2023 рр. Методологічна основа. Використано такі підходи наукового пізнання, як об'єктивності та зв'язку теорії і практики, принцип єдності взаємозв'язку

із сучасними умовами та методи (аналізу, когнітивний, описовий, статистичний, синтезу). Наукова новизна. Вперше репрезентовано транспарентні параметри журналу «Бібліотечний вісник» у 2021 – 2023 рр., представлено всеукраїнську палітру авторів часопису, що презентують бібліотечну справу держави, його закордонних адресатів. Отримані результати формують системні уявлення про специфіку фахового періодичного видання в умовах соціальних потрясінь. Висновки. Науково-теоретичний і практичний журнал «Бібліотечний вісник», засновником (1993) і видавцем якого є Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, оприлюднює результати українських та закордонних досліджень із бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства і соціальних комунікацій. Окрім наукових статей, основні напрями бібліотекознавчих досліджень та актуальні питання бібліотечної практики в умовах соціальних потрясінь (карантинні обмеження через пандемію коронавірусу COVID-19 та повномасштабне вторгнення військ Російської Федерації на територію суверенно України) відображено у тематиці інших матеріалів фахового періодичного видання. Журнал «Бібліотечний вісник» уможливорює соціально-комунікаційні трансформації у бібліотечно-інформаційній сфері України, є ґрунтовним науково-інформаційним ресурсом у тому числі для здобувачів усіх рівнів освіти спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» та важливим комунікативним інструментом міжбібліотечної взаємодії в сучасному науково-освітньо-культурному середовищі.

Горова С. **Електронні ресурси бібліотек у зміцненні самосвідомості користувачів у стресові періоди життя** [Електронний ресурс] / С. Горова // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2022. – Вип. 63. – С. 75-87 (Шифр Ж70113/2022/63). –

інформація -- стрес -- соціальні мережі --
маніпулятивні технології -- бібліотечні установи

Інформаційні процеси останніх десятиріч, пов'язані з масовою комп'ютеризацією всіх сфер суспільного життя та розвитком електронних інформаційних технологій, стрімко впливають на сучасну людину, її соціально-психологічну сферу та соціокультурне оточення. Глобальна інформатизація, у тому числі її активізація в бібліотечній сфері, забезпечуючи доступ якомога ширшій аудиторії користувачів до наявних у розпорядженні суспільства інформаційних ресурсів, створює умови для масового інфотворення у сфері електронних ресурсів, розвитку міжособистісного спілкування, сприяє її зростаючому самовиявленню в інформаційній сфері в порівнянні з будь-якими раніше відомими періодами в її існуванні. Проте зі збільшенням обсягів інформації в користувача збільшується також число фобій, найближчих до чуттєвої сфери і продукованих найближчому оточенню через інформаційні процеси. Водночас раціональне сприйняття оточуючої дійсності потребує вдумливого підходу, певних знань, критичного осмислення фактів, і часто цей процес від стає від сфери емоційного реагування. Якщо говорити про електронні інформаційні ресурси, то вони насамперед можуть продукувати стрес, однак досі неефективно використовують наявні широкі можливості для його нівелювання, для формування суспільного оптимізму. Такий оптимізм при використанні електронних інформаційних ресурсів формується при спілкуванні в соціальних мережах із близькими і рідними людьми, друзями, при появі нових соціальних контактів, що стають базою для позитивних психологічних орієнтирів. Нові електронні інформаційні технології створюють можливості для відродження ментальних ресурсів самосвідомості і використання їх в інформаційному подоланні стресових явищ. При

цьому треба підкреслити, що активізація процесу циркуляції інформації в суспільстві та необхідність її організації для використання в суспільнозначимих цілях, а також у боротьбі із зумисними негативними інформаційними впливами в межах інформаційних воєн, спричинює нові суспільні запити для трансформації бібліотечних установ як центрів зберігання і організації використання інформаційних ресурсів у новій інституційній якості боротьби зі стресами. Вони можуть бути використані для своєрідної інформаційної терапії в складних життєвих ситуаціях.

Каращук О. Бібліотеки в розвитку інформаційної системи вітчизняного інформаційного простору (на прикладі Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського) [Електронний ресурс] / О. Каращук // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2022. – Вип. 63. – С. 124-138 (Шифр Ж70113/2022/63). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2022_63_11 (Дата перегляду: 19.03.2024). - Назва з екрана.

інформація -- інформаційний простір -- стратегічні комунікації -- держава -- бібліотека -- аналітика -- інформаційно-аналітичні служби -- соціальні мережі -- соціальні інтернет-сервіси -- дезінформація -- ботоферми -- фейк

Проаналізовано наукові праці щодо інформаційного простору, інформаційної політики, діяльності наукових бібліотек та вплив комунікаційних засобів, які зазнають значних змін. Доведено, що стратегічним засобом у розвитку сучасного інформаційного суспільства є комунікація, завдяки якій суспільство отримує правдиву інформацію, а інформаційно-аналітична діяльність бібліотек має спрямовуватися на виробництво різноманітних інформаційних ресурсів відповідно до запитів сучасних користувачів. Наголошено на тому, що значний потенціал має Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського у розвитку системи стратегічних комунікацій в Україні. Зазначено,

що інформаційно-аналітичні структури НБУВ у забезпеченні інформаційного супроводу державної політики, підготовка та види аналітичних продуктів відіграють вагомий роль у розвитку стратегічних комунікацій.

Горова С. Маніпулятивні технології в умовах сьогодення та проблеми їх нейтралізації [Електронний ресурс] / С. Горова // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2022. – Вип. 64. – С. 74-82 (Шифр Ж70113/2022/64).

http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2022_64_7

(Дата

перегляду: 19.03.2024). - Назва з екрана.

суверенітет -- суверенні інформаційні ресурси --
глобалізація -- загрози інформаційній безпеці --
маніпулятивні технології -- інформаційно-
психологічний вплив -- бібліотечні установи

У статті розглядається специфіка сучасного національного інформаційного суверенітету, сучасних загроз для його розвитку та їх нейтралізації, зважаючи на нині існуючу агресію з боку Росії, що також охоплює й інформаційну сферу. Інформаційний суверенітет тісно пов'язаний з інформаційною базою, що є основою існування і розвитку нації. Тобто суверенні масиви інформації включають у себе ту частину загального інформаційного ресурсу, без якої є неможливим існування і розвиток нації. У порівнянні з інформацією загальної значущості суверенна частина ресурсів соціальних інформаційних баз змінюється саме під впливом викликів, що обумовлюють еволюцію суверена. Відповідно, зважаючи, у тому числі, на інформаційну війну, що проводить РФ, бібліотечні установи вдосконалюють свою діяльність. Бібліотеки набувають відповідних практичних навичок, розширюють спектр своїх функцій, виходячи з можливостей електронних інформаційних технологій, та сприяють нейтралізації загроз національному інформаційному простору.

Симоненко О. **Упровадження досвіду здійснення стратегічних комунікацій у політиці для бібліотечної сфери** [Електронний ресурс] / О. Симоненко // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2022. – Вип. 64. – С. 438-451 (Шифр Ж70113/2022/64). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2022_64_30 (Дата перегляду: 19.03.2024). – Назва з екрана.

стратегічні комунікації -- наукова бібліотека --
влада -- суспільство

У праці розглядаються концептуальні й прикладні аспекти стратегічних комунікацій як інноваційного інструментарію в бібліотечній сфері, аналізується їхня роль і вплив у розумінні того, чим є стратегічні комунікації, як вони мають реалізовуватися та що є їхнім результатом. Оскільки не існує консенсусу щодо визначення стратегічних комунікацій, подано різні трактування. Також на підставі аналізу підходів до визначення сутності та змісту стратегічних комунікацій у політиці сформульовано принципи стратегічних комунікацій, які може бути впроваджено в бібліотечній сфері. У статті зазначається, що ефективність функціонування стратегічних комунікацій у бібліотечній сфері полягає в дотриманні таких принципів: сучасної еволюції ролі бібліотеки з пасивного інформаційного посередника на продуктивну комунікативну систему, трансформації сформованих стереотипів відносин між влада – бібліотека – суспільство й різноманіття комунікативних практик сучасної бібліотеки в цьому контексті, доступності та відповідності цінностям і ментальним уявленням цільових аудиторій, діалогу, масштабності, узгодженості дій, спрямованості на результат, безперервності. У статті також подано визначення стратегічних комунікацій у бібліотечній сфері .

Островська О. **Військові бібліотеки на українських теренах: історія становлення та розвитку** [Електронний ресурс] / О. Островська // Бібліотечний вісник. – 2017. – № 5. – С. 37-43

(Шифр Ж14595/2017/5). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2017_5_7
(Дата перегляду: 20.03.2024). - Назва з екрана.

військові книгозбірні -- типологічні ознаки
армійських бібліотек -- історія становлення мережі
бібліотек оборонного відомства -- специфіка фондів
військових бібліотек

Висвітлено історичний досвід створення мережі військових бібліотек на українських територіях, вплив на їх розвиток різних соціально-економічних, політичних, культурних чинників. Виокремлено типологічні ознаки книгозбірень, зумовлених специфікою армійської служби. На сучасному етапі бібліотеки Збройних Сил України утворюють єдину військово-бібліотечну мережу, об'єднану спільними завданнями розбудови української держави, виховання воїнів-патріотів, готових самовіддано захищати свою Батьківщину. Ретельне вивчення історичного досвіду облаштування книгозбірень, аналіз перетворень, до яких вдавалися держава та військове відомство з метою поліпшити організацію та роботу бібліотек у військових частинах і гарнізонах виступають надійним підґрунтям у пошуках шляхів виходу військових бібліотек з кризової ситуації, в якій вони опинилися на початку ХХІ століття.

Островська О. Мережа українських військових бібліотек: сучасний стан та перспективи входження в соціокомунікаційний простір [Електронний ресурс] / О. Островська // Бібліотечний вісник. – 2018. – № 1. – С. 9-18
(Шифр Ж14595/2018/1). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2018_1_4
(Дата перегляду: 20.03.2024). - Назва з екрана.

бібліотечна мережа оборонного відомства --
функції українських військових книгозбірень --
електронні ресурси військових бібліотек -- типовий
сайт військової бібліотеки

Досліджено мережу військових бібліотек України, розкрито їхні функції, специфічні завдання, охарактеризовано бібліотечні ресурси, колекції документів. Проаналізовано сайти окремих

сучасних військових книгозбірень та електронних бібліотек військової літератури, обґрунтовано необхідність розроблення типового сайту української військової бібліотеки. Зауважено, що докорінним змінам, які відбуваються останніми роками в українському війську, його реформуванню, переоснащенню, відродженню великою мірою сприяють і бібліотечні установи. Бібліотеки Збройних Сил України – невід'ємна складова бібліотечної справи країни. Військові бібліотеки роблять вагомий внесок у бібліотечно-інформаційне, освітнє та культурне обслуговування військовослужбовців в інтересах максимально повного задоволення їхніх інформаційних запитів, підвищення їхнього загальнотеоретичного, ідеологічного та культурного рівня, рівня військових знань, фахової та службової кваліфікації, бойової готовності, зміцнення військової дисципліни. Сучасні військові бібліотеки вирішують специфічні завдання, пов'язані з особливостями військової служби своїх користувачів.

Дем'яненко Л. **Роль інституту президентства у кризові часи: український та зарубіжний досвід** [Електронний ресурс] / Л. Дем'яненко // Бібліотечний вісник. – 2022. – № 4. – С. 92-94 (Шифр Ж14595/2022/4). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2022_4_15 (Дата перегляду: 20.03.2024). - Назва з екрана.

інститут президентства -- бібліотеки -- кризові ситуації -- військова агресія

Розкрито актуальні проблеми інституту президентства в Україні в сучасних умовах, віддзеркалення його діяльності в стратегічних комунікаціях та подолання викликів, зумовлених військовою агресією. Досліджено зарубіжні практики діяльності інституту президенства у кризових ситуаціях. Охарактеризовано роль інституту президенства в діяльності та розвитку бібліотек. Наголошено, що саме президентські бібліотеки є тими спеціалізованими центрами, які функціонують як сховища документів, записів,

колекцій та інших історичних матеріалів, що належать президентам у тій чи іншій країні. Розглянуто доцільність і ефективність використання інструментів моніторингу Інтернету в дослідженнях інформаційних потоків із питань функціонування інституту президентства в Україні та країнах світу.

Шлапак Ю. Бібліотеки як комунікативні центри: соціально-правове інформування [Електронний ресурс] / Ю. Шлапак // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2022. – Вип. 64. – С. 452-468 (Шифр Ж70113/2022/64).

http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2022_64_31 (Дата перегляду: 21.03.2024). - Назва з екрана.

бібліотеки -- комунікативні центри --
інформаційний центр -- інформаційне
обслуговування -- поточне інформування -- центри
надання юридичної допомоги

У статті розкривається поняття бібліотек як комунікативних центрів, які на сьогодні вже є не лише книгозбірнями. Вони надають доступ не лише до своїх фондів, а й до необхідної інформації незалежно від часу та місця знаходження як документа, так і користувача. Бібліотеки, як провідники державної політики, сьогодні мають приділяти першочергову увагу виконанню своєї традиційної функції – інформаційної, відмінною рисою якої є аналіз, оброблення інформації, її оперативне доведення до кожного пересічного громадянина. Її завдання спрямовуються, зокрема, і на надання населенню та органам місцевої влади правової, соціально-побутової інформації.

Пальчук В. Особливості протидії негативним інформаційним впливам [Електронний ресурс] / В. Пальчук // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2022. – Вип. 64. – С. 469-483 (Шифр Ж70113/2022/64).

перегляду: 21.03.2024). - Назва з екрана.

інформаційне забруднення -- інформаційні впливи
-- CIAЗ НБУВ -- дезінформація -- неправдива
інформація -- маніпуляція -- недостовірна
інформація

У статті висвітлено науково-прикладну проблематику пошуку сучасних дієздатних рішень щодо протидії негативним інформаційним впливам на розвиток усіх сфер суспільних відносин, життя людей, ведення бізнесу чи просування державної політики, національних інтересів у стратегічних комунікаціях. Дослідницьке питання пов'язано з узагальненням сучасних підходів до протидії негативним інформаційним впливам, поширенню інформаційного забруднення, визначення особливостей організаційно-технологічного процесу реалізації завдань у галузі інформаційної безпеки, розвитку та захисту стратегічних комунікацій. У зв'язку із цим узагальнено різні підходи поширення спеціально підготовленого контенту для інформаційного забруднення стратегічних комунікацій, введення дезінформації, різного роду неправдивої інформації в глобальний і національні інформаційні простори окремих держав. Висвітлено практиковані методи протидії негативним наслідкам інформаційного впливу.

Дем'яненко Л. Інститут президентства та бібліотечна справа: особливості функціонування та взаємодії [Електронний ресурс] / Л. Дем'яненко // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2022. – Вип. 65. – С. 184-194 (Шифр Ж70113/2022/65). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2022_65_14 (Дата перегляду: 21.03.2024). - Назва з екрана.

бібліотека -- інформаційні комунікації --
інформаційний простір -- інститут президентства --
президентські бібліотеки -- Фонд Президентів
України

У статті висвітлюються питання глобальної інформатизації суспільства в сучасних умовах, що спричиняє формування нового інформаційно-комунікаційного простору та нової культури. Адже швидкий розвиток науки і технологій чинить істотний вплив на зміну потреб суспільства, тому бібліотеки, щоб вистояти в перехідний період і впевнено увійти до інформаційного середовища, шукають нові форми та методи обслуговування відвідувачів/читачів, можливості залучення їх до культурної спадщини людства. У глобальному світі зростають потреби в базах (джерелах) змістовної інформації та новітніх системах інформаційно-комунікаційної техніки, яка зберігає, обробляє, передає і транслює інформацію. Тому характерною ознакою бібліотечної діяльності є її динаміка, пов'язана зі змінами інформаційних ресурсів та технологій. У таких умовах – стрімкого розвитку інформаційного суспільства та його інформатизації – зростає і роль самих бібліотек. Бібліотечні установи забезпечують інформаційний супровід державної політики в різних сферах: культури, науки, освіти. Тому в багатьох країнах світу організовуються президентські бібліотеки, музеї, фонди, які займаються як збереженням документальної спадщини глави держави, так і сприянням її дослідженню та популяризації. Через це бібліотека займає важливе місце у структурі наукових та інформаційних комунікацій, адже є інституцією, що забезпечує передачу та трансформацію інформації в процесі науково-інформаційної діяльності.

Клименко О. Дистанційне навчання бібліотечних працівників Національної академії наук України в сучасних умовах [Електронний ресурс] / О. Клименко, О. Сокур // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2022. – Вип. 66. – С. 99-110 (Шифр Ж70113/2022/66).

http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2022_66_9

перегляду: 21.03.2024). - Назва з екрана.

(Дата

підвищення кваліфікації -- бібліотечний працівник -
- наукова комунікація -- Національна бібліотека
України імені В. І. Вернадського -- Національна
академія наук України

Метою статті є визначення актуальних особливостей дистанційного навчання працівників наукових установ Національної академії наук України в умовах несприятливих зовнішніх впливів і чинників. Методологічну основу становили формально-логічний та соціально-комунікаційний підходи; методи аналізу і синтезу, когнітивний і метод узагальнення, що уможливило достеменно реалізувати мету дослідження. Наукова новизна полягає в обґрунтуванні актуальних особливостей дистанційного навчання працівників наукових установ Національної академії наук України в умовах несприятливих зовнішніх впливів і чинників. Висновки. Представлене дослідження засвідчило, що сучасному бібліотечному працівнику академічної бібліотеки є де вчитися, підвищуючи загальний рівень обізнаності, удосконалюючи раніше набуті навички, опановуючи нові фахові компетенції. Українська бібліотечна асоціація пропонує на своєму сайті записи найцікавіших вебінарів з актуальних питань бібліотечної справи. На теренах Інтернету регулярно з'являються нові проекти для саморозвитку та професійного вдосконалення, функціонують вітчизняні онлайн-платформи, які надають бібліотечним працівникам ефективні інструменти для покращення фахових компетенцій, здобуття нових знань та інноваційних корисних навичок.

Посметна О. **Сучасні тенденції формування україномовної частини бібліотечного фонду Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (2018–2020)** [Електронний ресурс] / О. Посметна, Т. Клочок // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2022. – Вип. 66. – С. 111-121 (Шифр Ж70113/2022/66). -

перегляду: 21.03.2024). - Назва з екрана.

бібліотечні ресурси -- друковані видання --
україномовні документи -- мовна політика --
Національна бібліотека України імені В. І.
Вернадського

Мета статті. На основі аналізу інформаційно-статистичних джерел розглянути основні тенденції формування бібліотечного фонду Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського україномовними виданнями відповідно до державної політики у напрямі зміцнення української мови як державної. Методологія ґрунтується на використанні загальнонаукових та спеціальних методів дослідження з використанням структурно-функціонального та порівняльного статистичного аналізу. Наукова новизна. Визначена роль бібліотек у виконанні державної політики у сфері розвитку інформаційної та мовної культури суспільства для реалізації вимог мовного закону України на прикладі формування бібліотечного фонду Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського україномовними виданнями. Практичне значення. Проведено дослідження облікових документів з надходження друкованих інформаційних ресурсів до Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського за 2018 – 2020 рр. та виявлено тенденцію динаміки збільшення частки документів українською мовою. Результати дослідження. У зв'язку з відсутністю фінансування Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського на поповнення бібліотечного фонду в останні роки основним джерелом його збільшення були безоплатні надходження від вітчизняних видавництв, тому структурні зміни в нових надходженнях цілком залежать від виконання вимог мовного закону цими видавництвами. Висновки. На підставі проведеного моніторингу поповнення бібліотечного фонду Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського вітчизняними друкованими виданнями за останні три роки

виявлено тенденцію зростання частки україномовних видань в нових надходженнях, що свідчить про дієвість вимог Закону щодо підтримки української мови шляхом сприяння її використанню у публічних сферах життя та підтримка державної мови в інформаційному просторі.

Кулицький С. Методичні аспекти аналітичної діяльності наукової бібліотеки в інформаційному просторі української економіки [Електронний ресурс] / С. Кулицький // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. – 2014. – Вип. 39. – С. 111-121 (Шифр Ж70113/2014/39).

http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2014_39_11

(Дата

перегляду: 26.03.2024). - Назва з екрана.

аналітична діяльність (робота) -- інформація --
інформаційний простір української (національної)
економіки -- інформаційний продукт --
прагматичний інформаційний шум -- код --
комунікація -- наукова бібліотека

У статті розглянуто роль наукової бібліотеки в забезпеченні функціонування інформаційного простору української економіки, акцентовано такі переваги наукової бібліотеки в організації аналітичної підтримки розвитку економіки як органічне поєднання її фондів, включаючи доступ до Інтернет, кваліфікованих кадрів та інфраструктури з обслуговування читачів. Окреслено проблеми інформаційного забезпечення економіки, що можуть бути розв'язані саме завдяки аналітичній роботі: правильне тлумачення кодів і контексту повідомлень, подолання прагматичного інформаційного шуму, вирішення проблеми невизначеності в розвитку економіки.

Желай О. Організація бібліотечного моніторингу негативних інформаційних впливів на інформаційний простір України [Електронний ресурс] / О. Желай // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. –

2014. – Вип. 39. – С. 230-243 (Шифр Ж70113/2014/39). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2014_39_21 (Дата перегляду: 26.03.2024). - Назва з екрана.

негативні інформаційні впливи -- бібліотечний моніторинг -- інформаційні потоки

Стаття присвячена діяльності інформаційно-аналітичних підрозділів НБУВ у формуванні національного інформаційного ресурсу, висвітленню специфіки бібліотечного моніторингу негативних інформаційних впливів в умовах поширення електронних технологій.

Горовий В. **Інформаційні комунікації в еволюції національного інформаційного простору** [Електронний ресурс] / В. Горовий // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. – 2015. – Вип. 41. – С. 26-38 (Шифр Ж70113/2015/41). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2015_41_4 (Дата перегляду: 26.03.2024). - Назва з екрана.

соціальні інформаційні комунікації -- соціальна структура -- інформаційні обміни -- соціальні мережі -- національний інформаційний простір -- глобалізація -- національний розвиток

У статті розглядається значення процесу еволюції соціальних інформаційних комунікацій у процесі розвитку національного інформаційного простору в умовах глобалізації, наголошується на актуалізації прогностно-аналітичних підходів до вивчення процесів вертикальних і горизонтальних обмінів, вироблення методик управління цими процесами.

Гранчак Т. **Науково-дослідна діяльність інформаційно-аналітичних підрозділів бібліотек у розвитку національного інформаційного суверенітету** [Електронний ресурс] / Т. Гранчак // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. – 2015. – Вип. 41. – С. 39-53 (Шифр Ж70113/2015/41). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2015_41_5 (Дата перегляду: 26.03.2024). - Назва з екрана.

національна бібліотека -- дослідні центри --
міждисциплінарні дослідження -- інформаційно-
аналітична діяльність

Стаття присвячена розкриттю науково-дослідного
напрямку діяльності інформаційно-аналітичних
підрозділів національних бібліотек як чинника
формування необхідної інформаційної бази для
ухвалення управлінських рішень у різних сферах
суспільного буття, збагачення національного
інформаційного простору значущою для
динамічного суспільного розвитку інформацією.

Аксьонова Н. **Маніпулятивні технології в сучасних
інформаційних обмінах і сучасна бібліотечна діяльність**
[Електронний ресурс] / Н. Аксьонова // Наукові праці
Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. – 2015. –
Вип. 41. – С. 124-137 (Шифр Ж70113/2015/41). -
http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2015_41_11 (Дата
перегляду: 26.03.2024). - Назва з екрана.

ЗМІ -- Інтернет -- інформація -- маніпуляція --
свідомість -- технологія

У статті йдеться про маніпулятивні інформаційні
технології, що застосовуються в Інтернеті,
розглядаються сучасні форми цієї діяльності та
ефективність її впливу на свідомість і громадську
думку.

Левченко Н. П. **Відкриті електронні ресурси в умовах
інформаційного суспільства: огляд джерельної бази
дослідження** [Електронний ресурс] / Н. П. Левченко //
Рукописна та книжкова спадщина України. – 2018. – Вип. 22. –
С. 527-541 (Шифр Ж68592/2018/22). -
http://nbuv.gov.ua/UJRN/rks_2018_22_31 (Дата перегляду:
26.03.2024). - Назва з екрана.

інформаційне суспільство -- відкритий електронний
ресурс -- електронна бібліотека, -- репозитарій, --
відкритий доступ (ОА)

Висвітлено питання організації наукової
комунікації в інформаційному суспільстві,
зокрема здійснено огляд теоретико-

методологічних основ дослідження процесу формування відкритого доступу до електронних ресурсів у наявній літературно-джерельній базі. Проаналізовано наукові студії у професійних виданнях, що підтримують політику відкритого доступу. Визначено важливість створення відкритих електронних архівів (репозитаріїв) як динамічно-корисної частини наукового співтовариства.

Желай О. Бібліотечно-аналітична робота як складова системи протидії антиукраїнській інформаційній агресії [Електронний ресурс] / О. Желай // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. – 2015. – Вип. 41. – С. 138-153 (Шифр Ж70113/2015/41). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2015_41_12 (Дата перегляду: 26.03.2024). - Назва з екрана.

інформаційна агресія -- інформаційний супровід державних інституцій -- інформаційно-аналітична бібліотечна продукція -- бюлетень

Стаття присвячена висвітленню інформаційно-аналітичної роботи Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади та Національної юридичної бібліотеки – підрозділів НБУВ – щодо аналізу широкого кола питань розвитку національного інформаційного простору на замовлення державних інституцій та стосовно забезпечення процесу інформатизації України як чинника протидії інформаційній агресії.

Іванова Н. Розвиток національного інформаційного простору: сучасні виклики [Електронний ресурс] / Н. Іванова // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. – 2015. – Вип. 41. – С. 239-246 (Шифр Ж70113/2015/41). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2015_41_19 (Дата перегляду: 26.03.2024). - Назва з екрана.

інформаційний простір -- інформаційна безпека -- інформаційна політика -- національна безпека

У статті досліджено організаційні та правові питання організації інформаційної безпеки держави в контексті розвитку глобалізації, посилення негативних інформаційних впливів на національні інформаційні ресурси.

Берегельський А. Аналіз новинних потоків у дослідженні вітчизняного інформаційного поля [Електронний ресурс] / А. Берегельський, Ю. Половинчак // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. – 2015. – Вип. 41. – С. 425-437 (Шифр Ж70113/2015/41). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2015_41_33 (Дата перегляду: 26.03.2024). - Назва з екрана.

національні бібліотеки -- інформаційний ресурс --
новини -- інфографіка -- візуальна журналістика --
інформаційно-аналітичні служби

Стаття присвячена розгляду інфографіки як аналітичного продукту, дослідженню якісного та кількісного моніторингу вітчизняних і зарубіжних новин, виявленню тенденцій висвітлення окремих тем в українському інформаційному просторі, специфіки аналізу інформації соціальних мереж та реалізації результатів відповідних досліджень у графічному вигляді на прикладі інформаційно-аналітичних проєктів інформаційно-аналітичних підрозділів НБУВ.

Пригорницька О. Регіональні ЗМІ як інструмент для маніпуляції громадською думкою [Електронний ресурс] / О. Пригорницька // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. – 2015. – Вип. 41. – С. 588-600 (Шифр Ж70113/2015/41). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2015_41_45 (Дата перегляду: 26.03.2024). - Назва з екрана.

регіональна преса -- регіональні ЗМІ --
маніпулювання думкою -- джінса -- фейкова
інформація

У статті розглянуто вплив регіональних ЗМІ на формування громадської думки із застосуванням маніпулятивних технологій. Аналізуються шляхи

мінімізації маніпулятивних впливів при роботі з інформацією регіональних ЗМІ.

Желай О. Перспективні напрями бібліотечного сервісу в соціологічних дослідженнях [Електронний ресурс] / О. Желай // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2016. – Вип. 43. – С. 517-535 (Шифр Ж70113/2016/43).

http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2016_43_34 (Дата перегляду: 26.03.2024). - Назва з екрана.

трансформація бібліотечної сфери -- інформаційно-комунікаційні технології -- статистичні показники -- електронні ресурси бібліотек -- віртуальні виставки -- онлайн-сервіс -- інтернет-послуги

Стаття присвячена висвітленню теоретико-прикладних досліджень трансформаційних процесів у інформаційно-бібліотечній сфері, розвитку інформаційно-бібліотечних суспільних запитів і поліпшенню ефективності їх задоволення завдяки активному впровадженню новітніх інформаційно-комунікаційних технологій.

Дуднік О. Бібліографічні джерела з історії Півдня і Сходу України [Електронний ресурс] / О. Дуднік, А. Колісниченко// Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2016. – Вип. 44. – С. 544-561 (Шифр Ж70113/2016/44).

http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2016_44_44 (Дата перегляду: 26.03.2024). - Назва з екрана.

бібліографічні показники -- бібліографічні дослідження -- показники літератури -- регіон

У статті представлено та проаналізовано різні типи бібліографічних показників, які є суттєвими джерелами для нових досліджень з історії Півдня і Сходу України. Особливу увагу надано аналізу тематичних, краєзнавчих, персональних і багатогалузевих показників, що включають літературу, яка охоплює період з XVI ст. до наших днів. Висвітлено тематичні показники, в яких представлена література і джерела про українську національну революцію 1917 – 1920

рр., голодомори 1921 – 1923, 1932 – 1933, 1946 – 1947 років, репресії, а також події Другої світової війни в південних і східних регіонах України. Аналізуються структура, види документів і змістове наповнення.

Федоренко О. **Науково-інтелектуальні аспекти інформаційної безпеки України в умовах інформаційної війни** [Електронний ресурс] / О. Федоренко // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2017. – Вип. 46. – С. 155-162 (Шифр Ж70113/2017/46). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2017_46_11 (Дата перегляду: 26.03.2024). - Назва з екрана.

інформаційна безпека -- наука -- освіта -- вплив кадрів -- інформаційний потенціал -- інформаційні технології

У статті розглядаються основні науково-інтелектуальні аспекти інформаційної безпеки в умовах інформаційної війни. Аналізуються основні причини виникнення таких негативних явищ, що посилюють інформаційні загрози, як вплив наукових кадрів, зменшення інформаційного потенціалу та зниження конкурентоспроможності національних інформаційних технологій.

Федорчук А. **Моніторинг інформації про Україну в матеріалах закордонних мережевих ресурсів** [Електронний ресурс] / А. Федорчук // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2017. – Вип. 48. – С. 453-464 (Шифр Ж70113/2017/48). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2017_48_35 (Дата перегляду: 26.03.2024). - Назва з екрана.

база даних -- моніторинг -- ЗМІ -- імідж країни -- інформаційний простір -- мережеві інформаційні ресурси

У статті розглянуто питання актуальності та загальних принципів моніторингу інформації про Україну в матеріалах закордонних мережевих ресурсів. Наведено технологію й методологію роботи з базою даних «Україна у відгуках

зарубіжної преси» в програмному середовищі ІРБІС64, яка була створена для зберігання та обробки результатів моніторингу мережових періодичних видань закордонної преси, що присвячені Україні.

Аксьонова Н. **Дослідження впливу мас-медіа в умовах інформаційної війни** [Електронний ресурс] / Н. Аксьонова // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2017. – Вип. 48. – С. 480-493 (Шифр Ж70113/2017/48).

http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2017_48_37 (Дата перегляду: 26.03.2024). - Назва з екрана.

вплив -- довіра -- дослідження -- інформаційна війна -- маніпуляція -- медіа -- соціологія

У статті розглядаються питання медіавпливу та ставлення населення до ЗМІ. Наведено дані соціологічних досліджень, які проводилися в південних і східних областях України провідними українськими установами та медіакомпаніями, дані моніторингу інтернет-видань окупованих районів Донецької та Луганської областей, також приклади маніпулятивного впливу на суспільну думку з застосуванням лінгвістичної тактики.

Саморукова О. **Маніпулятивні технології у висвітленні зарубіжними ЗМІ ситуації в Україні** [Електронний ресурс] / О. Саморукова // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2017. – Вип. 48. – С. 494-505 (Шифр Ж70113/2017/48).

http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2017_48_38 (Дата перегляду: 26.03.2024). - Назва з екрана.

зарубіжні засоби масової інформації -- маніпуляція -- маніпулятивні технології -- моніторинг -- аналіз - - громадська думка -- імідж держави -- бібліотека

Стаття присвячена дослідженню особливостей висвітлення української проблематики в іноземних ЗМІ, зокрема, виявленню та аналізу маніпулятивних технологій, що використовуються засобами масової інформації з метою впливу та формування громадської думки. Метою роботи є

визначення засобів цілеспрямованого впливу ЗМІ на громадську думку, основних методів та прийомів, спрямованих на зміну свідомості та поведінки громадян задля досягнення політичних цілей. Також виокремлено та описано основні маніпулятивні технології, що використовуються сучасними ЗМІ. Обґрунтовано важливість створення та формування баз даних зарубіжних публікацій з української тематики, аналітичного опрацювання зібраних матеріалів для ухвалення оптимальних управлінських рішень та як джерельної бази наукових досліджень.

Онищенко Н. Питання достовірності новинної інформації в умовах зовнішніх негативних інформаційних впливів [Електронний ресурс] / Н. Онищенко // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2017. – Вип. 48. – С. 535-545 (Шифр Ж70113/2017/48). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2017_48_41 (Дата перегляду: 26.03.2024). - Назва з екрана.

новини -- достовірність -- інформація -- протистояння -- аналітики -- повідомлення

Мета статті – дослідити специфіку роботи аналітика в умовах інформаційної війни з новинною інформацією, акцентуючи увагу на її достовірності. Розглянуто питання особливостей пошуку новинної інформації для підготовки аналітичних продуктів в умовах інформаційного протистояння. Подальший розвиток інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек і особливо робота аналітиків в умовах зовнішніх негативних інформаційно-психологічних впливів, зумовлених гібридною агресією РФ, актуалізують питання особливостей відбору новинної інформації для підготовки аналітичних продуктів наукових бібліотек. Аналізується досвід роботи аналітиків СІАЗ НБУВ щодо відбору достовірної інформації.

Островська О. Ефективність сайтів українських військових бібліотек і інтернет-ресурсів військової тематики

[Електронний ресурс] / О. Островська // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2017. – Вип. 48. – С. 583-597 (Шифр Ж70113/2017/48). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2017_48_45 (Дата перегляду: 26.03.2024). - Назва з екрана.

інтернет-ресурси військової тематики -- сайти військових бібліотек -- характеристика веб-сайтів -
- аналіз -- роль і місце веб-сайтів -- розвиток бібліотечної сторінки

У статті проаналізовано сайти військових бібліотек та інтернет-ресурси військової тематики, їхні особливості, структуру, зміст. Дано оптимальну характеристику сайтам, проведено порівняльний аналіз інформаційних ресурсів веб-сайтів, виявлено їх ролі та місця в системі традиційних інформаційних ресурсів. Сайт має стати органічною частиною бібліотеки. При його вдалому розвитку військові книгозбірні можуть серйозно заявити про себе як про повноправних учасників системи інформаційних комунікацій завтрашнього дня.

Сісіна Л. Тенденції соціально-комунікаційної діяльності бібліотек в умовах інформаційного суспільства
[Електронний ресурс] / Л. Сісіна // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2018. – Вип. 50. – С. 89-103 (Шифр Ж70113/2018/50). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2018_50_9 (Дата перегляду: 26.03.2024). - Назва з екрана.

соціокомунікаційний феномен -- соціальна місія бібліотеки -- тенденція -- комунікаційна складова -
- аналітичний компонент -- інтелектуалізація

У статті зроблено спробу за матеріалами публікацій сучасних українських дослідників, у яких бібліотечна діяльність розглядається з позицій соціально-комунікаційної теорії, відстежити загальні тенденції, що характеризують її трансформацію на нинішньому етапі становлення інформаційного суспільства, зумовлену зростанням масштабів поширення інформації та розширенням можливостей

формування й автоматичного опрацювання інформаційних потоків. Зокрема, ідеться про тенденції активізації інноваційних процесів у бібліотечній діяльності, посилення її аналітичного компонента й переорієнтування на конкретного користувача чи групи користувачів, розширення доступу до інформації та збагачення змістового наповнення соціально-комунікаційної діяльності бібліотек на підставі використання можливостей мережі Інтернет і новітніх інформаційно-комунікаційних технологій.

Биркович Т. І. Інформаційно-комунікативна діяльність бібліотек України / Т. І Биркович; І. Ю. Вільчинська // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – Київ, 2023. – № 4. – С. 42-48 (Шифр Ж24838/2023/4). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2023_4_7 (Дата перегляду: 26.02.2024). - Назва з екрану.

бібліотечні послуги -- війна -- бібліотека -- бібліотекар -- читач -- інформаційно-комунікативна діяльність бібліотек -- комунікативні стратегії -- інформаційно-комунікативний центр

Мета статті – комплексно дослідити сутність інформаційно-комунікативної діяльності бібліотек в умовах війни росії проти України та визначити роль комунікативних стратегій у реалізації основних їх завдань. Методологія дослідження ґрунтується на системному та ціннісному підходах, із застосуванням загальнонаукових (аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнення) і спеціальних методів, зумовлених мультидисциплінарною інформаційно-комунікативною та соціально-культурною парадигмою дослідження, що дало змогу всебічно розглянути вказану проблему й отримати відповідні результати. Наукова новизна полягає в осмисленні загальних особливостей бібліотечної галузі в умовах війни. Висновки. Бібліотечна діяльність є одним з найважливіших аспектів функціонування інформаційно-комунікативної сфери України, яка в умовах війни активізувала свою діяльність з метою покращення взаємодії

бібліотек і користувачів. Доведено, що бібліотеки в інформаційно-комунікативному просторі в умовах війни пройшли процес трансформації з традиційного середовища до соціального майданчика, який здатний протистояти інформаційним, культурним і психологічним впливам ворога. Зазначено, що до ефективних стратегічних напрямів її інформаційно-комунікативної діяльності належить розширення доступу до інформації аудиторії користувачів як в Україні, так і за її межами. Відбувається проведення масових заходів, направлених на підтримку молоді та пенсіонерів; співпраця з волонтерськими та громадськими організаціями; робота, спрямована на допомогу Збройним силам України та внутрішньо переміщеним особам; надання інформаційної підтримки; участь у благодійних заходах тощо. Підкреслено, що інформаційно-комунікативна діяльність бібліотек України в умовах війни набуває особливого значення і функціонує за принципом гуманності, який застосовують під час збройних конфліктів і який тісно пов'язаний із суміжними галузями міжнародного права, відображеного в національному законодавстві. Очевидно, що в умовах війни бібліотеки є чи не єдиними соціальними майданчиками популяризації освіти, правової освіти та виховання в територіальних громадах. Війна також активізувала нові форми й методи просвітницької та роз'яснювальної роботи, популяризацію бібліотечних послуг, котрі відображають конкретні запити користувачів, відповідають потребам місцевого населення та вимогам сьогодення. Усе це є важливим показником ефективності та привабливості бібліотек як інформаційно-комунікативного багатoproфільного соціального майданчика в умовах війни.

Аулін О. Кримськотатарські ЗМІ материкової України у соціальній комунікації з мусульманським населенням Криму [Електронний ресурс] / О. Аулін // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2018.

– Вип. 50. – С. 165-174 (Шифр Ж70113/2018/50). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2018_50_15 (Дата перегляду: 26.03.2024). – Назва з екрана.

бібліотечні установи -- соціальна комунікація -- інформаційні ресурси -- інформаційне середовище -- інформаційна безпека -- деокупація -- мас-медіа

У статті здійснено аналіз сучасного стану соціальної комунікації з мусульманським населенням Криму. Висвітлено специфічні риси постанексійного розвитку кримськотатарських мас-медіа півострова й материкової України. Показано роль концептуальних досліджень соціальної інформаційної комунікації у теоретичному забезпеченні заходів із повернення тимчасово окупованих українських територій, зокрема, розробки нормативно-правових актів законодавчого рівня. Акцентовано увагу на можливостях суттєвого розширення ефективності застосування кримськотатарських ЗМІ, які залишили Крим, для формування вигідного офіційному Києву інформаційного середовища в цьому регіоні. Зазначено, що такий розвиток ситуації можливий завдяки використанню під час підготовки медійних продуктів інформаційно-ресурсної бази бібліотечних установ України.

Пригорницька О. Бібліотечні установи в інформаційній протидії негативним впливам у соціальних мережах [Електронний ресурс] / О. Пригорницька // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2018. – Вип. 50. – С. 212-224 (Шифр Ж70113/2018/50). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2018_50_18 (Дата перегляду: 26.03.2024). – Назва з екрана.

негативні інформаційні впливи -- соціальні мережі - - маніпулятивні технології -- бібліотеки

У статті розглянуто негативні інформаційні впливи в соціальних мережах. З'ясовано мету поширення такої інформації у мережі Інтернет. Наведено типові приклади таких повідомлень у соціальних мережах, з'ясовано вплив таких повідомлень на користувачів та запропоновано

методи боротьби з поширенням таких повідомлень. Надано рекомендації щодо виявлення негативних інформаційних впливів у соціальних мережах під час підготовки інформаційно-аналітичного продукту бібліотек .

Половинчак Ю. Ідентичнісні практики інтерактивного інтернет-середовища в діяльності сучасних бібліотек [Електронний ресурс] / Ю. Половинчак // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2019. – Вип. 52. – С. 35-48 (Шифр Ж70113/2019/52). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2019_52_5 (Дата перегляду: 26.03.2024). - Назва з екрана.

бібліотека -- ідентичність -- масова комунікація -- ідентичнісні практики

У статті проаналізовано соціокультурну роль і потенціал бібліотеки як соціального інституту в системі ідентичнісних процесів. Визначено основні напрями її функціонування як компонентації системи: бібліотека як символ культурної самобутності нації; як утримувач фондів, покликаний максимально вичерпно відображати духовно-інтелектуальні здобутки нації; як суб'єкт ідентичнісних практик. У статті висвітлюються особливості мережевого середовища як простору самоідентифікації і трансформації колективних ідентичностей та роль бібліотек у цих процесах. Виявлено, проаналізовано і узагальнено основні ідентичнісні практики у конвергентному медіа-просторі та роль у їх реалізації бібліотек. Уточнено основні підходи до локалізації національного сегмента інформаційно-комунікаційного простору, зокрема його інтерактивної складової, як об'єкта бібліотечного депонування. Досліджено пріоритетні напрями діяльності бібліотек із збереження цифрової спадщини інтерактивного простору як складової ідентичнісних систем.

Горовий В. Інформаційні аспекти еволюційних процесів в Україні [Електронний ресурс] / В. Горовий // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2019. – Вип. 55. – С. 9-19 (Шифр Ж70113/2019/55). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2019_55_3 (Дата перегляду: 26.03.2024). - Назва з екрана.

глобальна інформатизація -- інформаційна війна -- політичний лайфхакінг -- нейтралізація інформаційної агресії -- комп'ютеризовані бібліотечні установи -- стратегічні інформаційні комунікації -- політичний лайфхак -- стратегічний наратив національного інформаційного комплексу

Відповідно до положень Доктрини інформаційної безпеки України в статті розглядаються проблеми вдосконалення ефективності протистояння зовнішній інформаційній агресії в умовах застосування РФ гібридних технологій інформаційної війни, політичного лайфхаку. На основі характерного для інформаційного етапу трансформації суспільства розвитку зростаючого процесу самоусвідомлення суспільної еволюції у контексті інформаційного протистояння відзначаються запити на ідеологічні орієнтири розвитку, розглядається процес їх задоволення бібліотечними установами, що освоюють сучасні комп'ютерні технології і вводяться в структуру стратегічних комунікацій національного інформаційного простору.

Кропочева Н. Тематичний спектр публікацій з проблеми національно-патріотичного виховання в закладах вищої освіти (за матеріалами бібліографічного дослідження |2014 - 2018 рр.|) [Електронний ресурс] / Н. Кропочева // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2019. – Вип. 55. – С. 92-106 (Шифр Ж70113/2019/55). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2019_55_9 (Дата перегляду: 26.03.2024). - Назва з екрана.

національно-патріотичне виховання -- заклади вищої освіти -- огляд -- виховні технології

Розглянуто варіативність способів вирішення проблеми національно-патріотичного виховання в закладах вищої освіти, зміст якого, відображаючи динаміку суспільно-політичних процесів, дає можливість конструювати закономірності й тенденції цього розвитку в освітньому середовищі. Викладено та узагальнено наукові підходи і принципи дослідження цієї проблеми в освітній практиці й наукових дослідженнях у закладах вищої освіти. Представлено зміст навчально-методичного забезпечення національно-патріотичного виховання через впровадження освітніх і виховних технологій в означеній ланці освіти.

Каращук О. Інформаційно-аналітична діяльність бібліотек у сучасному світі як складова стратегічних комунікацій [Електронний ресурс] / О. Каращук // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2020. – Вип. 57. – С. 192-203 (Шифр Ж70113/2020/57). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2020_57_17 (Дата перегляду: 26.03.2024). - Назва з екрана.

бібліотека -- інформаційне суспільство --
інформаційно-аналітична -- аналітичні служби --
інформаційна агресія -- стратегічні комунікації --
соціальні комунікації -- незалежна інформація

У праці аналізується активізація процесів інформатизації суспільства, у зв'язку з чим принципово змінюється роль бібліотек у сучасному світі. Наголошується, що в сучасному інформаційному суспільстві ефективна організація комунікації є ключовим фактором, який впливає на результативність діяльності. Встановлено, що сьогодні збільшується попит на отримання і використання інформації різних типів складності, що потребує наповнення інформаційних баз сучасною актуальною інформацією. Розкривається діяльність бібліотечно-інформаційних центрів як одного із засобів соціальних комунікацій .

Горовий В. **Бібліотечні орієнтири в глобальних інформаційних обмінах** [Електронний ресурс] / В. Горовий // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2020. – Вип. 58. – С. 11-24 (Шифр Ж70113/2020/58).

http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2020_58_3

(Дата

перегляду: 26.03.2024). - Назва з екрана.

глобальні інформаційні ресурси -- національний інформаційний простір -- національна інформатизація -- бібліотечна система -- активізація бібліотечних установ в інформаційних обмінах -- акумуляція зарубіжної і вітчизняної інформації в бібліотечних фондах -- розвиток інформаційно-аналітичної роботи -- безпекова функція бібліотеки

Статтю присвячено зростаючій ролі бібліотек в умовах розвитку глобальної інформатизації, стрімкого формування зростаючих масивів електронної інформації. В умовах активізації процесу комп'ютеризації бібліотечних установ розглядаються їхні можливості для використання в національних інтересах найбільш якісного суспільного доробку в інформаційній сфері. У статті окреслюються перспективні напрями розвитку сучасної бібліотечної діяльності, пов'язані з відбором корисної для національного розвитку інформації глобального інформаційного простору, акумуляції інформації національного інфотворення, доведення змісту наявних ресурсів до користувачів за допомогою розвитку інформаційно-аналітичної діяльності та сприяння підготовці необхідних для національного розвитку інформаційних продуктів в оптимальній збалансованості нової й традиційної, суверенної інформації .

Кулицький С. **Аналітичні продукти наукової бібліотеки як складова інформаційного забезпечення** [Електронний ресурс] / С. Кулицький // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2020. – Вип. 58. – С. 25-40 (Шифр Ж70113/2020/58).

аналітичний продукт -- зовнішня торгівля --
економіка -- інформація -- міжнародні економічні
відносини -- наукова (універсальна) бібліотека --
стратегічні комунікації -- трудова міграція

Статтю присвячено дослідженню можливостей використання аналітичних продуктів наукової бібліотеки для змістового наповнення міжнародних стратегічних комунікацій української економіки. Велика наукова бібліотека, завдяки широкому спектру джерел інформації та доступу до Інтернету, може продукувати для міжнародних стратегічних комунікацій суб'єктів української економіки різну аналітичну продукцію. Ці аналітичні продукти набувають форми повідомлень, наративів. Змістовий ряд аналітичних продуктів наукової бібліотеки для міжнародних стратегічних комунікацій української економіки містить аналітичні доповіді на теми зовнішньої торгівлі, трудової міграції, інвестиційного та фінансово-кредитного співробітництва. У статті розглянуто трансформацію структури української зовнішньої торгівлі у 2013 – 2018 рр., яка зазнала ефекту «чорного лебедя» внаслідок гібридної війни Росії проти України. Нині дуже гостро стоїть проблема товарної та географічної диверсифікації української зовнішньої торгівлі. Протягом останнього десятиріччя вагомих змін зазнавала географія трудової міграції української робочої сили за кордон. Частина трудових мігрантів переорієнтувалася з Росії на країни Європейського Союзу. Зростають вимоги до формування стратегічних комунікацій у сфері фінансових відносин України. Дедалі більшого значення набуває проблема прогнозованості траєкторії розвитку міжнародних фінансових відносин України.

Аулін О. Бібліотечна діяльність щодо вдосконалення безпекових чинників у міжнародних стратегічних

комунікаціях [Електронний ресурс] / О. Аулін // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2020. – Вип. 58. – С. 58-68 (Шифр Ж70113/2020/58). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2020_58_6 (Дата перегляду: 26.03.2024). - Назва з екрана.

бібліотечно-інформаційні центри -- бібліотечні установи -- соціальні комунікації -- стратегічні комунікації -- інформаційна безпека -- політичний іслам -- інформаційний простір

У статті досліджується безпекова складова міжнародних стратегічних комунікацій, що відбуваються за у часті бібліотечно-інформаційних центрів у сучасних умовах. Проаналізовано основні підходи до визначення поняття «стратегічні комунікації» вітчизняних дослідників, а також їхніх колег із країн Європейського Союзу, США та Російської Федерації. Запропоновано власне визначення терміна «стратегічні комунікації». Розглянуто матеріали Доктрини інформаційної безпеки України в частині, що стосується стратегічних комунікацій та стратегічних наративів. Визначено, що сьогодні найбільшу небезпеку становлять деструктивні інформаційні впливи, які спрямовуються ззовні на інформаційний простір України, особливо з боку міжнародних ісламістських рухів і РФ. Запропоновано заходи з протидії негативним інформаційним впливам із використанням наявних можливостей бібліотечних установ.

Саморукова О. **Деструктивна поведінка в соціальних мережах як інструмент інформаційної війни** [Електронний ресурс] / О. Саморукова // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2020. – Вип. 58. – С. 82-92 (Шифр Ж70113/2020/58). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2020_58_8 (Дата перегляду: 26.03.2024). - Назва з екрана.

соціальні мережі -- тролінг -- маніпуляція -- деструктивна поведінка -- громадська думка -- інформаційна війна -- імідж держави

Праця присвячена дослідженню деструктивної поведінки в соціальних мережах Інтернет. Проаналізовано, зокрема, деструктивну діяльність тролів, що маніпулюють інформацією з метою впливу та формування громадської думки. Представлено поняття «тролінг», його розвиток і вплив у соціальних мережах. Охарактеризовано тролінг як один з інструментів ведення інформаційної війни. Метою роботи є визначення засобів цілеспрямованого впливу тролів на громадську думку, основних методів та прийомів, спрямованих на зміну свідомості та поведінки громадян задля досягнення політичних цілей. Проаналізовано державні та міжнародні заходи, у тому числі створення спеціалізованих органів для протидії системним деструктивним проявам у соціальних мережах.

Медведєва В. **Інформаційно-аналітичний аспект удосконалення стратегічних комунікацій у процесі розвитку суспільної інформатизації** [Електронний ресурс] / В. Медведєва // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2020. – Вип. 58. – С. 93-104 (Шифр Ж70113/2020/58). –

http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2020_58_9 (Дата перегляду: 26.03.2024). – Назва з екрана.

[стратегічні комунікації -- інформаційно-аналітична діяльність бібліотечних установ -- інформаційно-аналітичні структури](#)

У статті досліджено властивості інформаційно-аналітичної роботи в системі стратегічних комунікацій у країні та роль інформаційно-аналітичних структур бібліотечних установ в інформаційній підтримці органів державної влади в умовах інформатизації суспільства. Розглянуто значення інформаційно-аналітичної роботи на стадії розробки стратегічних комунікацій в управлінні органів державної влади. Приділяється увага ролі та місцю аналітичних підрозділів бібліотечних установ у системі стратегічних комунікацій на базі досвіду

аналітичних підрозділів Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського.

Каращук О. **Бібліотеки в інформаційно-аналітичному супроводі стратегічних комунікацій** [Електронний ресурс] / О. Каращук // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2021. – Вип. 61. – С. 258-271 (Шифр Ж70113/2021/61).

http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2021_61_21 (Дата перегляду: 26.03.2024). - Назва з екрана.

інформація -- інформаційний простір -- стратегічні комунікації -- держава -- бібліотека -- аналітика -- інформаційно-аналітичні служби

Проаналізовано наукові праці щодо проблеми глобального інформаційного простору, осмислення сучасних тенденцій розвитку системи стратегічних комунікацій, значення інформаційно-аналітичної діяльності підрозділів бібліотек. Доведено, що для своєчасної протидії деструктивним інформаційним впливам потрібен постійний моніторинг, аналіз, оцінка та прогноз як вітчизняних, так і зарубіжних інформаційних повідомлень в електронних ЗМІ. Зазначено, що значення та ефективність інформаційно-аналітичної роботи залежить від оперативності обробки замовлення та прогнозування подій.

Коцур В. **Медіапростір на непідконтрольних Україні територіях Луганської та Донецької областей у 2014- 2020 рр. в умовах російсько- української війни** [Електронний ресурс] / В. Коцур, Л. Коцур, І. Іваннікова // Соціум. Документ. Комунікація. – 2021. – Вип. 11. – С. 135-159 (Шифр Ж74618/2021/11). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/cdk_2021_11_8 (Дата перегляду: 27.03.2024). - Назва з екрана.

медіапростір -- окупаційно-гібридна війна -- "органи державної влади ЛДНР" -- «русский мир» - - непідконтрольні території -- ЛНР (Луганська народна республіка) -- ДНР (Донецька народна республіка)

З огляду на сучасне геополітичне становище України та інформаційно-комунікаційні виклики з

боку Росії, яка веде окупаційно-гібридну війну проти нашої держави, особливу увагу потрібно звернути на формування світогляду населення на непідконтрольних Україні територіях Луганської та Донецької областей через медіа у 2014 - 2020 р. Важливу роль у формуванні російського світогляду населення на непідконтрольних Україні територіях відіграють медіа так званих "ЛНР" та "ДНР", які діють за допомогою методів тотальної пропаганди, залякування та маніпулювання. Засоби масової інформації невизнаних республік Російська Федерація ефективно використовує як інструмент впливу на інформаційний та економічний простори окупованих територій. У даному огляді автори розкривають зміни, що відбулися у цифровому медіапросторі й друкованих ЗМІ після 2014 року на непідконтрольних Україні територіях. Визначено вплив місцевих мас медіа на формування світогляду населення Луганської та Донецької областей. З'ясовано, що упродовж останніх п'яти років на непідконтрольних Україні територіях Луганської та Донецької областей були витіснені практично усі українські канали подачі інформації. Їх замінили російські, або проросійські місцеві мас-медіа, метою яких була пропаганда ціннісно-світоглядних наративів "русского міра" на цих територіях. Доведено, що населення Луганської та Донецької областей фактично опинилося в інформаційному вакуумі, за кожним постом, твітом чи статтею слідкують "органи державної влади ЛДНР". У пунктах продажу преси відсутні українські газети й журнали, водночас переважають російські друковані ЗМІ. Визначено, що у місцевих жителів на непідконтрольних територіях штучно формують почуття страху до політики Української держави. У місцевій пресі насамперед публікуються статті про "шпигунів" й "агентів" СБУ, а також, створюється ностальгія за Радянським Союзом, шляхом героїзації безвісти зниклих солдатів "Великої Вітчизняної війни".

Зворський С. Спільні точки співпраці архівів і бібліотек на сучасному етапі [Електронний ресурс] / С. Зворський // Соціум. Документ. Комунікація . Серія: : Історичні науки. – 2019. – Вип. 7. – С. 82-97 (Шифр Ж74618:Іст.н./2019/7). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/colscart_2019_7_7 (Дата перегляду: 28.03.2024). - Назва з екрана.

бібліотеки -- архіви -- спільна діяльність -- форми співпраці -- інтеграція

Розкрито аспекти реального і потенційного (перспективного) взаємодії бібліотек і архівів України на сучасному етапі їх інституціоналізації як важливих складових елементів документо-інформаційної сфери держави. Розглянуто як історичні, так і сучасні форми співробітництва бібліотек і архівів, їх особливості та значення для вдосконалення їх діяльності відповідно до вимог і викликами сучасності. Доведено, що в даний час інтеграційні процеси є загальносвітовим трендом в тріаді "бібліотека-архів-музей". Наведені приклади результативної бібліотечно-архівної співпраці, починаючи з 1960-х років, яка, однак, не мала системного характеру. Зроблено короткий огляд обговорення завдань спільної діяльності бібліотек і архівів з позицій бібліотекознавців і архівістів. Існують проблеми в підготовці кадрів в межах нової комплексної спеціальності 029 "інформаційні, бібліотечне та архівна справа", у визначенні необхідного обсягу базових знань майбутніх фахівців. Наголошено на необхідності комплексного підходу до бібліотечно-архівної взаємодії, яке має враховувати загальні інтереси цих установ: підготовку кваліфікованих кадрів, взаємовикористання галузевих періодичних видань, проведення спільних конференцій, семінарів, практикумів, вдосконалення нормативно-правової та термінологічної бази та ін. Зокрема, великі бібліотеки України мають власні архіви і потребують практичної допомоги з боку архівістів для їх упорядкування відповідно до сучасних вимогах щодо організації та використання архівних документів. Доцільно вести обмін практичними напрацюваннями, що

представляють спільний інтерес, активніше використовувати професійну пресу і збірники наукових праць. Важливим бачиться юридичне оформлення співпраці в формі відповідних угод (договорів) між бібліотечними і архівними установами. Необхідне розширення рамок міжнародного співробітництва українських бібліотекарів і архівістів на платформі єдності виконуваних ними функцій щодо збереження документної пам'яті людства.

Скорохватова А. Місія Національної історичної бібліотеки України в контексті збереження історичної пам'яті українського народу [Електронний ресурс] / А. Скорохватова // Бібліотечний вісник. – 2023. – № 4. – С. 76-79 (Шифр Ж14595/2023/4). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2023_4_9 (Дата перегляду: 28.03.2024). - Назва з екрана.

Національна історична бібліотека України -- проекти бібліотеки -- збройна агресія

Документний фонд Національної історичної бібліотеки України (НІБУ) є джерельною базою для вивчення історії, критичного її переосмислення, формування державної історичної політики, політики пам'яті. Наголошено, що збройна агресія Росії проти України змінила плани роботи Бібліотеки, визначила нові напрями діяльності, які сприяють реалізації державної інформаційної політики в умовах війни. Бібліотека сконцентрувала свої зусилля на створенні інформаційних продуктів, що висвітлюють теми історії та культури України, спрямовані на протидію російській пропаганді, різним маніпуляціям. Презентовано нові проекти Бібліотеки, зокрема "Міста і села України. Втрати військового часу" – краєзнавчий проєкт, мета якого - оперативне відображення інформації про зруйновані або пошкоджені об'єкти культурної спадщини в різних регіонах України. Проєкт складається з циклу бібліографічних списків, присвячених окремим регіонам.

Василенко О. Збереження та інноваційний розвиток бібліотек у сучасних умовах [Електронний ресурс] / О. Василенко, Л. Демя'янук // Бібліотечний вісник. – 2023. – № 4. – С. 80-86 (Шифр Ж14595/2023/4). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2023_4_10 (Дата перегляду: 28.03.2024). - Назва з екрана.

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського -- культурні та наукові проєкти -- умови війни -- міжнародна підтримка

Відзначено складність історичного часу, коли бібліотеки вимушені функціонувати в умовах війни, обмеженого фінансування та кадрових проблем. Зауважено, що в цих умовах першочерговим завданням стає збереження бібліотечних фондів як культурного й інтелектуального надбання нації, згуртування колективів і підтримка різнопланових комунікацій бібліотек з державними структурами та громадськими організаціями України та світу, розвиток професійного співтовариства, а також докладання усіх можливих зусиль щодо прогресивного розвитку бібліотечної справи, культури та науки, орієнтування та активну інтеграцію до європейського бібліотечного співтовариства. Наголошено, що особливу увагу Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського зосереджено на соціопсихологічному факторі підтримки бібліотечних колективів, піднятті статусу професії та науки, розвитку партнерських відносин з міжнародною бібліотечною спільнотою, зарубіжними бібліотечно-інформаційними установами, освітніми та культурними установами. Відзначено, що підтримка співтовариства виявилася й у організацій міжнародних конференцій за участі українських фахівців у спільних наукових і культурних проєктах, розширенні кількості грантів тощо.

Сербін О. Інформаційно-аналітичні центри університетів та бібліотек: виклики часу [Електронний ресурс] / О. Сербін, Т. Ярошенко // Український інформаційний простір. – 2022. – # 2.

– С. 293-312 (Шифр Ж101717/2022/2). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrinfsp_2022_2_22 (Дата перегляду: 28.03.2024). – Назва з екрана.

аналітичні центри -- університети -- інформаційно-аналітична діяльність -- бібліотеки -- цифрова наука -- Україна

Університетські бібліотеки завжди відігравали важливу роль у підтримці досліджень і створенні знань. Виклики часу та цифрової науки спонукають університети та їхні бібліотеки до надання нових інноваційних послуг та застосунків для дослідників, створення відповідної інфраструктури цифрової підтримки досліджень та відповідної аналітики для університетів. Університетські бібліотеки в усьому світі стають ще важливішими гравцями не лише у створенні, збереженні та поширенні інформації, а також у наданні «вбудованих» послуг для дослідників та системної і якісної аналітики в царині цифрової науки для університетів. У даній статті досліджуються аналітичні центри (з англ. Think Tanks), в т. ч. бібліотечно-інформаційного спрямування та описано історію їхньої появи та розвитку. Проаналізовано роль таких центрів у виконанні місії та стратегії сучасного університету (на прикладі окремих бібліотек та університетів України), дана їхня характеристика. Зосереджено увагу на різноманітних аспектах роботи бібліотечно-інформаційних центрів, акцентовано на процесі виробництва й розповсюдження інформаційно-аналітичної продукції та послуг, в якому стрімко зростає роль аналітичної діяльності та цифрової підтримки досліджень. Зазначено, що ця діяльність ще не стала стандартом для багатьох університетів та бібліотек; очікування користувачів значно перевищують реальні рішення; відсутні чи недостатньо напрацьовані відповідні політики, технології та інфраструктура, персонал потребує додаткового навчання; недостатньо нових рішень на національному рівні; ресурсоемність створення цих нових рішень; численні правові проблеми. Аналіз поточної ситуації спонукає

університети до створення інформаційно-аналітичних служб та відповідних сервісів цифрової підтримки досліджень у тісній співпраці університетських бібліотек та інших підрозділів (науково-дослідна частина, видавництво, відділи ІТ тощо) як запоруку інституційної спроможності підтримки наукового процесу університету та відповідно його аналітики (щодо публікаційної активності, вимірювання впливів досліджень тощо). Для цього знадобляться нові політики, інструменти, послуги, навчання та потенціал для забезпечення співпраці.

Калакура Я. Методологічні засади інформаційного менеджменту в умовах окупаційно-гібридної війни Росії проти України [Електронний ресурс] / Я. Калакура // Український інформаційний простір. – 2021. – № 1. – С. 69-84 (Шифр Ж101717/2021/1). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrinfsp_2021_1_7 (Дата перегляду: 28.03.2024). - Назва з екрана.

інформаційний менеджмент -- методологія -- функції -- принципи -- методи -- російська окупаційно-гібридна агресія -- окуповані території -- інформаційна війна -- свідомість -- дезінформація -- маніпуляція

З'ясовується сутність, принципи, функції та особливості менеджменту інформаційної діяльності в умовах інформатизації і глобалізації сучасного світу, ескалації окупаційно-гібридної війни Росії проти України як геополітичного реваншу, аналізуються її цілі, форми та методи щодо протидії дезінформації українського суспільства. На основі теорії інформаційного менеджменту, нормативно-правових документів, з урахуванням праць В. Бебика, В. Горбуліна, О. Матвієнко, Д. Дубова, О. Золотаря, І. Кресіної, В. Лизанчука, Є. Магди, Я. Малик, Є. Мануйлова, Ю. Палеха, М. Тимошика та ін. розглянуто методологічний інструментарій вироблення та реалізації єдиної і дійової державної політики в рамках національного та світового інформаційного простору, основоположні

принципи, методи та засоби управління інформаційним процесом на загальнонаціональному, регіональному та місцевому рівнях з метою якісного, своєчасного, достовірного і ефективного інформування населення України, включаючи тимчасово окуповані території, а також зарубіжний світ. Звернуто увагу на менеджмент інформаційної безпеки, зокрема «кібербезпеки» — захисту комп'ютерних систем від вірусів і хакерських атак, на забезпечення захищеності систем продукування, обробки і зберігання інформації, її конфіденційності. Значне місце відведено висвітленню діяльності новоствореного Центру протидії дезінформації в умовах активної фази російської окупаційно-гібридної війни, політики «керованого хаосу» в Україні з метою розмивання української ідентичності, почуття нації та народу, консервації стереотипів «молодшого брата», меншовартості та вторинності українців, домінування російської мови, культури та традицій. Обґрунтовано необхідність підвищення ролі традиційних та інноваційних інформаційних технологій, зокрема комп'ютерних і телекомунікаційних на тлі цифровізації країни, удосконалення способів перевірки правдивості інформації, боротьби з інформаційними фейками, кібернетичним тероризмом у державних і комунальних засобах масової інформації, у соціальних мережах та Інтернет. Сформульовано низку пропозицій щодо подальших наукових досліджень у сфері інформаційного менеджменту, підвищення його значення в захисті національного інформаційного простору, розвінчування інформаційно-психологічних маніпуляцій російської пропаганди та її агентури в Україні.

Adetayo A. J. Wars and Sanctions: Do Libraries Have a Role to Play? [Electronic resource] / A. J. Adetayo, K. R. Saidat, K. A. Dayo // The Reference Librarian. – July 2022. – С. 1-18. - [https://www.researchgate.net/publication/362127576 Wars and S](https://www.researchgate.net/publication/362127576_Wars_and_S)

[anctions Do Libraries Have a Role to Play](#) (Дата перегляду: 29.03.2024). - Title from the screen.

[Wars -- sanctions -- inflation -- libraries](#)

Переклад назви: Війни та санкції: чи мають бібліотеки свою роль?

This research sought to investigate the roles of libraries during and after wars, as well as Nigerian students' support for sanctions against nations that start wars. Data were analyzed using descriptive statistics. Of the 295 survey respondents, 73.9% supported sanctions, either strongly or partially, on nations that start wars anywhere in the world. However, 57.3% would prefer that sanctions be avoided if ordinary people will suffer as a result of the economic impact. Organizing war resolution seminars, distributing war resolution books, answering users' questions about wars, judiciously sharing current war news with library users, and providing a venue for dialogs about ongoing war are the most useful roles that libraries may play during wartime. Libraries can provide up-to-date information on government aid eligibility and accessibility, financial information resources for financial stability, community rebuilding books, and a location for postwar conversation in the aftermath of a war. The study proposes that libraries in warring nations take proactive actions by conducting war resolution seminars and providing appropriate materials related to war resolution, as well as taking proactive actions in the aftermath of wars, such as collaborating with governments to ensure that libraries are regularly provided with information about aid and recovery.

Це дослідження мало на меті дослідити роль бібліотек під час і після війни, а також підтримка нігерійськими студентами санкцій проти країн, які починають війни. Дані були проаналізовані за допомогою описова статистика. З 295 респондентів опитування 73,9% підтримав санкції, рішуче або частково, проти націй які починають війни в будь-якій точці світу. Проте 57,3% хотіли б вважають за краще уникати

санкцій, якщо постраждають звичайні люди результат економічного впливу. Організація розв'язання війни семінари, розповсюдження книг про вирішення війни, відповіді користувачам запитання про війни, виважено ділячись актуальними новинами війни з користувачами бібліотеки та надання місця для діалогу про Триваюча війна є найкориснішою роллю, яку можуть відігравати бібліотеки під час війни. Бібліотеки можуть надати актуальну інформацію про право на державну допомогу та доступність, ресурси фінансової інформації для фінансової стабільності, відбудова громади книг, а також місце для післявоєнної розмови війни. Дослідження передбачає, що бібліотеки у воюючих країнах вживати активних дій, проводячи семінари з вирішення війни та надання відповідних матеріалів, пов'язаних з розв'язанням війни, а також вжиття проактивних дій у період після воєн, наприклад як співпрацювати з урядами, щоб забезпечити бібліотеки регулярно надається інформація про допомогу та одужання.

Barabasz S. Biblioteka Politechniki Kijowskiej: wspólna praca na zwycięstwo [Електронний ресурс] / S. Barabasz // Biblioteki ukraińskie. – 2023. – no. 208. – С. 1-11. – <https://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/853/882> (Дата перегляду: 29.03.2024). – Назва з екрана.

Ukrainian libraries during the war -- Scientific and Technical Library G. I. Denysenko of the National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute" -- distance learning -- open educational resources -- patriotic traditions -- international cooperation

Переклад назви: Бібліотека Київської Політехніки: до перемоги разом.

The article presents the everyday work of the university library in the conditions of military aggression, the organization of access to collections and support for students and lectures in the scientific and didactic processes, as well as new

initiatives integrating the university community around the library. It draws attention to the need to create and distribute true information, which is also a part of the library's tasks. It refers to the importance of national and international cooperation. It presents patriotic events organized by the library.

У статті представлено повсякденну роботу бібліотеки університету в умовах воєнної агресії, організацію доступу до фондів та підтримку студентів і лекцій у науково-педагогічному процесі, а також нові ініціативи, що об'єднують університетську спільноту навколо бібліотеки. Звертає увагу на необхідність створення та поширення правдивої інформації, що також входить до завдань бібліотеки. Це стосується важливості національного та міжнародного співробітництва. На ній представлені патріотичні заходи, які проводить бібліотека.

Макарова М. Культурно-мистецькі заходи бібліотек України в умовах війни / М. Макарова // Питання культурології. – 2023. – № 42. – С. 195-205 (Шифр Ж68716/2023/42). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pkl_2023_42_19 (Дата перегляду: 29.03.2024). - Назва з екрана.

бібліотека -- війна -- книжкова виставка -- тематична виставка -- російська збройна агресія -- культура -- культурно-мистецькі заходи

Здійснене дослідження дає змогу констатувати, що в умовах російської збройної агресії бібліотеки відіграють значну роль в інформуванні населення про історичні та культурні події. Наведені приклади культурно-мистецьких заходів бібліотек у різних регіонах України в умовах воєнного стану свідчать насамперед про їх патріотичне спрямування — ці заходи присвячені проблемам російсько-української війни, державним патріотичним святкам. Бібліотеки і надалі мають продовжувати проводити заходи, що об'єднують громадян України в складних сучасних умовах.

Kolesnykova T. Zbliżając się do ZWYCIĘSTWA: osobiste i zawodowe spostrzeżenia dyrektora Biblioteki Naukowej Ukraińskiego Państwowego Uniwersytetu Nauki i Technologii [Електронний ресурс] / Т. Kolesnykova // Biblioteki ukraińskie. – 2023. – no. 208. – С. 1-8. – <https://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/849/878> (Дата перегляду: 29.03.2024). - Назва з екрана.

Scientific Library of the Ukrainian State University of Science and Technologies -- Ukrainian State University of Science and Technologies -- open educational resources -- open textbooks -- informational support -- distance learning -- library ethics -- Ukrainian libraries during the war

Переклад назви: Наближення ПЕРЕМОГИ: особисті та професійні спостереження директора наукової бібліотеки УДУНТ.

After 270 days of Russia's full-scale war against Ukrainians, the understanding of what gives meaning to life and helps to move forward is analyzed and highlighted. The "small steps tactic - step by step, but constantly" was applied, because we are facing the challenge of a long and exhausting war and seem to be moving from a "sprint" model to a "marathon" model. The Small Steps Tactic includes different stages and different types of Library activities for creation, use, repurposing, adaptation and dissemination OER.

Після 270 днів повномасштабної війни Росії проти українців аналізується та висвітлюється розуміння того, що надає сенсу життю та допомагає рухатися вперед. Було застосовано «тактику маленьких кроків – крок за кроком, але постійно», тому що ми стоїмо перед викликом тривалої виснажливої війни і, схоже, переходимо від моделі «спринту» до моделі «марафону». Тактика малих кроків включає різні етапи та різні типи діяльності бібліотеки для створення, використання, перепрофілювання, адаптації та поширення OER.

Забіянов Є. Робота медіахабу в умовах воєнного стану: досвід роботи Одеської ОУНБ ім. М. С. Грушевського / Є. Забіянов // Бібліотечна планета. – 2022. – № 2 (96). – С. 31-32 (Шифр Ж16548/2022/2).

бібліотека -- пропаганда -- медіахаб -- захист інформації -- інфомаційні ресурси

В статті описано досвід створення медіохабу Одеської ОУНБ імені Грушевського з метою захисту інформаційного простору, а також з просвітницької метою.

Рабаданова Л. Бібліометричний аналіз наукових публікацій у галузі національно-патріотичного виховання в загальнодержавній реферативній базі даних "Україніка наукова" (1998—2015 рр.) [Електронний ресурс] / Л. Рабаданова // Вісник Книжкової палати. – 2016. – № 2. – С. 10-13 (Шифр Ж15184/2016/2). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2016_2_4 (Дата перегляду: 29.03.2024). - Назва з екрана.

національно-патріотичне виховання -- бібліометричний аналіз -- загальнодержавна реферативна база даних "Україніка наукова"

З огляду на суспільно-політичну ситуацію в Україні, зокрема події, що відбуваються в Україні з осені 2013 року ("Революція гідності", воєнні дії на Сході країни), спостерігається піднесення патріотичного духу українського народу й усвідомлення потреби формування у громадян системної картини проблематики національно-патріотичного виховання, про що зазначено в Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді МОН України та НАПН України (2015). Висвітлено динаміку наукових публікацій у галузі національно-патріотичного виховання на основі матеріалів загальнодержавної реферативної бази даних "Україніка наукова" за період 1998—2015 рр. із застосуванням бібліометричного методу. Здійснено статистичний розподіл відображених монографій і дисертаційних досліджень за спеціальностями і науковими установами. Виявлено інформацію

щодо найбільш досліджених аспектів означеної проблематики та питань, які потребують додаткового поглибленого аналізу.

Вдовіна О. О. Діяльність бібліотек в умовах російської агресії проти України / О. О. Вдовіна // Інформація, комунікація та управління знаннями в глобалізованому світі : збірник матеріалів П'ятої міжнародної наукової конференції. – Київ, 23—24 червня 2022. – С. 53-55 (Шифр ВС70656).

бібліотека -- війна -- захист інформаційного простору -- інформація

В статті розглянута і проаналізована роль українських бібліотек на «інформаційному фронті» України. Їх роль винятково важлива та значуща, а комунікаційна політика у період воєнного стану сприяє налагодженню діалогу між інформаційними установами, громадянами, органами влади, волонтерами та громадськими організаціями.

Якубовський В. Інформаційне забезпечення національно-патріотичного виховання через комплексні бібліотечні заходи [Електронний ресурс] / В. Якубовський // Вісник Книжкової палати. – 2016. – № 6. – С. 22-25 (Шифр Ж15184/2016/6). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2016_6_8 (Дата перегляду: 29.03.2024). - Назва з екрана.

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського -- національний патріотизм -- національно-патріотичне виховання - - бібліотечні заходи

Проаналізовано питання національного патріотизму, висвітлено досвід Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського з проведення комплексних бібліотечних заходів, які впливають на розвиток і популяризацію національно-патріотичного виховання громадянина України, його інформаційного забезпечення.

Сенченко М. **Книга як засіб покращення іміджу України в умовах інформаційних війн** [Електронний ресурс] / М. Сенченко // Вісник Книжкової палати. – 2016. – № 9. – С. 3-8 (Шифр Ж15184/2016/9). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2016_9_2 (Дата перегляду: 29.03.2024). - Назва з екрана.

імідж -- книга -- бібліотека -- бібліографія -- інформаційна війна

У сучасному світі формування позитивного іміджу країни і її лідера на міжнародній арені набуває все більшого значення для України, якій необхідно забезпечити інформаційну підтримку для входження в європейську спільноту з мінімумом втрат, а також одержати нові ринки для своїх товарів і послуг. Водночас проблеми, з якими стикається Україна при вирішенні цього питання, досить серйозні і масштабні. Відмітимо, передусім, відсутність концептуальної основи, зокрема у вигляді офіційних документів, що визначають зміст іміджу України. У її державній інформаційній політиці проблема іміджу країни на міжнародній арені виявилася витісненою на периферію. Разом з тим зовнішня політика України, у тому числі й у напрямі оптимізації власного іміджу, має базуватися на її багатій історії та культурі, які відображені в книзі. Тому важливим завданням є популяризація книги, підвищення її ролі у державотворенні. Необхідно докласти додаткових зусиль для акцентування уваги світової громадськості на таких характеристиках іміджу нашої країни, як демократична, миролюбна, спрямована в майбутнє держава

Половинчак Ю. **Сучасна бібліотека як суб'єкт національного гуманітарного простору** [Електронний ресурс] / Ю. Половинчак // Вісник Книжкової палати. – 2018. – № 9. – С. 13-15 (Шифр Ж15184/2018/9). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2018_9_4 (Дата перегляду: 29.03.2024). - Назва з екрана.

бібліотека -- гуманітарний простір -- суспільна свідомість -- інформаційна, меморіальна, просвітницька, аксіологічна функції бібліотек

Висвітлено роль бібліотек у створенні національного гуманітарного простору як середовища, де виробляється та функціонує система ідей, цінностей, ідеалів, міфів, стереотипів, образів, що діють на суспільну свідомість. Наголошено на важливому впливі на процеси інфотворення аудиторії, залученої до виробництва інформації та розвитку нових видів масових комунікацій — соціальних медіа. Зроблено висновок про посилення в сучасних умовах інформаційної, меморіальної, просвітницької та аксіологічної функцій бібліотек.

Вовк Н. С. Використання профілів бібліотечних соціальних мереж для моральної та інформаційної підтримки читачів у березні-квітні 2022 р. / Н. С. Вовк // Вісник Харківської державної академії культури. Серія : Соціальні комунікації. – 2022. – Випуск 61. – С. 94-105 (Шифр Ж70200/2022/61). DOI: <https://doi.org/10.31516/2410-5333.061.09>

культурно-просвітницька діяльність -- морально-інформаційна підтримка -- соціальні мережі -- російсько-українська війна -- допис

Розглянуто особливості проведення просвітницьких заходів сучасними бібліотеками, визначено основні напрями використання соціальних мереж бібліотеками. Означено, що більшість сторінок публічних бібліотек у соціальних мережах публікують дописи про проведені чи заплановані заходи культурно-просвітницького спрямування, відповідні на інформаційні запити користувачів, оголошення про новинки бібліотечного фонду тощо. Проаналізовано особливості культурно-просвітницької діяльності та морально-інформаційної підтримки користувачів бібліотек із початку повномасштабної російсько-української війни (період аналізу 24.02.2022–30.04.2022 рр.). Аналіз виконано на основі дописів на

сторінках у соціальній мережі п'яти українських бібліотек з різних регіонів держави. Подано результати дослідження у вигляді детальної характеристики дописів бібліотек та в табличній формі за такими критеріями: кількість дописів, регулярність дописів, характер дописів, кількість проведених просвітницьких заходів.

Ostapenko L. Coverage of the Russian armed aggression against Ukraine in scientific works: Bibliometric analysis / L. Ostapenko, A. Vorontsova, I. Voronenko // Journal of International Studies. – 2023. – Vol. 6(3). – С. 9-33. DOI: [10.14254/2071-8330.2023/16-3/1](https://doi.org/10.14254/2071-8330.2023/16-3/1)

aggression -- invasion -- Ukraine -- war -- research mapping -- bibliometric analysis

Переклад назви: Висвітлення російської збройної агресії проти України в наукових працях: Бібліометричний аналіз.

Варварська війна Росії проти України супроводжується загибеллю десятків тисяч людей. Мільйони українців були змушені покинути місця проживання, сотні тисяч були повністю зруйновані, виведено з ладу значна частина підприємств, енергетичної та транспортної інфраструктури країни. Ця війна порушує всі міжнародні закони і, по суті, є викликом усьому цивілізованому світу. Його причини та наслідки обговорюються, аналізуються та розглядаються суспільством та експертами. Не залишають це без уваги і вчені. Збільшення публікацій на тему війни та унікальність такого роду досліджень викликали бажання скласти відповідний тематичний ландшафт і визначити основні тенденції. Методологічною основою аналізу в представленому дослідженні стали вбудовані інструменти Scopus, пакет Bibliometrix R та додаток Бібліюшини, InfraNodus. Дослідження включає два розділи, а саме часовий (порівнюються публікації за весь період російської збройної агресії проти України (2014–2023), а також до та після повномасштабного

вторгнення (2020–2021 та 2022–2023) , географічний розділ (порівняє публікації міжнародної та української наукових спільнот). Проаналізовано динаміку публікацій, їхню структуру за тематиками, країнами, афіліаціями, авторами та спонсорами. За результатами кластерного, сентиментального та наративного аналізу – це зміщення змістовних акцентів після 24 лютого 2022 року в бік трактування подій як повномасштабної війни (52% публікацій загалом і 60% публікацій авторів з українською приналежністю) з урахуванням наслідків для світу. енергетичної, продовольчої та ін. Виявлені структурні прогалини в аналізованих роботах створюють основу для розробки напрямів подолання наслідків війни на різних територіях та повоєнної відбудови України

The barbaric war of Russia against Ukraine is accompanied by the death of tens of thousands of people. Millions of Ukrainians were forced to leave their places of residence, hundreds of thousands had their homes completely destroyed, and a large part of the country's enterprises, energy and transport infrastructure was disabled. This war violates all international laws and, in fact, is a challenge to the entire civilized world. Its causes and consequences are discussed, analyzed, and considered by society and experts. Scientists do not ignore it either. The increase in publications on the topic of war and the uniqueness of this kind of research caused the desire to map the corresponding thematic landscape and identify the main trends. The methodological basis of analysis in the presented study was in-built Scopus instruments, Bibliometrix R package and Biblioshiny App, InfraNodus. The study includes two sections, namely, time section (compares publications for the entire period of the Russian armed aggression against Ukraine (2014–2023), as well as before and after the full-scale invasion (2020–2021 and 2022–2023), and geographical section (compares publications of international and Ukrainian scientific

communities). The dynamics of publications, their structure by subject areas, countries, affiliations, authors, and sponsors were analyzed. According to the results of cluster, sentiment and narrative analysis, there is a shift in substantive emphasis after February 24, 2022 towards the interpretation of events as a full-scale war (52% of publications as a whole and 60% of publications by authors with Ukrainian affiliation), taking into account the consequences for the global energy, food, and other types of security. The identified structural gaps in the analyzed works create the basis for developing directions for overcoming the consequences of the war in various areas and post-war reconstruction of Ukraine.

*Hlavcheva Y. M. **Safety as One of the Most Important Components of the Digital Competence System in Wartime Conditions** / Y. M. Hlavcheva, O. Odnovolykova, S. Y. Novosolova // University Library at a New Stage of Social Communications Development. – 2022. – no. 7. – C. 174-183. DOI: [10.15802/unilib/2022_270775](https://doi.org/10.15802/unilib/2022_270775)*

[digital competences](#) -- [safety](#) -- [media literacy](#) -- [information hygiene](#) -- [psychological health](#)

Переклад назви: Безпека як одна з найважливіших складових системи цифрових компетентностей в умовах воєнного часу.

To determine the place of safety skills in the system of digital competences and the role of the university library in their formation among users. The acquisition of safety skills in working with information will allow users to level out and control the negative impact of external information factors. Among the factors that negatively affect a person, there is a colossal amount of information, consisting of actual, relevant, and useful information, as well as garbled, fake, manipulative, and destructive ones. Methods. Empirical methods have been used in the investigation. The practical experience and recommendations of international and national experts in the direction of the formation of safety skills in working with

information have been analyzed. The level of their implementation by the library at this stage has been monitored. Result. It has been determined that for the qualitative and integral formation of users' safety skills in working with information, it is necessary to expand the list of activities and topics in the direction of their popularization and training. The acquisition of safety basics of working with information will allow users to restore and maintain control over physical and psychological health. Conclusions. So, the ability to safely interact with information is one of the most important components of the digital competence system of users, which is especially important in wartime conditions. Teaching such competences will help users to realize, control, and level out the negative impact of external information factors, and that's why it can be considered an urgent task for libraries as institutions that are competent to work with information.

Визначено місце навичок безпеки в системі цифрових компетентностей та роль бібліотеки ВНЗ у їх формуванні у користувачів. Набуття навичок безпеки при роботі з інформацією дозволить користувачам нівелювати та контролювати негативний вплив зовнішніх інформаційних факторів. Серед факторів, що негативно впливають на людину, є колосальна кількість інформації, яка складається як з реальної, актуальної та корисної, так і зі спотвореної, фейкової, маніпулятивної та деструктивної. методи. У дослідженні використано емпіричні методи. Проаналізовано практичний досвід та рекомендації міжнародних та вітчизняних експертів у напрямку формування навичок безпеки роботи з інформацією. Проведено моніторинг рівня їх виконання бібліотекою на даному етапі. Результат. Визначено, що для якісного та цілісного формування у користувачів навичок безпеки при роботі з інформацією необхідно розширити перелік заходів і тем у напрямку їх популяризації та навчання. Засвоєння основ безпеки роботи з

інформацією дозволить користувачам відновити та зберегти контроль над фізичним та психологічним здоров'ям. Висновки. Отже, вміння безпечно взаємодіяти з інформацією є однією з найважливіших складових системи цифрової компетентності користувачів, що особливо важливо в умовах воєнного часу. Навчання таким компетентностям допоможе користувачам усвідомити, контролювати та нівелювати негативний вплив зовнішніх інформаційних факторів, а тому це можна вважати актуальним завданням для бібліотек як установ, компетентних у роботі з інформацією.

Побережна Т. Стратегії діяльності публічних бібліотек Поділля в умовах воєнного стану в Україні: реалії та виклики сьогодення / Т. Побережна // Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук. – 2023. – Випуск 12. – С. 133-141 (Шифр Ж101715/2023/12). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/ujlis_2023_12_12 (Дата перегляду: 11.04.2024). - Назва з екрана.

бібліотекознавство -- бібліотечна справа -- публічні бібліотеки -- інформаційно-комунікаційні технології -- інформаційний ресурс -- інформаційний простір - - цифровізація

Метою статті є дослідження оптимальних стратегій діяльності публічних бібліотек Поділля в умовах воєнного стану в Україні. Вперше висвітлено оптимальні стратегії діяльності публічних бібліотек Поділля в умовах воєнного стану в Україні; це зумовлено зміною пріоритетів бібліотечної практики. Аргументовано, що в умовах російсько-української війни бібліотечна сфера України продовжує успішно функціонувати. Сама бібліотека, як унікальний соціальний інститут, стала осередком консолідації громадян, важливим джерелом достовірної інформації та знань для всіх категорій користувачів. Основні висновки. Стратегія діяльності публічної бібліотеки – це комплексний напрямок розвитку бібліотечної установи, який спрямований на забезпечення її довгострокового

успіху, і орієнтований на надання бібліотечно-інформаційних послуг. Вона базується на ефективному використанні власних ресурсів, а також на залученні електронних інформаційних ресурсів, у тому числі глобальної мережі, із застосуванням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для всіх категорій користувачів з метою збагачення їх духовного та інтелектуального потенціалу. В умовах соціальних потрясінь сучасні стратегії публічних бібліотек Поділля ґрунтуються на принципах клієнтоорієнтованості, людиноцентризму, мультиперспективності, багатоаспектності, універсальності та інфосимбіозу. Це призводить до накопичення репутаційного капіталу, позитивно впливає на імідж українського бібліотечного інституту та його конкурентоспроможність серед інформаційних установ. Надійність та ефективність функціонування бібліотечної сфери в умовах воєнного стану в Україні напряду залежить від відкритості накопичених документальних фондів та їх доступності в режимі 24/7, незалежно від місцезнаходження користувача, а також його обізнаності та доступу до інформації. .

Кіца М. Теоретичні та практичні аспекти ведення інформаційної війни у ЗМІ / М. Кіца, Г. Свинаренко // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2019. – Вип. 3. – № 910. – С. 69-75 (Шифр Ж29409/А). http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpjn_2019_3_13

*інформаційна війна -- новини -- ідеологія --
інтернет-ЗМІ -- АТО*

У статті проаналізовано поняття інформаційної війни, а також проведено порівняльний аналіз визначень інформаційної війни та інформаційного протистояння, визначено ознаки та сутність цих понять. На основі аналізу 63 публікацій у 70 російських інтернет-ЗМІ різного спрямування зроблено висновок, що ЗМІ в цих ЗМІ негативно ставляться до подій в Україні та загальної тематики матеріалів, а їх ідеологічна

спрямованість не змінилася протягом сьогодні. У ході дослідження ми дійшли висновку, що поняття інформаційного протиборства є ширшим і включає поняття інформаційної війни як одну з двох її складових. Дослідники стверджують, що можна виділити інформаційно-технічну та інформаційно-психологічну складові інформаційного протистояння. ЗМІ використовують пропаганду та дезінформацію, серед яких особливо популярним є метод спотвореної інтерпретації фактів, надання інформації без джерела, прихованого джерела інформації тощо. Інколи канали поширення інформації, які використовує українська сторона в Інтернеті, зазнають хакерських атак. Тимчасово призупиняє діяльність ЗМІ, що призводить до втрати аудиторії та можливості оперативно подавати інформацію. Російські медіа конкурують з українськими за більший сегмент аудиторії за домінування в інформаційній сфері. Адже більша кількість аудиторії сприяє перемозі в інформаційній війні. Що стосується практичної складової, то матеріали російських інтернет-видань найчастіше висвітлювали питання: діяльності Збройних Сил, культурно-історичних досягнень, сучасного українського політичного режиму, співпраці України з ЄС, США та НАТО, реформ в українській мові, суспільство, життя на окупованих територіях та в анексованому Криму, ідеологія, притаманна українському суспільству, події в зоні АТО, корупція в Україні.

Адвокація науки в небезпеці : біла книга [Електронний ресурс]. – Київ, 2024. – (Проект "Наука в небезпеці"). - <https://scienceatrisk.org/uk/whitepaper/advokatsiia-nauky-v-nebezpeti> (Дата перегляду: 11.04.2024). - Назва з екрана.

наукова комунікація -- міжсекторальне партнерство
-- мережування -- стейкхолдери -- стратегічне управління наукою

Системні зміни в науці відбуватимуться через створення умов для ефективної адвокації та промоції науки і науковців, формування

відповідних державних і недержавних інституцій, реструктурування вже наявних комунікаційних майданчиків, підвищення кваліфікації активістів науки. Наука потребує колективної адвокації та відповідної роботи зі стейкхолдерами – владою, бізнесом, громадянським суспільством та міжнародними партнерами. Закони визначають права вчених і наукових працівників, але реалізувати ці права непросто. Здебільшого вчені не обізнані з інструментами захисту своїх прав і не завжди усвідомлюють потреби як проблеми, що потребують вирішення. Є необхідність у створенні просвітницьких або навчальних програм щодо підвищення освіченості вчених з цієї тематики. Міжсекторальне партнерство, соціальна згуртованість, створення комунікаційних платформ сприяють ефективній взаємодії. Побудована і налагоджена модель співпраці бізнесу з ученими в межах грантового фінансування, де вчені можуть розглядатися як клієнти, може стати платформою для адвокації збереження, розвитку та популяризації науки на різних рівнях. Через постійні зміни контексту для ефективного провадження адвокаційної діяльності слід проводити регулярні моніторинги роботи механізмів забезпечення наукової діяльності, розвивати комунікацію науки зі стейкхолдерами та громадянським суспільством. На основі отриманих даних було сформульовано низку рекомендацій.

Збереження науковців в умовах війни та надзвичайних ситуацій : біла книга [Електронний ресурс]. – Київ, 2024. – (Проект "Наука в небезпеці"). - <https://scienceatrisk.org/uk/whitepaper/zberezhennia-naukovtsiv-v-umovakh-viiny-ta-nadzvychnykh-sytuatsii> (Дата перегляду: 11.04.2024). - Назва з екрана.

науковий потенціал -- управління наукою --
академічна мобільність -- релокація --
інклюзивність

Втрата людського потенціалу в українській науці спостерігається впродовж тривалого періоду,

вона зумовлена непривабливістю наукової кар'єри для молоді і, як наслідок, зростанням середнього віку науковців. Ця проблема катастрофічно загострилася внаслідок повномасштабного вторгнення рф. Основними загрозами для збереження людського капіталу в науці під час збройних конфліктів є еміграція, пряма смерть і травми, спричинені війною, професійна мобільність у сектори за межами науки. Пропонована Біла книга має на меті дослідити основні ризики та загрози втрати науковців, спричинені війною рф проти України, досвід ведення наукової роботи в період війни, запропонувати механізм збереження науковців та наукового потенціалу в умовах воєнного стану. Під час криз та потрясінь люди є найбільш вразливими, вони зосереджені на забезпеченні базових потреб та виживанні. У кожному збройному конфлікті страждають люди (науковці), які стикаються з прямою загрозою життю і здоров'ю, заборобою займатися науковими дослідженнями, необхідністю покинути місце проживання чи роботи, що породжує міграційні потоки біженців, руйнує професійні мережі та зв'язки, виключає з науки молодих перспективних дослідників. Науковці стикаються з порушенням базових прав людини (таких як право на життя, на недоторканність житла тощо) та з обмеженням академічних свобод, що унеможливорює дослідницьку діяльність. За результатами дослідження було сформульовано рекомендації, з яких варто зазначити такі: Налагодження єдиного обліку даних втрат науковців в умовах війни (на базі МОН) із систематичним оприлюдненням актуальної інформації, що дасть чітке розуміння загальної картини ризиків, загроз та руйнівних наслідків повномасштабного вторгнення рф в Україну для науки загалом та людського наукового потенціалу зокрема. Переформатування та розвиток частини програм на підтримку науковців, які продовжують залишатися в Україні або повернулися з-за кордону (дистанційні вакансії в зарубіжних

установах, віртуальна мобільність та дистанційні гранти, залучення вчених та дослідницьких груп на аутсорсингу, створення нових мереж співпраці тощо). Урегулювання питання дистанційних форм роботи науковців в умовах війни: попри відсутність законодавчих заборон на дистанційну роботу, існують прогалини у регулюванні питань захищеності вчених, які отримали тимчасовий прихисток за кордоном і потенційно можуть втратити зв'язки зі своєю установою або припинити дослідження в межах профільних наукових тематик через тиск керівництва та примус до звільнення. Запровадження програм підтримки науковців, які воюють, а також тих, хто повернувся до роботи після служби в лавах ЗСУ: адаптація в наукових колективах, інтеграційні заходи повернення в наукові тематики, розвиток політики безбар'єрного доступу до створення наукового продукту, програми психологічної підтримки та ментального відновлення, інклюзія.

Популяризація науки під час криз та війн: виклики та можливості : біла книга [Електронний ресурс]. – Київ, 2024. – (Проєкт "Наука в небезпеці"). – <https://scienceatrisk.org/uk/whitepaper/populiaryzatsiia-nauky-pid-chas-kryz-ta-viin-vyklyky-ta-mozhlyvosti> (Дата перегляду: 11.04.2024). - Назва з екрана.

наукова комунікація -- експертна аналітика --
наукові вебресурси -- поширення знань

Біла книга «Популяризація науки під час криз та війн: виклики та можливості» аналізує стан науково-популяризаційної сфери в Україні під час пандемії та в умовах повномасштабного вторгнення російських військ. Проблемою нашого дослідження є те, що в Україні нема сформованого розуміння цінності популяризації науки як важливої складової сучасних держави та суспільства. Це нерозуміння поглибилося під час пандемії COVID-19 та воєнного стану на тлі поширення псевдонаукових концепцій та ідей. Основними методами, якими користувалися

автори при написанні книги, є кабінетне дослідження та проведення 16 експертних напівструктурованих дистанційних інтерв'ю з популяризаторами науки. Книга складається з чотирьох розділів. У першому розділі на основі аналізу нормативно-правових актів, досліджень українських та іноземних науковців пропонується визначення термінів «популяризація науки» та «популяризація науки під час криз». Також подано основні характеристики популяризації науки в кризових умовах. У другому розділі проаналізовано сферу популяризації науки в Україні на основі сформованої в рамках підготовки Білої книги бази науково-популярних ініціатив, що налічує 166 ресурсів. У третьому розділі розглянуто стан популяризації науки в Україні під час пандемії та в умовах повномасштабного вторгнення російських військ. Четвертий розділ містить міркування щодо того, як популяризація науки може протистояти поширенню дезінформації та псевдоекспертності в часи кризи.

Систематизація практик і рекомендацій українських інституцій з пошкодженою та зруйнованою дослідницькою інфраструктурою : біла книга [Електронний ресурс]. – Київ, 2024. – (Проект "Наука в небезпеці"). - <https://scienceatrisk.org/uk/whitepaper/systematyzatsiia-praktyk-i-rekomendatsii-ukrainskykh-instytutov-z-poshkodzhenoju-ta-zruinovanoju-doslidnytskoiu-infrastrukturoiu-metodolohii-pidrakhunkiv-zbytkiv-potreby-na-vidnovlennia-fandraizynh-z> (Дата перегляду: 11.04.2024). - Назва з екрана.

дослідницька інфраструктура -- відновлення інфраструктури -- фандрайзинг -- оцінювання збитків

Ця Біла книга висвітлює стан розв'язання проблем дослідницької інфраструктури (ДІ), зруйнованої внаслідок повномасштабного вторгнення РФ на терени України в лютому 2024. Цілеспрямоване руйнування цього типу інфраструктури вказує на стратегію і тактику противника – заподіяння шкоди перспективам

розвитку науки, інновацій та економіки України. Тому надзвичайно важливо забезпечити захист і збереження ДІ у період війни, а також документування та оцінку завданих збитків для фіксації російських злочинів та підготовку кошторисів, необхідних для відбудови України та стягнення репарацій з країни-агресора. Біла книга виконує три завдання: 1) систематизує інформацію про методології підрахунків збитків, спираючись на дані, отримані безпосередньо від постраждалих установ; 2) надає практичні рекомендації з досвіду постраждалих установ щодо підрахунку збитків, потреб на відновлення та фандрайзингу; 3) забезпечує зворотний зв'язок між постраждалими установами та міжвідомчою робочою групою з підготовки доповіді щодо шкоди, заподіяної сектору науки в Україні внаслідок агресії рф. Ключовими методами збору даних від постраждалих установ було обрано анкетування за допомогою Google Forms та глибинні напівструктуровані інтерв'ю. Читач ознайомиться з проблематикою умовності чисел збитків установ, а також недосконаліми методами їх підрахунку. Ще складнішим є завдання підрахунку коштів, потрібних для відновлення, у зв'язку з браком методологій таких підрахунків та неоднозначності відповідей на запитання: чи треба відновлювати все пошкоджене та зруйноване? В якому вигляді слід відновлювати? Коли починати відновлення? Якими коштами і на яких умовах? Які перспективи використання відновленої ДІ? Проблемність фандрайзингової діяльності установ з пошкодженою та зруйнованою ДІ зумовлюється передусім специфікою їх фінансування як бюджетних установ і браком традицій та практик системного залучення коштів з інших джерел, включно з донорськими. Ця Біла книга буде корисна українській та зарубіжній аудиторії дослідників та аналітиків, які вивчають питання пошкоджень дослідницької інфраструктури, а також тим, хто на практиці формує політику відновлення та розвитку України.

Як трансформувати науково-інноваційну систему для повоєнного відновлення : біла книга [Електронний ресурс]. – Київ, 2024. – (Проект "Наука в безпеці"). – <https://scienceatrisk.org/uk/whitepaper/yak-transformuvaty-naukovo-innovatsiinu-systemu-dlia-povoiennoho-vidnovlennia> (Дата перегляду: 11.04.2024). - Назва з екрана.

наукоємні технології -- смарт-спеціалізація -- наукова експертиза -- академічні стартапи

Відновлення національної економіки у повоєнний період неможливе без залучення і трансформації науково-інноваційної системи (НІС). У цій Білій книзі розкриваються багатосторонні аспекти устрою української НІС, аналізуються причини її фрагментованості та дезінтеграції, пропонуються необхідні зміни для її трансформації з урахуванням її потенціалу для повоєнного відновлення. Аналіз планів відбудови України після війни виявив широкий спектр викликів та завдань, до вирішення яких може долучитися її НІС. Водночас бачення ролі науки в цих документах вкрай обмежене. Так само мало уваги приділено відродженню української науки та подоланню викликів, які перед нею постали внаслідок багатьох років непослідовної державної політики та війни з росією. Перелік питань, пов'язаних з функціонуванням української науки у воєнний час і в повоєнному майбутньому, які обговорюються в умовах повномасштабного вторгнення РФ в Україну в експертному середовищі та потребують вирішення, надзвичайно великий. У цій книзі фокус зроблено на тих складових, налагодження яких є критичним зараз і ключовим для подальшої трансформації науки. Зокрема: спроможність держави до розроблення політик, заснованих на доказовості, із залученням наукової експертизи; готовність науковців до виконання завдань повоєнного відновлення та забезпеченість дослідницькою інфраструктурою, необхідною для цього; якість комунікацій між наукою та різноманітними стейкхолдерами повоєнного відновлення для вирішення відповідних завдань; ступінь інтеграції наукової

та інноваційної підсистем НІС; відповідність моделі фінансування наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності обсягу та специфіці завдань з повоєнного відновлення. Для вирішення цих проблем та подолання викликів пропонується: 1. Привести законодавство, що регулює наукову, науково-технічну та інноваційну діяльність, у відповідність до міжнародно усталеної термінології. 2. Впровадити практики ЄС для формування державної політики на засадах доказовості (evidence-based) та наукової обґрунтованості (science-based). 3. Розбудовувати інституційну спроможність регіонів для їх інноваційного розвитку та відновлення на засадах смарт-спеціалізації. 4. Сформувати модель багатоканального фінансування для підтримки наукоємного інноваційного продукту протягом усього життєвого циклу. 6 Як трансформувати науково-інноваційну сиситему для повоєнного відновлення 5. Запровадити закупівлі інновацій у практику закупівель для цілей повоєнного відновлення. 6. Реалізувати пілотний проєкт зі створення в Україні спеціального правового та податкового простору для наукоємних інноваційних компаній та академічних стартапів. 7. Сформувати екосистему підтримки наукових установ та ЗВО у взаємодії з користувачами результатів досліджень і розробок. 8. Створити єдиний систематизований реєстр вітчизняних наукових розробок за напрямками та пріоритетами повоєнного відновлення. 9. Удосконалити інституційне забезпечення трансферу технологій та підтримки повного життєвого циклу інновацій.

Національна наука і освіта в умовах війни РФ проти України та сучасних цивілізаційних викликів : матеріали V Всеукраїнської міжгалузевої науково-практичної онлайн-конференції (Київ, 27 березня - 2 квітня 2024 року) [Електронний ресурс] / упоряд.: Л. І. Ткаченко, В. М. Шульга. – Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2024. - <https://lib.iitta.gov.ua/740387/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%BC%D0%B0%D1%82>

[%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B2%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%97_27.03-02.04.24.pdf#page=399](#) (Дата перегляду: 23.04.2024). - Назва з екрана.

У збірник увійшли статті та тези учасників V Всеукраїнської міжгалузевої науково-практичної онлайн-конференції «Національна наука і освіта в умовах війни РФ проти України та сучасних цивілізаційних викликів», у межах XV Міжнародної виставки «Сучасні заклади освіти–2024», у яких автори висвітили питання розвитку українського суспільства, зокрема науки і освіти в умовах війни РФ проти України; розвитку українського соціуму на принципах свободи, рівності, поваги до людської гідності, дотримання прав людини і верховенства права; проблем розвитку обдарованих дітей і юні в умовах боротьби за незалежність і цілісність України. .

Інформаційне протиборство: роль та практика діяльності бібліотек, архівів і музеїв (за досвідом російсько-української війни) : монографія / Р. В. Гула [та ін.]. – Київ: Ліра-К, 2023. – **ISBN** 978-617-520-629-4. – 259 с. : іл.

"інформаційна війна" -- інформаційне протиборство -- російсько-українська війна -- бібліотеки -- національна культурна спадщина

Розкрито особливості інформаційного протиборства у постмодерному суспільстві. Охарактеризовано соціокультурний сенс поняття "інформаційна війна". Розкрито зміст, основні складники та форми понять консцієнтальна, мережева, меметична війни. На основі досвіду російсько-української війни з'ясовано роль і місце бібліотек, архівів, музеїв в умовах інтенсифікації збройної боротьби. Виокремлено та детально охарактеризовано форми війни, у яких національні інституції культурного "капіталу" стають одночасно об'єктом і суб'єктом інформаційного протиборства, виконують функції ефективної протидії. Проаналізовано наслідки

варварського, дикунського поводження з пам'ятками, що фіксують національний культурний код, або їх привласнення з боку загарбника в ході російсько-української війни, а також форми та засоби порятунку національної культурної спадщини та продуктивного її використання у боротьбі з агресором та його наративами.

Ломачинський Б. Інформаційна культура у просторі бібліотеки в умовах консцієнтальних війн сучасності [Електронний ресурс] / Б. Ломачинський // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2023. – Вип. 69. – С. 154-168 (Шифр Ж70113/2023/69). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2023_69_13 (Дата перегляду: 23.09.2024). - Назва з екрана.

інформаційна культура -- бібліотека --
консцієнтальна війна -- інформаційна війна --
пропаганда -- медіакультура

Стаття розкриває особливості застосування стратегій та інструментарію консцієнтальних війн сучасності проти бібліотек як одного з основних соціальних інститутів збереження та трансляції культурних цінностей у національному та загальноцивілізаційному масштабах. Проаналізовано сутнісні ознаки інформаційних війн сучасної епохи та їх вищої форми – консцієнтальних війн, що спрямовані на знищення національної самосвідомості та ідентичності. Глобальною небезпекою національній самосвідомості є пропаганда ворожої системи духовних цінностей та способу життя, мови, культури, традицій. Однією з форм консцієнтальної війни є «переписування історії», нав'язування ворожих міфів, спроба створення альтернативних інтерпретацій процесів цивілізаційного розвитку людства шляхом знищення бібліотек на захоплених територіях. Зазначено, що в консцієнтальній війні бібліотеки можуть виступати як об'єктом впливу, так і активним суб'єктом протидії інформаційним впливам.

Биркович Т. І. Інформаційно-комунікативна діяльність бібліотек України в умовах війни [Електронний ресурс] / Т. І. Биркович, І. Ю. Вільчинська // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2023. – № 4. – С. 42-48 (Шифр Ж24838/2023/4). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2023_4_7 (Дата перегляду: 25.09.2024). - Назва з екрана.

бібліотека -- бібліотекар -- читач -- інформаційно-комунікативна діяльність бібліотек -- комунікативні стратегії -- інформаційно-комунікативний центр -- бібліотечні послуги -- війна

Мета статті – комплексно дослідити сутність інформаційно-комунікативної діяльності бібліотек в умовах війни росії проти України та визначити роль комунікативних стратегій у реалізації основних їх завдань. Методологія дослідження ґрунтується на системному та ціннісному підходах, із застосуванням загальнонаукових (аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнення) і спеціальних методів, зумовлених мультидисциплінарною інформаційно-комунікативною та соціально-культурною парадигмою дослідження, що дало змогу всебічно розглянути вказану проблему й отримати відповідні результати. Наукова новизна полягає в осмисленні загальних особливостей бібліотечної галузі в умовах війни. Висновки. Бібліотечна діяльність є одним з найважливіших аспектів функціонування інформаційно-комунікативної сфери України, яка в умовах війни активізувала свою діяльність з метою покращення взаємодії бібліотек і користувачів. Доведено, що бібліотеки в інформаційно-комунікативному просторі в умовах війни пройшли процес трансформації з традиційного середовища до соціального майданчика, який здатний протистояти інформаційним, культурним і психологічним впливам ворога. Зазначено, що до ефективних стратегічних напрямів її інформаційно-комунікативної діяльності належить розширення доступу до інформації аудиторії користувачів як в

Україні, так і за її межами. Відбувається проведення масових заходів, направлених на підтримку молоді та пенсіонерів; співпраця з волонтерськими та громадськими організаціями; робота, спрямована на допомогу Збройним силам України та внутрішньо переміщеним особам; надання інформаційної підтримки; участь у благодійних заходах тощо. Підкреслено, що інформаційно-комунікативна діяльність бібліотек України в умовах війни набуває особливого значення і функціонує за принципом гуманності, який застосовують під час збройних конфліктів і який тісно пов'язаний із суміжними галузями міжнародного права, відображеного в національному законодавстві. Очевидно, що в умовах війни бібліотеки є чи не єдиними соціальними майданчиками популяризації освіти, правової освіти та виховання в територіальних громадах. Війна також активізувала нові форми й методи просвітницької та роз'яснювальної роботи, популяризацію бібліотечних послуг, котрі відображають конкретні запити користувачів, відповідають потребам місцевого населення та вимогам сьогодення. Усе це є важливим показником ефективності та привабливості бібліотек як інформаційно-комунікативного багатопрофільного соціального майданчика в умовах війни.

Горовий В. Бібліотечні документально-ресурсні центри як важливі інформаційні установи в умовах міжнародного воєнного протистояння в Україні [Електронний ресурс] / В. Горовий // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2024. – Вип. 70. – С. 11-22 (Шифр Ж70113/2024/70).

http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2024_70_3

(Дата

перегляду: 02.10.2024). - Назва з екрана.

інформаційне протистояння -- глобальна
інформатизація -- бібліотечні інформаційні
технології -- управління інформаційними
процесами -- суспільна свідомість -- інтеграція
ресурсів -- кооперація наукових бібліотек

Характерними особливостями міждержавних, міжнаціональних протистоянь сучасності, особливо на воєнному рівні, є постійне взаємне зростання протидії не лише військових формувань, спеціальних інформаційних організацій та працівників оборонних підприємств, а й усього цивільного населення. З розвитком електронних інформаційних технологій, активізацією глобалізаційних процесів нова оперативна інформація стає надбанням свідомості всіх категорій населення, а це сьогодні сприяє осмисленому формуванню громадської думки, що стає інтелектуальною зброєю протиборчих сторін. У цьому контексті якраз бібліотечні установи, створюючи та акумулюючи актуальну інформацію в електронні інформаційні ресурси, структуруючи їх і готуючи до ефективного використання, і стають важливими інструментами якісного використання інформації. Новизною цієї праці є пропозиції щодо розвитку якісно нових технологій, пов'язаних із формуванням електронного інформаційного ресурсу і його ефективного використання в складні історичні періоди, які наразі переживає суспільство, передусім оновлення бібліотечного законодавства, організація інтергрованого корпоративного ресурсу, залучення до аналітичної діяльності нових технологій квантового аналізу в психології, соціології тощо.

Лопата О. Формування системи забезпечення користувачів іноземними періодичними виданнями Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського в контексті міжнародної бібліотечної практики [Електронний ресурс] / О. Лопата // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2024. – Вип. 70. – С. 278-297 (Шифр Ж70113/2024/70).

http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2024_70_19 (Дата перегляду: 02.10.2024). - Назва з екрана.

документ -- надзвичайні обставини -- нормативно-правова база -- бібліотека в інформаційному

середовищі -- іноземні періодичні видання --
електронні ресурси -- інформаційні потреби

У праці проаналізовано основні результати практичної роботи й наукових досліджень використання рецензованих електронних часописів користувачами Зали іноземних періодичних видань НБУВ, організованих і проведених згідно з визначальними приписами UN та IFLA. Розглянуто ряд актуальних документів і нормативно-правових приписів EU, UN, UNESCO, IFLA, LIBER, WSIS, спрямованих на впорядкування відносин та організацію узгоджених дій у бібліотечній галузі. Висвітлено історію формування системи забезпечення користувачів іноземними електронними журнальними документами. Проаналізовано функціональний аспект діяльності підрозділу на поточному етапі та особливості обслуговування читачів НБУВ рецензованими електронними часописами. На прикладі роботи читальної Зали іноземних періодичних видань НБУВ розглянуто нову систему бібліотечно-інформаційного обслуговування. Приведено її основні характеристики: комплексність, розширення асортименту сервісних послуг, використання методів персоналізації (клієнтоорієнтованість).

Ржеуський А. **Електронні інформаційні ресурси бібліотек класичних університетів України** [Електронний ресурс] / А. Ржеуський, Н. Кунанець// Вісник Книжкової палати. – 2023. – № 3. – С. 35-42 (Шифр Ж15184/2023/3). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2023_3_8 (Дата перегляду: 18.10.2024). - Назва з екрана.

електронні інформаційні ресурси -- бібліотека --
карантинні обмеження -- воєнний стан -- вебсайт --
- соцмережі

Проведено дослідження вебсайтів наукових бібліотек класичних університетів України з метою визначення інформаційних ресурсів, які використовують в обслуговуванні читачів в умовах карантину та воєнного стану.

Дослідження дало змогу сформуванати перелік інформаційних ресурсів, репрезентованих на вебсайтах бібліотек: електронний каталог; електронний архів наукових праць співробітників університету (інституційний репозитарій); повнотекстові бази даних та ресурси, доступні на відкритих платформах; власні повнотекстові колекції; сторінка в соціальній мережі Facebook; сторінка в соціальній мережі Instagram; сторінка в соціальній мережі Twitter; Telegram-канал; YouTube-канал; нові надходження; віртуальні виставки; віртуальні екскурсії; дайджести; буктрейлери; аудіокниги; лонгріди. Здійснено порівняльний аналіз інформаційних ресурсів бібліотек класичних університетів України, за результатами якого визначено лідера з надання доступу до найширшого спектра інформаційних ресурсів. Ним виявилася бібліотека Сумського державного університету.

РОЗДІЛ 3.
ТРАНСФОРМАЦІЯ БІБЛІОТЕЧНИХ СЕРВІСІВ ТА ПОСЛУГ
ПРОТЯГОМ ВОЄННОГО СТАНУ

Збереження науки під час війни [Електронний ресурс]. - <https://scienceatrisk.org/uk/whitepaper/zberezhennia-nauky-pid-chas-viiny> (Дата перегляду: 23.01.2024). - Назва з екрана.

збереження науки -- дослідницька інфраструктура
-- міжнародна наукова співпраця -- збройні
конфлікти

Збереження науки під час війни є комплексним завданням, оскільки структура викликів є багатовимірною. Зокрема, вона передбачає: підтримку особистої фізичної безпеки та психоемоційної стійкості науковців; реінтеграцію та залучення науковців, які виїхали за кордон; збереження спроможних наукових колективів і напрямків, створення нових як відповіді на виклики часу; розбудову міжнародної наукової співпраці, наукову дипломатію, інтеграцію до Європейського та світового наукового простору; збереження дослідницької інфраструктури (зокрема історико-культурної, музейної спадщини, архівів, колекцій тощо). Під час цього дослідження проведено серію глибинних напівструктурованих інтерв'ю та онлайн-опитування українських вчених. Серед ключових рекомендацій — запровадження гнучких інструментів підтримки науковців та наукових колективів, більша частина яких перебуває в Україні та є територіально розподіленою, забезпечення можливостей продовжувати дослідження та гнучко адаптуватись під наявні умови, створення інструментів та умов для розбудови міжнародних партнерств та співпраці з бізнесом, громадським сектором, місцевою владою, забезпечення комплексу заходів щодо збереження архівів, колекцій, культурної спадщини. Також важливим є збір даних під час війни. Обсяги зруйнованої і пошкодженої дослідницької інфраструктури, дані щодо переміщення науковців всередині країни та за її межі, руйнування наукових груп і партнерств та утворення нових — дозволять ухвалювати кращі, поінформовані рішення та відстежувати їх ефективність, обґрунтовувати запит про допомогу до міжнародних донорів та закладати

фундамент повоєнної відбудови. На наступних етапах дослідження теми збереження науки необхідно приділити більше уваги вивченню міжнародного досвіду реагування наукової сфери збройних конфліктів, природних та техногенних катастроф. Проаналізовано діяльність мереж міжнародних акторів, сфокусованих на допомозі науковцям у небезпеці, що може дати більше даних про довготермінові наслідки та оптимальні стратегії допомоги.

Діяльність бібліотек в умовах війни : методичний poradnik бібліотекаря [Електронний ресурс]. – Чернігів, 2022. - http://libkor.com.ua/storage/php/metod_mat_files/%D0%94%D1%96%D1%8F%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%D0%B1%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B2%D1%83%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%85%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8.pdf (Дата перегляду: 23.01.2024). - Назва з екрана.

робота бібліотек в умовах війни -- функціонування книгозбірень -- інформаційна діяльність

У цьому випуску методичного poradnika бібліотекаря ми поговоримо про війну, яку ведуть бібліотекарі на інформаційному, культурному та волонтерському фронтах. Спробуємо довести необхідність функціонування книгозбірень у ці важкі часи випробувань, на прикладах проаналізуємо роботу бібліотек в умовах війни, визначимо пріоритетні напрями роботи.

Робота бібліотек в умовах воєнного стану : методичні поради [Електронний ресурс]. – Харків: ХОУНБ, 2022. - <https://library.kharkov.ua/libdruk/LibKh-00000000346.pdf> (Дата перегляду: 23.01.2024). - Назва з екрана.

бібліотеки -- воєнний стан -- методичні поради

В поданих матеріалах бібліотекарі, працівники культурно-просвітних закладів, представники місцевих громад отримують методичні поради по роботі бібліотек в умовах воєнного стану.

Аспекти діяльності публічних бібліотек : зб. матеріалів / [ред.: Синиця Н. М., Маковська В. В.]; Департамент інформ. діяльності, культури, національностей та релігій Хмельниц. облдержадмін., Хмельниц. обл. універс. наук. б-ка. – Хмельницький: Стрихар А. М., 2020. – 207 с.

бібліотечне обслуговування -- мовна культура -- публічні бібліотеки

Досліджено проблеми бібліотечного обслуговування громадян з особливими потребами та запропоновано шляхи їх вирішення. Охарактеризовано мовну культуру бібліотекаря як комунікативну професійну компетенцію. Висвітлено розвиток інноваційних складових бібліографічного обслуговування. Досліджено сучасні форми роботи з періодичними виданнями. Розглянуто використання мультимедійних технологій в бібліотечній діяльності з практики впровадження. Охарактеризовано "зелений" туризм у контексті діяльності публічних бібліотек. Розглянуто поняття та суть предметизації, а також методику визначення предметних рубрик по УДК.

Бібліотечна справа Луганщини: проблеми, виклики, можливості : зб. матеріалів "круглого столу" за участю бібл. фахівців, викладачів бібл. дисциплін навч. закл. Луган. обл., представників громад. орг., 27 верес. 2017 р., м. Сєвєродонецьк / Упр. культури, національностей та релігій Луган. облдержадмін., Луган. обл. універс. наук. б-ка ім. О. М. Горького, Укр. бібл. асоц. – Лисичанськ, 2017. – 95, [2] с.

публічні бібліотеки -- бібліотечна спільнота -- функціонування в зоні АТО -- формування національної свідомості

Розглянуто публічну бібліотеку як центр неформальної освіти для молоді. Подано інформацію про завдання, діяльність і виклики Дем'янівської публічної бібліотеки. Визначено роль публічних бібліотек, що функціонують у зоні АТО, у формуванні національної свідомості мешканців східних регіонів України. Висвітлено компетентнісний підхід у формуванні сучасного

бібліотечного фахівця. Запропоновано нову модель обласної (регіональної) бібліотеки. Визначено шляхи формування нового бібліотечного мислення. Окреслено загальну картину "акліматизації" бібліотек Хмельницької області в умовах реформи децентралізації. Увагу приділено комунікації між бібліотечною спільнотою регіону та місцевими органами влади.

Горова С. В. **Розвиток особи в процесі суспільної інформатизації і трансформації соціокомунікаційних функцій бібліотек** : автореф. дис. ... д-ра наук із соц. комунікацій : 27.00.03, 27.00.01 / Горова Світлана Валеріївна; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2020. – 32 с. <https://nrat.ukrintei.ua/searchdoc/0521U100331>

бібліотечна діяльність -- бібліотеки
постіндустріального суспільства -- інформаційне
суспільство -- електронні ресурси

Зазначено, що суспільна інформатизація, яка активізувалася з розвитком інформаційного суспільства, обумовила суттєве оновлення завдань сучасної бібліотечної сфери. Важливим фактором зростаючих обсягів нової інформації в обігу стали наслідки інформатизації, пов'язані зі створенням технологічних можливостей, що забезпечують не лише доступ до наявних інформаційних ресурсів практично всім категоріям громадян, але й створюють умови для індивідуального інформаційного виробництва. Такий процес обумовив різке зростання обсягів продукованої інформації, інтенсифікацію інформаційних обмінів, що створює зростаюче навантаження на свідомість людини, сучасного користувача електронними ресурсами. Перспективними шляхами вдосконалення управління інформаційними ресурсами сучасності, зниження інформаційного тиску на свідомість особи є комп'ютеризація, розвиток електронних інформаційних технологій та вдосконалення сучасної бібліотечної діяльності. З одного боку, при цьому бібліотеки мають виконувати властиву їм функцію збереження і

організації використання суспільно значущої частини продукованої нині інформації, з іншого - ці установи мають стати інформаційними центрами надання ефективної допомоги користувачам у продуктивному використанні потрібної інформації у всіх сферах суспільного життя. Бібліотечна сфера діяльності має прискорити та розширити свою інформаційно-аналітичну функцію і може розвивати перспективи в галузі управління інформаційними процесами суспільства в межах своєї компетенції при системному розвитку суспільства, при тому, коли йому стане потрібною інформація розвитку. Працівники бібліотек мають стати ефективними інформаційними операторами, які вивчають інформаційні потоки й управляють організацією використання суспільно значущого інформаційного ресурсу. У недалекому майбутньому вони мають стати посередниками між гігантськими та всезростаючими обсягами інформації глобального інформаційного простору та конкретним користувачем. Бібліотеки постіндустріального суспільства мають також стати центрами нейтралізації негативних інформаційних впливів у національній інфосфері.

Ржеуський А. Дистанційні послуги наукових бібліотек класичних університетів України в умовах карантину та воєнного стану / А. Ржеуський, Н. Кунанець // Бібліотечний вісник. – 2023. – № 2. – С. 18-27 (Шифр Ж14595/2023/2). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2023_2_5 (Дата перегляду: 19.02.2024). - Назва з екрана.

вебсайт -- бібліотека -- сервіс -- воєнний стан -- дистанційні послуги -- карантин

Метою статті полягає в дослідженні вебсайтів наукових бібліотек класичних університетів України щодо виявлення дистанційних сервісів, якими бібліотеки обслуговують своїх користувачів під час пандемії та воєнного стану, та здійсненні їх порівняльного аналізу. Методи дослідження. Використано загальнонаукові методи дослідження: аналіз, узагальнення,

синтез, порівняльний аналіз. Висновки. Дослідження дозволило визначити перелік дистанційних послуг, представлених на вебсайтах бібліотек: електронна доставка документів (ЕДД), визначення індексів УДК, онлайн-консультації, віртуальна довідка, онлайн-консультант, онлайн-реєстрація користувачів, віддалений доступ до передплачених баз даних та баз даних, до яких надається тестовий доступ, пошук літератури за темою дослідження, мобільні застосунки, онлайн семінари та вебінари, створення та підтримка профілю дослідника у таких наукових сервісах як: ORCID, Google Академія, Scopus Author ID, Researcher ID, ResearchGate. Проведено порівняльний аналіз дистанційних послуг бібліотек класичних університетів України. Встановлено, що бібліотека Сумського державного університету є лідером із надання найбільшого переліку дистанційних послуг серед бібліотек класичних університетів України під час карантинних обмежень та воєнного стану.

Ржеуський А. Електронні інформаційні ресурси бібліотек галузових закладів вищої освіти України під час карантинних обмежень та воєнного стану / А. Ржеуський, Н. Кунанець // Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук. – 2023. – Вип. 11. – С. 96-110 (Шифр Ж101715/2023/11).- http://nbuv.gov.ua/UJRN/ujlis_2023_11_9 (Дата перегляду: 19.02.2024). - Назва з екрана.

веб-сайт -- бібліотека -- електронні інформаційні ресурси -- дистанційне обслуговування -- воєнний стан -- карантинні обмеження

Метою статті є визначення лідера серед бібліотек галузових закладів вищої освіти України із надання електронних інформаційних ресурсів. У дослідженні було використано методи: синтезу, комплексності, порівняльного аналізу, усебічності пізнання, інформаційної діагностики, узагальнення, абстрагування, систематизації, статистичний, оглядово-аналітичний, бенчмаркінгу; системний, функціональний,

соціально-комунікаційний, критичний та конструктивний підходи. Наукова новизна полягає у визначенні множини електронних інформаційних ресурсів, які надаються бібліотеками під час карантинних обмежень та воєнного стану, що дозволяє встановити бібліотеку-лідера серед книгозбірень галузевих закладів вищої освіти України, досвід якої доцільно детально проаналізувати та поширити на інші книгозбірні. Основні висновки. Досліджено веб-сайти бібліотек галузевих закладів вищої освіти України. Проведено порівняльний аналіз електронних інформаційних ресурсів бібліотек під час карантинних обмежень та воєнного стану. Дослідження дозволило визначити лідера серед бібліотек галузевих закладів вищої освіти України із забезпечення користувачів інформаційними ресурсами під час карантину та воєнного стану. Ним виявилася бібліотека Київського університету імені Бориса Грінченка. Вона надає користувачам низку дистанційних електронних інформаційних ресурсів: електронний каталог, інституційний репозитарій, аудіокниги, віртуальні виставки, нові надходження у вигляді презентацій, повнотекстові колекції рідкісних видань і творів Б. Грінченка, тестовий доступ до наукометричних платформ і баз даних: Scopus, Web of Science, EBSCOhost, Bentham Science, ScienceDirect, корпоративної електронної бібліотеки Alpina Digital. Доцільно, щоб бібліотека-лідер поділилась досвідом з іншими книгозбірнями.

Ржеуський А. В. **Інформаційне обслуговування користувачів бібліотек технічних закладів вищої освіти України в умовах карантину та воєнного стану: порівняльний аналіз** / А. В. Ржеуський, Н. Е. Кунанець, В. В. Добровольська // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2022. – № 2. – С. 57-65 (Шифр Ж24838/2022/2).
<https://journals.uran.ua/bdi/article/view/263973> (Дата перегляду: 19.02.2024). - Назва з екрана.

Мета статті полягає у визначенні та порівнянні послуг, які бібліотеки технічних університетів України почали надавати із запровадженням карантинних заходів та воєнного стану. Методологія дослідження полягає в застосуванні загальнонаукових методів дослідження: аналізу, синтезу, узагальнення, порівняльного аналізу. Наукова новизна. У статті розглянуто актуальні питання бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів та проведено порівняльний аналіз дистанційних послуг, які надають під час карантину й воєнного стану дев'ять бібліотек технічних закладів вищої освіти України. Висновки. Лідером серед бібліотек виявилась науково-технічна бібліотека імені Г. І. Денисенка КПІ імені Ігоря Сікорського, оскільки бібліотека надає найширший перелік дистанційних послуг. Визначено, що студенти та працівники університету мають змогу скористатись послугою електронної доставки документів з колекцій Springer Nature та ScienceDirect, замовити через онлайн-форму визначення індексу УДК на статтю, бакалаврську, магістерську роботи, автореферат дисертації. Книгозбірня активно надає індивідуальні онлайн-консультації із широкого кола питань. Бібліотека надає студентам та працівникам КПІ імені Ігоря Сікорського віддалений доступ до матеріалів, наявних тільки в локальній мережі університету. Науковцям пропонують онлайн освітні заходи, що сприяють опануванню та покращенню навичок використання інструментів, необхідних для проведення дослідницької діяльності. Функціонує віртуальна служба «Онлайнова довідка». Бібліотечні фахівці виконують добірку інформаційних джерел за темою. Під час карантину користувачі можуть отримувати інформацію про новини та звертатися до бібліотечних працівників науково-технічної бібліотеки імені Г. І. Денисенка за допомогою

онлайн-чату, розміщеного на вебсайті бібліотеки. Також бібліотека веде власний телеграм-канал.

Туровська Л. Трансформація діяльності наукової бібліотеки в умовах воєнного стану [Електронний ресурс] / Л. Туровська // Вісник Книжкової палати. – 2023. – № 1. – С. 31-37 (Шифр Ж15184/2023/1). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2023_1_8 (Дата перегляду: 19.02.2024). - Назва з екрана.

воєнний стан -- трансформація бібліотечно-інформаційного обслуговування -- електронний ресурс -- вебпортал -- віддалений користувач

Мета статті. Визначити загальні тенденції та напрями трансформації бібліотечно-інформаційної діяльності наукової бібліотеки в умовах воєнного стану, спричиненого повномасштабною військовою агресією РФ проти України. Методологія дослідження полягає в застосуванні загальнонаукових методів: аналізу, синтезу, узагальнення, порівняльного аналізу. Наукова новизна. Порушено актуальні питання дистанційного бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів наукової бібліотеки в умовах воєнного стану, проаналізовано спектр дистанційних послуг. Висновки. За результатами проведеного дослідження з'ясовано, що бібліотечно-інформаційна діяльність в умовах воєнного стану зберігає основу "книга — читач" із перенесенням практичного складника діяльності в онлайн-простір, де користувачі мають змогу отримувати широкий спектр бібліотечних послуг. Перспективи. Розроблення консультативно-методичних і практичних рекомендацій щодо механізму бібліотечно-інформаційного обслуговування в умовах воєнного стану.

Кропочева Н. Особливості змісту та технологій висвітлення інформаційних ресурсів мережі освітянських бібліотек в умовах воєнного стану [Електронний ресурс] / Н. Кропочева // Вісник Книжкової палати. – 2023. – № 2. – С. 19-27 (Шифр

Ж15184/2023/2). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2023_2_7 (Дата перегляду: 19.02.2024). - Назва з екрана.

інформаційні ресурси -- мережа освітянських бібліотек -- види інформаційних продуктів -- воєнний стан -- бібліотеки закладів вищої педагогічної освіти

Розглянуто діяльність бібліотек закладів вищої педагогічної освіти — учасниць мережі освітянських бібліотек МОН і НАПН України в контексті створення, поширення та популяризації інформаційних ресурсів найбільш значущого соціального спрямування в умовах воєнного стану. Для визначення репрезентативної вибірки було сформовано вимоги до відбору бібліотек за класифікаційними ознаками (педагогічний профіль), наявністю сайту (сторінки). З урахуванням типу закладу вищої педагогічної освіти розглянуто та схарактеризовано діяльність бібліотек зі створення інформаційних продуктів освітнього, культурно-просвітницького спрямування, особливістю яких є громадянська й національно спрямована тематика. Значний сегмент публікацій, присвячених розробленню та поширенню ресурсів, наведених у статті, віддзеркалює значущість порушеної проблеми. Схарактеризовано види інформаційних продуктів, розміщених на сайтах бібліотечних установ закладів освіти, з-поміж яких виокремимо такі: електронні покажчики, дайджести, бібліографічні огляди, тематичні бібліографічні списки, презентації, віртуальні виставки, відеопрезентації, мультимедійні видання, календарі знаменних і пам'ятних дат. Зазначено, що ці ресурси відрізняються за жанрами, каналами транслявання, принципом взаємодії та адресністю. Доведено, що в умовах воєнного стану основним атрибутом консолідації стає громадянська й патріотична спрямованість інформаційних ресурсів. Наголошено на актуальності віддзеркалення тематичного спектра інформаційних продуктів громадянського та національно-патріотичного спрямування

мережі освітянських бібліотек МОН і НАПН України у змістовій і видовій диференціації.

Дояр Л. Військова періодика незалежної України: віхи історії та сучасний стан [Електронний ресурс] / Л. Дояр // Вісник Книжкової палати. – 2023. – № 8. – С. 33-41 (Шифр Ж15184/2023/8). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2023_8_8 (Дата перегляду: 19.02.2024). - Назва з екрана.

військова преса -- військова періодика незалежної України -- наукові видання Міністерства оборони України -- науковий вісник -- збірник наукових праць

Пропоновану статтю підготовлено в контексті організації чергової з низки виставок, що віднедавна перетворилися на традиційний науково-просвітницький захід, який проводиться на базі Книжкової палати України. За браком в установі відділу з облаштування громадських виставок, а також відповідної площі та реманенту для демонстрацій своєрідним компенсатором цієї діяльності стало проведення ґрунтовних науково-дослідних розвідок. Готуючись до відзначення Дня захисників і захисниць України (1 жовтня), Дня Збройних сил України (6 грудня), авторка опрацювала наявну у фондах Державного архіву друку військову періодику часів незалежної України. Спираючись на принципи наукової методології (об'єктивність, всебічність, історизм), застосовуючи загальні (порівняння, узагальнення) і спеціальні (хронологічний, ретроспективний, метод контент-аналізу) методи дослідження, авторка провела історичний огляд процесу становлення й розвитку вітчизняної військової періодики та докладно зупинилася на сучасному стані цього сегмента пресових друків України. На підставі проведеного дослідження здобуто статистичні дані, узгоджені за походженням (засновником друку), цільовим призначенням, видами й періодичністю видання друкованої продукції, та висновкові констатації, що ґрунтуються на ключових ознаках військової періодики доби незалежної України. Пріоритетне

місце в українській пресі військового призначення належить науковим виданням, як-от: науково-теоретичні, науково-практичні, науково-виробничі журнали, більшість з яких є фаховими науковими часописами, що індексуються в кількох міжнародних наукових базах.

Клименко О. Підвищення кваліфікації бібліотекарів як пріоритетний напрям науково-методичної роботи у НБУВ в умовах суспільних викликів [Електронний ресурс] / О. Клименко, О. Сокур // Вісник Книжкової палати. – 2023. – № 9. – С. 37-42 (Шифр Ж15184/2023/9). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2023_9_7 (Дата перегляду: 19.02.2024). - Назва з екрана.

бібліотечний працівник -- інформаційні технології -
- корпоративна освіта -- науково-методичне
забезпечення -- цифрова епоха -- цифрові
технології -- цифровізація -- Національна академія
наук України -- Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського -- підвищення кваліфікації
-- семінар

У статті доведено доцільність налагодження нової системи підвищення кваліфікації бібліотечних кадрів на базі Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Аргументовано переваги впровадження віртуальної освіти серед інших форм навчання, доведено вагоме значення дистанційного формату підвищення кваліфікації в умовах суспільних викликів. Зроблено висновок, що впровадження принципово нової системи підвищення кваліфікації бібліотекарів як чільного напрямку науково-методичної роботи на базі Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського - провідного науково-інформаційного центру держави, головного координатора мережі бібліотек наукових установ Національної академії наук України — є нагальною потребою сьогодення. Підготовка й упровадження програм стажування, проходження сертифікованих курсів та онлайн-навчань, які розроблятимуть провідні науковці й практики

бібліотечної галузі в тісній взаємодії з викладачами профільних закладів вищої освіти, позитивно вплине на трансформацію бібліотечної справи в Україні з урахуванням вимог світової бібліотечної спільноти. Упровадження єдиної навчальної онлайн-платформи, де інтегруються освітні ресурси (онлайн-консультації, відеоконференції, онлайн-лекції, вебінари, безпосередній зв'язок фахівців різних країн), — важливе завдання української бібліотечної сфери, адже дистанційна школа вже ефективно функціонує у провідних країнах світу. На наше переконання, віртуальна освіта є перспективною формою здобуття знань у сучасному цифровому світі, адже цінність онлайн-навчання віддзеркалюють переваги, які воно надає сучасному працівникові.

Макарова М. Соціальні мережі як провідні джерела інформації в умовах війни [Електронний ресурс] / М. Макарова // Вісник Книжкової палати. – 2023. – № 10. – С. 25-31 (Шифр Ж15184/2023/10). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2023_10_6 (Дата перегляду: 19.02.2024). - Назва з екрана.

соціальні мережі -- користувачі -- джерела -- інформація -- новини -- дезінформація -- війна -- мас-медіа

У статті проаналізовано динаміку й тенденції розвитку соціальних мереж в Україні останніх років. Доведено важливу роль соцмереж як джерела інформації, насамперед новин, в умовах російсько-української війни. З'ясовано, що від початку повномасштабного вторгнення РФ на територію нашої держави серед соціальних мереж як джерел одержання інформації дедалі більшу популярність в українських користувачів набуває Telegram, випередивши YouTube і Facebook. Підсумовано, що соціальними мережами більше користується молодь, аніж старше покоління, проте виразна тенденція до зростання аудиторії з осіб похилого віку, які під час війни прагнуть здобувати інформацію із

соцмереж. Наведено статистичні дані щодо використання соціальних мереж і месенджерів для одержання новин; проаналізовано рейтинг цих ресурсів у 2022—2023 рр. Висвітлено критерії, за якими користувачі здійснюють пошук інформації в інтернеті. Наголошено, що більшість українців у вимушеній еміграції за кордоном здобуває інформацію про новини в Україні передусім із месенджерів і соціальних мереж. Наголошено на зростанні ризиків під час споживання новин у соціальних мережах в умовах війни, зокрема поширення дезінформації, фейкових новин, ботоферм, що спонукає користувачів уважно й критично аналізувати інформацію.

Сисова Ю. В. Бібліотечний фандрайзинг під час війни: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення [Електронний ресурс] / Ю. В. Сисова // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2022. – № 4. – С. 30-34 (Шифр Ж24838/2022/4). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2022_4_7 (Дата перегляду: 20.02.2024). - Назва з екрана.

бібліотечний фандрайзинг -- російсько-українська війна -- бібліотеки -- благодійність

Мета роботи. Сучасне становище української бібліотечної справи значно загострилося внаслідок російської воєнної агресії, яка завдала величезних людських, економічних, культурних втрат Україні. Основна ціль роботи полягає в аналізі пошуків та застосування актуальних можливостей бібліотечного фандрайзингу під час воєнних дій на території України. Завдання дослідження – висвітлити конкретні приклади діяльності благодійних інституцій з українськими бібліотеками. Методологія написання статті зводиться до використання загальнонаукових методів дослідження: аналізу, синтезу, дедукції та індукції. Також за допомогою аксіологічного методу простежено зміну парадигм у сприйнятті сучасних бібліотек. Наукова новизна дослідження полягає у визначенні та підборі способів

реалізації маловивченої проблематики особливостей роботи фандрайзингу в бібліотечній справі під час бойових дій та воєнного стану. Результати статті будуть корисні для визначення основних напрямів роботи для майбутнього відбудовування інфраструктури України. Зокрема, докладно розглянуто проблеми функціонування бібліотек в умовах війни, наведено аналіз дискусійних питань, які обговорювали на круглих столах. Особливу увагу звернено на дослідження діяльності благодійного фонду «Бібліотечна країна» та інших актуальних проєктів, участь у яких брали іноземні партнери. Висновки. Встановлено ефективність інструментів фандрайзингу для роботи бібліотек, надання допомоги бібліотекарям та колекціям, які постраждали від повномасштабної агресії росії. Зокрема, це здійснено на прикладі активної консультативної, юридичної та матеріальної допомоги Благодійного фонду «Бібліотечна країна». Аналіз роботи окресленої організації продемонстрував дієву підтримку бібліотечної галузі на тлі ворожої агресії, зокрема можливі перспективи її наступного розвитку. Очевидно, що надалі зростатиме кооперація із закордонними організаціями, які дають змогу придбати додаткове обладнання для бібліотек, що внаслідок воєнних дій змінили свою традиційну роль і стали потужними центрами комунікації, соціальної підтримки, зокрема й для внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО).

Сахарова М. П. Розробка та актуалізація комунікаційної політики бібліотеки в умовах воєнного стану: кризові комунікації [Електронний ресурс] / М. П. Сахарова, Я. О. Хіміч // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2022. – № 2. – С. 65-74 (Шифр Ж24838/2022/2). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2022_2_11 (Дата перегляду: 23.02.2024). - Назва з екрана.

бібліотека -- комунікація -- кризові комунікації --
комунікаційна політика -- електронний ресурс --
вебсайт -- соціальні мережі -- воєнний стан

Мета роботи – визначити загальні тенденції та напрями розвитку комунікаційної політики бібліотек в Україні після 24 лютого 2022 року на основі аналізу електронних ресурсів провідних вітчизняних бібліотек. Методологія дослідження полягає в застосуванні загальнонаукових і спеціальних методів, а саме: методів аналізу, синтезу порівняння та узагальнення, методу документаційного аналізу, що дає змогу досягти поставленої мети. Наукова новизна роботи. У статті порушено актуальні питання налагодження комунікації бібліотек у період воєнного стану, спричиненого повномасштабною військовою агресією проти України, з 24.02.2022 по теперішній час (станом на 14.06.2022). Проаналізовано більше 40 електронних ресурсів бібліотек України для розуміння загальних тенденцій реакцій бібліотек на воєнні дії всередині країни. Враховано й особливості території, де фізично розташовані бібліотеки: тимчасово окуповані території, території, на яких відбуваються активні бойові дії або які піддаються постійним ракетним та бомбовим ударам, умовно спокійні – «тилові» території. Досліджено основні поведінкові чинники, що впливають на рівень довіри до організації. Особливу увагу в статті приділено проблемі невчасної та недостатньої комунікації бібліотек, відсутності актуальної інформації на головних каналах комунікації. Висновки. У статті доведено необхідність негайної якнайповнішої та щонайвідвертішої реакції керівництва бібліотек на російське вторгнення. Визначено рекомендації щодо проведення комунікаційної політики бібліотек України на сучасному етапі. Розглянуто питання про необхідність трансформації діяльності бібліотек відповідно до нових викликів та загроз.

Хромов А. Оптимізація системи центральних державних архівів України в умовах війни [Електронний ресурс] / А. Хромов // Архіви України. – 2022. – № 1. – С. 103-114 (Шифр

Ж27538/2022/1). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/ay_2022_1_8 (Дата перегляду: 25.02.2024). - Назва з екрана.

Державна архівна служба України -- електронні архіви -- архівна україніка; -- аудіовізуальні архіви -- архіви в умовах війни

Проаналізовано положення і роботу центральних архівів України, зокрема, Центрального державного електронного архіву України та Центрального державного архіву зарубіжної україніки, а також Центрального державного архіву громадських об'єднань України та Центрального державного кінофотофоноархіву України імені Г. С. Пшеничного. Надано пропозицій щодо удосконалення адміністрування їхньої діяльності та подальшої реорганізації. Встановлено, що сучасна структура центральних державних архівів України не в повній мірі забезпечує реалізацію державної архівної політики в напрямках формування, обліку, зберігання і використання інформаційних ресурсів в електронній формі та архівної україніки. Оптимізація 4-х держархівів шляхом злиття в 2 нових має значно покращити ситуацію.

Публічні бібліотеки України в умовах російської збройної агресії [Електронний ресурс]. - <https://oth.nlu.org.ua/?p=7627> (Дата перегляду: 26.02.2024). - Назва з екрана.

публічні бібліотеки України -- бібліотечні фонди -- воєнний стан -- моніторинг діяльності бібліотек

Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого (НБУ ім. Ярослава Мудрого) у 2023 р. продовжила дослідження «Публічні бібліотеки України в умовах російської збройної агресії» (4 етап). Мета дослідження – моніторинг стану публічних бібліотек регіонів (сільських, селищних, міських, обласних) в умовах російської збройної агресії та аналіз її впливу на діяльність публічних бібліотек України у 2022 р. Завдання дослідження: Зібрати та проаналізувати інформацію про стан публічних бібліотек регіонів в умовах російської збройної агресії за такими

параметрами: мережа публічних бібліотек; стан зайнятості працівників бібліотек; матеріально-технічна база публічних бібліотек (зокрема втрати та руйнування); бібліотечні фонди (зокрема втрати); орієнтовний розмір збитків. Вивчити та узагальнити інформацію з відкритих джерел. Проаналізувати вплив російської агресії на діяльність публічних бібліотек України впродовж періоду повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну. Дослідження проводилось шляхом опитування головних регіональних методичних бібліотечних центрів – обласних універсальних наукових бібліотек, Київської обласної бібліотеки для дітей, Публічної бібліотеки імені Лесі Українки для дорослих м. Києва.

Бібліотеки і суспільство: рух у часі та просторі : матеріали V науково-практичної конференції. – Харків, 2023. – 114 с.

бібліотечні сервіси -- дистанційне обслуговування -
- воєнний стан -- медіаконтент -- штучний інтелект

Збірка містить матеріали V науково-практичної конференції «Бібліотеки і суспільство: рух у часі та просторі», у яку увійшли праці фахівців університетських та публічних бібліотек, викладачів медичної вищої школи та лікарів України та Польщі. Представлено результати практичного досвіду та наукових досліджень від університетських і публічних бібліотек щодо практичного досвіду, зокрема під час воєнного стану, інноваційних напрямів роботи, використання штучного інтелекту, історичних розвідок тощо, визначено шляхи вирішення спільних проблем, обумовлених викликами сьогодення .

Сокур О. **Дистанційні бібліотечні послуги в умовах воєнного стану – важливий складник сучасного бібліотечно-інформаційного обслуговування** [Електронний ресурс] / О. Сокур // Бібліотечний вісник. – 2022. – № 3. – С.

92-96 (Шифр Ж14595/2022/3). -
http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2022_3_11 (Дата перегляду:
26.02.2024). - Назва з екрана.

дистанційне обслуговування -- воєнний стан --
інформаційні технології

Зазначено, що на сучасному етапі Інформаційні технології дозволяють перенести багато видів бібліотечної роботи у мережеве середовище, що відчутно виграє в оперативності, масштабі охоплення зацікавленої аудиторії, наданні не тільки бібліографічної, але й повнотекстової інформації, забезпеченні доступності інформації для тих користувачів, які у традиційному бібліотечному середовищі цими послугами та цією інформацією взагалі б не користувалися. Зауважено, що з початком повномасштабної воєнної агресії Російської Федерації проти незалежної України бібліотекарі, розуміючи важливість опору цій навалі, активно працюють на культурному фронті та підтримують наукову діяльність як Національної академії наук України, так і галузевих академій та освітніх установ для перемоги нашої країни. Організація обслуговування у воєнний час – це безумовно новий виклик та взагалі новий досвід для усіх бібліотекарів. Зрозуміло, що найоптимальніша та безпечна форма організації процесу в умовах воєнного стану – дистанційна. І саме від упровадження дистанційних послуг та оперативного і якісного їх виконання залежатиме і подальша затребуваність і доцільність функціонування бібліотечної мережі країни.

Незламні бібліотеки [Сайт]. - <https://pen.org.ua/nezlamni-biblioteky> (Дата перегляду: 26.02.2024). - Назва з екрана.

відновлення фондів -- бібліотечні фонди -- воєнний стан

Від початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну повністю зруйновано або частково пошкоджено щонайменше 500 бібліотек. На окупованих територіях росіяни систематично

вилучають і знищують книжки українською мовою та написані українськими авторами. У червні 2022 року Український ПЕН розпочав безстрокову програму підтримки українських бібліотек, які постраждали внаслідок війни Росії проти України. За підтримки іноземних партнерів, українських видавництв та небайдужих українців ПЕН збирає і передає нові книжки українською й англійською мовами для бібліотек на звільнених та прифронтових територіях. Ми вже підтримали бібліотеки в Чернігівській, Миколаївській, Херсонській, Сумській, Дніпропетровській, Харківській, Донецькій та Запорізькій областях.

Закіров М. Деякі аспекти подієвої комунікації в інформаційному суспільстві в умовах війни [Електронний ресурс] / М. Закіров // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2023. – Вип. 67. – С. 18-34 (Шифр Ж70113/2023/67). –

http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2023_67_4 (Дата перегляду: 26.02.2024). - Назва з екрана.

подієва комунікація -- соціальні мережі -- волонтерський рух -- фандрейзинг -- країна-агресор

У статті проведено аналіз впливу сучасних інформаційних технологій на окремі форми подієвої комунікації та застосування соціальних мереж і можливостей інтернету в суспільній взаємодії та державному управлінні. Автором виявлено можливості та виклики застосування мережевих інструментів в організації подієвої комунікації в умовах війни. Підкреслено формування нової якості в забезпеченні інформаційної безпеки, функціонуванні державного механізму та організації колективної суспільно значущої діяльності.

Любовець Н. І. Інформаційно-комунікативний потенціал спогадів про російсько-українську війну (2014–2022 рр.) [Електронний ресурс] / Н. І. Любовець // Українська біографістика. – 2022. – Вип. 23. – С. 44-58 (Шифр

Ж69079/2022/23). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/ubi_2022_23_5
(Дата перегляду: 27.02.2024). - Назва з екрана.

російсько-українська війна (2014–2022 рр.) --
мемуари -- спогади про війну -- комунікація --
інформаційний ресурс

Мета дослідження - проаналізувати основні масиви спогадів про російсько-українську війну (2014–2022 рр.) як мікроісторичні явища в контексті інформаційно-комунікативного потенціалу, що репрезентують людину як ключову постать історичних подій. Методологія дослідження ґрунтується на застосуванні контент- та дискурс-аналізу (методи аналізу та інтерпретації тексту), загальнонаукових методів систематизації та класифікації, принципів історизму, об'єктивності. Наукова новизна дослідження полягає в розгляді комунікативного та інформаційного потенціалу, тематичної спрямованості, форм репрезентації спогадів про сучасну війну; у розгляді діяльності наукової спільноти, громадської ініціативи та окремої особи зі створення, збирання мемуарних текстів та їх імплементації в суспільний та науковий простір. Висновки. Спогади про російсько-українську війну 2014-2022 рр. розглянуто через аналіз громадських та наукових проєктів, окремих наративів, які демонструють розуміння їхнього комунікативного та інформаційного потенціалу в контексті історико-біографічного джерелознавства, формування національного інформаційного простору та важливого контентного ресурсу для згуртування суспільства, інструменту подолання суспільної, національної, культурної, історичної та індивідуальної травми. В умовах цифрової гуманітаристики (англ. Digital Humanities, DH) спогади стають доступні широкому загалу, що працює водночас як інструмент комунікації (автокомунікації, міжособистісної, міжпоколінневої, сімейної, фахової тощо), соціальної підтримки та спосіб зняття напруження від переживання травматичних подій. Наголошено на потребі вироблення

новітніх методик пошуку та зберігання спогадів сучасників для наукового опрацювання з подальшою імплементацією в науковий та суспільний простір. Зазначено, що вивчення дій окремих представників суспільства, різноманітних спільнот (мікрорівень історії) у кризові часи через спогади є основою для ширших узагальнень (макрорівень історії).

Чернявська Л. Специфіка бібліотечної роботи у просуванні ідей гендерної рівності під час війни [Електронний ресурс] / Л. Чернявська // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2023. – Вип. 67. – С. 174-191 (Шифр Ж70113/2023/67).

http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2023_67_14 (Дата перегляду: 29.02.2024). - Назва з екрана.

гендер -- бібліотечні установи -- інформаційно-комунікативна діяльність бібліотек -- цифрові компетентності -- соціально-правове інформування -- психологічна допомога

У статті висвітлено участь бібліотечних установ як центрів освіти й просвіти громадян під час війни. Досліджено особливості діяльності бібліотек як соціальних інститутів з формування та реалізації державної політики з питань забезпечення принципу гендерної рівності в суспільстві. Розглянуто діяльність бібліотек у питанні формування цифрових компетенцій у жінок як бази цифрового включення їх до суспільних процесів. Підкреслюється важливість навчання жінок принципам інформаційної та медіаграмотності у воєнний час. Аналізується досвід креативної діяльності бібліотечних установ, які, зокрема, у співпраці з органами влади, громадськими й благодійними організаціями, психологічними службами допомагають громадянам, насамперед жінкам, стабілізувати свій психоемоційний стан, подолати нагальні життєві проблеми.

Каращук О. Інформаційно-аналітична діяльність в умовах російської агресії [Електронний ресурс] / О. Каращук // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2023. – Вип. 67. – С. 230-243 (Шифр Ж70113/2023/67).

http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2023_67_18

(Дата

перегляду: 29.02.2024). - Назва з екрана.

інформаційна війна -- військова агресія -- маніпуляція -- інформаційна безпека -- аналітична діяльність -- інформаційно-аналітичні служби -- пропаганда -- зарубіжні ЗМІ -- соціальні медіа -- інформація -- моніторинг

У статті наголошено на тому, що в умовах збройного вторгнення Російської Федерації в Україну, а також в умовах інформаційної війни проблема систематизації та захисту вітчизняного інформаційного простору набуває особливо гострого та вагомого значення. Прослідковано вплив на свідомість особистості за допомогою засобів масової інформації. Зазначено, що країна-агресор надає великого значення пропаганді та маніпуляціям у соціальних мережах. Зазначено, що інформаційно-аналітичні структури НБУВ відіграють вагому роль у підготовці аналітичних продуктів, проведення моніторингу інформаційного простору, а виявлення загроз інформаційній безпеці дає якісну оцінку рівню інформаційного впливу на країну як у самій країні, так і поза її межами. Доведено, що стратегічним засобом у розвитку сучасного інформаційного суспільства є комунікація, завдяки якій суспільство отримує правдиву інформацію, а інформаційно-аналітична діяльність бібліотек має спрямовуватись на продукування сучасних інформаційних запитів користувачів.

Натаров О. Активізація інформаційно-комунікаційної діяльності наукових бібліотек України в умовах воєнного стану (на прикладі СІАЗ НБУВ) [Електронний ресурс] / О. Натаров // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2023. – Вип. 67. – С. 244-265 (Шифр

Ж70113/2023/67).

http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2023_67_19

(Дата

перегляду: 29.02.2024). - Назва з екрана.

інформаційно-комунікаційна діяльність --
українські вчені -- НАН України -- воєнний стан --
наукові бібліотеки -- CIAЗ

У статті на прикладі діяльності Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського із забезпечення користувачів матеріалами суспільно значущої тематики висвітлено роль бібліотек як інформаційно-комунікаційних установ в умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні. Наголошено на актуальності інформування владних структур та громадськості про дослідження та розробки українських вчених, передусім ті, які пов'язані зі зміцненням обороноздатності і безпеки держави, науковим супроводом та пошуком розв'язання проблем відновлення та розвитку економіки України у воєнний і післявоєнний періоди.

Іванова М. Бази даних Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс] / М. Іванова // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2023. – Вип. 67. – С. 266-276 (Шифр Ж70113/2023/67).

http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2023_67_20

(Дата

перегляду: 29.02.2024). - Назва з екрана.

бази даних -- війна в Україні -- Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Актуальність теми зумовлена потребою якісної обробки стрімкими темпами поширюваної інформації та забезпечення нею користувачів у зручному форматі за допомогою баз даних. Мета статті – акцентувати увагу на актуальності баз даних у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського. Представити огляд та характеристики баз даних у бібліотеці. Методологія дослідження ґрунтується на

системному та структурному підходах, на методах порівняльного, логічного та структурно-функціонального аналізу, включаючи міждисциплінарний підхід. Наукова новизна. Визначено актуальність формування баз даних під час війни. Розкрито принципи ведення, стан та характеристики баз даних Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського впродовж тридцяти років. Доведено важливість накопичення і збереження інформації в електронній формі в умовах збройної агресії РФ. У висновках наголошено, що останні геополітичні виклики для України посилили актуальність розвитку національної наукової системи підтримки знань. Під час війни потреба громадян у комунікаціях зростає, від отримання повної, вчасної та правдивої офіційної інформації часто залежать життєво важливі рішення людини.

Клименко О. Бібліотекознавство і бібліотечна справа в умовах воєнного стану в Україні (за матеріалами журналу "Бібліотечний вісник") [Електронний ресурс] / О. Клименко, О. Сокур // Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук. – 2023. – Вип. 12. – С. 114-124 (Шифр Ж101715/2023/12). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/ujlis_2023_12_10 (Дата перегляду: 14.03.2024). – Назва з екрана.

бібліотекознавство -- бібліотечна справа -- журнал «Бібліотечний вісник» -- цифрова епоха -- інформаційно-комунікаційні технології -- інформатизація -- цифровізація -- інформаційний простір -- Національна академія наук України -- Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.

Метою статті є дослідження основних тенденцій розвитку наукових студій та пріоритетних напрямів бібліотечної практики в умовах воєнного стану в Україні на прикладі публікацій журналу "Бібліотечний вісник". Використано комплекс підходів наукового пізнання (об'єктивність, зв'язок теорії і практики); принцип єдності та взаємозв'язку з сучасними умовами; когнітивний, структурно-

функціональний, описовий і джерелознавчий методи, а також аналіз і синтез. Вперше презентовано контент науково-теоретичного і практичного журналу «Бібліотечний вісник» за 2022 – 2023 рр. як невід'ємного складника прогресу української науки про бібліотеку та базису функціонування бібліотечної галузі держави. Аргументовано, що в умовах воєнного стану в Україні бібліотекознавство і бібліотечна справа розвивалися у руслі загальноукраїнських тенденцій. Основні висновки. Використання у видавничій діяльності Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського як засновника та видавця науково-теоретичного і практичного журналу «Бібліотечний вісник» сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в умовах воєнного стану в Україні сприяло вчасному ознайомленню бібліотечної спільноти і світу (часопис за міжнародним книгообміном поширюється у 25 країн) з основними тенденціями розвитку наукових студій та актуальних напрямів бібліотечної практики України та за кордоном. Тематика публікацій журналу «Бібліотечний вісник» у 2022 – 2023 рр. визначається різноплановістю та злободенністю, адже розкриває основні напрями, репрезентує провідні тенденції розвитку бібліотекознавства та бібліотечної справи в Україні та за кордоном, засвідчує зростання ролі бібліотек у цифрову епоху. В умовах воєнного стану в Україні актуальними стали публікації зазначеної тематики, у тому числі досвід зарубіжних бібліотек.

Кравець Л. Модернізація системи функцій бібліотек в умовах гібридних загроз [Електронний ресурс] / Л. Кравець // Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук. – 2023. – Вип. 12. – С. 125-132 (Шифр Ж101715/2023/12). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/ujlis_2023_12_11 (Дата перегляду: 14.03.2024). – Назва з екрана.

бібліотекознавство -- функції бібліотек -- бібліотеки України -- бібліотечна справа -- інформаційне суспільство -- цифровізація

Під впливом таких визначальних чинників, як цифровізація, глобалізація та російсько-українська війна, трансформація системи функцій бібліотек детермінована суспільно-політичним і соціально-економічним рівнем розвитку українського суспільства. Саме цифрова епоха в умовах безупинно зростаючих інформаційних масивів і документаційних джерел дозволила бібліотекам не втратити позиції як ключових закладів в інформаційно-комунікаційній структурі соціуму, а відкрити нові можливості для національного відродження культури, освіти та науки як базису економічного розвитку держави. У час динамічного зростання документотворення та документообміну бібліотеки України ефективно збагачують новим змістом підсистему традиційних функцій (виховна, загальнокультурна, інформаційна, компенсаторна, комунікаційна, меморіальна, організаційна, освітня, пізнавальна, релаксаційна, соціальна, ціннісно-орієнтаційна) й успішно реалізують підсистему інноваційних (адукаційно-адвокаційна, забезпечення вільного доступу до світового інформаційного простору, орієнтаційно-дорадча, подолання цифрової нерівності, формування стійкого інтересу до читання, збирання документальних свідчень злочинів російської федерації щодо об'єктів культурної спадщини України), що засвідчує оптимальну адаптацію функціонування української бібліотечної справи в умовах гібридних загроз.

Маніфест Української бібліотечної асоціації "Бібліотеки в умовах кризи" [Електронний ресурс] // Бібліотечний вісник. – 2015. – № 4. – С. 35-38 (Шифр Ж14595/2015/4). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2015_4_10 (Дата перегляду: 14.03.2024). - Назва з екрана.

Українська бібліотечна асоціація, криза українського суспільства, інформаційна війна, нова модель взаємодії суспільства

Зазначено, що криза в українському суспільстві зачепила усі, без винятку, сфери суспільного життя і торкнулася кожного громадянина і мешканця України. Наразі наявні характерні ознаки економічної, соціальної, організаційної, психологічної кризи, що підсилюються веденням військових дій на території нашої країни та інформаційною війною. Водночас, криза створює можливості для змін та інновацій. Більше того, вона вимагає їх невідкладного впровадження, швидкого і гнучкого реагування. Аби подолати кризу та розпочати процес сталого розвитку, українському суспільству необхідно провести структурні реформи, оптимізувати бюджетні витрати, створити умови для підприємництва й інвестицій, створити нову модель взаємодії суспільства на основі відкритого доступу і прозорості прийняття рішень, утвердити верховенство права, поважати людську гідність тощо. Українська бібліотечна асоціація підтверджує бачення місії та ролі бібліотек як соціокомунікаційних інституцій, що сповідують і захищають демократичні цінності, сприяють доступності інформації і заперечують цензуру, сприяють збереженню та доступу до культурних і духовних цінностей українського народу, народів світу, які зберігаються у національних та інших бібліотеках України; центрів підтримки розвитку громади і безкоштовного забезпечення інформаційних потреб усіх, без винятку, соціальних верств суспільства; мобільних, креативних, ініціативних центрів освіти, науки, культури, дозвілля. Українська бібліотечна асоціація закликає бібліотекарів в умовах кризи раціонально використовувати наявні ресурси, застосовувати інноваційні підходи, узгоджувати з громадою пріоритети своєї діяльності.

Захарова Н. **Соціокультурна діяльність Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського в умовах воєнного стану** [Електронний ресурс] / Н. Захарова, Т. Серeda // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2023. – Вип. 68. – С. 114-124 (Шифр

національна наукова бібліотека -- науково-інформаційний центр -- соціокультурний центр -- соціокультурна діяльність -- інноваційна діяльність -- сучасні технології -- воєнний стан

Мета статті – дослідження соціокультурної діяльності Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського в умовах воєнного стану. Основну увагу приділено висвітленню інноваційних форм і методів з використанням сучасних технологій. Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети використано системний, логічний та аналітико-оглядовий методи. Наукова новизна. Висвітлено роль національної наукової бібліотеки у використанні інноваційних форм і методів соціокультурної діяльності в умовах воєнного стану, обґрунтовано важливість впровадження новітніх інформаційних технологій для модернізації бібліотеки. Висновки. Роль національної наукової бібліотеки у житті країни має важливе значення, а під час війни вона значно зростає, якісно змінюються напрями діяльності. Долаючи серйозні виклики й загрози, бібліотека навіть у воєнний час залишається осередком інтелектуальної свободи та громадянської активності, провідником національних ідей та європейських цінностей, центром науки, культури і освіти. У цих важких умовах бібліотека стає життєво необхідною установою для держави і народу як науково-інформаційний і соціокультурний центр, який розвиває традиційні та впроваджує інноваційні напрями роботи.

Іваненко С. Основні напрями діяльності бібліотеки наукової установи Національної академії наук України в умовах воєнного стану [Електронний ресурс] / С. Іваненко // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2023. – Вип. 68. – С. 125-138 (Шифр Ж70113/2023/68).

перегляду: 18.03.2024). - Назва з екрана.

академічна бібліотека -- інформаційні технології --
Інститут електрозварювання ім. Є. О. Патона НАН
України -- комунікація -- науково-технічна
бібліотека -- наукометрія -- Національна академія
наук України

Мета статті – розкрити основні напрями діяльності бібліотеки наукової установи НАН України на прикладі науково-технічної бібліотеки Інституту електрозварювання ім. Є. О. Патона Національної академії наук України в умовах воєнного стану. Методологічна основа. Використано такі підходи наукового пізнання, як об'єктивність та зв'язок теорії і практики, принцип єдності взаємозв'язку із сучасними умовами та методи спостереження, узагальнення, аналізу. Наукова новизна. Вперше представлено основні напрями діяльності науково-технічної бібліотеки Інституту електрозварювання ім. Є. О. Патона НАН України у 2022 – 2023 рр., репрезентовано особливості роботи книгозбірні в умовах воєнного стану. Висновки. Здійснений аналіз дозволяє сформувати системні уявлення про специфіку функціонування бібліотек наукових установ у воєнний період. Науково-технічна бібліотека Інституту електрозварювання ім. Є. О. Патона НАН України заснована у 1934 р. і є однією з найбільших у мережі бібліотек наукових установ НАН України з ретельно підібраним унікальним вузькоспеціалізованим фондом. Окрім традиційних методів обслуговування користувачів, бібліотекарі застосовують інноваційні форми інформаційної та бібліографічної роботи в умовах повномасштабного вторгнення російських військ на територію незалежної України; освоюють додаткові канали комунікації із користувачами в сучасному науковому середовищі; є прикладом для впровадження нових перспективних напрямів роботи для мережі академічних бібліотек.

Кравець Л. **Адаптація системи функцій українських бібліотек в умовах воєнного стану** [Електронний ресурс] / Л. Кравець // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2023. – Вип. 68. – С. 150-159 (Шифр Ж70113/2023/68).

http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2023_68_12

(Дата

перегляду: 18.03.2024). - Назва з екрана.

бібліотекознавство -- функції бібліотек -- бібліотеки України -- бібліотечна справа -- інформаційне суспільство -- цифровізація

Метою статті є висвітлення адаптації системи функцій українських бібліотек в умовах воєнного стану. Методологічну основу статті становили інституціональний, системний, структурно-функціональний і соціокомунікаційний підходи. Також застосовано метод аналізу, когнітивний, синтезу, узагальнення та бібліотекознавчий методи. Наукова новизна дослідження полягає в обґрунтуванні поняття «система функцій бібліотек»; аргументовано адаптацію функціонування українських бібліотек в епоху цифровізації до вимог воєнного часу. Висновки. Українське бібліотекознавство та бібліотечна справа в умовах воєнного стану розвиваються у контексті євроінтеграції, діяльність бібліотечних закладів переорієнтована відповідно до складних реалій. Трансформацій зазнала система функцій бібліотек як ключових закладів в інформаційно-комунікаційній структурі соціуму: відбувається превалювання окремих функцій як у підсистемі традиційних, так і підсистемі інноваційних. Бібліотека як унікальний соціальний інститут стала центром інформаційної свободи та міжособистісної комунікації, що стало поштовхом для диверсифікації усієї інформаційно-комунікаційної діяльності та спричинило зміни контенту довколавійськовою тематикою та наповнення бібліотечно-інформаційного сервісу новими послугами та продуктами.

Побережна Т. **Розширення завдань у діяльності публічних бібліотек Поділля в умовах воєнного стану в Україні**

[Електронний ресурс] / Т. Побережна // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2023. – Вип. 68. – С. 224-235 (Шифр Ж70113/2023/68). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2023_68_17 (Дата перегляду: 18.03.2024). - Назва з екрана.

бібліотекознавство -- бібліотечна справа -- публічні бібліотеки Поділля -- інформаційно-комунікаційні технології -- інформаційний ресурс -- інформаційний простір -- цифровізація

Мета статті – дослідження розширення завдань у діяльності публічних бібліотек Поділля в умовах воєнного стану в Україні. Методологічну основу статті становили методи аналізу і синтезу, системний і структурно-функціональний, порівняння і узагальнення. Наукова новизна. Репрезентовано розширення завдань та збагачення функцій діяльності публічних бібліотек Поділля в умовах російсько- української війни, що зумовлено зміною пріоритетів у бібліотечній практиці. Аргументовано, що бібліотечна справа в умовах воєнного стану в Україні адаптувалася до нових реалій через впровадження нових напрямів роботи, зорієнтованих на потреби громади і країн, що позитивно вплинуло на імідж бібліотек. Висновки. Інформаційна технологізація бібліотечно-інформаційної сфери сприяла швидкій адаптації до складних умов воєнного стану роботи бібліотечних закладів, позитивно вплинула на зміцнення ролі українського бібліотечного інституту в соціумі. У контексті загальних стратегій та перспектив розвитку українського суспільства і глобальних технологічних змін бібліотеки стали центрами дієвої участі у житті громадян, середовищем реалізації креативних проєктів, майданчиком соціальної активності, що засвідчує зміну парадигми бібліо- текознавства: бібліотека від закладу культури, надання інформації і знань читачу в інформаційному суспільстві переходить на якісно новий рівень у цифрову епоху через впровадження у бібліотечну практику інноваційних форм і методів роботи. Не зважаючи

на повномасштабну війну та її жахливі наслідки (руйнування будівель, втрата фондів, загибель бібліотечних працівників), український бібліотечний інститут оптимально зреагував на виклики сьогодення і засвідчив затребуваність бібліотек як загальнодоступних соціокультурних дозвіллевих закладів, місія яких трансформувалася з джерела знань і достовірної інформації в надійного співучасника у різноманітній підтримці громадян, багатоаспектній роботі на Перемогу.

Солоіденко Г. Збереження бібліотечного фонду – пріоритетний напрям діяльності бібліотек наукових установ НАН України в умовах воєнного часу [Електронний ресурс] / Г. Солоіденко, Т. Кулаковська // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2023. – Вип. 68. – С. 261-273 (Шифр Ж70113/2023/68). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2023_68_20 (Дата перегляду: 18.03.2024). - Назва з екрана.

бібліотеки наукових установ -- НАН України --
російсько-українська війна -- збереження
бібліотечних фондів

Мета статті – висвітлення діяльності бібліотечної мережі НАН України в умовах російсько-української війни з реалізації першочергового завдання – фізичного збереження і захисту сформованих упродовж десяти років галузевих фондів наукових видань, до складу яких входять також цінні та рідкісні документи, що є базою інформаційного забезпечення української науки. Методологічна основа дослідження. Використання загальнонаукових методів дослідження – аналізу, синтезу, узагальнення сприяло досягненню поставленої мети. Наукова новизна. У статті проаналізовано зміни пріоритетів у діяльності бібліотечної мережі НАН України в період війни, головним з яких є збереження та поповнення бібліотечних фондів як бази інформаційного забезпечення наукової діяльності, спрямованої на підвищення обороноздатності, безпеки України, на

післявоєнну відбудову і розвиток країни. Висновки. Бібліотеки наукових установ НАН України є учасниками національного бібліотечно-інформаційного фронту, сформованого в умовах війни, працюють на всіх його напрямках, долучаються до всіх заходів та ініціатив. І, посідаючи особливе місце в інформаційному просторі України як складники бібліотечно-інформаційного комплексу НАН України, реалізують, попри постійну небезпеку ворожих обстрілів, свою місію із збереження унікальних бібліотечно-інформаційних ресурсів та інформаційне забезпечення пріоритетних напрямів наукової діяльності.

Туровська Л. **Сервісно-орієнтована модель бібліотечно-інформаційного обслуговування в умовах воєнного стану** [Електронний ресурс] / Л. Туровська // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2023. – Вип. 68. – С. 274-286 (Шифр Ж70113/2023/68). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2023_68_21 (Дата перегляду: 18.03.2024). - Назва з екрана.

сервісно-орієнтована модель дистанційного бібліотечно-інформаційного обслуговування -- наукова бібліотека -- віддалений користувач -- власні бібліотечно-інформаційні ресурси -- послуги -- продукти і вебсервіси

Мета статті – розроблення сервісно-орієнтованої моделі дистанційного бібліотечно-інформаційного обслуговування; характеристика її структури та визначення її ролі в перебудові діяльності наукової бібліотеки в умовах воєнного стану. Методологічна основа полягає в застосуванні загальнонаукових методів: аналізу, синтезу, зіставлення, узагальнення. Наукова новизна. Дослідження пропонує сервісно-орієнтовану модель обслуговування віддалених користувачів в умовах воєнного стану, розробляє її структуру та визначає основні риси такої моделі; презентує блок-схему, де ілюструє складники дистанційного сервісно-орієнтованого бібліотечно-інформаційного обслуговування з широким

використанням інформаційних технологій. Висновки. Проведене дослідження визначає, що в умовах воєнного стану наукова бібліотека зберігає свою базову основу «книга-читач» з перенесенням практичного складника своєї діяльності в онлайн-простір, чому в значному ступені прислугується сервісно-орієнтована модель дистанційного бібліотечно-інформаційного обслуговування. У перспективі – розроблення консультативно-методичних і практичних рекомендацій щодо широкого використання сервісно-орієнтованої моделі дистанційного бібліотечно-інформаційного обслуговування в умовах воєнного стану.

Шумілова А. Інформаційно-комунікаційні технології та інформаційні ресурси бібліотек – платформа для реалізації завдань очно-дистанційної освіти під час воєнного стану в Україні [Електронний ресурс] / А. Шумілова // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2023. – Вип. 68. – С. 316-329 (Шифр Ж70113/2023/68).

http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2023_68_24 (Дата перегляду: 18.03.2024). - Назва з екрана.

воєнний стан -- інформаційні ресурси --
дистанційне навчання -- інформаційно-
комунікаційні технології

Мета статті – відображення роботи бібліотек у контексті єдиної освітньо- наукової системи та процесу застосування інформаційно-комунікаційних технологій, інформаційних ресурсів бібліотек під час воєнного стану в Україні. Методи дослідження. Застосовано загальнонаукові методи: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення. Наукова новизна отриманих результатів полягає в аргументуванні необхідності створення потужної інформаційної бази з використанням сучасних освітніх технологій, які ґрунтуються на фондах бібліотечних установ, інформаційних, мережах і мультимедійних засобах, а також є важливим стратегічним ресурсом, покликаним забезпечити

кардинальні зміни в освітньому процесі під час воєнного стану. Висновки. Розкрито об'єктивну зумовленість і потребу інформатизації освітньо-наукового процесу як засобу швидкісної передачі інформації, розширення об'єму знань та інтелектуальних можливостей здобувачів освіти. Показано функціональні особливості бібліотек: застосування інформаційно-комунікаційних технологій, інформаційних ресурсів у забезпеченні науковою інформацією здобувачів освіти як під час навчального процесу, так і в процесі впровадження в практику результатів цієї діяльності.

Аулін О. Специфіка бібліотечно-інформаційної діяльності під час воєнного конфлікту [Електронний ресурс] / О. Аулін // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2022. – Вип. 64. – С. 43-54 (Шифр Ж70113/2022/64).

http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2022_64_5

(Дата

перегляду: 19.03.2024). - Назва з екрана.

бібліотечно-інформаційна діяльність -- наратив --
наративний меседж -- соціально-правове
інформування -- бібліотечні установи --
інформаційний простір

У статті досліджується специфіка бібліотечно-інформаційної діяльності під час воєнного конфлікту в умовах загострення інформаційного протиборства. Визначено, що в згаданий період велику небезпеку становлять деструктивні зовнішні впливи на інформаційний простір України. Показано, що вітчизняні бібліотечні установи можуть відіграти позитивну роль у спростуванні фейкових російських наративів, а також у формуванні та поширенні національного наративу. Запропоновано заходи з протидії негативним інформаційним впливам із використанням можливостей інформаційно-аналітичного ресурсу Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (НБУВ), що опікується правовою проблематикою. Виходячи із завдань дослідження, використовувалися

системно-функціональний аналіз і системно-цільовий підхід.

Потіха А. Діяльність бібліотек України в умовах російської воєнної агресії [Електронний ресурс] / А. Потіха // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2022. – Вип. 64. – С. 55-73 (Шифр Ж70113/2022/64). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2022_64_6 (Дата перегляду: 19.03.2024). - Назва з екрана.

бібліотеки в умовах війни -- російська агресія --
додаткові послуги бібліотек

Проаналізовано особливості діяльності бібліотек України в умовах російської воєнної агресії: руйнація окупантами бібліотечних закладів, знищення бібліотечних фондів. Досліджено необхідність перегляду бібліотечних фондів, вилучення антиукраїнської літератури. Акцентується увага на діяльності бібліотек, що спрямована на забезпечення необхідною інформацією і послугами не лише місцевого населення, а й переселенців, які потребують значної уваги. Їм надається можливість користуватися бібліотечними фондами, комп'ютерною технікою, отримувати додаткові послуги, зокрема психологічну реабілітацію, відпочинок. Звертається увага на волонтерську складову діяльності бібліотек, які стали центрами збору й передачі матеріальної допомоги військовим і тим, хто постраждав від російської агресії.

Аксьонова Н. Бібліотерапія як напрям діяльності бібліотек в умовах російсько-української війни [Електронний ресурс] / Н. Аксьонова // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2022. – Вип. 64. – С. 107-119 (Шифр Ж70113/2022/64). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2022_64_10 (Дата перегляду: 19.03.2024). - Назва з екрана.

бібліотека -- бібліотерапія -- бібліотерапевтичні
заходи -- книга -- психічний стан -- психологічна
допомога -- стрес

У статті висвітлюються питання застосування бібліотерапії як одного із сучасних напрямів діяльності бібліотеки, її роль у підготовці, організації, проведенні бібліотерапевтичних програм і заходів, а також вплив читання книг як обов'язкового компоненту бібліотерапевтичної складової на інтелектуальний і психологічний стан людини. Аналізується досвід зарубіжних країн у цій царині. Щодо застосовування бібліотерапії в українському просторі, підкреслюється, що активніше ці практики використовують дитячі, шкільні бібліотеки у співпраці з психологами і педагогами. Висвітлено бібліотерапевтичну діяльність українських бібліотечних установ, асоціацій, фондів, видавництв, психологічних служб у наданні оперативної інформаційної, соціальної, психологічної допомоги постраждалим у розв'язанні життєвих проблем, подоланні страхів та нейтралізації впливу психотравмуючих наслідків війни. Зроблено висновок щодо актуальності зазначеної наукової проблематики, її важливості та необхідності застосування усіх методів, форм бібліотерапевтичних практик у житті.

Желай О. Діяльність аналітичних та дослідницьких структур провідних бібліотек світу в кризові періоди: CIA3, CPR, RLRB та інші [Електронний ресурс] / О. Желай // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2022. – Вип. 64. – С. 120-139 (Шифр Ж70113/2022/64).

http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2022_64_11 (Дата перегляду: 19.03.2024). - Назва з екрана.

аналітичні структури парламентських і національних бібліотек -- інформаційно-аналітичне забезпечення владних інституцій -- робота бібліотек у кризові періоди

У статті проаналізовано специфіку організації бібліотечної інформаційно-аналітичної діяльності в особливих умовах карантинних обмежень та воєнних дій. Закцентовано увагу на засадах із

переформатування та методичного забезпечення безперервної роботи аналітичних структур національних та парламентських бібліотек в обслуговуванні владних інституцій, розглянуто методологію забезпечення користувачів інформаційно-аналітичними продуктами і послугами. Висвітлено напрацювання співробітників CIAЗ НБУВ і зарубіжних колег з CPR, RLRB та інших структур у науково-дослідній та інформаційно-аналітичній роботі, застосуванні технологій професійної аналітики та механізмів вебінструментарію. Визначено основні критерії адаптивних механізмів реалізації інформаційно-аналітичної роботи бібліотек в особливі періоди, як-от пандемія і війна .

Науменко С. "Медичні бібліотеки України в умовах війни" [Електронний ресурс] / С. Науменко // Бібліотечний вісник. – 2022. – № 3. – С. 97-101 (Шифр Ж14595/2022/3). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2022_3_12 (Дата перегляду: 20.03.2024). - Назва з екрана.

[наукові медичні бібліотеки -- воєнний стан -- медичне науково-інформаційне забезпечення](#)

Зазначено, що медичні бібліотеки завжди відігравали важливу роль у розвитку медичної науки, освіти та практикуючої медицини. На сучасному етапі всі сили медичних бібліотек спрямовані на інформаційну підтримку та допомогу військовим медикам у лікуванні поранених бійців Збройних Сил України та цивільного населення, оперативного забезпечення лікарень, шпиталів, усіх потребуючих медиків необхідною інформацією з різних питань воєнної медицини. Завдання після війни – відновлення всієї інфраструктури, знищеної окупантами, в тому числі і фондів та приміщень бібліотек, їхніх кадрів, виведення роботи медичних бібліотек на світовий рівень.

Штолько М. Науково-інформаційний відділ Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України у перший рік

повномасштабного вторгнення Росії в Україну
[Електронний ресурс] / М. Штолько // Бібліотечний вісник. – 2024. – № 1. – С. 45-53 (Шифр Ж14595/2024/1). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2024_1_7 (Дата перегляду: 20.03.2024). - Назва з екрана.

бібліотека наукової установи НАН України --
науково-дослідна, бібліотечно-інформаційна робота
-- комплектування -- збереження фондів --
дистанційне обслуговування -- науково-
інформаційний відділ Інституту літератури ім. Т. Г.
Шевченка НАН України

Мета статті – розкрити особливості роботи науково-інформаційного відділу Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України у перший рік повномасштабного вторгнення Росії в Україну. Методологія дослідження ґрунтується на застосуванні як загальнонаукових методів (аналіз, синтез, узагальнення), так і статистичних. Наукова новизна. Систематизовано й узагальнено діяльність науково-інформаційного відділу Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України в умовах воєнного стану, охарактеризовано дистанційні послуги, які надавалися у цей період, а саме: віртуальні довідки, надання УДК, замовлення яких відбувалося через різні месенджери (Вайбер, Телеграм, Фейсбук), електронну пошту, телефонні дзвінки. Розкрито особливості діяльності науково-інформаційного відділу Інституту, який поєднує наукову роботу з наданням бібліотечно-інформаційних послуг. Презентовано планову наукову тему колективу – "Сторінками літературно-художніх журналів: хронологічний та систематичний показники змісту журналу "Вітчизна" (1933 – 2009)". Означено низку проблем, спричинених воєнними діями російського агресора, що пов'язані з безпекою та психологічним станом співробітників відділу, збереженням матеріально-технічної бази. Окрему увагу в статті приділено долі колишніх працівників відділу. Висновки. За результатами проведеного дослідження з'ясовано, що в умовах активних військових дій бібліотечно-

інформаційна діяльність великою мірою переноситься у дистанційний формат, активізується діяльність зі збереження найбільш цінних екземплярів книжкового фонду, поглиблюється комунікація та підтримка між співробітниками організації.

Капустянська Н. Інформаційно-бібліотечна робота у період війни і повоєнного відновлення: виклики і відповіді [Електронний ресурс] / Н. Капустянська // Бібліотечний вісник. – 2023. – № 3. – С. 97-100 (Шифр Ж14595/2023/3). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2023_3_11 (Дата перегляду: 20.03.2024). - Назва з екрана.

[мережа бібліотек наукових установ НАН України -- бібліотечні фонди -- повоєнне відновлення](#)

Розглянуто питання інформаційно-бібліотечної роботи мережі бібліотек наукових установ НАН України у період війни та перспектив у повоєнному відновленні країни. Обговорено Стратегію розвитку бібліотек наукових установ Національної академії наук України на 2023 – 2027 рр.; Положення про мережу бібліотек Національної академії наук України; Положення про бібліотеку наукової установи Національної академії наук України. Проаналізовано зміни в інформаційному та соціальному середовищі. Зауважено, що на сучасному етапі у бібліотеках НАН України реалізується стратегія поетапного переходу від традиційних до інноваційних технологій, які у майбутньому забезпечать гармонійне поєднання усієї сукупності наукової джерельної бази з метою максимально повного задоволення запитів користувачів-науковців.

Іванова М. Інноваційні трансформації в Україні: нормативно-правове забезпечення [Електронний ресурс] / М. Іванова // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2022. – Вип. 66. – С. 86-98 (Шифр Ж70113/2022/66). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2022_66_8 (Дата перегляду: 21.03.2024). - Назва з екрана.

інновація -- війна -- пріоритетні напрями інноваційної діяльності -- інноваційний розвиток бібліотек -- Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Мета статті – акцентувати увагу на актуальному нормативно-правовому забезпеченні реалізації інноваційних трансформацій в Україні в умовах сьогодишніх історичних викликів, які диктують нові вимоги до соціально- економічного розвитку, пов'язаного з посиленням обороноздатності країни, формулюванням національних стратегій розвитку, майбутньою відбудовою територій України. Методологія дослідження ґрунтується на системному та структурному підходах, на методах порівняльного, логічного та структурно-функціонального аналізу, включаючи міждисциплінарний підхід. Наукова новизна. Визначено актуальність інноваційної трансформації в умовах євроінтеграції. Вказано на важливості інноваційного розвитку України в умовах повномасштабної війни. Розкрито нормативно-правові акти, які регулюють інноваційну діяльність. У висновках наголошено, що останні геополітичні виклики для України посилили актуальність розвитку національної наукової системи підтримки знань та інновацій. Для того, щоб національна наука приносила максимальну користь майбутній післявоєнній економіці, необхідна системна перебудова її відносин. Комбінація системи безпеки, науки, освіти та бізнесу забезпечує трансформацію передових технологій, та створює передумови для розвитку сильної та конкурентоздатної економіки.

Барабаш В. Інноваційні трансформації бібліотек закладів вищої освіти [Електронний ресурс] / В. Барабаш, Л. Глєбова, О. Коломієць // Society. Document. Communication. – 2023. – Вип. 19. – С. 10-36 (Шифр Ж74618/2023/19). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/cdk_2023_19_3 (Дата перегляду: 25.03.2024). - Назва з екрана.

заклад вищої освіти -- бібліотека -- автоматизована
бібліотечно-інформаційна система -- репозитарій --
електронні ресурси бібліотек -- інноваційні
трансформації

Розглянуто процеси еволюції діяльності бібліотек закладів вищої освіти під впливом інноваційних трансформацій сьогодення. Описано формування в бібліотеках ЗВО відкритого інформаційного простору, надання широкого доступу до різноманітної інформації, комплексне поєднання її типів і видів, що має сприяти створенню гнучкої інфраструктури інформаційного забезпечення діяльності закладу вищої освіти, задоволенню інформаційних потреб науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти, активізації сучасного спектру сервісів і послуг бібліотеки як культурно-освітнього центру. Представлено сучасні автоматизовані бібліотечно-інформаційні системи (АБІС), які використовують у своїй діяльності бібліотечні установи закладів вищої освіти України. Визначено їх роль як надійного інструмента створення електронних ресурсів самих бібліотек, а також ефективного засобу підтримки навчальної та наукової діяльності ЗВО. Проаналізовано бібліотечно-інформаційні ресурси бібліотеки Центральноукраїнського національного технічного університету. Акцентовано увагу на запровадженні в університетській бібліотеці ЦНТУ автоматичної бібліотечної системи відкритого доступу, призначеної для підтримки традиційних бібліотечних технологічних процесів. Визначено функціональні можливості цієї системи, її переваги та недоліки, проблеми адаптації та впровадження. Розроблено пропозиції щодо удосконалення інформування користувачів бібліотеки в умовах функціонування автоматизованих інформаційно-пошукових систем, а також окреслено перспективи розвитку бібліотеки в умовах подальшої інформатизації суспільства.

Желай О. Нові напрями бібліотечної роботи з допомоги внутрішньо переміщеним особам: теоретичні, методичні та прикладні аспекти [Електронний ресурс] / О. Желай // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2017. – Вип. 46. – С. 292-312 (Шифр Ж70113/2017/46).

http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2017_46_20 (Дата перегляду: 26.03.2024). - Назва з екрана.

внутрішньо переміщені особи -- бібліотечна допомога переселенцям -- бібліотечні інформаційно-аналітичні служби -- нові напрями бібліотечної роботи -- національні бібліотеки -- ОУНБ -- публічні бібліотеки

Стаття висвітлює розвиток перспективних форм і технологій бібліотечної роботи для задоволення інформаційних запитів нової цільової групи бібліотечних користувачів – внутрішньопереміщених осіб. Акцентується увага на інформаційно-аналітичному напрямі досліджень проблематики внутрішньопереміщених осіб, вивченні ефективності застосування нових напрямів роботи бібліотек у процесі допомоги переселенцям і учасникам АТО.

Кулицький С. Аналіз економіко-інформаційних аспектів гібридної війни на базі ресурсів наукової бібліотеки [Електронний ресурс] / С. Кулицький // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2018. – Вип. 49. – С. 133-145 (Шифр Ж70113/2018/49). -

http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2018_49_12 (Дата перегляду: 26.03.2024). - Назва з екрана.

аналітична діяльність (робота) -- гібридна війна (агресія) -- економіка -- економіко-інформаційні аспекти -- економіко-інформаційні фактори -- інформація -- наукова бібліотека

У статті розглянуто досвід використання ресурсів наукової бібліотеки для дослідження економіко-інформаційних аспектів гібридної війни. Визначено переваги наукової бібліотеки для вивчення феномену гібридної війни. Емпіричною

базою дослідження є інформація з бібліотечних фондів та Інтернет щодо гібридної агресії Росії проти України.

Gosart U. The Role of Ukrainian Libraries in Preserving Cultural Heritage during Wartime [Electronic resource] / U. Gosart; L. Diadyk // International Federation of Library Associations and Institutions. – Amsterdam, 2023. – <https://repository.ifla.org/handle/123456789/2753> (Дата перегляду: 26.03.2024). - Title from the screen.

wartime -- cultural heritage preservation -- Ukraine
Переклад назви: Роль українських бібліотек у збереженні культурної спадщини у воєнний час.

This report outlines Ukrainian libraries' response to wartime conditions and strategies implemented to safeguard library collections and buildings. It focuses on conservation of collections and buildings and their preservation through documentation and digitization. The information is gathered from public librarians' testimonies and reflects a snapshot of conditions rather than a detailed record or assessment.

У цій статті описано реакцію українських бібліотек на умови та стратегії воєнного часу, збереження колекції та будівель шляхом документування та оцифрування. Інформація зібрана зі свідчень працівників публічних бібліотек і відображає миттєвий знімок умов, а не детальний запис чи оцінку.

Закіров М. Актуалізація проблеми еволюції соціально-комунікаційної функції бібліотек [Електронний ресурс] / М. Закіров // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2019. – Вип. 53. – С. 29-39 (Шифр Ж70113/2019/53). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2019_53_5 (Дата перегляду: 26.03.2024). - Назва з екрана.

бібліотечна діяльність -- соціальна комунікація -- краудсорсинг -- ідентичність -- соціальні медіа

Проведено аналіз напрямів еволюції бібліотечної діяльності як чинника сучасного соціально-комунікаційного процесу. Визначено арсенал інструментів і методів, що надає бібліотекам сучасний рівень розвитку інформаційних технологій. Виокремлено пріоритетні напрями еволюції бібліотечної діяльності, що вже до певної міри знайшли практичне втілення. Зокрема, створення на базі бібліотек соціокультурних осередків об'єднаних територіальних громад, розширене представництво бібліотек у соціальних медіа, а також створення на базі існуючих фондів цифрової бібліотеки. Підкреслено, що значно підвищити значущість бібліотеки як соціально-комунікаційного інституту здатне використання краудсорсингу. Доведено, що ефективне та комплексне використання новітніх методів організації роботи сприятиме залученню бібліотеки в державну систему стратегічних комунікацій.

Ворошилов О. Роль стратегічних комунікацій у протидії інформаційній агресії [Електронний ресурс] / О. Ворошилов // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2020. – Вип. 58. – С. 69-81 (Шифр Ж70113/2020/58).

http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2020_58_7

(Дата

перегляду: 26.03.2024). - Назва з екрана.

стратегічні комунікації -- інформаційна війна -- протидія інформаційній агресії -- інформаційно-аналітична діяльність бібліотек -- Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського

Висвітлюються причини, обставини та наслідки інформаційної агресії Російської Федерації стосовно Української держави, характеризуються провідні маніпулятивні техніки та прийоми, виокремлюються основні методи, що застосовуються російською пропагандою. Аналізується питання впровадження в країні системи стратегічних комунікацій, її роль та місце у створенні ефективного механізму протидії

інформаційній агресії з боку РФ. Відзначається доцільність залучення провідних вітчизняних бібліотек, зокрема їхніх інформаційно-аналітичних підрозділів, до розвитку системи стратегічних комунікацій .

Аулін О. Стратегічні комунікації: участь бібліотечних установ у протидії глобальним інформаційним загрозам [Електронний ресурс] / О. Аулін // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2021. – Вип. 61. – С. 19-27 (Шифр Ж70113/2021/61). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2021_61_4 (Дата перегляду: 26.03.2024). - Назва з екрана.

стратегічні комунікації -- глобалізація --
бібліотечно-інформаційні центри -- соціальні
комунікації -- інформаційна безпека -- політичний
іслам -- інформаційний простір

У статті досліджуються стратегічні комунікації, що відбуваються в умовах глобалізації за участі бібліотечно-інформаційних центрів України. Визначено, що в згаданій сфері найбільшу небезпеку становлять деструктивні зовнішні впливи на інформаційний простір України, особливо з боку радикальних ісламістських рухів та Російської Федерації. Показано, що одним з можливих об'єктів для поширення радикальної ісламістської літератури є бібліотечні установи. Запропоновано заходи з протидії негативним інформаційним впливам з використанням можливостей бібліотек. Виходячи із завдань дослідження, використовувалися структурно-функціональний метод, методи системного аналізу й експертних оцінок.

Гребенюк А. Пропаганда як метод спеціальних операцій в умовах інформаційної війни [Електронний ресурс] / А. Гребенюк // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2021. – Вип. 62. – С. 42-52 (Шифр Ж70113/2021/62). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2021_62_5 (Дата перегляду: 26.03.2024). - Назва з екрана.

пропаганда -- спеціальні інформаційні операції -- акт зовнішньої інформаційної агресії -- акт агресії - методи спеціальних інформаційних операцій та акту зовнішньої інформаційної агресії

Постановка проблеми. Вивчаючи масиви продукуюваної в глобальному інформаційному просторі інформації, сучасні бібліотечні установи стикаються зі зростаючими обсягами пропагандистських матеріалів. Мета статті - визначення комунікативного значення та місця пропагандистських матеріалів в інформаційних ресурсах бібліотек, їх врахування у заходах по нейтралізації негативних інформаційних впливів в рамках інформаційної війни. Наукова новизна. Доведено, що вітчизняні науковці відносять пропаганду до методів спеціальних інформаційних операцій та акту зовнішньої інформаційної агресії. Встановлено, що дослідники гібридної війни Російської Федерації проти України, країн Балтії, Балкан фіксують поєднання загроз інформаційно-пропагандистського характеру із загрозами, що лежать у площині акту агресії. З урахуванням викладеного запропоновано віднести пропаганду до методів як спеціальних інформаційних операцій, так і акту зовнішньої інформаційної агресії. Висновки. У сучасній інформаційній війні пропаганда є методом як спеціальних інформаційних операцій, так і акту агресії, її інформаційної складової зокрема. Такого роду матеріали, підготовлені інформаційними працівниками країни-агресора, фактично являються маніпулятивними продуктами, далекими від об'єктивності. Тому бібліотечні установи, при комплектуванні новими ресурсами мають враховувати цю обставину і не засмічувати свої фонди шкідливою інформацією. Така інформація має аналізуватися для орієнтації користувачів в інформаційно-аналітичних продуктах бібліотек, що мають контрпропагандистське спрямування.

Плужник О. Електронний документообіг в системі роботи сучасних бібліотек: ефективність, безпека та інновації [Електронний ресурс] / О. Плужник, П. Дрок // Society. Document. Communication. – 2023. – Вип. 19. – С. 198-212 (Шифр Ж74618/2023/19). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/cdk_2023_19_10 (Дата перегляду: 27.03.2024). - Назва з екрана.

бібліотеки -- електронний документообіг -- безпека та конфіденційність документів -- захист інформації -- інновації у сфері документообігу -- електронні системи керування документами

Підкреслено актуальність досліджень у галузі електронного документообігу в бібліотеках у зв'язку зі швидким розвитком технологій та зростанням вимог до захисту даних. Визначено роль бібліотек як мультифункціональних центрів, що пропонують широкий спектр послуг, та необхідність адаптації до нових технологій для забезпечення актуальності та конкурентоспроможності. Основний акцент статті зроблено на електронному документообігу, який спрощує обробку та забезпечує швидкість та ефективність управління документами. Використання хмарних технологій, електронних систем обміну даними та систем керування документами, а також застосування штучного інтелекту та автоматизації дозволяють бібліотекам полегшити доступ до ресурсів, сприяти співпраці з іншими установами та підвищувати продуктивність. Розглянуто переваги електронного документообігу в сучасних бібліотеках, такі як: автоматизація рутинних процесів, зручний доступ до інформації, покращення комунікації, аналітика та звітність, а також забезпечення безпеки та конфіденційності документів. Описано різні системи захисту інформації, які використовуються в бібліотеках, такі як: шифрування даних, аутентифікація користувачів, контроль доступу, моніторинг та аудит, а також фізична безпека. Застосування цих систем допомагає забезпечити безпеку та конфіденційність документів у бібліотеках. Піднімаються питання покращення захисту

інформації в сучасних бібліотеках. Для поліпшення безпеки інформації запропоновано декілька заходів, включаючи регулярне навчання співробітників щодо кібербезпеки, використання багаторівневої аутентифікації, захист мережі та даних, оновлення програмного забезпечення, впровадження принципу найменшого привилегію, проведення аудиту безпеки та партнерства зі спеціалізованими постачальниками.

Fiialka S. Assessment of war effects on the publishing activity and scientific interests of Ukrainian scholars / S. Fiialka // Knowledge and Performance Management. – 2022. – Vol. 6. – С. 27-37. DOI: 10.21511/kpm.06(1).2022.03

war -- academic -- scientific community -- publishing activity

Переклад назви: Оцінка наслідків війни для видавничої діяльності та наукових інтересів українських учених.

This article highlights the impact of the war on the publishing activity and scientific interests of Ukrainian researchers. In addition, the attitudes and motives of Ukrainian scientists regarding scientific activity and publication of results in scientific journals are presented. The research method was a distributed survey (Google Forms). The survey showed that the motivation to publish scientific articles varies from informing colleagues about their scientific results to scientific values. At the same time, the majority of scientists are interested in motives far from science, state security, debunking the propaganda of the Russian Federation, economic development, military medicine, ecology, education, social sphere, agriculture - the leading areas of research. They also see the need to raise public awareness of the role of science and to synchronize ongoing interdisciplinary scientific research.

Ця стаття висвітлює вплив війни на публікаційну діяльність і наукові інтереси українських дослідників. Крім того, представлено настрої та

мотиви українських вчених щодо наукової діяльності та публікації результатів у наукових журналах. Методом дослідження було розповсюджене опитування (Google Forms). Опитування показало, що мотивація до публікації наукових статей варіюється від інформування колег про свої наукові результати, наукових цінностей. Водночас більшість вчених розглядає інтерес до мотивів далекі від наукової державної безпеки, розвінчуючи пропаганду РФ, економічний розвиток, військову медицину, екологію, освіту, соціальну сферу, сільське господарство – провідні напрямки досліджень. Вони також бачать необхідність підвищити обізнаність громадськості про роль науки та синхронізувати поточні міждисциплінарні наукові дослідження.

Пугач Л. Ю. Діяльність публічних бібліотек в умовах трансформацій, викликаних повномасштабною російською військовою агресією / Л. Ю. Пугач // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. - 2023. - № 3. - С. 28–33 (Шифр Ж24838/2023/4). http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2023_3_5

інноваційно-освітнє середовище -- російсько-українська війна -- медіаграмотність -- публічні бібліотеки -- сучасні мультимедійні бібліотечні простори -- інноваційні форми обслуговування користувачів

Мета статті дослідити та висвітлити діяльність публічних бібліотек, сучасних мультимедійних бібліотечних просторів в умовах цифровізації й адаптації суспільства до вимог сьогодення. Розкрито процес соціально-комунікаційної взаємодії бібліотек, сучасних мультимедійних просторів і користувачів в умовах сьогодення. Висновки. В умовах воєнного стану бібліотеки є органічно вплетені в інформаційне суспільство та його діяльність як соціальні інститути. Відповідно до процесу трансформацій, призначення, функцій і завдань, що формують новий суспільний імідж, бібліотеки стали провайдерами

інформаційних та культурно-освітніх послуг з якісним контентом для всебічного розвитку суспільства на державному та світовому рівнях.

Кузнецова Л. Публічні бібліотеки України в умовах воєнного стану: втрати і виклики [Електронний ресурс] / Л. Кузнецова // Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук. – 2022. – Вип. 10. – С. 105-113 (Шифр Ж101715/2022/10). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/ujlis_2022_10_11 (Дата перегляду: 28.03.2024). – Назва з екрана.

Російська військова агресія -- воєнний стан -- бібліотека -- фонди -- національно-культурна спадщина

В статті представлено дослідження та узагальнення наслідків руйнувань і втрат публічних бібліотек України під час повномасштабного наступу Росії на територію України з 24 лютого 2022 року. Вперше введено у науковий обіг окремі статистичні дані та інформаційні матеріали щодо втрат і зруйнування публічних бібліотек під час повномасштабного наступу РФ із лютого 2022 р.

Kolesnykova T. Year of sustainability, openness, and new roles: A Ukrainian university library in wartime / T. Kolesnykova // Problems and Perspectives in Management. – 2023. – Vol. 21, Issue 2. – С. 114-122.

university libraries -- war -- digital library services -- administrative aspect -- adaptation -- resilience -- linguocide -- Ukraine -- russia-Ukraine war

Переклад назви: Рік сталості, відкритості та нових ролей: Українська університетська бібліотека воєнного часу.

This paper aims to analyze the administrative aspect of the urgent adaptation of library teams of Ukrainian higher education institutions to martial law conditions in the example of the Scientific Library of the Ukrainian State University of Science and Technologies (USUST). The paper considers the experience of survival, resilience, and adaptation of the USUST library to the war, which can be

extrapolated to other libraries of Ukrainian higher education institutions. In addition, the study comparatively analyzes quantitative indicators of five university libraries as of January 1, 2022, and January 1, 2023. The main vectors of library activity are distance, openness, unification, and improvement of the single information space.

Метою даної роботи є аналіз адміністративного аспекту термінової адаптації бібліотечних колективів вищих навчальних закладів України до умов воєнного стану на прикладі Наукової бібліотеки УДТУ. У статті розглядається досвід виживання, стійкості та адаптації бібліотеки УСТУ до війни, який можна екстраполювати на інші бібліотеки вищих навчальних закладів України. Крім того, у дослідженні порівняльно проаналізовано кількісні показники п'яти університетських бібліотек станом на 1 січня 2022 року та 1 січня 2023 року. Основними векторами бібліотечної діяльності є дистанція, відкритість, уніфікація та вдосконалення єдиного інформаційного простору.

Kyryczok I. Sprawdzona przez wojnę: działalność Biblioteki Naukowej Uniwersytetu Khnistowskiego w czasie stanu wojennego na Ukrainie [Електронний ресурс] / I. Kyryczok // Biblioteki ukraińskie. – 2023. – no. 1(208). – С. 1-8. - <http://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/847> (Дата перегляду: 28.03.2024). - Назва з екрана.

medical universities -- Ukrainian libraries during the war -- volunteering -- distance learning -- Scientific Library of the Kharkiv National Medical University -- informational support

Переклад назви: Випробувано війною: діяльність Наукової бібліотеки ХНМУ під час воєнного стану в Україні.

The article presents the challenges faced by Ukrainian higher education, in particular medical universities and university libraries, during the Russian military aggression. The author analyzed the ability of the medical university libraries to

organize their activities under martial law in the country. On the example of The Scientific Library of The Kharkiv National Medical University she represented the experience in organizing their work in the frontline city, the processes of implementing informational support for science and education.

У статті представлено виклики, з якими зіткнулася українська вища освіта, зокрема медичні університети та університетські бібліотеки, під час російської воєнної агресії. Проаналізовано спроможність бібліотек медичних університетів організувати свою діяльність в умовах воєнного стану в країні. На прикладі Наукової бібліотеки Харківського національного медичного університету вона представила досвід організації їх роботи у прифронтовому місті, процеси здійснення інформаційного забезпечення науки та освіти.

Medved M. Reorienting Library Space and Services of Book Depositories under the Conditions of Martial Law in Ukraine: The Case of the Largest Libraries of Zakarpattia [Electronic resource] / M. Medved // University Library at a New Stage of Social Communications Development. – 2022. – № 7. – С. 127-134. - <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/46865> (Дата перегляду: 28.03.2024). - Title from the screen.

libraries of Ukraine -- library services during the war -
- library activities for temporarily displaced persons --
library during hostilities -- Transcarpathian Regional
Universal Scientific Library named after F. Potushniak
Переклад назви: Переорієнтування бібліотечного простору та послуг книгозбірень в умовах воєнного стану в Україні: на прикладі найбільших бібліотек Закарпаття.

The research aims to explore the practical experience of the activity transformation of Ukrainian libraries during the military invasion of the russian federation on the territory of Ukraine. Methods. The analysis of world publications allowed: to attempt identifying the specific methods of library work during extreme events; to conduct

an analysis of the services of educational and public libraries; to prove the effectiveness of psychological and moral library support to the population; and to identify its most effective forms. Results. The substantiation of the obtained results is based on the characteristics of the library of the Uzhhorod National University and the Transcarpathian Regional Universal Scientific Library named after F. Potushniak, aimed at supporting victims of war. The most active methods of library work during the first months of the war between Russia and Ukraine were revealed. Analysis of the provision of library services confirms the importance of book depositories as an important centre for uniting people for mutual support. The paper outlines practical recommendations regarding the active participation of libraries in the lives of people forced to flee from places of active hostilities. There is a burst of creative library changes associated with the reorientation of the library space and services according to the social challenge posed by Russia's military aggression. Conclusions. The ability of the largest library institutions in Zakarpattia to provide moral support to people affected by the war has been revealed. The role of library support as an important factor in practical assistance to people has been confirmed. Keywords: libraries of Ukraine; library services during the war; library activities for temporarily displaced persons; library during hostilities; Scientific Library of Uzhhorod National University; Transcarpathian Regional Universal Scientific Library named after F. Potushniak.

Дослідження спрямоване на вивчення практичного досвіду трансформації діяльності українських бібліотек в період військового вторгнення російської федерації на територію України. Методика. За допомогою світових публікацій здійснена спроба виявити профільні методики бібліотечної роботи під час екстремальних подій, проведено аналіз послуг освітньої та публічної бібліотек, доведено ефективність психологічної, моральної бібліотечної підтримки населенню, виявлені

найефективніші їх форми. Результати. Обґрунтування отриманих результатів базується на характеристиці роботи бібліотеки Ужгородського національного університету та Закарпатської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Ф. Потушняка, спрямованої на підтримку постраждалим від воєнних дій. Виявлено найактивніші методи роботи бібліотек за період перших місяців війни росії проти України. Аналіз надання бібліотечних послуг підтверджує значення книгозбірень, як важливого осередку об'єднання людей заради взаємної підтримки. Винесені практичні рекомендації щодо активної участі книгозбірень в житті людей, які вимушені втікати з місць активних бойових дій. Характеризується сплеск креативних бібліотечних змін, пов'язаних із переорієнтуванням простору бібліотек та послуг відповідно соціальному виклику суспільства, спричинених війковою агресією росії. Висновки. Виявлена здатність найбільших бібліотечних установ Закарпаття надавати моральну підтримку постраждалим від війни людям. Підтверджено роль бібліотечної підтримки як важливого чинника практичної допомоги людям. Ключові слова: бібліотеки України; бібліотечні послуги під час війни; бібліотечні заходи для тимчасово переміщених осіб; бібліотека під час воєнних дій; Наукова бібліотека Ужгородського національного університету; Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Ф. Потушняка.

Бурміс І. Публічні бібліотеки об'єднаних територіальних громад одещини в умовах воєнного стану: особливості діяльності [Електронний ресурс] / І. Бурміс // Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук. – 2022. – Вип. 10. – С. 70-78. - http://nbuv.gov.ua/UJRN/ujlis_2022_10_8 (Дата перегляду: 28.03.2024). - Назва з екрана.

підтримка, допомога. -- медіа- та культурні центри
-- об'єднані територіальні громади -- публічні
бібліотеки -- російсько-українська війна -- Одеська
область

В статті описано особливості діяльності публічних бібліотек Одещини в умовах воєнного стану з акцентуванням уваги на основних напрямках їх роботи з моменту повномасштабного вторгнення російських військ. Стверджується, що в умовах повномасштабного вторгнення та війни з Росією публічні бібліотеки Одещини, за підтримки громад й інших колег по цеху, по суті, перетворилися на важливі осередки життєдіяльності ОТГ, медіа- та культурні центри, територію співтворення, порозуміння, психологічного комфорту і безпеки. Коротко описано, що, долаючи серйозні виклики й загрози, публічний бібліотечний простір регіону сьогодні позиціонується не лише як простір просвітництва та толерантності, культури, науки і освіти, але й як національно-патріотичний і антикризовий осередок підтримки, консолідації та зростання соціального і людського капіталу.

Сердюк С. Бібліотеки України під час війни: адаптація до нових реалій та визначення пріоритетів / С. Сердюк, С. Герасимова // Бібліотечний форум: історія, теорія і практика. – 2022. – № 3 (29). – С. 9-14 (Шифр Ж101377/2022/3). https://odnb.odessa.ua/img/novini_2016/645/serdyuk.pdf

робота бібліотек України -- війна -- напрями діяльності бібліотек -- пріоритети

У статті висвітлено роботу бібліотек України з початку повномасштабної війни, зроблено спробу проаналізувати актуальні напрями діяльності бібліотек різних видів та їх адаптацію до потреб часу, а також визначити місію бібліотек у цей період та їх значення для українського суспільства.

Клименко О. Бібліотечно-інформаційний комплекс: сучасні пріоритети організації та управління [Електронний ресурс] / О. Клименко // Бібліотечний вісник. – 2023. – № 4. – С. 86-91 (Шифр Ж14595/2023/4). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2023_4_11 (Дата перегляду: 28.03.2024). - Назва з екрана.

управління бібліотечно-інформаційним комплексом
-- пріоритети та стратегії бібліотек -- умови
воєнного стану

Наголошено, що незважаючи на повномасштабну війну РФ проти України, українські бібліотеки максимально повно реалізують покладені на них завдання, надають користувачам доступ до інформаційних ресурсів як паперових, так і електронних. Зауважено, що головними завданнями бібліотек у час російсько-української війни є збереження їх самих як науково-інформаційних інституцій і максимальна популяризація науки про виживання, перемогу та повоєнну відбудову. Обґрунтовано затребуваність онлайнсервісу в умовах війни.

Бачинська Н. **Концептуальні основи розвитку спеціальності "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа"** [Електронний ресурс] / Н. Бачинська // Український інформаційний простір. – 2022. – # 2. – С. 280-292 (Шифр Ж101717/2022/2). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrinfsp_2022_2_21 (Дата перегляду: 28.03.2024). - Назва з екрана.

інформаційна, бібліотечна та архівна справа --
цифрові трансформації -- документно-інформаційна
освіта

Цифрові трансформації суспільства передбачають трансформації в змістовому та структурному аспекті чинних спеціальностей. Структурні та змістові зміни в документно-інформаційній освіті, здійснюваній в Україні в межах спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», актуалізують виявлення основних концептів, які визначатимуть її функціонування, розвиток та подальші трансформації. Метою дослідження є виявлення основних концептів розвитку спеціальності ІБАС, які у взаємозв'язку та взаємовпливі утворюють її цілісність як педагогічної системи і є передумовою її активного розвитку в змінюваних соціальних та техніко-технологічних умовах. У дослідженні було

використано сукупність загальнонаукових методів узагальнення, систематизації і прогнозування. Гіпотетико-дедуктивний метод дав змогу окреслити основні концепти функціонування й розвитку спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». Висновки та обговорення. Концептуальні основи функціонування й розвитку спеціальності ІБАС базуються на таких положеннях: — інноваційність освіти фахівців із документно-інформаційних комунікацій в Україні на сучасному етапі зумовлена розширенням поля документно-інформаційної діяльності, процесами її цифровізації, конвергентністю з іншими професійними напрямками діяльності й зазнає впливу цифрового ринку праці на професійне самовизначення молоді; — теоретико-методологічні основи розробки змісту освіти для підготовки фахівця визначаються розвитком науково-педагогічних шкіл у закладах вищої освіти, здобутки яких є теоретичним підґрунтям змістового й методичного розвитку спеціальності та передумовою пропозицій нових актуальних ОПП; — організаційно-педагогічні умови розвитку спеціальності мають розвиватись у напрямі пошуку активних форм професійно-орієнтованого навчання, приділенні особливої уваги виробничій практиці, а також врахуванні в освітньому процесі широкого застосування дистанційної форми навчання, яка потребує гнучкості освітнього середовища, застосування нових принципів розробки навчально-методичного забезпечення та адекватних форм взаємодії між викладачем і студентом, підвищення педагогічної майстерності викладачів.

Kostyrko T. Biblioteka Naukowa Narodowego Uniwersytetu Budownictwa Okrętowego w Mikołajowie: adaptacja do funkcjonowania w warunkach wojny [Електронний ресурс] / T. Kostyrko // Biblioteki ukraińskie. – 2023. – no. 208. – С. 1-8. - <https://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/852/879> (Дата перегляду: 29.03.2024). - Назва з екрана.

Scientific Library of the Admiral Makarov National Shipbuilding University -- distance learning -- informational support -- protection of cultural heritage -- destruction of the library building complex -- international cooperation -- remote work -- Ukrainian libraries during the war

Переклад назви: Наукова бібліотека Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова: адаптація до функціонування в умовах війни.

The article examines the work of the Scientific Library of the Admiral Makarov National Shipbuilding University in the conditions of a full-scale military invasion of the Russian Federation into Ukraine. Priority tasks and measures that have been carried out since the first days of the invasion are considered: ensuring the safety of employees and students, resuming remote user service, coordination of work, prompt information on the situation in the country and the city, intensive search for new approaches to information provision of education. All the damages suffered by the Scientific Library during the rocket attacks are listed and discussed the actions aimed at preserving the collections and building.

У статті досліджено роботу Наукової бібліотеки Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова в умовах повномасштабного військового вторгнення Російської Федерації в Україну. Розглянуто першочергові завдання та заходи, які виконувалися з перших днів вторгнення: забезпечення безпеки співробітників і студентів, відновлення дистанційного обслуговування користувачів, координація роботи, оперативне інформування про ситуацію в країні та місті, інтенсивний пошук за нові підходи до інформаційного забезпечення освіти. Перелічено всі збитки, яких зазнала Наукова бібліотека під час ракетних обстрілів, розглянуто заходи, спрямовані на збереження фондів і будівлі.

Podrezowa M. **Biblioteka Naukowa Odeskiego Uniwersytetu Narodowego im. I.I. Miecznikowa w realiach wojny** / M. Podrezowa // Biblioteki ukraińskie. – 2023. – no. 208. – С. 1-7.

[volunteering -- Ukrainian libraries during the war -- Odessa National University named after I. I. Metchnikoff -- Library](#)

Переклад назви: Наукова бібліотека Одеського національного університету імені І. І. Мечникова в реаліях війни.

The article presents the scientific and didactic activities of the Scientific Library of the Odessa National University. I.I. Mechnikov during the military aggression of the Russian Federation on the territory of Ukraine. It presents the issues of: providing information necessary in teaching and scientific processes, protection of book collections, stationary and online consultations via chats and social networks. Describes the participation of library employees in webinars and online conferences. Moreover, it draws attention to the continued functioning of the library as a publishing center publishing its own scientific journal "Бібліотечний Меркурій"

У статті представлено науково-педагогічну діяльність Наукової бібліотеки Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова під час військової агресії Російської Федерації на територію України. У ньому представлені питання: забезпечення інформацією, необхідною в навчальному та науковому процесі, охорони книжкових фондів, стаціонарних та он-лайн консультацій через чати та соціальні мережі. Описує участь працівників бібліотеки у вебінарах та онлайн-конференціях. Крім того, звертається увага на продовження функціонування бібліотеки як видавничого центру, що видає власний науковий журнал «Бібліотечний Меркурій».

Островська О. **Перспективи розвитку інформаційних ресурсів військових бібліотек України** [Електронний ресурс] / О. Островська // Вісник Книжкової палати. – 2018. – № 9. – С.

30-34 (Шифр Ж15184/2018/9). -
http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2018_9_9 (Дата перегляду:
29.03.2024). - Назва з екрана.

інформаційні ресурси з військової справи --
військові книгозбірні -- документні фонди --
колекції -- розроблення порталу -- інтернет-
навігатор військової тематики

Досліджено інформаційні ресурси вітчизняних
військових бібліотек, охарактеризовано їхні
особливості, функції, потенціал, специфічне
призначення. Визначено перспективи організації
якісних військових ресурсів мережі Інтернет,
обґрунтовано потребу розроблення порталу
військових бібліотек України та його складника —
інтернет-навігатора військової тематики.

Ржеуський А. **Інформаційно-технологічні платформи
наукових бібліотек закладів вищої освіти України**
[Електронний ресурс] / А. Ржеуський, Н. Кунанець // Вісник
Книжкової палати. – 2023. – № 6. – С. 42-48 (Шифр
Ж15184/2023/6). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2023_6_8 (Дата
перегляду: 29.03.2024). - Назва з екрана.

електронна бібліотека -- вебсайт -- електронні
інформаційні ресурси -- дистанційне
обслуговування -- карантинні обмеження --
воєнний стан -- віртуальний бібліотекар

Досліджено аспекти створення та надання
доступу до електронних бібліотек, електронних
колекцій та інституційних репозитаріїв
книгозбірнями вітчизняних закладів вищої освіти
України в умовах пандемії та воєнного стану.
Поняття електронної бібліотеки охоплює не лише
процеси її наповнення, а й створення
комфортного навчального та наукового
віртуального комунікаційного простору. Перевага
електронної бібліотеки полягає в економії
простору, часу, наданні користувачеві доступу до
електронних інформаційних ресурсів із будь-
якого пристрою в будь-який час. Сьогодні
бібліотеки мають подвійне навантаження:
переведення в електронний формат інформації

на традиційних носіях, нагромадженої у фондах бібліотек упродовж десятиліть, та опрацювання зовнішніх потоків інформації, що мають сталу тенденцію до зростання. Зроблено висновок, що сучасний бібліотечний фахівець (зокрема, й задля особистої безпеки через події в державі) здатний здійснювати наповнення електронної бібліотеки, редагування метаданих, інформаційне обслуговування користувачів віддалено, поза межами фізичної бібліотеки, виконуючи роль віртуального бібліотекаря.

Кірішева О. Медичні бібліотеки України: взаємопідтримка під час війни [Електронний ресурс] / О. Кірішева // Вісник Книжкової палати. – 2023. – № 12. – С. 45-50 (Шифр Ж15184/2023/12). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2023_12_10 (Дата перегляду: 29.03.2024). – Назва з екрана.

бібліотечно-інформаційне забезпечення -- медичні бібліотеки -- науково-практичні конференції -- воєнного стану

Національна наукова медична бібліотека України (ННМБУ) як головна медична книгозбірня й методичний центр мережі медичних бібліотек країни щороку проводить міжнародні науково-практичні конференції, учасники яких обговорюють найактуальніші питання. 15 - 16 листопада 2023 р. у змішаному форматі було проведено XXI Міжнародну науково-практичну конференцію "Трансформація діяльності медичних бібліотек в реаліях сьогодення", що зібрала майже 100 учасників з усіх куточків України, партнерів з Латвії, Польщі, Великої Британії. Обговорено новітні технології та онлайн-сервіси в бібліотечно-інформаційному забезпеченні медичної науки, освіти та практичної охорони здоров'я; діяльність медичних бібліотек в умовах воєнного стану; надання доступу до світових інформаційних ресурсів медичної галузі в забезпеченні вітчизняної медицини науковою інформацією; об'єднання ресурсів бібліотек у формуванні спільного інформаційного простору; розвиток

партнерства з видавничими, культурними, громадськими організаціями, установами освіти; дослідження фондів медичних бібліотек України як складника національної інтелектуальної спадщини; видавничу діяльність; медичне краєзнавство, зокрема збереження традицій і нові форми роботи; імідж і професійні компетенції працівників бібліотек у сучасному інформаційному середовищі тощо.

Chorna T. Ukrainian libraries in the time of war: Losses and challenges / T. Chorna // Alexandria: The Journal of National and International Library and Information Issues. - 2023. - <https://doi.org/10.1177/09557490231183625>

War -- library -- archive -- museum -- russian aggression

Переклад назви: Українські бібліотеки в умовах війни: втрати та виклики.

The Russian-Ukrainian War has had a significant impact on Ukrainian libraries, particularly in the Eastern regions of Ukraine that have been directly affected by the conflict. The Russian aggression has caused significant damage to library infrastructure, collections, and services, and has disrupted the overall functioning of the library system in Ukraine. In this paper, we provide an overview of the situation with the Ukrainian libraries during the Russian-Ukrainian War, as well as a review of the risks Ukrainian librarians face on a daily basis.

Російсько-українська війна мала значний вплив на українські бібліотеки, особливо у східних областях України, які безпосередньо постраждали від конфлікту. Російська агресія завдала значної шкоди бібліотечній інфраструктурі, фондам та послуг, а також порушив загальне функціонування бібліотечної системи України. У цій статті ми подаємо огляд ситуації з українськими бібліотеками під час російсько-української війни, а також огляд ризиків, з якими щодня стикаються українські бібліотекарі.

Тюркеджи Н. С. **Інклюзивна бібліотека як агент змін у суспільстві** / Н. С. Тюркеджи, О. Б. Мар'їна // Вісник Харківської державної академії культури. – 2023. – Випуск 64. – С. 84-94. DOI: <https://doi.org/10.31516/2410-5333.064.06>

інклюзивне суспільство -- роль бібліотек у формуванні інклюзивного середовища -- безбар'єрний простір -- інклюзивні бібліотеки в Україні -- соціальна інтеграція під час війни

Актуальність статті: Після повномасштабної російсько-української війни Україна опинилася на критичному етапі суспільної еволюції. Потреба в інклюзивності та роль бібліотек у її сприянні стали центральними питаннями. Потребує вивчення нагальна потреба аналізу впливу цього конфлікту на формування інклюзивного суспільства в Україні. Мета статті. Ця стаття має на меті детально дослідити вплив російсько-української війни на процеси формування інклюзивного суспільства в Україні. Він особливо зосереджений на змінах у сприйнятті інклюзивності, значенні безбар'єрного середовища та ролі бібліотек у сприянні цим змінам. Презентація основної теми. У статті розглядається трансформація суспільного ландшафту України після війни. У ньому підкреслюється, як конфлікт вплинув на концептуалізацію інклюзивності, наголошується на важливості створення доступного середовища та підкреслюється ключова роль бібліотек як агентів змін у цьому контексті. Висновки. Аналіз показує глибокий вплив війни на підхід України до інклюзивності. Він пояснює, як змінилося суспільне сприйняття, роблячи новий акцент на створенні безбар'єрного простору. Крім того, дослідження підкреслює важливу роль, яку бібліотеки відігравали і продовжують відігравати у розвитку інклюзивних громад. Практичне значення. Ця стаття пропонує зрозуміти динаміку розвитку інклюзивності в післявоєнній Україні. Політики, бібліотекарі та громадські лідери можуть спиратися на ці висновки для реалізації

стратегій, які сприяють інклюзивності та створюють безбар'єрне середовище. Бібліотеки, як життєво важливі громадські центри, можуть взяти на себе провідну роль у цій трансформації, подолаючи розриви та сприяючи соціальній інтеграції в умовах конфлікту.

Дзира О. Війна з українською книгою: радянський час та сучасні реалії [Електронний ресурс] / О. Дзира // Українознавчий альманах. – 2022. – Випуск 30. – С. 59-64. - http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukralm_2022_30_10 (Дата перегляду: 04.04.2024). - Назва з екрана.

російсько-українська війна -- фонд спеціального зберігання Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського -- бібліотеки -- книга

У статті розглядається історія боротьби з українською книгою та словом, яку вела багато століть Росія. Ця війна почалась відразу після входження українських земель до складу Московського царства. Вона тривала і в роки існування Російської імперії, яка успішно трансформувалась у Союз Радянських Соціалістичних Республік. Нове державне утворення не змінило ставлення до українців і продовжило свою русифікаторську політику. У статті зосереджено увагу на радянській добі, а саме створенні фонду спеціального зберігання в Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського (далі – НБУВ). Спецфонди стали типовим явищем та були створені в провідних бібліотеках союзних республік. Їх метою було приховати від пересічних читачів національну літературу, що суперечила сповідуваній комуністичною партією марксистсько-ленінській ідеології, спрямованій на виховання нової «радянської людини». Внаслідок діяльності спецфонду НБУВ творчість багатьох письменників і науковців 1920–1930-х рр. залишилась невідомою для широкої громадськості, так як і література української діаспори. У пропонованому дослідженні проведено паралелі із сучасними реаліями та черговою хвилиною

російської агресії. Розказано про долю української книги й бібліотек на окупованих територіях. Наведено приклади випадків вивезення літератури та її знищення. Викрити та висвітлити варварську місію російських окупантів стало можливо завдяки звільненню частини українських земель Збройними силами України, що дало можливість обстежити ситуацію в публічних бібліотеках та зібрати покази очевидців. Українські бібліотеки також стали жертвами обстрілів і пожеж ними спричиненими. Підбито підсумки, як змінилась ставлення росіян до української книги, культури, науки протягом ХХ – ХХІ ст. Доведено на прикладі долі українських книг політику геноциду, спрямовану росіянами на знищення української ідентичності, яку вони самі назвали «денацифікація».

Prokopenko L. Meeting Users' Information Needs Online during the Russian-Ukrainian War [Electronic resource] / L. Prokopenko, O. Skachenko. - <https://muse.jhu.edu/pub/1/article/908696> (Дата перегляду: 04.04.2024). - Title from the screen.

[war -- Russian-Ukrainian War -- library services -- library user](#)

Переклад назви: Задоволення інформаційних потреб користувачів онлайн під час російсько-української війни.

This article explores users' level of satisfaction with the information in the online space of a university library during the pandemic and the Russian-Ukrainian war. The authors analyzed the services and activities that the library provided online and examined whether they satisfied users' information needs. Using a questionnaire, the study surveyed students and faculty members of the Kyiv National University of Culture and Arts in 2023. The study revealed that users rely on online library services for many different information needs. The authors do not rule out that their results were influenced by current conditions in Ukraine, such as intensive military operations lasting more than a year, forced

relocation of students and teachers to less dangerous regions, concern for the safety of educational and informational activities during constant rocket attacks, power outages, and unstable Internet connection. This article will be useful to those interested in meeting library users' information needs during a pandemic, war, or other instability. Respondents' suggestions for service improvement, conclusions, and recommendations will help university libraries to organize their activities more effectively to maximize users' satisfaction in the online space.

У статті досліджується рівень задоволеності користувачів інформацією в онлайн-просторі університетської бібліотеки під час пандемії та російсько-української війни. Автори проаналізували послуги та заходи, які надає бібліотека в Інтернеті, і перевірили, чи задовольняють вони інформаційні потреби користувачів. За допомогою анкети було опитано студентів і викладачів Київського національного університету культури і мистецтв у 2023 році. Дослідження показало, що користувачі покладаються на послуги онлайн-бібліотеки для багатьох різноманітних інформаційних потреб. Автори не виключають, що на їх результати вплинули поточні умови в Україні, такі як інтенсивні військові дії, які тривають більше року, вимушене переселення студентів і викладачів у менш небезпечні регіони, турбота про безпеку освітньої та інформаційної діяльності під час постійного ракетні атаки, відключення електроенергії та нестабільне підключення до Інтернету. Ця стаття буде корисна тим, хто цікавиться задоволенням інформаційних потреб користувачів бібліотеки під час пандемії, війни чи іншої нестабільності. Пропозиції респондентів щодо покращення обслуговування, висновки та рекомендації допоможуть університетським бібліотекам ефективніше організувати свою діяльність, щоб користувачі були максимально задоволені онлайн-простором.

Яворська Т. **Документні ресурси бібліотек України: проблема дерусифікації** / Т. Яворська, А. Ребреньук // Бібліотекознавство, документознавство, інформологія. – 2023. – № 2. – С. 63-68 (Шифр Ж24838/2023/2). <https://doi.org/10.32461/2409-9805.2.2023.284662>

бібліотеки -- документні ресурси -- дерусифікація -
- фонди бібліотек

Мета статті – зосередити увагу на процесі дерусифікації документних фондів бібліотек України як важливому питанні забезпечення їх наукової, культурно-освітньої діяльності, збереження культурно-історичної спадщини, зміцнення інформаційної безпеки та запобігання загрозам ворожий інформаційний вплив на громадян України та користувачів бібліотек. Методологія дослідження базується на використанні загальнонаукових методів пізнання, зокрема аналізу, синтезу, логічного методу. Наукова новизна. У статті наголошується на важливості процесу дерусифікації документних ресурсів бібліотек України, як для бібліотечних установ, так і для суспільства в цілому, що потребує розробки науково обґрунтованих, ефективних підходів до оновлення бібліотечних фондів в умовах збройної агресії. Російської Федерації проти України, враховуючи їх науковий, культурний та історичний контекст, знаходячи баланс між науково-культурним потенціалом бібліотечних документних ресурсів та потенційним ризиком їх використання для пропаганди та дезінформації.

Збереження музейних, архівних, бібліотечних і наукових колекцій в умовах війни : біла книга [Електронний ресурс]. – Київ, 2024. – (Проект "Наука в небезпеці"). – <https://scienceatrisk.org/uk/whitepaper/zberezhennia-muzeinykh-arkhivnykh-biblioteknykh-i-naukovykh-kolektsii-v-umovakh-viiny> (Дата перегляду: 11.04.2024). - Назва з екрана.

збереження культурної спадщини -- оцифрування
колекцій -- реституція -- реставрація

Збереження культурної та природної спадщини в надзвичайних ситуаціях – глобально актуальне завдання. Менеджмент надзвичайних ситуацій у музеях, архівах та бібліотеках активно розвивається, йому присвячено низку спеціальних досліджень, на основі яких складено протоколи дій у випадку надзвичайних ситуацій, впроваджені в установах США, Швеції та інших країн. Війна є винятковим типом надзвичайної ситуації. Політика та менеджмент інституцій збереження спадщини у воєнних умовах відрізняються від практик, звичних для менеджменту надзвичайних ситуацій мирного часу. Постає питання: що робити, коли бойові дії та окупація розгортаються на території, щільно насиченій об'єктами спадщини та інституціями з їх збереження, а однією з загроз є застосування зброї масового ураження? З цим питанням стикнулися менеджери і куратори українських установ та інституцій, що містять колекції. Цей документ узагальнює виклики, з якими стикаються інституції, що зберігають наукові та інші колекції, через тривале широкомасштабне військове вторгнення з окупацією територій, реакції та дії атакваної сторони (України), вивчає дії акторів у справі збереження колекцій, пропонує загальні рекомендації щодо реалізації політики збереження, які можуть стати у пригоді у схожих ситуаціях сучасності.

Горовий В. М. Інформаційні фактори розвитку постіндустріального суспільства : монографія / В. М. Горовий ; [відп. ред. В. М. Гребенюк]; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ: НБУВ, 2024. – ISBN 978-617-14-0143-3. – 978-617-14-0144-0. – 174, [1] с. <https://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004857>

інформаційне суспільство -- бібліотечні установи --
електронні інформаційні комунікації -- електронні
ресурси національних бібліотек

Розкрито основні закономірності еволюції
інформаційного суспільства в Україні.

Проаналізовано вимоги до трансформації базових основ цього розвитку в інформаційній сфері, насамперед у системі бібліотечних установ, піднесенні їх ролі в ефективному використанні суспільних ресурсів. Розглянуто стратегічне управління в архітектурі електронних інформаційних комунікацій. Охарактеризовано ментальні чинники інформаційних процесів. Проаналізовано особливості етнонаціональних процесів у багатонаціональній державі. Увагу приділено особливостям використання електронних ресурсів національних бібліотек в умовах воєнного протистоння.

Симоненко О. Бібліотечні інновації як засіб для перспективного розвитку: вітчизняний та зарубіжний досвід [Електронний ресурс] / О. Симоненко // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2023. – Вип. 69. – С. 126-138 (Шифр Ж70113/2023/69). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2023_69_11 (Дата перегляду: 23.09.2024). - Назва з екрана.

бібліотека -- інновації -- суспільство -- новітні технології -- установи державної влади

У статті розглядається роль інновацій у бібліотеках, їхні можливості та вплив на суспільство. Визначено, що бібліотечні інновації є ключовим чинником у сучасному інформаційному суспільстві, вони сприяють перспективному розвитку бібліотек та забезпеченню їхньої актуальності в динамічному світі. Звертається увага на те, що бібліотеки, щоб залишатися відкритими та доступними центрами знань, повинні адаптуватися до нових технологій та вимог користувачів. Наголошено, що інновації в бібліотеках охоплюють широкий спектр граней, таких, як впровадження сучасних інформаційних технологій, розвиток віртуальних виставок, створення інтерактивних інформаційних сервісів та залучення до співпраці представників різних установ державної влади. При розгляді цієї проблематики особливу увагу приділено дослідженням, які вивчають потреби в

інноваціях, запити, фактори, що свідчать про необхідність змін; ставлення до нововведень користувачів і персоналу; особливості процесу реалізації інновацій; ефективність реалізації інновацій. Висновки цього дослідження підкреслюють важливість інновацій у бібліотеках як засобу для забезпечення сталого та перспективного розвитку. Бібліотеки, що успішно впроваджують інновації, стають не лише центрами знань, а й інноваційними хабами, що сприяють освіті, дослідженням і розвитку суспільства в цілому.

Кабаренкова Є. Зруйновані війною бібліотеки: втрати та перспективи [Електронний ресурс] / Є. Кабаренкова // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2023. – Вип. 69. – С. 141-153 (Шифр Ж70113/2023/69). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2023_69_12 (Дата перегляду: 23.09.2024). - Назва з екрана.

бібліотеки -- культурний геноцид -- Римський статут -- тимчасово захоплені території -- деокупація

Висвітлено причини й наміри знищення публічних, дитячих і шкільних бібліотек російськими окупантами. Звернено увагу на наслідки руйнації книжкового фонду та приміщень бібліотек на звільнених територіях та в зоні бойових дій. На основі офіційних даних змальовано карту збитків, завданих агресором національній бібліотечній мережі. Підкреслено необхідність і важливість загальнонаціональної толоки з відновлення роботи зруйнованих установ. До процесу відновлення повноцінної діяльності бібліотек важливо залучати міжнародні культурні фонди, громадські організації, бізнес, видавців, письменників, книголюбів.

Берегельська А. Проблеми збереження та захисту архівів, бібліотечних фондів й інших об'єктів культурної спадщини в умовах війни [Електронний ресурс] / А. Берегельська // Наукові праці Національної бібліотеки України

імені В. І. Вернадського. – 2023. – Вип. 69. – С. 193-214 (Шифр Ж70113/2023/69).

http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2023_69_15

(Дата

перегляду: 23.09.2024). - Назва з екрана.

культурна спадщина -- бібліотечні фонди --
історичні архіви -- онлайн бібліотеки -- хмарні
сховища -- Гаазька конвенція -- спецпідрозділ ЗСУ

Стаття присвячена проблемі збереження національних архівів, предметів культури і мистецтва в контексті сучасної російсько-української війни. З цією метою було досліджено досвід найбільших світових воєн ХХ ст., його вплив на сьогоднішні події в Україні. Окремо розглянуто питання захисту цінних історичних документів та бібліотечних фондів України. На практиці дотримання країнами-підписантами положень Гаазької конвенції 1954 р. висвітлено труднощі стосовно розв'язання цієї проблеми в міжнародному правовому полі. Розглянуто основні тези національної доктрини із захисту культурної спадщини, які були сформовані за підсумками міжнародного форуму «Війна в Україні: битва за культуру». На основі цих положень були виявлені головні проблеми, з якими зіштовхнулися державні органи, працівники архівів, музеїв і бібліотек. Запропоновано способи вирішення допущених помилок і недоліків. Наведено приклади співпраці урядових і неурядових організацій (у тому числі міжнародних), спеціалістів цієї сфери, військових і волонтерів. Розглянуто технології та ресурси, що були використані для фізичного й віртуального збереження об'єктів культурної спадщини. Досліджено передумови виникнення спеціальних родів військ із часів Другої світової війни, що були задіяні в операціях із захисту та порятунку культурно-історичних артефактів. Показано відповідний досвід українських військових, що працюють згідно з положеннями Гаазької конвенції. Розглянуто можливі варіанти дипломатичного розв'язання проблеми стосовно повернення викрадених культурно-історичних

цінностей в умовах різних сценаріїв закінчення війни.

Желай О. Бібліотечно-аналітичне обслуговування в умовах військового та інформаційного протистояння. На прикладі СІАЗ НБУВ [Електронний ресурс] / О. Желай // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2023. – Вип. 69. – С. 228-245 (Шифр Ж70113/2023/69). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2023_69_17 (Дата перегляду: 23.09.2024). - Назва з екрана.

наукова бібліотека у військовий період -- СІАЗ НБУВ -- вітчизняний інформаційний простір -- електронні ЗМІ -- інформаційно-аналітичний супровід управлінських владних структур -- бібліотечні інформаційно-аналітичні продукти

У статті висвітлено науково-методологічні та практичні аспекти організації бібліотечно-інформаційного, зокрема бібліотечно-аналітичного обслуговування відповідно до інформаційних потреб соціуму в умовах війни; проаналізовано роль наукової бібліотеки у системі протистояння російській інформаційній агресії. Розглянуто та узагальнено досвід СІАЗ НБУВ з інформаційно-аналітичного супроводу управлінських владних структур і забезпечення суспільно-інформаційних запитів у військовий період; визначено ефективні методологічні підходи виробництва інформаційних науково-інтелектуальних бібліотечних продуктів. Закцентовано увагу на актуальності інформаційно-аналітичного напряму роботи наукової бібліотеки щодо вивчення проблематики вітчизняного інформаційного простору, запобігання негативним інформаційним проявам та забезпечення користувачів перевіреною суспільно значущою інформацією в період інформаційного протистояння.

Добровольська В. В. Інноваційна діяльність бібліотек в умовах цифрового суспільства [Електронний ресурс] / В. В. Добровольська, Л. А. Чередник // Бібліотекознавство.

Документознавство. Інформологія. – 2023. – № 1. – С. 5-11
(Шифр Ж24838/2023/1).
http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2023_1_3 (Дата перегляду:
25.09.2024). - Назва з екрана.

бібліотека -- інформаційні технології --
соціокультурний простір -- інноваційні форми
роботи -- електронна бібліотека

Мета роботи – висвітлити діяльність бібліотек як одного з найдавніших соціокультурних інститутів, окреслити особливості їхньої інноваційної діяльності в умовах цифрового суспільства. Методологія дослідження базується на застосуванні загальнонаукових та спеціальних методів пізнання, зокрема термінологічного, системного підходу, аналізу, синтезу, логічного методу, методу візуалізації результатів дослідження. Також використано методи контент-аналізу, порівняльний та аналітичний моніторинг інтернет-ресурсів бібліотек України. Наукова новизна статті полягає в розширенні уявлень про реалії трансформації діяльності бібліотек, їхнє входження в соціокультурний простір та функціонування бібліотек в умовах цифрового суспільства. Висновки. У ХХІ столітті в умовах цифрового суспільства відбувається трансформація діяльності бібліотек, і вони стають центрами не тільки наукової, а й соціально значущої інформації. Змінюються форми й види роботи з користувачами. З-поміж нових форм обслуговування користувачів популярними вже стали віртуальні виставки, онлайн-екскурсії, презентації, відеолекції, відкритий доступ до цифрових колекцій тощо. Набирають обертів такі інноваційні форми роботи, як: буккросинг, буктрейлер, бібліофреш, квест, бібліотечний флешмоб, інформаційний брифінг, коворкінг, коучинг тощо. Популярними стають електронні бібліотеки, що можуть надавати повсюдний і цілодобовий доступ до документів різного формату (текст, діаграма, аудіо-, відеодані). Світовий досвід показує, що важливим кроком у розвитку бібліотек і забезпеченні ними інформаційних потреб користувачів є обов'язкове

створення інформаційно-бібліотечних мереж, пошук і застосування нових форм роботи. Упровадження новітніх інформаційних технологій дає змогу створювати віртуальні бібліотеки, блоги, сторінки в соціальних мережах тощо.

Пугач Л. Ю. Діяльність публічних бібліотек в умовах трансформацій, викликаних повномасштабною російською військовою агресією [Електронний ресурс] / Л. Ю. Пугач // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2023. – № 3. – С. 28-33 (Шифр Ж24838/2023/3). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2023_3_5 (Дата перегляду: 25.09.2024). - Назва з екрана.

публічні бібліотеки -- сучасні мультимедійні
бібліотечні простори -- інноваційні форми
обслуговування користувачів -- інноваційно-освітнє
середовище -- медіаграмотність --
російськоукраїнська війна

Мета статті дослідити та висвітлити діяльність публічних бібліотек, сучасних мультимедійних бібліотечних просторів в умовах цифровізації й адаптації суспільства до вимог сьогодення. Методологія дослідження базується на застосуванні загальнонаукових методів аналізу, синтезу, системного та соціокомунікативного підходу. Наукова новизна полягає в дослідженні діяльності публічних бібліотек щодо розширення їх функціоналу в наданні послуг в умовах трансформації та адаптації і реакції на нові виклики перед суспільством та державою загалом. Розкрито процес соціально-комунікаційної взаємодії бібліотек, сучасних мультимедійних просторів і користувачів в умовах сьогодення. Висновки. В умовах воєнного стану бібліотеки є органічно вплетені в інформаційне суспільство та його діяльність як соціальні інститути. Відповідно до процесу трансформацій, призначення, функцій і завдань, що формують новий суспільний імідж, бібліотеки стали провайдерами інформаційних та культурно-освітніх послуг з якісним контентом для всебічного розвитку суспільства на

державному та світовому рівнях. Система бібліотечних установ України формує інтелігентне, інтелектуальне, творче, культурне суспільство, впроваджуючи у свою діяльність новітні послуги, використовуючи нові інформаційні ресурси, поширюючи об'єктивну інформацію, протидіючи маніпуляціям та інформаційній війні. Бібліотеки – це потужні соціокультурні, науково-інформаційні центри, що стали фундаментом для інформаційної бази суспільства, важливим суспільним інструментом подальшого розвитку інформатизації і забезпеченням доступу всім категоріям користувачів до інформаційних ресурсів, технологій, освіти, культури для зростання та самовдосконалення. З погляду сучасних тенденцій, в умовах воєнного стану, переконуємося в потужних можливостях та ресурсах бібліотек для задоволення освітніх, інформаційних, комунікаційних, культурних та дозвіллевих потреб користувачів.

Юдов А. М. Традиційні та сучасні бібліотечні сервіси: трансформаційні перетворення [Електронний ресурс] / А. М. Юдов // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2023. – № 3. – С. 34-41 (Шифр Ж24838/2023/3). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2023_3_6 (Дата перегляду: 25.09.2024). - Назва з екрана.

бібліотечні сервіси -- традиційні бібліотеки --
трансформаційні перетворення -- цифрові
бібліотеки

Мета статті – виявити тенденції перетворення традиційних бібліотечних сервісів у сучасні через призму бібліотечних традицій та навичок бібліотекарів; порівняти традиційні та сучасні бібліотечні сервіси. Методологія дослідження полягає у використанні загальнонаукових методів: аналізу, синтезу, порівняння, що дали змогу простежити розвиток і трансформацію традиційних бібліотечних сервісів у сучасні. Наукова новизна. Визначено, що концепція цифрової бібліотеки зчинила революцію в

бібліотечному секторі за допомогою використання інформаційно-комунікаційних технологій. Доведено потребу в розумінні особливостей змін традиційних та сучасних бібліотечних сервісів задля покращення бібліотечних послуг. Висновки. Показано перетворення традиційних бібліотечних сервісів у сучасні. Цифрові бібліотеки використовують технології та мережі для поєднання людей із ресурсами з метою забезпечення універсального доступу до них. При порівнянні традиційних і сучасних бібліотечних послуг виділено важливі моменти, які мають вирішальне значення для створення сучасної бібліотеки. По-перше, бібліотекарі повинні змінюватися відповідно до викликів сьогодення. Майбутнє вимагатиме від них переорієнтації, креативного мислення та опанування нових технологічних навичок для створення інформаційних ресурсів і послуг. Бібліотекарі мають усвідомлювати сучасні тенденції та адаптуватися до соціальних і технологічних змін, оскільки такі фахівці є єдиними професіоналами, які підходять науковцям і громадянам для відповідної оцінки онлайн-ресурсів, надання точної інформації. По-друге, необхідне вдосконалення традиційних бібліотечних послуг, а впровадження нових методів та обладнання стає життєво важливим для заповнення розриву між традиційними та сучасними бібліотечними послугами за допомогою інтегрованого програмного забезпечення для управління бібліотекою. Для швидкого зростання сучасних бібліотечних послуг вкрай необхідні інформаційні технології, оскільки мережа «Інтернет» і пов'язані з нею технології відкрили абсолютно нове середовище для надання покращених інформаційних ресурсів і послуг для користувачів.

Побережна Т. І. **Трансформація діяльності публічних бібліотек Поділля в умовах воєнного стану** [Електронний ресурс] / Т. І. Побережна // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2023. – № 4. – С. 56-62

(Шифр

Ж24838/2023/4).

-

http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2023_4_9

(Дата перегляду:

25.09.2024). - Назва з екрана.

функція бібліотеки -- публічні бібліотеки Поділля --
інформаційний ресурс -- консолідація --
інформаційний простір -- цифровізація

Мета роботи – репрезентувати основні напрями діяльності публічних бібліотек Поділля в умовах воєнного стану в Україні. Методологія дослідження полягає у використанні діяльнісного, людиноцентричного та соціокомунікаційного підходів, які відображають зміни пріоритетів у функціонуванні бібліотечно-інформаційної сфери в умовах суспільних загроз. Також застосовано загальнонаукові (аналізу, описовий і узагальнення) та спеціальні (бібліотекознавчі) методи, що дало змогу реалізувати поставлену мету. Наукова новизна представленої роботи полягає в розширенні уявлень про роль та значення публічних бібліотек Поділля в житті громад у складний час російсько-української війни. Розкрито особливості основних напрямів діяльності публічних бібліотек Поділля в умовах воєнного стану в Україні. Актуальність запропонованої теми полягає в тому, що діяльність у період воєнного стану в Україні змістила акценти в пріоритетності базових функцій бібліотек, адже вони цілком закономірно як соціально орієнтовані установи зосередилися на консолідації українського народу на шляху до Перемоги над віроломним загарбником, що значно підвищило їхню соціальну роль і позитивно вплинуло на відповідальність перед суспільством загалом. Висновки. Доведено, що сьогодні публічні бібліотеки Поділля – це безоплатні загальнодоступні культурно-освітні заклади, що оперативно забезпечують відкритий доступ до власних фондів, інформації та знань для мешканців громади (від дошкільнят до людей похилого віку та осіб з особливими потребами), також всіх категорій віддалених користувачів, успішно задовольняють виховні, дозвілєві, духовні, інформаційні, освітні, соціалізуючі та

інші потреби читачів, намагаються «бути всім для всіх». Пріоритет загальнолюдських цінностей у діяльності публічних бібліотек Поділля, які в умовах воєнного стану функціонують у руслі загальноукраїнських тенденцій, поставив на порядок денний нові завдання, що реалізуються через активне запровадження інноваційних форм, особливо в мультимедійному середовищі.

Кравець Л. О. Інтернет-представництво бібліотек у період соціальних потрясінь в Україні: тематика контенту [Електронний ресурс] / Л. О. Кравець // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2023. – № 4. – С. 69-74 (Шифр Ж24838/2023/4). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2023_4_11 (Дата перегляду: 25.09.2024). - Назва з екрана.

бібліотеки України -- бібліотечна справа --
інформаційне суспільство -- контент --
цифровізація -- сайт бібліотеки

Метою статті є висвітлення інтернет-представництва українських бібліотек в умовах карантинних обмежень та воєнного стану, аналіз тематики представленого контенту. Методологічну основу статті становили інституціональний, системний, структурно-функціональний і соціокомунікаційний підходи. Застосовано методи аналізу, когнітивний, синтезу, узагальнення та бібліотекознавчий. Наукова новизна дослідження полягає в аргументуванні адаптації функціонування українських бібліотек в умовах карантинних обмежень та воєнного стану бібліотеки України, коли вони переорієнтували свою роботу на дистанційну форму та запропонували онлайн-сервіси й електронні продукти, активно започатковували блоги, сторінки в соціальних мережах і створили YouTube-канали. Висновки. На сайті, блогах, сторінках соціальних мереж у складний період соціальних потрясінь бібліотеки України висвітлюють як новини бібліотечного життя, так і навчальні, розважальні,

інформаційні, краєзнавчі матеріали. Створені бібліографічні, фактографічні, мультимедійні продукти допомагають репрезентувати культурне життя громад, творчі, літературні, культурні здобутки видатних краян та представити якнайкраще надбання України світові. Епідемія, а потім повномасштабна війна поставили українські бібліотеки в ситуацію, коли треба швидко реагувати на нагальні потреби суспільства й робити це переважно за допомогою онлайнових сервісів. Саме це й стало для більшості випробуванням на життєздатність і стійкість, на професіоналізм і затребуваність. У цей час було створено більшість важливих і потрібних ресурсів, започатковано блоги, сторінки в різних соціальних мережах, засновано YouTube-канали, активно впроваджувалися нові інформаційні технології і продукти в бібліотечні процеси. Лише через активний розвиток українські бібліотеки будуть затребуваними та корисними в цифрову епоху.

Ломачинський Б. Г. Інформаційна культура у просторі бібліотеки: виклики цифровізації [Електронний ресурс] / Б. Г. Ломачинський // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2023. – № 4. – С. 75-83 (Шифр Ж24838/2023/4). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2023_4_12 (Дата перегляду: 25.09.2024). - Назва з екрана.

інформаційна культура -- цифрова культура --
медіакультура -- цифрові компетентності --
інформаційний простір бібліотеки -- цифрова
грамотність -- інформаційна грамотність -- цифрова
доба -- інформаційна безпека

Визначено основні напрями трансформації інформаційної культури в просторі сучасних бібліотек у контексті викликів сучасної цифрової доби. Методологія статті ґрунтується на поєднанні системного підходу, що уможливило аналіз інформаційної культури як поліфункціонального явища, залучення логічного, ґносеологічного й онтологічного підходів при системному аналізі сприяло проблемно-теоретичному осмисленню

досліджуваного феномену. Основу виконання роботи становить використання таких загальнонаукових методів дослідження: логічний метод – при побудові структури дослідження; аналітичний метод – при осмисленні взаємозв'язків різних рівнів інформаційної культури; семантичний метод – при уточненні змісту понять; компаративний аналіз – для виявлення сутнісних особливостей різних наукових підходів до аналізу проблеми цифрових компетентностей бібліотечних працівників; методи аналізу, синтезу та узагальнення використані в процесі виокремлення найважливіших аспектів інформаційної культури в просторі бібліотеки. Наукова новизна. Проаналізовано сутність інформаційної культури як динамічного поліфункціонального явища, розкрито її сутнісні особливості в контексті розвитку сучасної цифрової доби. Зокрема, 1) розкрито компетентнісні особливості інформаційної культури в етико-моральній та правовій площині; 2) розмежовано поняття «інформаційна культура», «цифрова культура», «інформаційна грамотність», «цифрова грамотність» щодо бібліотечної сфери; 3) уточнено зміст цифрових компетентностей працівників бібліотек в умовах викликів сучасності. Висновки. Сучасна інформаційна культура в просторі бібліотеки може бути представлена як система унормованих заходів щодо оцифрування, збереження, популяризації та донесення до користувачів сукупності матеріальних і духовних цінностей, створених людством, що постають як його знаннєвий потенціал та реалізується шляхом підвищення рівня цифрових компетентностей бібліотечних працівників. Інформаційна культура цифрової доби – це динамічне явище, спрямоване на постійне вдосконалення та підвищення рівня цифрових компетентностей – технологічних, освітніх, логіко-інтелектуальних, збереження людської гідності та прав людини в забезпеченні рівних можливостей для самореалізації.

Новальська Ю. **Методична робота бібліотек України в умовах воєнного стану** [Електронний ресурс] / Ю. Новальська // Вісник Книжкової палати. – 2024. – № 2. – С. 10-15 (Шифр Ж15184/2024/2). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2024_2_4 (Дата перегляду: 01.10.2024). - Назва з екрана.

методична діяльність -- бібліотеки України --
публічні бібліотеки -- воєнний стан -- цифровізація

Статтю присвячено аналізу особливостей методичної діяльності бібліотек України в умовах воєнного стану. Обґрунтовано, що методична робота має науково-прикладний характер, зорієнтована на всі напрями діяльності бібліотеки, сприяє оптимальному впровадженню в бібліотечну практику сучасних сервісів і продуктів, що є результатом збагачення інформаційно-бібліотечного середовища актуальними електронними інформаційними ресурсами. Актуалізовано значення методичних матеріалів із питань бібліотечної та суміжної галузей як визначальної форми методичного впливу на трансформацію книгозбірень у соціально значущі інформаційні центри та сучасні культурно-освітні хаби. Запропоновано три моделі методичної діяльності українських бібліотек, спрямованих на підтримку українців у боротьбі з російським агресором: комунікаційно-наукова для відомчих бібліотек; інформаційно-освітня для бібліотек закладів освіти; інформаційно-соціальна для публічних бібліотек. Зроблено висновок, що системна методична діяльність є базисом ефективної роботи будь-якої бібліотеки, адже її розвиток безпосередньо впливає на імідж професії бібліотекаря та репутацію установи. Підсумовано, що методична діяльність українських книгозбірень в умовах воєнного стану охоплює сукупність заходів, спрямованих на оптимальну організацію бібліотечної практики відповідно до вимог часу задля оперативного забезпечення інформаційних, культурних, освітніх, дозвільних та інших потреб усіх категорій читачів; ефективне управління бібліотечними процесами (оптимізація діяльності загалом, що охоплює

бібліотечну статистику); якісне впровадження інновацій у щоденну роботу, зокрема нових форм і методів; поліпшення іміджу установи через повсякчасну комунікацію з користувачами (використання інформаційно-комунікаційних технологій, соціальних мереж, блогів тощо); удосконалення професійної майстерності бібліотекаря.

Божук Л. **Фонд цінних та рідкісних видань бібліотек авіаційних університетів України** [Електронний ресурс] / Л. Божук, Т. Курченко // Вісник Книжкової палати. – 2024. – № 4. – С. 33-39 (Шифр Ж15184/2024/4). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2024_4_9 (Дата перегляду: 01.10.2024). - Назва з екрана.

національна культурна спадщина -- фонд цінних та рідкісних видань -- література авіаційного профілю -- авіаційні фахівці

У статті проаналізовано й узагальнено особливості формування фондів цінних та рідкісних видань у бібліотеках вітчизняних закладів вищої освіти, що готують фахівців для цивільної авіації. Стаття має на меті поінформувати науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, широкого загалу про важливий ресурс цінних та рідкісних видань, що перебувають на зберіганні у фондах науково-технічних бібліотек українських закладів вищої освіти авіаційного профілю. Сьогодні, на тлі повномасштабного вторгнення РФ і загрози втрати вітчизняної історико-культурної спадщини, поглибилося розуміння непересічної цінності таких видань для розвитку авіаційної науки й практики, якісної підготовки фахівців, збереження цінного інформаційного потенціалу для майбутніх науковців і дослідників. Досліджено колекції цінних та рідкісних видань, зосереджених у бібліотеках ЗВО авіаційного профілю: Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського "Харківський авіаційний інститут", Національного авіаційного університету, Національного технічного

університету України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського". Проаналізовано специфіку формування й організації відкритого доступу до інформаційного потенціалу, що містить колекції рідкісних видань, як елемента інформаційних ресурсів університетських бібліотек. Подано рекомендації щодо вдосконалення роботи науково-технічних бібліотек із формування системи відкритого доступу та опіки над цінними документами.

Половинчак Ю. Соціокомунікаційні аспекти української книжкової культури в епоху цифрових та суспільних трансформацій: сучасні тенденції, виклики і перспективи [Електронний ресурс] / Ю. Половинчак // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2024. – Вип. 70. – С. 23-35 (Шифр Ж70113/2024/70). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2024_70_4 (Дата перегляду: 02.10.2024). - Назва з екрана.

книжкова культура -- книжкова сфера -- цифрові трансформації -- читацькі практики -- книжкові спільноти -- соціальні мережі

У статті розглядаються сучасні характеристики соціокультурних аспектів розвитку книжкової культури, визначені як інформаційно-комунікаційними тенденціями, так і особливостями соціальних трансформацій. Досліджувані чинники впливу розділено на дві групи: ті, що відповідають світовим трендам, і власне українські. До першої групи віднесено цифровізацію основних явищ та процесів книжкової культури, кросмедійність та конвергентність текстів і видань; зростання впливу соціальних мереж та пов'язані з цим зміни природи авторства та текстів, процесів створення, видавництва, розповсюдження та продажу книг; помітну еволюцію старих та появу нових читацьких практик. У роботі наголошено на необхідності вивчення читацького ком'юніті саме як об'єкта читацької культури. Серед власне українських чинників впливу наголошено поєднання кількох явищ: виклик становлення

новітньої української культури водночас з осмисленням посттоталітарної, постгеноцидної та постколоніальної природи українського суспільства як її творця та розвиток сучасної культури в умовах геноцидної війни.

Бондаренко В. Місце мобільних сервісів у забезпеченні доступу до офіційної інформації та адміністративних послуг в умовах війни [Електронний ресурс] / В. Бондаренко // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2024. – Вип. 70. – С. 67-85 (Шифр Ж70113/2024/70).

http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2024_70_7 (Дата перегляду: 02.10.2024). - Назва з екрана.

мобільні технології -- мобільні сервіси -- мобільні застосунки -- інформаційні ресурси -- цифрові послуги -- комунікація -- війна

У статті досліджено місце мобільних сервісів у наданні доступу до адміністративної і правової інформації та послуг як одного з інструментів сучасної комунікації між громадянським суспільством і органами державної влади в умовах воєнного стану. Встановлено, що такі цифрові рішення набувають особливої цінності під час війни, адже своєчасне інформування громадян про загрози нападу чи окупації може сприяти вчасній евакуації населення, запобігти гуманітарним катастрофам та вчиненню злочинів проти людяності чи геноциду, а змога отримати послуги дистанційно критично важлива для ВПО, українських біженців за кордоном, релокованих підприємств. Проаналізовано застосунки, рекомендовані органами державної влади України як такі, що допоможуть громадянам отримати інформаційну підтримку та якісні адміністративні та правові послуги під час війни. Визначені застосунки було досліджено за такими критеріями: функціональність, кількість завантажень, відгуки користувачів. Виявлено позитивну динаміку використання мобільних застосунків на основі даних про завантаження. Проаналізовано відгуки користувачів, що дало

змогу отримати уявлення про актуальність контенту / послуг. З'ясовано, що окрім цифровізації адміністративних та правових послуг, важливим фактором є рівень обізнаності громадян про нові цифрові сервіси адміністративного і правового інформування та обслуговування. Окреслено роль бібліотек як провідних установ, що мають ресурси та навички інформувати населення про появу нових сервісів та популяризувати вже існуючі. Доведено, що мобільні сервіси в адміністративному та правовому інформуванні відіграють значну роль, спрощуючи та помітно прискорюючи доступ до адміністративних послуг та інформації. Аналіз існуючих цифрових рішень у сфері доступу до надання адміністративних та правових послуг показав наявність різних сервісів, водночас найбільш популярними рішеннями є ті, що орієнтовані на потреби людини – зрозумілі та доступні в користуванні.

Іванова Н. **Інформаційно-аналітична діяльність Національної юридичної бібліотеки НБУВ в умовах війни** [Електронний ресурс] / Н. Іванова // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2024. – Вип. 70. – С. 86-99 (Шифр Ж70113/2024/70). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2024_70_8 (Дата перегляду: 02.10.2024). - Назва з екрана.

інформаційно-аналітична діяльність --
інформаційний продукт -- інформаційний ресурс --
правове інформування -- бібліотека -- війна --
воєнний стан

Стаття присвячена розгляду та узагальненню тематики та форматів представлення результатів інформаційно-аналітичної діяльності Національної юридичної бібліотеки НБУВ, що формувалися та трансформувалися під впливом перебігу повномасштабної війни на території нашої країни в результаті агресії РФ проти України. Розкрито ключові напрями цієї діяльності, систематизовано дані щодо тематичного наповнення інформаційних проєктів НЮБ НБУВ, зокрема

спеціалізованих бюлетенів із визначеної проблематики, що розробляються на базі моніторингу, акумуляції, аналітичної обробки та систематизації матеріалів документально-інформаційних ресурсів та соціальних медіа. Наголошено на критеріях добору висвітлюваної тематики, в основі якого лежить необхідність ефективного забезпечення конституційного права громадян на інформацію та засобів її висвітлення (реферування, кількісно-якісний аналіз, візуалізація, аналітична обробка).

Клименко О. Національна електронна бібліотека України: нормативно-правове забезпечення [Електронний ресурс] / О. Клименко, О. Сокур // Вісник Книжкової палати. – 2023. – № 5. – С. 10-15 (Шифр Ж15184/2023/5). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2023_5_4 (Дата перегляду: 18.10.2024). - Назва з екрана.

Європейський Союз -- законодавча база -- інтеграція -- електронна бібліотека -- корпоративні проекти -- Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського -- Національна електронна бібліотека України -- оцифровані ресурси

Статтю присвячено аналізу чинної нормативно-правової бази України щодо розбудови Національної електронної бібліотеки України. Констатовано, що лише на тлі повномасштабної збройної агресії РФ прийшло розуміння важливості цієї ініціативи, оскільки нині, як ніколи, актуалізувалася проблема захисту культурного надбання та інформаційного простору України. Розглянуто питання визначення адміністратора Національної електронної бібліотеки України та підготовки проекту Закону України "Про Національну електронну бібліотеку України". Підсумовано, що чинна національна нормативно-правова база загалом відповідає сучасним вимогам до успішного функціонування інформаційно-бібліотечної сфери, хоча й потребує узгодження національного законодавства з нормами міжнародного права, водночас її реалізація має

низку проблем. Українська бібліотечна наука та практика свідчать про перспективність формування національного інформаційного простору як невіддільного складника глобального простору в умовах інформаційної технологізації українського суспільства.

Чумак Є. Електронні бібліотеки як вагомий складник національного інформаційного простору України
[Електронний ресурс] / Є. Чумак // Вісник Книжкової палати. – 2023. – № 5. – С. 16-23 (Шифр Ж15184/2023/5). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2023_5_5 (Дата перегляду: 18.10.2024). - Назва з екрана.

електронна бібліотека -- електронні ресурси --
інтеграція -- оцифровування -- публічні бібліотеки
-- цифровізація

Статтю присвячено аналізу електронних бібліотек, репрезентованих на сайтах провідних публічних книгозбірень України, як вагомого складника національного інформаційного простору держави. Обґрунтовано важливість активізації роботи з формування електронних бібліотек і впровадження єдиних вимог до цього важливого аспекту діяльності. Констатовано, що перехід на нові технології та модернізація бібліотечних процесів надали принципово нові можливості доступу до інформації 24/7, що не залежить від часу та місцезнаходження документа й користувача. Підсумовано, що слід виробити єдині підходи до створення електронних бібліотек, які передбачають координацію й кооперацію зусиль, адже загальноукраїнський електронний ресурс має формуватися як розподілений, із взаємопосиланнями на ресурси колег, на базі єдиного технологічного забезпечення. Широка репрезентація українського контенту в міжнародному інформаційному просторі матиме вагоме значення для утвердження національної інтелектуальної традиції, сприятиме збагаченню уявлення світової спільноти про Україну як важливого суб'єкта глобального цивілізаційного

поступу, висвітленню культурного внеску українців у світову цивілізацію, інтелектуальний і духовний прогрес людства.

Матвієнко О. Інформаційна безпека та документознавча освіта: фахівці із захисту інформації з обмеженим доступом [Електронний ресурс] / О. Матвієнко, М. Цивін // Вісник Книжкової палати. – 2023. – № 7. – С. 23-29 (Шифр Ж15184/2023/7). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2023_7_5 (Дата перегляду: 18.10.2024). - Назва з екрана.

документознавча освіта -- інформаційна безпека --
інформація з обмеженим доступом --
компетентності документознавця

У статті обґрунтовано потребу підготовки документознавців як фахівців із захисту інформації з обмеженим доступом. Виявлено суперечності, що актуалізують введення такої спеціалізації в документознавчій освіті. Наголошено, що вимоги до діяльності фахівця з організації захисту секретної інформації з боку організацій, які працюють у сфері національної безпеки держави, зумовлюють доцільність виокремлення спеціалізації документознавчо-управлінського профілю у цій сфері. З'ясовано, що зміст діяльності документознавця як фахівця із захисту інформації з обмеженим доступом перебуває в межах комплексів функціональної спеціалізації: документно-інформаційні ресурси — цифрові технології — управління інформаційною безпекою — комунікації. Наголошено, що фундаментальні знання в галузі документно-інформаційної діяльності та документознавчої науки для спеціалізації у сфері захисту інформації з обмеженим доступом, мають бути не тільки формально доповнені переліком відповідних дисциплін, які стосуються конфіденційної інформації та секретного діловодства. "Входження" майбутнього фахівця у сферу знань інформаційної безпеки, у тому числі на рівні національної безпеки, має супроводжуватися відповідним набором навчальних дисциплін, які б на необхідному та

достатньому рівні допомогли сформувати у студента уявлення про майбутню діяльність. Зроблено висновки щодо потреби розвитку науково-педагогічної школи підготовки документознавця як фахівця із захисту інформації з обмеженим доступом. Інституціоналізація предметного поля системи їх підготовки потребує, з наукового й методичного поглядів, активного залучення представників науково-педагогічних шкіл у сфері інформаційної безпеки, а також практиків освітньої діяльності в галузі інформаційної безпеки та захисту інформації, зокрема й у системі національної безпеки, у періоди надзвичайних ситуацій та особливого правового режиму воєнного стану, побудови й вдосконалення технології захищеного документообігу.

Цуріна Е. Контентні трансформації інтернет-видання DOU в умовах воєнного стану [Електронний ресурс] / Е. Цуріна // Вісник Книжкової палати. – 2023. – № 11. – С. 10-16 (Шифр Ж15184/2023/11). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2023_11_4 (Дата перегляду: 18.10.2024). – Назва з екрана.

DOU -- інтернет-медіа -- воєнна журналістика -- спеціалізовані медіа -- контент -- контентні трансформації

У статті розглянуто результати впливу повномасштабної фази російсько-української війни на контент спеціалізованих медіа на прикладі інтернет-видання для аїтівців DOU, обраного як масштабний онлайн-ресурс із потенційною аудиторією в майже 700 тис. зареєстрованих користувачів. Актуальність дослідження зумовлено загрозою зникнення українських спеціалізованих медіа, яка постала на початку повномасштабного вторгнення через суттєве звуження спектра популярних тем. Проведені інтерв'ю з головними редакторами стрічки DOU, які обіймали цю посаду впродовж 2022 р., та внутрішня статистика редакції дали змогу простежити зміни в тематичному й

жанрово-форматному наповненні медіа. Проаналізовано та порівняно найрейтинговіші теми матеріалів стрічки за 2021—2022 рр. Констатовано, що хоча аналітика залишається найпопулярнішим сегментом серед читачів, її відсоткова частка в топі 2022 р. зменшилася вдвічі. Окремі теми зберегли чи посилили позиції (наприклад, вхід до професії, висока зарплатня). Водночас інтерв'ю з цікавими представниками галузі (поза контекстом війни) і матеріали про релокацію не потрапили до найпопулярніших за 2022 р. через зміну пріоритетів аудиторії та актуальну ситуацію. Виокремлено головні контентні трансформації в DOU за рік повномасштабної війни: збільшення кількості новин, посилення кореляції з порядком денним, висвітлення актуальних загальнонаціональних тем крізь історії IT-фахівців, розширення жанрово-форматних меж, вплив на контент моделі місіонерської журналістики. Підсумовано, що такі зміни можна розглядати як адаптаційні заходи медіа. Резюмовано зниження читацької цікавості до воєнної тематики протягом першого півріччя 2022 р. Проаналізована загальна статистика переглядів за 2021—2022 рр. уможлиблює висновок про успішність контентних трансформацій, до яких вдалася редакція стрічки спеціалізованого інтернет-видання DOU.

Ржечицька С. **Сучасний стан і перспективи розвитку бібліотек закладу вищої освіти** [Електронний ресурс] / С. Ржечицька // Вісник Книжкової палати. – 2023. – № 11. – С. 24-31 (Шифр Ж15184/2023/11). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2023_11_6 (Дата перегляду: 18.10.2024). - Назва з екрана.

наукова комунікація -- цифровізація -- цифрова трансформація -- навчально-виховна діяльність -- електронна систематизація

У статті розглянуто проблему переформатування бібліотечної справи в напрямі впровадження цифрових інструментів, зумовлену динамікою розвитку системи інформаційно-комунікаційних

технологій. Метою дослідження є аналіз сучасного стану бібліотек закладів вищої освіти (ЗВО) та перспектив їх розвитку в умовах глобальної цифровізації. Дослідження проводилося з використанням загальнонаукових методів пізнання. Визначено основні вектори стратегічного планування розвитку бібліотечної системи та пріоритетні напрями їх практичного втілення в контексті глобальної цифровізації. Проаналізовано доцільність і перспективи застосування інноваційних електронних систем, засобів і технологій для оптимізації бібліотечної системи ЗВО.

Колоскова Г. **Цифрові комунікації сучасної бібліотеки: ключові аспекти** [Електронний ресурс] / Г. Колоскова, А. Михайлова // Вісник Книжкової палати. – 2024. – № 2. – С. 15-24 (Шифр Ж15184/2024/2). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2024_2_5 (Дата перегляду: 18.10.2024). - Назва з екрана.

цифрові комунікації -- цифровий простір -- інформаційні ресурси -- бібліотека -- цифровізація регіону

Статтю присвячено актуальній проблемі визначення ключових аспектів цифрових комунікацій сучасної бібліотеки за умов створення нею власних електронних інформаційних ресурсів, продуктів і послуг для оперативного та якісного забезпечення інформаційних потреб користувачів у контексті цифровізації міста та регіону. Визначено, що дослідження ключових аспектів цифрових комунікацій сучасної бібліотеки є актуальним, оскільки головне завдання бібліотечних установ у традиційному й мережевому просторах передусім становить інформаційний супровід наукової та дослідної діяльності через якнайповніше комплектування бібліотечного фонду, формування й розвиток системи електронних інформаційних ресурсів, продуктів і послуг, надання доступу до них, забезпечення інформаційних потреб усіх категорій

користувачів. Виконання цих завдань відбувається за умови поступової цифровізації регіону, впровадження комп'ютерних технологій і засобів телекомунікаційного зв'язку, що стають найважливішим стратегічним ресурсом та забезпечують використання бібліотечно-інформаційного потенціалу в науковій, культурній і освітній сферах. На підґрунті вивчення фахових публікацій проаналізовано зміст термінів "цифровізація" та "цифрові комунікації". Визначено види цифрових комунікацій бібліотечної установи. Досліджено цифрові комунікації на сайтах бібліотек м. Дніпра залежно від видів і призначення. Наголошено на ролі бібліотечних цифрових комунікацій у створенні електронних ресурсів та сервісів і забезпеченні інформаційних потреб віддалених користувачів. Висвітлено ключові аспекти цифрових комунікацій сучасної бібліотеки. Запропоновано заходи щодо організації та подальшого розвитку цифрових комунікацій бібліотечних установ залежно від їх видів та основної місії.

***РОЗДІЛ 4.
МІЖНАРОДНА ПІДТРИМКА УКРАЇНСЬКИХ БІБЛІОТЕК
ПІД ЧАС ВІЙНИ***

Безпала Г. Війна в Україні. Німецькомовний світ на підтримку українських наукових співтовариств / Г. Безпала // Бібліотечний вісник. – 2023. – № 4. – С. 129-134 (Шифр Ж14595/2023/4). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2023_4_26 (Дата перегляду: 24.01.2024). – Назва з екрана.

міжнародна співпраця -- наукові товариства --
воєнний стан -- електронні бібліотечно-
інформаційні ресурси

Мета статті – на основі контенту зарубіжних публікацій розкрити сутність міжнародної співпраці, взаємодії і підтримки німецькомовним світом українських наукових співтовариств в умовах воєнного стану в Україні. Методи дослідження ґрунтуються на системному та структурному підходах, включаючи міждисциплінарний підхід. Також використано методи аналізу і синтезу, описовий і джерелознавчого пошуку. Наукова новизна. Розкрито основні напрями підтримки німецькомовного співтовариством українських наукових співтовариств в умовах війни в Україні. Висновки. Дослідження та аналіз ініціатив міжнародних наукових співтовариств на підтримку України в умовах воєнного стану дає змогу констатувати потужний світовий резонанс, високу згуртованість та консолідацію сил міжнародних наукових співтовариств на протидію загрозам знищення культурного надбання, зокрема книжкових фондів бібліотек та електронних бібліотечно-інформаційних ресурсів. Виокремлено найважливіші ініціативи допомоги досить складно, оскільки усі вони спрямовуються на забезпечення збереження культурного надбання України та, безумовно, є цінними в сучасних умовах

Refugees and internally displaced persons = Біженці та вимушено переміщені особи [Сайт]. – <http://nbuv.gov.ua/nowar> (Дата перегляду: 24.01.2024). – Назва з екрана.

база даних -- права вимушених переселенців --
воєнне вторгнення

Проект містить структуровану базу даних, що відображає національні і міжнародні напрацювання у сфері захисту прав вимушених переселенців, їх інтеграції у нові приймаючі громади, використання соціального потенціалу внутрішньо переміщених осіб, широке залучення ВПО до розвитку територіальних громад. Ресурс складається з чотирьох основних кейсів: 1. ПРАВОВИЙ (міжнародне законодавство, стандарти Ради Європи, рішення Європейського суду з прав людини, програми Міжнародних гуманітарних партнерів, національне законодавство з питань ВПО, нормативно-правові акти України, українська судова практика); 2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ (розміщення і чисельність внутрішньо переміщених осіб, інформаційні матеріали і візуальні проекти, інформаційно-аналітичні статті, добірка інформаційних ресурсів); 3. НАУКОВИЙ (наукові статті, монографічна література, компаративістські дослідження, інші публікації); 4. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ (матеріали для населення, установ і громадських організацій, матеріали для територіальних громад, організаційно-нормативні документи, громадські організації та установи). Проект спрямований на висвітлення проблем, пов'язаних із появою в Україні внутрішньо переміщених осіб як категорії українських громадян, які змушені були покинути місце постійного проживання у зв'язку з окупацією російською федерацією Криму та частини територій Донецької та Луганської областей у 2014 р. та новою масовою хвилею вимушеного переміщення всередині країни та за її межі через повномасштабний початок воєнного вторгнення держави-агресорки в Україну 24 лютого 2022 р. Ресурс передбачає новинний блок для найбільш актуальної та важливої інформації, що стосується життя та діяльності внутрішньо переміщених осіб в Україні на за її межами. Проект реалізовано Національною юридичною бібліотекою України у співпраці з Інститутом інформаційних технологій Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

Saving Ukrainian Cultural Heritage Online [Сайт]. - <http://www.sucho.org/> (Дата перегляду: 24.01.2024). - Назва з екрана.

Переклад назви: Порятунк української культурної спадщини онлайн.

Saving Ukrainian Cultural Heritage Online (SUCHO) is an international volunteer initiative to safeguard the digital cultural heritage of Ukraine amidst the ongoing Russian invasion. Anna Kijas (Tufts University, US), Quinn Dombrowski (Stanford University, US) and Sebastian Majstorovic (European University Institute, Italy) launched the initiative on 1 March 2022. SUCHO quickly garnered the support of approximately 1,000 volunteers within the first week of its launch. While the preservation of physical cultural heritage in Ukraine received considerable media attention, the vulnerability of digital cultural heritage became increasingly apparent. Digitized content and born-digital materials, including photographs and other files stored on servers, faced the risk of destruction or corruption during attacks or power outages. Even websites hosted outside of Ukraine were in jeopardy, if the websites owners were unable to meet their hosting expenses. Hence, the primary objective of SUCHO from the outset was to safeguard Ukraine's digital cultural heritage, with the intention of restoring the preserved files and data to their original institutions after the war. By June 2022, SUCHO volunteers successfully web archived over 50TB of data encompassing more than 5,000 websites. This vast collection offers a rich and diverse representation of Ukraine's tangible and intangible cultural heritage. The archived websites span a wide range of institutions, from local museums, music academies and theatres to monasteries, archives, libraries and programmes dedicated to children's and local history. In addition, SUCHO curated selected materials into a publicly accessible gallery, while also amassing a collection of war-related memes enriched with

metadata for future historical research. As a grassroots effort, SUCHO relies on the dedication of volunteers and the tools developed by the open-source community. The initiative has also forged critical partnerships with organisations and institutions providing technological and financial support. SUCHO also raised considerable funds to supply cultural heritage institutions in Ukraine with physical digitization equipment, addressing the urgent need to digitize objects at risk of damage or looting. Furthermore, it has facilitated the creation of training materials and compiled existing resources in Ukrainian or with Ukrainian subtitles, ensuring the effective use of digitization equipment during emergency situations. Digital repatriation is a core value for SUCHO. The goal is not to create an archive of Ukrainian culture that can be studied safely in the west; we want to return this data to Ukrainian cultural heritage organizations in Ukraine when they are in a position to rebuild. SUCHO is only “data-sitting” for now while the war is ongoing. SUCHO is in touch with UNESCO and have been involved in early conversations around a future National Digital Library of Ukraine, which may be a good long-term steward for the data, if desired by the organizations whose websites SUCHO archived.

Saving Ukrainian Cultural Heritage Online (SUCHO) — це міжнародна волонтерська ініціатива, спрямована на збереження цифрової культурної спадщини України в умовах російського вторгнення. Анна Кіяс (Університет Тафтса, США), Квінн Домбровські (Стенфордський університет, США) та Себастьян Майсторович (Інститут Європейського університету, Італія) запустили ініціативу 1 березня 2022 року. SUCHO швидко заручився підтримкою приблизно 1000 волонтерів протягом першого тижня свого існування запуск. Хоча збереження фізичної культурної спадщини в Україні приділяло значну увагу ЗМІ, вразливість цифрової культурної спадщини ставала все більш очевидною. Оцифрований вміст і цифрові матеріали, включаючи фотографії та інші файли, що

зберігаються на серверах, загрожують знищенню або пошкодженню під час атак або відключень електроенергії. Навіть веб-сайти, розміщені за межами України, опинилися під загрозою, якщо власники веб-сайтів не могли покрити свої витрати на хостинг. Отже, першочерговою метою SUCHO з самого початку було збереження цифрової культурної спадщини України з наміром відновити збережені файли та дані в їхніх оригінальних установах після війни. До червня 2022 року волонтери SUCHO успішно заархівували понад 50 ТБ даних, що охоплюють понад 5000 веб-сайтів. Ця величезна колекція пропонує багате та різноманітне представлення матеріальної та нематеріальної культурної спадщини України. Архівні веб-сайти охоплюють широкий спектр установ, від місцевих музеїв, музичних академій і театрів до монастирів, архівів, бібліотек і програм, присвячених дитячій та місцевій історії. Крім того, SUCHO зібрав вибрані матеріали в загальнодоступну галерею, а також зібрав колекцію пов'язаних з війною мемів, збагачену метаданими для майбутніх історичних досліджень. SUCHO покладається на відданість волонтерів і інструменти, розроблені спільнотою відкритих кодів. Ініціатива також створила важливі партнерські відносини з організаціями та установами, які надають технологічну та фінансову підтримку. SUCHO також зібрав значні кошти для постачання установам культурної спадщини в Україні обладнання для фізичного оцифрування, вирішуючи нагальну потребу оцифрувати об'єкти, яким загрожує пошкодження чи пограбування. Крім того, це сприяло створенню навчальних матеріалів та зібрано існуючі ресурси українською мовою або з українськими субтитрами, забезпечуючи ефективне використання обладнання для оцифрування під час надзвичайних ситуацій. Цифрова репатріація є основною цінністю для SUCHO. Мета не в тому, щоб створити архів української культури, який можна безпечно вивчати на заході; ми хочемо повернути ці дані організаціям української культурної спадщини в

Україні, коли вони зможуть відновити. SUCHO поки що лише «зберігає дані», поки триває війна. SUCHO підтримує зв'язки з ЮНЕСКО та бере участь у перших переговорах щодо майбутньої Національної цифрової бібліотеки України, яка може бути хорошим довгостроковим розпорядником даних, якщо цього захочуть організації, чиї веб-сайти SUCHO архівує.

Наука та бібліотечна справа в умовах воєнного стану в Україні: міжнародна підтримка // Бібліотечний вісник. – 2023. – № 1. – С. 105-120 (Шифр Ж14595/2023/1). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2023_1_14 (Дата перегляду: 24.01.2024). - Назва з екрана.

бібліотечна справа -- наука -- воєнний стан -- міжнародна підтримка

Вторгнення Росії в Україну спричинило переосмислення дослідження Росії у світі.

Коли цього року понад 2000 спеціалістів із славістики, східноєвропейських та євразійських досліджень з усього світу зберуться у Філадельфії на свою найбільшу щорічну конференцію, російське вторгнення в Україну буде домінувати в дискусії – або, принаймні, матиме важливе значення. В Україні неспровокована війна Москви вбила десятки тисяч людей і спустошила міста та селища. В університетах по всьому Заходу це висунуло російську історію імперіалізму та колоніалізму на передній план слов'янських та євразійських наукових дискусій – від історії та політології до мистецтва та літератури.

Війна змушує науковців, кафедри та керівництво університетів сумніватися в тому, як вони викладають історію Росії, колишнього Радянського Союзу та регіону, якими підручниками та джерелами користуються, кого наймають, які архіви використовують для інформації та навіть як називають відділи. Асоціація слов'янських, східноєвропейських та євразійських досліджень (The Association for Slavic, East European, and Eurasian Studies – ASEES) провела «деколонізацію», яку вона описує як «глибоко

політичний акт переоцінки давно встановлених і часто внутрішніх ієрархій, відмови від влади та повернення до неї». «Повномасштабне вторгнення Росії в Україну призвело до широкомасштабних закликів до переоцінки та трансформації русоцентричних відносин влади та ієрархії як у регіоні, так і в тому, як ми його вивчаємо», – йдеться в повідомленні асоціації. «Війна – це справді кардинальна подія, і наукові кола – як частина цього світу – були похитнуті, – зазначив Едвард Шатц (Edward Schatz), директор Центру європейських, російських та євразійських досліджень (CERES) Університету Торонто (Center for European, Russian, and Eurasian Studies (CERES) at the University of Toronto), в інтерв'ю Радіо Свобода. – Я відчуваю, що неможливо робити все так, як ми це робили весь час. Щось має змінитися. Питання в тому, скільки змін і в яких вимірах». За словами Е. Шатца, викладацький склад CERES розгляне можливість зміни назви центру. Деякі викладачі сумніваються, чому в назві освітнього закладу, який досліджує регіон, котрий охоплює два континенти й тягнеться від Атлантики до Тихого океану, має бути лише одна країна – Росія. Тим часом у Великобританії Кембриджський університет проводить серію лекцій під девізом «Переосмислення славістики». Серед інших прикладів: науковці в Північній Америці працюють над книгою есе, яка буде зосереджена на «деколонізації східноєвропейського та євразійського мистецтва та матеріальної культури».

Хромов А. Нас підтримує весь світ. Україна переможе!
[Електронний ресурс] / А. Хромов // Архіви України. – 2022. – № 1. – С. 7-11 (Шифр Ж27538/2022/1). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/ay_2022_1_3 (Дата перегляду: 25.02.2024). - Назва з екрана.

документування війни -- збереження цифрових даних -- онлайн-проекти -- архівні фонди

Із початком повномасштабної військової агресії рф проти України відбулося коригування пріоритетів діяльності Державної архівної служби

України та державних архівів у 2022 р. в умовах війни. Відтепер основні зусилля архівістів спрямовані на: постійний моніторинг стану галузі та ініціативне документування подій війни; взаємопідтримку колег (організація умов дистанційної роботи, тимчасового проживання для тих, хто виїхав); переміщення окремих колекцій (де це можливо і безпечно); міжнародну взаємодію та підтримку партнерів щодо повної ізоляції країни-агресора; розроблення механізмів і підписання угод резервного копіювання цифрових копій архівного фонду та довідкового апарату. Звернено увагу, що серед пріоритетів діяльності є також подальша реалізація онлайн-проектів Державною архівною службою України та державними архівами; підготовка методичних рекомендацій, надання консультації щодо ведення діловодства та архівної справи в умовах воєнного стану; широкі комунікації зі ЗМІ, іноземними партнерами для організації в майбутньому механізмів міжнародної фінансової та технічної підтримки для відбудови і реконструкції архівної інфраструктури.

Спіріна С. **Прояви солідарності з Україною світових бібліотек** [Електронний ресурс] / С. Спіріна // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2023. – Вип. 67. – С. 162-173 (Шифр Ж70113/2023/67). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2023_67_13 (Дата перегляду: 29.02.2024). - Назва з екрана.

[віртуальні виставки -- онлайн-зустрічі -- круглий стіл -- конференція -- історія України](#)

У праці розглядаються акції зарубіжних бібліотек на підтримку України в умовах російської агресії, зокрема в контексті загрози установам пам'яті, які зберігають докази національної ідентичності та багатство культури. Проаналізовано заходи зарубіжних бібліотек різної спрямованості: від засудження військових дій на території України до надання матеріальної допомоги та інформаційної підтримки українським біженцям. Розглянуто акції бібліотек, спрямовані на

поширення інформації про історію та культуру українського народу, наголошення важливості України в нинішньому політико-економічному процесі Європи і світу в цілому. Відзначається залучення користувачів до накопичення інформації про війну в Україні.

Дем'янюк Л. Ініціативи міжнародних організацій на підтримку бібліотечно-інформаційного комплексу України [Електронний ресурс] / Л. Дем'янюк // Бібліотечний вісник. – 2023. – № 2. – С. 102-113 (Шифр Ж14595/2023/2). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2023_2_12 (Дата перегляду: 20.03.2024). - Назва з екрана.

російська агресія -- світовий резонанс --
бібліотечно-інформаційний комплекс України в
умовах воєнного стану -- ініціативи допомоги --
міжнародна підтримка

Мета статті – дослідити ініціативи міжнародних організацій на підтримку бібліотечно-інформаційного комплексу України в умовах воєнного стану, проаналізувати основні напрями їх реалізації та значення світового резонансу у збереженні культурного надбання, українських книгозбірень. Методологія дослідження ґрунтується на системному та структурному підходах, на методах логічного та структурно-функціонального аналізу, наукової об'єктивності, узагальнення, моніторингу контенту вебсайтів тощо. Наукова новизна. Висвітлено ініціативи міжнародних організацій на підтримку бібліотечно-інформаційного комплексу України в умовах воєнного стану, проаналізовано основні напрями допомоги та значення світового резонансу у збереженні вітчизняних книгозбірень. У висновках констатується, що з початком повномасштабного військового вторгнення Російської Федерації відбулася консолідація міжнародної бібліотечної спільноти на підтримку бібліотечно-інформаційного комплексу України. Ініціативи, запропоновані міжнародними організаціями, спрямовані на протекцію українських бібліотек у збереженні їх

фондів у зв'язку із загрозою їх можливого знищення, на підтримку бібліотекарів і бібліотечних приміщень. Завдяки реалізації проєктів, ініційованих авторитетними організаціями міжнародного рівня, бібліотечно-інформаційний комплекс України продовжує невпинно функціонувати та здійснювати бібліотечно-інформаційні процеси в умовах воєнного стану.

Стрішенець Н. **Міжнародна допомога українським бібліотекам у час війни: приклад Британської бібліотеки** [Електронний ресурс] / Н. Стрішенець // Бібліотечний вісник. – 2023. – № 2. – С. 114-120 (Шифр Ж14595/2023/2). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2023_2_13 (Дата перегляду: 20.03.2024). - Назва з екрана.

збереження українських культурних пам'яток -- російсько-українська війна -- Національна бібліотека Об'єднаного Королівства -- Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Порушено питання збереження численних українських культурних пам'яток, музеїв, бібліотек, і насамперед тих, що володіють фондами рідкісних і цінних видань, під час російсько-української війни. Наголошено, що під загрозою втрати опинилися і створені у бібліотеках значні електронні ресурси, у т. ч. е-каталоги, що налічують сотні тисяч записів. Британська бібліотека (далі ББ), яка є Національною бібліотекою Об'єднаного Королівства, з перших днів війни оголосила про свою позицію на боці України. Директор ББ Роланд Кітінг оприлюднив звернення з приводу агресії Росії, повідомивши в ньому, зокрема, про свою солідарність із Національною бібліотекою України імені В. Вернадського й надісланий ним лист підтримки на адресу її директора, д-ра Л. Дубровіної. Р. Кітінг наголосив, що хоча бібліотеки мають завжди зберігати політичний нейтралітет, масштаб і серйозність трагічних подій в Україні вимагають негайного виявлення підтримки та солідарності.

Дубровіна Л. **Гуманітарна допомога європейських партнерів під час воєнного стану і перспективи розвитку цифровізації колекцій Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського** [Електронний ресурс] / Л. Дубровіна, Ю. Ковтанюк // Бібліотечний вісник. – 2024. – № 1. – С. 34-44 (Шифр Ж14595/2024/1). - http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2024_1_6 (Дата перегляду: 20.03.2024). - Назва з екрана.

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського -- Конференція європейських національних бібліотекарів (CENL) -- цифровізація культурної спадщини -- цифрова політика відкритої науки -- гуманітарна допомога бібліотекам -- електронні ресурси бібліотек та архівів

Мета статті – висвітлити гуманітарну допомогу донорів та європейських національних бібліотек, що розкривають нові можливості розвитку науково-інформаційного й історико-культурного напрямку Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського в умовах цифрових технологій у період воєнного стану. Методологія передбачає використання методів аналізу та синтезу фактів і тенденцій розвитку можливостей цифровізації культурної спадщини у діяльності наукових бібліотек. Наукова новизна. Розкрито сучасні реалії науково-технічної допомоги Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського, її оцифровування колекцій, руху до європейського наукового простору та збереження фондів культурної та наукової спадщини національної бібліотеки, сучасних тенденцій розвитку електронних сервісів науки, культури, освіти. Висновки. Завдяки активному включенню до європейського бібліотечного співтовариства, гуманітарній допомозі європейських партнерів, міжнародної організації – Конференції європейських наукових бібліотекарів (CENL), інших донорів з урахуванням наявного власного досвіду Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського у галузі цифровізації та формування цифрових ресурсів культурної книжкової спадщини відкрито нові можливості її

врятування. Надання відкритого доступу до ресурсів наукових знань та участь у європейських проєктах відкритої науки під час війни допомагає реалізовувати роль національної наукової бібліотеки у врятуванні національної пам'яті, значно розширити доступ до наукових знань, розвивати послуги і тим самим сприяти ментальному опору російській агресії, осмисленню власної належності до високих стандартів культури та гуманізму. Це вчергове підтверджує висока місія партнерства CENL як потужного професійного об'єднання, покликаного формувати єдині цілі розвитку співробітництва, а також висловити велику вдячність численним донаторам, які зробили можливість підтримки функціонування Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського в цих умовах.

Халецька Л. **Стратегічні напрями, ключові ініціативи та діяльність міжнародної федерації бібліотечних асоціацій та установ (2019–2022 роки)** [Електронний ресурс] / Л. Халецька // Society. Document. Communication. – 2023. – Вип. 19. – С. 213-254 (Шифр Ж74618/2023/19). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/cdk_2023_19_11 (Дата перегляду: 27.03.2024). - Назва з екрана.

асоціація -- бібліотека -- конгрес -- Міжнародна федерація бібліотечних асоціацій та установ -- міжнародна організація -- стратегія

Висвітлено роль, ініціативи та стратегічні напрями діяльності Міжнародної федерації бібліотечних асоціацій та установ (далі – ІФЛА) у 2019–2022 рр. Встановлено, що зазначений період став новим етапом у діяльності організації, яка в цей час провела низку важливих заходів та прийняла стратегічні програмні документи. Так, у 2019 р. на Всесвітньому інформаційному та бібліотечному конгресі в Афінах була прийнята «Стратегія ІФЛА на 2019–2024 роки», в якій були сформульовано чотири стратегічні напрями діяльності: зміцнення голосу бібліотек на глобальному рівні; розвиток та вдосконалення

професійної практики; об'єднання та зміцнення професійної галузі; оптимізація організації ІФЛА. У 2020 р. був прийнятий важливий документ – «Заява про бібліотеки та відкрите та ефективне управління», яка підкреслює роль бібліотек у прийнятті ефективних державних рішень. Здійснено спробу проаналізувати діяльність Міжнародної федерації бібліотечних асоціацій та установ з реалізації головних напрямів «Стратегії ІФЛА на 2019– 2024 роки». Протягом 2020–2022 рр. зусилля ІФЛА концентрувалися на проведенні самостійно чи у співпраці з міжнародними партнерами заходів, спрямованих на виконання Цілей сталого розвитку ООН, розвиток адвокації, розширення своєї присутності у роботі міжнародних організацій і на засіданнях міжнародного рівня (партнерство з ЮНЕСКО, участь у засіданнях ООН, сесіях Всесвітнього форуму міст тощо). Спостерігалось активне використання інтернетплатформ і ресурсів, розширена присутність Федерації в соціальних мережах (Instagram, LinkedIn), у 2021 р. запущено новий вебсайт. Значне місце у здійсненні комунікацій ІФЛА зі своїми членами належало проведенню вебінарів, телеконференцій, повідомленням новин на вебсайті, електронному листуванню. Головною інформаційною платформою для підтримки бібліотечного руху, ознайомлення з досвідом бібліотек світу залишається портал «Бібліотечна мапа світу», яка постійно поповнюється новими історіями. 17–19 серпня 2021 р. вперше у режимі онлайн був проведений Всесвітній бібліотечний та інформаційний конгрес, який розглянув хід виконання «Стратегії ІФЛА на 2019–2024 роки» та актуальність її принципів. Значну увагу приділено перегляду і створенню стандартів: перегляд маніфестів публічних і шкільних бібліотек, 2020 р.; затвердження «Рекомендацій ІФЛА для освітніх програм з бібліотечної справи та інформології», 2022 р. Протягом 2020–2021 рр. відбулася реорганізація системи управління ІФЛА, спрямована на збільшення прозорості її діяльності, підвищення ефективності та розвитку

партнерських зв'язків; розширення регіонального представництва; підвищення фінансової та організаційної стійкості; створення більш різноманітних можливостей для участі; посилення підтримки волонтерів. Основною комунікаційною платформою залишився Всесвітній інформаційний бібліотечний конгрес, щорічне проведення якого відновилося у 2021 р. (у 2020 р. внаслідок пандемії COVID-19 не відбувся). Під час його роботи у 2021 та 2022 рр. були представлено щорічні підсумки діяльності ІФЛА з реалізації основних стратегічних напрямів. На Всесвітньому інформаційному та бібліотечному конгресі, який відбувся 26–28 липня 2022 р. у Дубліні, Ірландія, Україну представила член Президії ВГО Українська бібліотечна асоціація Оксана Бояринова. Вона виступила на трьох сесіях Конгресу ІФЛА, познайомивши учасників з українським досвідом підтримки молоді та розвитку лідерства, співпраці ВГО Українська бібліотечна асоціація з Міністерством цифрової трансформації України у національному проєкті з підвищення цифрової грамотності населення «Дія. Цифрова освіта», а також долю та діяльність українських бібліотек в умовах російської широкомасштабної війни з Україною. Проведене дослідження встановило, що діяльність ІФЛА протягом 2019–2022 рр. засвідчує поступ у реалізації чотирьох стратегічних напрямів, сприяє підвищенню ролі бібліотек в сучасному світі, більш ефективному використанню їх потенціалу, підвищенню освітнього та загальнокультурного рівня населення.

*Prochaska A. **Librarianship in times of conflict** / A. Prochaska // Insights the UKSG. – 2023. – № 36. – С. 1-9. DOI: [10.1629/uksg.639](https://doi.org/10.1629/uksg.639)*

[libraries -- heritage -- war -- conflict -- archives](#)

Переклад назви: Бібліотечна справа під час конфлікту.

The article considers the work of libraries and archives in a broad historical and contemporary context of conflict and war. Destroying libraries has been part of warfare for millennia, and so has the looting of great written treasures. The article looks at the impact of current conflicts on people's access to books and reading, and efforts to protect and restore libraries and create opportunities to read, from Afghanistan to Cameroon, Mali to Serbia and Ukraine to Iraq.

У статті розглядається робота бібліотек та архівів у широкому історичному та сучасному контексті конфлікту та війни. Знищення бібліотек було частиною війни протягом тисячоліть, як і пограбування великих письмових скарбів. У статті розглядається вплив поточних конфліктів на доступ людей до книг і читання, а також зусилля щодо захисту та відновлення бібліотек і створення можливостей для читання від Афганістану до Камеруну, від Малі до Сербії та від України до Іраку.

Antczak M. Library model of community resilience during the war. Activities of selected Polish academic libraries addressed to Ukrainians / M. Antczak, Z. Gruszka // The Journal of Academic Librarianship. – 2023. – Vol. 49, Issue 5. <https://doi.org/10.1016/j.acalib.2023.102752>

academic library -- war -- library model of building community resilience

Переклад назви: Бібліотечна модель стійкості громади під час війни. Діяльність окремих польських академічних бібліотек, адресована українцям.

On February 24, 2022, Russia attacked Ukraine, an independent country. Although the topic of academic library assistance directed to Ukrainian refugees has appeared in the media, the review of literature demonstrated that these activities have not been documented in the scientific literature so far. The aim of the study was to find out what actions addressed to the Ukrainian refugees. Polish

academic libraries took to help build social resilience in case of war. The study used quantitative and qualitative methods: the survey method and the heuristic method. The survey was sent to all directors of state academic libraries in Poland. The collected data were divided into the domains: institutional, social, physical and economical. These domains were then used to design a library model of building community resilience in case of war, and to describe the links between these domains. The multi-level spectrum of activities undertaken by the academic libraries in Poland to improve the situation of Ukrainians and described in this paper lead to the recognition that libraries: are important institutions of social trust, and in order to maintain this status, they have to respond to the needs of local communities on an ongoing basis.

24 лютого 2022 року Росія напала на незалежну Україну. Незважаючи на те, що тема допомоги академічним бібліотекам українським біженцям з'явилася в ЗМІ, огляд літератури показав, що ця діяльність досі не була задокументована в науковій літературі. Метою дослідження було з'ясувати, які дії спрямовані на українських біженців. Польські академічні бібліотеки взяли за допомогу в розбудові соціальної стійкості у випадку війни. У дослідженні використовувалися кількісні та якісні методи: метод опитування та евристичний метод. Опитування було надіслано всім директорам державних академічних бібліотек Польщі. Зібрані дані були розділені на домени: інституційний, соціальний, фізичний та економічний. Потім ці домени були використані для розробки бібліотечної моделі побудови стійкості спільноти у випадку війни та для опису зв'язків між цими доменами. Багаторівневий спектр діяльності, яку здійснюють академічні бібліотеки Польщі для покращення становища українців і описаний у цій статті, призводить до визнання того, що бібліотеки: є важливими інституціями соціальної довіри, і щоб зберегти

цей статус, вони повинні реагувати на потреби місцевих громад на постійній основі.

Antczak M. Activities of the National Library of Poland and Community Resilience Building Following the Russian Invasion of Ukraine in 2022 / M. Antczak, Z. Gruszka // Polish Libraries. – 2023. – Vol. 11. – С. 63-85. DOI: [10.36155/PLib.11.00002](https://doi.org/10.36155/PLib.11.00002)

[National Library of Poland -- community resilience -- Russian invasion of Ukraine](#)

Переклад назви: Діяльність Польської національної бібліотеки та формування соціальної стійкості українців після російського вторгнення в Україну у 2022 році.

The authors of the article aimed at documenting the activities of the National Library of Poland connected with building social resilience of Ukrainians after the Russian invasion in 2022. Due to the dynamics of changes and the lack of written sources, the information on this subject was collected using the qualitative method, that is, interviewing the Director General of the National Library of Poland – Tomasz Makowski. The activities assessed were assigned to the following domains of community resilience: institutional, social, physical and economic, and discussed in detail. The findings presented in the article indicate that libraries can support communities by helping them build resilience also in war-related situations.

Автори статті мали на меті задокументувати діяльність Національної бібліотеки Польщі, пов'язану з розбудовою соціальної стійкості українців після російського вторгнення у 2022 році. Через динаміку змін та відсутність письмових джерел інформацію на цю тему було зібрано за допомогою якісного методу, тобто інтерв'ю з генеральним директором Національної бібліотеки Польщі Томашем Маковським. Діяльність, яку оцінювали, була віднесена до таких областей стійкості громади: інституційна, соціальна, фізична та економічна, і детально

обговорювалася. Висновки, представлені в статті, показують, що бібліотеки можуть підтримувати громади, допомагаючи їм розвивати стійкість навіть у ситуаціях, пов'язаних з війною.

Petrenko N. **Charkowska Państwowa Biblioteka Naukowa** [Електронний ресурс] / N. Petrenko // Biblioteki ukraińskie. – 2023. – no. 1(208). – С. 1-9. – <https://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/850/874> (Дата перегляду: 29.03.2024). - Назва з екрана.

remote work -- Ukrainian libraries during the war -- protection of cultural heritage -- Kharkiv State Scientific Library -- destruction of the library building complex -- international cooperation

Переклад назви: Харківська державна наукова бібліотека імені Короленка в епіцентрі війни.

The state of one of the oldest and largest book collections in Ukraine and Europe, the Kharkiv Korolenko State Scientific Library, was described, after damages due to military aggression of the Russian Federation. The state of the library complex and measures taken to secure buildings and collections were reviewed. The importance of assistance from the authorities of Ukraine, public organizations, the Ministry of Culture and National Heritage of the Republic of Poland and the Polish Center for Assistance to Culture in Ukraine was emphasized. The areas of remote activity of specialists in war conditions were characterized: archiving documents about the war, work on digital assets, international cooperation, scientific information and educational activities, grant projects.

Описано стан однієї з найстаріших і найбільших книгозбірень України та Європи Харківської державної наукової бібліотеки імені Короленка після пошкоджень внаслідок військової агресії Російської Федерації. Розглянуто стан бібліотечного комплексу та вжиті заходи щодо охорони будівель і фондів. Підкреслено важливість допомоги з боку влади України,

громадських організацій, Міністерства культури та національної спадщини Республіки Польща та Польського центру сприяння культурі в Україні. Охарактеризовано сфери дистанційної діяльності фахівців в умовах війни: архівування документів про війну, робота над цифровими активами, міжнародна співпраця, науково-інформаційна та освітня діяльність, грантові проекти.

Nowak-Drzymała A. Inicjatywy podjęte przez Bibliotekę Uniwersytecką w Toruniu na rzecz uchodźców z Ukrainy [Електронний ресурс] / A. Nowak-Drzymała // Biblioteki ukraińskie. – 2023. – no. 208. – С. 1-2. – <https://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/842/875> (Дата перегляду: 29.03.2024). - Назва з екрана.

[University Library in Toruń, aid for Ukraine -- Ukrainian books -- common rooms -- educational and recreational space -- refugees](#)

Переклад назви: Ініціативи університетської бібліотеки в Торуні для біженців з України.

Komunikat przedstawia działania Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu w związku zrosyjską agresją w Ukrainie. Opisuje inicjatywy, jakie miały miejsce w książnicy akademickiej w okresie marzec–czerwiec 2022 roku na rzecz obywateli z Ukrainy, którzy trafili do Torunia

В повідомленні представлено діяльність Університетської бібліотеки в Торуні у зв'язку з російською агресією в Україні. Описує ініціативи, які відбулися в академічній бібліотеці в березні–червні 2022 року для громадян з України, які приїхали до Торуня.

Żurawlowa I. Świat się zmienił: refleksje na temat kultury w czasie wojny [Електронний ресурс] / I. Żurawlowa // Biblioteki ukraińskie. – 2023. – no. 208. – С. 1-14. – <https://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/848/877> (Дата перегляду: 29.03.2024). - Назва з екрана.

[Central Scientific Library of V. N. Karazin Kharkiv National University -- international cooperation --](#)

protection of cultural heritage -- Ukrainian libraries during the war

Переклад назви: Світ змінився: роздуми про культуру воєнного часу.

This article focuses on the activities of the Central Scientific Library of V.N. Karazin Kharkiv National University from February 24, 2022 and on the main tasks faced by librarians during the Russian aggression. Facts about the destruction of Kharkiv's cultural heritage and the city's educational organizations provided. The foreign centers that provided humanitarian aid for the preservation of rare book collections and the creation of the charitable fund Kharkiv Karazin University Foundation are presented.

У статті йдеться про діяльність Центральної наукової бібліотеки імені В.Н. Харківського національного університету імені Каразіна від 24 лютого 2022 року та про основні завдання, які постали перед бібліотекарями під час російської агресії. Наведено факти знищення культурної спадщини Харкова та освітні організації міста. Представлено закордонні центри, які надавали гуманітарну допомогу для збереження колекцій рідкісних книг та створення благодійного фонду «Фонд Харківського університету імені Каразіна».

Макарова О. І. Важлива роль бібліотеки у воєнний час: минуле та сучасне [Електронний ресурс] / О. І. Макарова // Бібліотечний Меркурій. – 2023. – Вип. 1. – С. 145-154. – <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004753> (Дата перегляду: 29.03.2024). - Назва з екрана.

[бібліотека у воєнний час -- Американська бібліотечна асоціації -- Бібліотечна військова служба -- Музей Хілла та Бібліотека рукописів -- збереження фондів](#)

В статті розглядається важлива роль бібліотек у воєнний час, зокрема, досліджуються можливі шляхи діяльності бібліотек і бібліотечних працівників під час воєнних дій і створення спеціальних організацій, направлених на

збереження фондів під час воєнних дій. Окрема увага зосереджена на розгляді діяльності Американської бібліотечної асоціації та її Бібліотечної військової служби, як однієї з найважливіших інституцій, що зосереджувалася на допомозі бібліотекам і солдатам у воєнний час.

De Rassenfosse **The effects of war on Ukrainian research** / Gaétan De Rassenfosse, Tetiana Murovana, Wolf-Hendrik Uhlbach // Humanities and Social Sciences Communications. – 2023. – Vol. 10(1). – С. 1-11.

[war -- Ukrainian scientifics -- research -- digital libraries](#)

Переклад назви: Наслідки війни для українських досліджень.

The ongoing war in Ukraine has profoundly impacted the Ukrainian scientific community. Numerous researchers have either emigrated or transitioned to alternate professions. For those who remain in research, the destruction of civil infrastructure and psychological stress may dramatically slow down research progress. There is limited knowledge concerning the war's influence on Ukrainian research. This study presents the results of a representative survey of over 2500 Ukrainian scientists. The data suggest that by the Fall of 2022, about 18.5% of the population of Ukrainian scientists fled the country. Notably, these emigrant scientists were amongst the most research-active in Ukraine. However, a significant portion of these migrant scientists are under precarious contracts at their host institutions. Of the scientists who stayed in Ukraine, about 15% have left research, and the others experience a marked reduction in research time. A large number of stayers have lost access to critical input for their research (23.5%) or cannot physically access their institution (20.8%). Finally, should the war stop today, it seems that Ukraine has already lost about seven percent of its scientists. These observations bear significant policy implications. In light of the vulnerable position of migrant scientists, the

provision of more and longer scholarships emerges as a paramount concern for this group of scientists. Concerning stayers, institutions across Europe and beyond can offer a host of support programs, such as remote visiting programs, access to digital libraries and computing resources, as well as collaborative research grants

Війна, що триває в Україні, глибоко вплинула на українську наукову спільноту. Багато дослідників або емігрували, або перейшли на альтернативні професії. Для тих, хто залишається в дослідженні, руйнування цивільної інфраструктури та психологічний стрес можуть різко сповільнити прогрес дослідження. Існують обмежені знання щодо впливу війни на українські дослідження. Це дослідження представляє результати репрезентативного опитування понад 2500 українських вчених. Згідно з даними, станом на осінь 2022 року близько 18,5% українських науковців покинули країну. Слід зазначити, що ці вчені-емігранти були одними з найактивніших в Україні. Однак значна частина цих вчених-мігрантів мають нестабільні контракти в приймаючих установах. З науковців, які залишилися в Україні, близько 15% залишили дослідження, а решта відчувають помітне скорочення часу дослідження. Велика кількість тих, хто залишився, втратили доступ до критично важливих даних для своїх досліджень (23,5%) або не можуть фізично отримати доступ до свого закладу (20,8%). Нарешті, якби сьогодні припинилася війна, то, здається, Україна вже втратила близько семи відсотків науковців. Ці спостереження мають значні політичні наслідки. У світлі вразливого становища вчених-мігрантів надання більшої кількості стипендій стає першочерговою проблемою для цієї групи вчених. Що стосується тих, хто залишився, заклади по всій Європі та за її межами можуть запропонувати безліч програм підтримки, таких як програми дистанційного відвідування, доступ до цифрових бібліотек і комп'ютерних ресурсів, а також гранти на спільні дослідження

Використання громадянської науки в умовах війн, криз та катастроф : біла книга [Електронний ресурс]. – Київ, 2024. – (Проект "Наука в небезпеці"). –

<https://scienceatrisk.org/uk/whitepaper/vykorystannia-hromadianskoi-nauky-v-umovakh-viin-kryz-katastrof>

(Дата перегляду: 11.04.2024). - Назва з екрана.

наукова комунікація -- наукові спільноти --
вебінфраструктура -- мережування

Під час збройних конфліктів, природних катаклізмів та інших криз руйнується наукова інфраструктура, існує загроза життю та здоров'ю вчених, може виникати потреба у переміщенні вчених до інших регіонів, скорочується фінансування дослідних установ та проєктів, що загалом має негативні наслідки для науки. Тут частково може допомогти громадянська наука (citizen science), що зарекомендувала себе як ефективний інструмент для втілення проєктів з біології та біорізноманіття, астрономії, сільського господарства, громадського здоров'я, моніторингу довкілля та енергетики. Нині існує багато успішних онлайн-платформ, як, наприклад, OpenStreetMap, iNaturalist, Geo-Wiki, SitSci.org, Zooniverse, Globe at Night та інші, що дозволяють науковцям збирати, верифікувати, аналізувати і повторно використовувати дані для проведення досліджень. Громадянська наука може використовуватися під час катастроф та відновлення після конфліктів. Крім того, проєкти громадянської науки показали свою ефективність у боротьбі з COVID-19 під час пандемії та для дистанційних польових практик під час карантину. У різних країнах світу, які страждали від конфліктів та катастроф, є практики використання громадянської науки, переважно для моніторингу довкілля та оцінки збитків для природи. Проте питання використання громадянської науки в умовах війни чи катастроф залишається відкритим. Попри те, що громадянська наука в Україні не дуже розвинена, після повномасштабного нападу росії деякі

науковці почали залучати громадян до збору даних щодо впливу війни на довкілля. Наприклад, науковці з Інституту зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАН України збирають інформацію про загиблих дельфінів, ГО УЕК «Зелена хвиля» інвентаризує зелені насадження, а українські натуралісти продовжують фіксувати знахідки біорізноманіття в iNaturalist. Громадськість також активно залучається до фіксації злочинів проти довкілля за допомогою таких ініціатив, як «SaveEcoBot» та «ЕкоЗагроза».

Дослідницька інфраструктура в умовах повоєнного відновлення: від порятунку до зростання : біла книга [Електронний ресурс]. – Київ, 2024. – (Проект "Наука в небезпеці").

<https://scienceatrisk.org/uk/whitepaper/doslidnytska-infrastruktura-v-umovakh-povoiennoho-vidnovlennia-vid-poriatunku-do-zrostanja> (Дата перегляду: 11.04.2024). - Назва з екрана.

управління дослідницькими даними -- смарт-спеціалізація -- ЦККНО -- URIS -- первинні наукові дані

Дослідницька інфраструктура (ДІ) відіграє критичну роль у підтримці та розвитку наукового та інноваційного потенціалу країни. ДІ включає спеціалізовані засоби, обладнання, лабораторії, необхідні для проведення високоякісних наукових досліджень. Їх функціонування сприяє виникненню нових ідей, технологій та інновацій, що, у свою чергу, може привести до створення нових продуктів, послуг і робочих місць. Завдяки міжнародній співпраці в будівництві, обслуговуванні та модернізації ДІ, а також безпосередньому використанню ДІ як науковцями, так і наукоємними підприємствами відбувається обмін знаннями, досвідом та технологіями. ДІ посідає особливе місце в політиці науки та інновацій ЄС та розглядається як центри знань і фундамент конкурентоспроможності економіки. Дослідники (як із наукових установ та університетів, так і зі

сфери бізнесу) потребують доступу до сучасної ДІ для отримання можливості проведення передових досліджень. Доступ до ДІ є особливо важливим (1) для молодих дослідників як частини їхньої наукової освіти і початку кар'єри в цій сфері, а також (2) для компаній, які зазвичай не можуть дозволити собі, зокрема з причин браку фінансових можливостей, придбати власне вимірювально-випробувальне та дослідне обладнання. ДІ можна розглядати як стратегічні активи держави, важливі для забезпечення дослідницьких спільнот ресурсами та послугами для проведення досліджень і сприяння інноваціям. Тому стратегічний підхід до розвитку ДІ є передумовою сталого розвитку науки, підтримки навичок, компетенцій та знань, а також забезпечення соціально-економічного розвитку та інноваційного потенціалу наукових установ і наукоємного бізнесу.

Наукова діаспора - унікальний капітал для повоєнного відновлення України : біла книга [Електронний ресурс]. – Київ, 2024. – (Проект "Наука в небезпеці"). – <https://scienceatrisk.org/uk/whitepaper/naukova-diaspora-unikalnyi-kapital-dlia-povoiennoho-vidnovlennia-ukrainy> (Дата перегляду: 11.04.2024). - Назва з екрана.

управління наукою -- академічна мобільність --
релокація -- мережування -- наукова комунікація

Проблема наукових кадрів в Україні ніколи не стояла так гостро, як сьогодні. Ціла низка чинників упродовж років незалежності призводила до «відтоку мізків», як правило, молодих і висококваліфікованих кадрів, із української науки за кордон і формування української наукової діаспори. Повномасштабне вторгнення росії в Україну 24 лютого 2022 року викликало нову велику хвилю міграції вчених. Водночас науковці можуть допомогти в подоланні багатьох викликів, які постали під час війни та будуть актуальними для повоєнного відновлення, – безпеки та обороноздатності, енергетики, екологічних наслідків війни і стану природних

ресурсів, здоров'я військовослужбовців і населення, психологічної реабілітації тощо. У цій Білій книзі розглядається питання наукової діаспори – важливого інтелектуального та людського капіталу, яким володіє Україна. Багато років цей потенціал залишався практично поза увагою держави попри готовність і відкритість вчених діаспори до тісної співпраці. Проте досвід багатьох країн світу, особливо з численною науковою діаспорою (таких як Китай, Індія, Мексика та інші), показує важливість її залучення до науки для економічного зростання та перетворення «відтоку мізків» на «циркуляцію мізків». Зокрема, висококваліфікована діаспора відіграла важливу роль у повоєнному відновленні країн, які пережили війни на своїй території (Німеччини, Японії, Південної Кореї, країн колишньої Югославії, Ізраїлю). Здійснений аналіз ситуації з українською науковою діаспорою дозволив показати її готовність до більш тісної співпраці та наявність мотивації у значній частини експатів до повернення в Україну після війни. Водночас визначено низку передумов та необхідних заходів, які є критичними для уможливлення обох процесів, відтак пропонується: посилити інституційне забезпечення співпраці з діаспорою, в тому числі науковою; забезпечити дотримання положень академічної мобільності під час війни та в повоєнний час; удосконалити нормативно-правове підґрунтя для залучення іноземних учених і наукової діаспори до працевлаштування в наукових установах та ЗВО; розробити пілотні програми для повернення українських вчених, які працюють за кордоном і є цінними фахівцями для пріоритетних наукових напрямів; провести комплекс заходів щодо картування української наукової діаспори, створення і розвитку мереж та інституцій наукової діаспори в країнах ЄС та світу, налагодження зв'язків з українською науковою діаспорою; розпочати діалог з міжнародними організаціями, які сприяють репатріації науковців для розроблення програм повернення українських вчених – вимушених

переселенців; розробити пропозиції щодо створення Фундації діаспори – неурядової організації, яка б могла залучати кошти діаспори, бізнесу, міжнародних донорів, підтримувати програми повернення українських науковців та проекти українських вчених.

Григоревська О. **Європейські проекти підтримки українських науковців в умовах вимушеної міграції під час воєнного стану у 2022-2024 рр.** [Електронний ресурс] / О. Григоревська // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2024. – Вип. 70. – С. 52-66 (Шифр Ж70113/2024/70). – http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2024_70_6 (Дата перегляду: 02.10.2024). - Назва з екрана.

європейські спільноти вищої освіти -- наукова діяльність -- проектна діяльність -- солідарність

У статті представлено аналіз європейських проектів підтримки діяльності українських учених під час російсько-української війни. Методологія дослідження ґрунтується на комплексному застосуванні соціокомунікативного під ходу в поєднанні із системним та структурно-функціональним. Комплекс дослідницьких методів складається з методів системного аналізу, контент аналізу наукових публікацій та ресурсів вебсайтів установ і проектів, експертного спостереження, синтезу та узагальнення. Уперше предметом дослідження стало виявлення спільних та відмінних рис, особливостей інституційної організації двох глобальних міжнародних проектів – проекту MSCA4 Ukraine, що реалізується за підтримки Європейського Союзу, міжнародного проекту «Science at Risk!» («Наука у небезпеці») та локального проекту «HelpUkraine», що був реалізований Вільним університетом Брюсселя (Королівство Бельгія) у 2022 – 2023 рр. Представлені в дослідженні проекти спрямовані на досягнення спільної мети – надання допомоги та підтримки українським науковцям, освітянам і здобувачам освіти, які внаслідок російської

воєнної агресії опинилися в складних умовах і не могли продовжувати професійну діяльність у звичних і небезпечних умовах. Представлене нами дослідження є лише першою спробою окреслити відмінності та особливості реалізації таких різних за масштабуванням та результатами проєктів. Їхня реалізація триває. Стипендіальна програма проєкту MSCA4 Ukraine робить великий внесок не лише у персональний розвиток науковців, що стали її переможцями, але й сприяє визначенню майбутнього української науки та освіти у довгостроковій перспективі повоєнного відновлення. Фундація Гумбольдта (член консорціуму з реалізації проєкту) ініціювала дискусію про майбутнє науки та академічних кіл в Україні, у результаті якої визначено ключові позиції щодо підтримки дослідників, які залишаються в Україні, покращення умов праці дослідників на довгостроковій основі, створення центрів передового досвіду та сприяння швидкому вступу України до Європейського дослідницького простору. Міжнародний проєкт «Sc!ence at R!sk!», який є одночасно цифровою платформою та науковою спільнотою, націлений на багатовекторну розробку політик повоєнного відновлення наукової діяльності в Україні та допомогу українським вченим, які постраждали від війни. Аналітичні напрацювання учасників проєкту сприяють донесенню антикризового досвіду збереження української науки до світової спільноти, залученню досвіду інших країн, який можна наслідувати, маючи на меті відновлення української науки після війни. Позначений нами як «локальний», тобто зосереджений у межах однієї країни та одного університету, проєкт HelpUkraine Вільного університету Брюсселя заслуговує на подальше дослідження у порівнянні з іншими, аналогічними проєктами, що продовжують реалізовуватися європейськими університетами. Такий тип проєктів характеризується різноманітністю векторів впливу та форм реалізації, залученням широкого кола громадських ініціатив, можливостями

соціокультурного розвитку та підтримки учасників. Кожен із цих проєктів, кожен з партнерів, організаторів та учасників додає свій голос у формування обґрунтованої світової політики для більшого захисту освітян та науковців, що перебувають у складних умовах, робить свій внесок у підвищення поваги до академічної свободи в усьому світі.